

BİBLİYA
UŞAKLARA DEYİNİ

BİBLİYA UŞAKLARA DEYİNİ

Bibliyayı çevirän İstitut
Moskva
2010

BİBLİYA UŞAKLARA DEYİNİ

Bibliyadan resimni annatmaklar çevirili gagauz dilinä

Hazırlayannar: Borislav Arapoviç hem Vera Mattelmäki

Redkolegiya: M. Vasilyeva, A. Desniçkiy, E. Kalinina,
N. Manzienko (baş redaktor), A. Suçilina

Çevirici: Petri Çebotar
Redaktor: İvanna Bankova
Teologiya redaktoru: Vitaliy Voynov

Bu kiyat hazırlandı en ilkin onnar için, kim henez başlêr
tanışmaa Ayozlu Yazıylan.

ISBN 978-5-93943-159-0

Düşünmeklär için:
ibt_inform@ibt.org.ru

© Институт перевода Библии, Москва, 2010
İlustratıyaları kullanmak için izin alındı
© Standard Publishing

К ЧИТАТЕЛЯМ

Бывают в жизни каждого человека, и взрослого и совсем юного, моменты, когда он особо нуждается в поддержке. Часто это связано с испытанием, которое посылает ему Господь, а иногда – с необходимостью принять правильное и ответственное решение, сделать верный выбор. И не всегда даже у самых близких людей находятся слова, способные утешить маленького человека, поддержать его. И вот Слово Божие помогает в таких обстоятельствах не только обрести внутреннее равновесие, но и почувствовать, что Господь рядом, найти силы противостоять злу, устоять в искушениях. Хочется верить, что *Библия для детей* многим поможет сделать *первый шаг* в деле изучения Священного Писания, за которым последуют *другие шаги*, более *взрослые*, которые сделают чтение Библии делом всей жизни, а саму жизнь осмысленным исполнением Заповедей Божиих.

ПАТРИАРХ МОСКОВСКИЙ И ВСЕЯ РУСИ

ÖNSÖZ

Paalı okuyucular!

Sizin önünüzde – gagauz dilinâ çevirili *Bibliya uşaklara deyni*. 1983 yılda çıktı bu kiyadın ilk basımı rus dilindâ. Ondan sora o çevirildi 35 dilâ hem tiparlandı toptan 8 miliona yakın tirajlan.

İlkin *Bibliya uşaklara deyni* hazırlandıydı küçük okuyucular için. Ama, açan belli oldu, ani bu kiyadı dayma okuyêrlar büyük insannar da, 1990 yıldan beeri bu kiyat başladı çıkmaa eklentilerinnän, aniki genişlensin okuyucuların sayısı. Açan kiyat hazırlanardı Hristozun Duumasının 2000-ci yıl dönümünâ rus dilindâ, bütün tekst düzeldildi. O enilenmiş *Bibliya uşaklara deyni* koyuldu gagauzçaya bu çevirinin temelinä.

Bibliya annatmalarına geçeceykän, ilkin söyleyim birkaç laf, ne o Bibliya. Ona çok kerâ deerlär Kiyatların kiyadı. Neçin?

Birinci sebep, Bibliya – diil sıradan bir kiyat. O – Allahın Sözü insannara, da onuştan Bibliyaya deerlär Ayozlu Yazı. Ama bölâ bir ad nişannamêêr, ki insan pay almamış Bibliyanın yazılmasında. Onu yazmışlar Ayoz Duhlan dolu proroklar, psalmacılar, apostollar... Da şindi onun sayfalarından biz işideriz diil sade Allahın Açıklamasını, ama o insannarın diri seslerini, kim bu açıklamayı kabletmiş, korumuş hem bizâ etiştirmiş. Bibliyada yok hazır cevaplar herbir soruşa, ama onda var temel fikirlär Allahın hem insanın arasında ilişkilär için, nasıl Allahtan sapan insan var nasıl genâ dönsün Allahlan ilişkiyâ.

İkinci sebep, Bibliya bütün dünnedâ en çok okunan hem çevirilän kiyattır. Açan çıktı tıpar maşınası, onda ilk basılan kiyat oldu Bibliya. Büün dünneyin sade en uzak köşelerindâ var nasıl bulmaa

insannarı, angıları bişey işitmemişlär bu kiyat için. Bibliya yada onun kimi kısımnarı çevirili pek çok dillerä. Hristiannar görerlär Bibliyada kendi inan sızıntısını hem yaşamak kurallarını. Dindän uzak insannar da dayma danışêrlar Bibliya süjetlerinä hem süretlerinä. Herbir muzeydä biz razgeleriz kartinalara hem skulpturalara Bibliyadaki temalara görä, angılarında gösterili Avraam, David, Mariya-Kız, Hristos. Bibliyanın sayfalarından türlü dillerä girdilär çok laflar hem demeklär, nicä deyelim, «Noyun gemisi», «gömmä talantını er içinä», «sev yanındaki insanı».

Hem üçüncü sebep, Kiyatların kiyadı – Bibliya – gerçektän toplu çok kiyattan, angıları yazılmış başka-başka vakıtlarda. Bibliya bölüner iki paya: Eski Baalantı hem Eni Baalantı. Eski Baalantının kiyatları yazılmışlar Hristozun Duumasından çok ileri evelki çift dilindä hem bir payı aramey dilindä. Eski Baalantıdaki annatmak başlêr çak dünnä kurulmasından hem açıklêr, nasıl Allah kurmuş dünneyi hem yaratmış insanı, nasıl insan atılmış Allahtan da hesaplamaş yaşamaa Onsuz. Ama Allah ayırmamış insanı kendi sevgisindän hem bakımından. O her zaman cuvap edärmış onnara, kim danışarmış Ona. Dünneyn hepsi halklarından O seçmiş bir halk, İzrail, da yapmış onunnan Baalantı (sayılêr, annaşma). Allahın seçmä halkın istoriyası Eski Baalantının baş temasıdır.

Eski Baalantıya girerlär türlü kiyatlar. Birileri annadêrlar İzrailin istoriyası için, onun öndercileri hem prorokları için, başka halklar için hem evelki zamanda olan büyük işlär için. Bunnara deerlär istoriya kiyatları. Öbür kiyatlarda, angılarına deniler prorokluk kiyatları, proroklar kızgın laflarlan urêrlar insannarın üzünä dooruyu, çaarêrlar halkı, atılmasın kendi Allahından, hem söleerlär, ne işlär olaceklar gelecek vakıtlarda. Eski Baalantıda var poetikalı kiyatlar da, deyelim, Psaltır – türkü çalmak hem dua kiyadı; var kiyatlar, angıların sayfaları etiştirdilär bizä evelki aariflerin sölediklerini (deyelim, Pildalar).

Eski Baalantıyı yazmışlar birkaç üz yıl içindä türlü avtorlar, da onuştan onun kiyatları kimi kerä benzämeerlär biri-birinä. Ama onnarı hepsini baalêr bir fikir: Allah hiç bir zaman brakmêr insanı, eer insan atılmarsa Allahtan.

Eni Baalantı yazılmış evelki urum dilindä Hristozun Duumasından sora I-ci asirin ikinci payında. O annadêr o işlär için, angıları yokmuş oldu ne ozamana kadar, ne ondan sora: İsus Hristozun, Allahın Oolunun, yaşaması, ölümü hem dirilmesi için, Onun kurduu Klisenin ilk adımnarı için. Bu olmuşların özünü birkaç laflan açıkladı evangelist İöan: «Bölä Allah sevdi dünneyi, ani verdi Kendi Biricik Oolunu, ki herkezi, kim Ona inanêr, ölmesin, ama yaşasın diveç» (*İöan 3:16*).

Bunun için haber hakına İi haberdi, urumca sölenêr «Evangeliya». Kär bölä deniler Eni Baalantının ilk dört kiyadına – onnar bütün dünneyin hristiannarı için en paalı kiyatlar, neçin deyni onnar annadêrlar İsus Hristozun erdä yaşaması için, açıklêrlar Onun işlerini hem üüretmesini. O kiyatları yazmışlar evangelistlär Matfey, Mark, Luka hem İöan. Bu kiyatlardan sora gidän Apostolların yaptıklarını yazmış evangelist Luka. O annadêr ilk hristiannar için hem nasıl onnar türlü kasabalarda hem padişahlıklarda Hristoza inanmanın toomnarını ekârmişlär, yaradarak bütün dünneyin Klisesini.

Eni Baalantıya taa girerlär apostol Pavlinin hem kimi başka apostolların (sayılêr, İsus Hristozun üürenicilerin, angılarını O yolladı İi Haberi nasaat etmäâ) ilk hristiannara yollanılma kiyatları. Onnarda bulunêr din nasaatları hem sölenêr, nasıl lââzım yaşasın hristian. Büün dä, açan geçti may iki bin yıl, bu kiyatlar eskimedilär hem var nasıl üüretsinnär şindiki insannarı çok işlerä.

Eni Baalantının bitki kiyadı, İöanın Açıklaması (urumca «Apo-kalipsis»), – bir prorokluk kiyadı. O annadêr bitki vakıtlar için, istoriyanın bitkisi için. Bu kiyat dolu umutlan: nesoy da belalar gelmesän insannarın başına, bir kerä onnar biteceklär. Bu dünnä kaybecek, onun erinä gelecek taa ii hem diveç dünnä, angısına Bibliyada deniler «eni gök hem eni er» (*Açıklamak 21:1*).

Bizim kiyadımıza *Bibliya uşaklara deyni* girdilär Bibliya tekstlerindän annatmalar hem doorudan şıtatalar. Ayozlu Yazının tekstlerine baalı açıklamalar verili herbir bölümün bitkisindä yada skobkalarda. Kiyadın çeketmesindä var sözlük, neredä açıklanêr laflar, angılar siirek kullanılêrlar büünkü gagauzçada.

Bu kiyadı hazırlayannarın önündä durardı zor sorular. Angı bölümneri ayırmaa Bibliyadan? Neyi kısaltmaa, neyi vermää

okuyuculara bütünnä? Nekadar uygun cuvaplar biz bulabildik bu sorulara – okuyucular kantarlasın. Ölä dä, bölä dä bu kiyada girdi bütün Bibliyadaki zenginliklerin küçücük bir payı. Umut ederiz, ki gagauz dilindä *Bibliya uşaklara deyni* olacek çoyuna ilk adım Allahın Sözüne götürän yolda – o yolda, angısınca var nasıl gitmää ömür boyu.

BİBLİYAYI ÇEVİRÄN İNSTİTUDUN ZAAMETÇİLERİ

ESKİ BAALANTI

DÜNNÄ KURULMASI

Herbir insan sorêr kendi-kendisinä, neredän peydalandı bu dünnä: Hyıldızlar hem bulutlar, çiçeklär hem aaçlar, kuşlar hem hayvannar hem biz kendimiz – insannar? Çünkü bişey peydalanmêêr kendiliindän. Bizim dolayımızdaki dünnä, ani dolu uygunnuklan hem gözelliklän, belli eder kendi büük kuvetli hem aarif Kurucusunu. Bibliyada yazılı, nasıl Allah Kendi Sözünnän kurdu dünneyi:

Baştan kurdu Allah gökü hem eri.

Ama er düzensizdi hem boştu, hem karannıktı dipsiz suların üstündä;

hem Allahın Duhu uçuşardı su üstündä.

Da dedi Allah: «Ko olsun aydınnık». Da peydalandı aydınnık.

Da gördü Allah, ani aydınnık islää, da ayırdı Allah aydınnı karannıktan.

Da verdi ad Allah aydınnaa «gündüz», karannaa da «gecä».

Hem vardı avşam, hem vardı sabah: birinci gün.

Da dedi Allah: «Ko olsun su ortasında bir bölümnük, da o böl-sün suyu iki paya».

Da kurdu Allah bölümnüü, hem ayırdı bölümnüün altındaki suyu bölümnüün üstündeki sudan. Da oldu ölä.

Da verdi ad Allah bölümnää «gök». Hem vardı avşam, hem vardı sabaa: ikinci gün.

Da dedi Allah: «Ko gök altında su toplansın bireri da peydalan-sın kuru er». Da oldu ölä.

Da verdi Allah ad kuru erä «toprak», toplandı sulara da «deniz».

Da gördü Allah, ani bu islää.

Da dedi Allah: «Ko er üzündä büüsün eşillik – toomnarını verän türlü otlar hem meyvalarınnan toomnarını verän türlü aaçlar».

Da oldu ölä – büüdü er üzündä türlü eşillik: toomnarını verän otlar hem meyvalarınnan toomnarını verän aaçlar.

Da gördü Allah, ani bu islää.

Hem vardı avşam, hem vardı sabaa: üçüncü gün.

OLUŞ 1:1–13

DÜNNÄ KURULMASI

(*ilerlemesi*)

Da dedi Allah: «Ko olsunnar şafklar gök üzündä, aniki ayırmaa gündüzü gecedän hem vakıdı, günneri hem yılları nişannamaa deyni. Hem ko olsunnar onnar gök üzündä eri aydinnatmaa deyni şafklar».

Da oldu ölä – kurdu Allah iki büük şafk: taa büük şafkı gündüzü kullanmaa deyni hem küçüünü geceyi kullanmaa deyni. Yıldızları da kurdu.

Da erleşirdi Allah onnarı gök üzündä, aniki onnar aydinnatsınar eri hem kullansınnar gündüzü hem geceyi hem dä ayırsınnar aydınnu karannıktan.

Da gördü Allah, ani bu islää.

Hem vardı avşam, hem vardı sabaa: dördüncü gün.

Da dedi Allah: «Ko peydalansınnar cannılar suda hem ko kuşlar uçsunnar göktä er üstündä».

Da yarattı Allah balıkları hem suda türlü fiyıldayannarı, hem türlü kuşları. Da gördü Allah, ani bu islää.

Da iisözledi onnarı hepsini Allah, deyip: «Yavrulayın da zeedelenin hem doldurun suları denizlerdä, hem ko kuşlar zeedelensinnär er üzündä».

Hem vardı avşam, hem vardı sabaa: beşinci gün.

Da dedi Allah: «Ko olsun erdä hertürlü hayvan – hem sıır, hem ufak hayvan, hem canavar».

Da oldu ölä – yarattı Allah türlü yaban hayvan, hem sıır, hem türlü ufak hayvannarı.

Da gördü Allah, ani bu islää.

Büük kuvetli Kurucunun sözünnän yapılan Er raattı hem şaşılacak gözäldi. Ama kurulmak taa bitmemişti. Allah düşündü yaratmaa insannarı, aniki onnar yaşasınnar bu käämil dünnedä hem ilişkidä bulunsunnar kendi Yaradıcısınnar.

OLUŞ 1:14–25

İLK İNSANNARIN YARADILMASI

Da dedi Allah: «Yaradalım insanı tıpkı Kendimiz gibi. Da ko o olsun çorbacı deniz balıklarına, hem gök kuşlarına, hem hayvannara – bütün erä, hem bütün er üzündeki cannılara».

Da yarattı Allah insanı tıpkı Kendisi gibi, adamı hem karıyı yarattı O.

Hem iisözledi onnarı Allah, deyip onnara: «Duudurun da zeedelenin, hem doldurun topraa, hem çorbacı olun ona; hem çorbacı olun deniz balıklarına, hem gök kuşlarına, hem bütün erdeki cannılara».

Da dedi Allah: «Vererim sizä imäk için hepsini erdeki otları hem hepsi açların meyvalarını; hepsi yaban hayvannara da, hem gök kuşlarına, hem türlü erdeki cannılara – hepsinä, kimdä var ömür soluu, – Bän vererim imäk için bütün eşillii». Da oldu ölä.

Da gördü Allah hepsini, ne O kurdu, hem ani hepsi bunnar pek islää.

Hem vardi avşam, hem vardi sabah: altıncı gün.

Bölä kurulduklar göklän er hem hepsi, ne onnarda var.

Da bitirdi Allah edinci günä karşı hepsini Kendi işlerini, da edinci günü dinnenärdi Kendi işlerindän sora.

Allah yarattı insannarı gözäl hem kısmetli. Onnarın üreklerindä vardi sevgi kendi Yaradıcısına hem kendi-kendilerinä. İlk kişinin adıydı Adam, karının da – Eva. Allah verdi onnara kurulmuş topraa, aniki baksınnar onu. İisözleyip Adamı hem Evayı, Saabi Allah dikti Edemdä bir ray başçası da erleştirdi onnarı orada. Allah sımarladı onnara, korusunnar hem işlesinnär o başçayı.

OLUŞ 1:26–30; 2:7–22

ADAMIN HEM EVANIN RAYDAN KOOLANMASI

Ama Adam hem Eva sezlämedilär Saabi Allahı, da O kooladı onnarı raydan. Bu iş oldu bölä.

Saabi braktı onnarı, isinnär meyva herbir aaçtan başçada, sade imesinnär o fidandan, angısının meyvaları verärdilär bilgiçlii iilik hem kötülük için. Allah dedi Adama hem Evaya, ani eer sezlämärselär bu izini, öleceklär.

Ama Şeytan – Allahın duşmanı – düşünmüş yok etmää ilk insannarı. Bir kerä, yılan olup, o geldi Evaya da dedi: «Dooru mu, ani Allah dedi: „İmeyin rayda hiç bir dä aaçtan“?» Eva cuvap etti: «Herbir aaçtan meyva biz var nasıl iyelim, ama Allah brakmêêr biz iyelim meyva sade o aaçtan, angısı bulunêr rayın ortasında. Allah dedi bizä imeyelim hem hiç dokunmayalım da o fidana, zerä biz ölecez». Da söledi ona yılan: «Yok, siz ölmeyeceniz; ama Allah biler, ani o günü, açaşn siz dadaceniş o meyvalardan, açılacak sizin gözleriniz hem siz olaceniş allahlar gibi, bileräk, ne o iilik hem kötülük».

Da gördü Eva, ani aacın meyvaları imäk için islää, pek gözäl hem çekerlär kendilerinä, neçinki vererlär bilgi. O kopardı aaçtan bir meyva da idi onu, kocasına Adama da verdi bir meyva, Adam da idi onu.

Da dedi Allah Adama: «O beterä, ani sän uydun kendi karının aklısına da idin meyva o aaçtan, angısından Bän sizä izin vermedim iyäsiniz, senin betterinä betvalanacak toprak; zor olacek o topraa işlemää bütün yaşamanda. Ter döküp kazanacan ekmeeni taa dönmeyincä o topraa, neredän sän alındın; çünkü topraksın sän hem toprak ta genä olacan».

Saabi kooladı Adamı hem Evayı ray başçasından, da onnar artık yoktu nasıl dönsünnär orayı. Butakım ilk insannar günaha girdilär.

OLUŞ 3:1–23

KAIN HEM AVEL

Adamın hem Evanın vardı iki oolu. Onnarın birisi, Avel, çobandı, onun batüsu sa, Kain, çiftçiydi.

Bir kerä Kain baaşladı Saabiyä kendi bereketinin bir payını. Avel dä kurban yaptı Saabiyä – sürüsündän ilk kuzuları. Allah kabletti Aveli hem onun kurbanını, ama Kainı hem onun baaşısını kabletmedi. Kain üfkelendi, da onun üzü dürüklendi. Ozaman Saabi dedi Kaina: «Neçin sän üfkelendin? Hem nedän dürüklendi senin üzün? Yaparsan ilik, üüsek kaldır başını. İilik yapmarsan, kapu yanında yatêr günah; o çeker seni kendisinä, ama sän verilmä ona».

Ama Kain çok gördü kardaşını. Da te bir kerä, açan kardaşlar kırdaydılar, Kain, abanıp Avelin üstünä, öldürdü onu. Avelin kanından toprak oldu kırmızı. Saabi cezaladı Kainı günahı için, koolayıp onu Edemdän hem çiftçiliktän.

OLUŞ 4:2–12

POTOP. NOYUN GEMİSİ

Geçti üzlârlân yıl, da dünnedä oldu çok insan – Adamın hem Evanın evlatları. İltân onnarın çoyu korkardılar Allahtan da izmet edârdilâr ona, ama git-gidä çekertilâr karşı gitmäâ Allahın istediinâ. Sade bir adam, adı Noy, kalardı inanç kendi Yaradıcısına hem tamannardı Onun istediini. Apostol Petri demiş ona «dooruluk nasaatçısı» (*Petrinin 2-nci kiyadı 2:5*). Allahın Duhu yaşardı Noyun canında.

Saabi gördü, ani er üzündä insannar pek bozuk, ani onnarın fikirleri hem ürekleri fena hem kimsey yaşamêêr dooru. Ozaman Allah dedi: «Kaybedecâm er üzündän hepsini insannarı, neçinki Bän pişman olêırım, ani onnarı yarattım». Noya sa Saabi mayıl olardı.

Da dedi Allah Noya: «Bän yok edecâm hepsini erdä yaşayannarı: er taştı onnarın fenalıklarınnan, da Bän kaybedecâm onnarı. Yap kendinâ bir gemi kiparis aacından; yap onda bölüm hem ziftlä* onu içândan hem dışândan. Da ozaman Bän yollayacam erä bir potop, aniki yok etmäâ hepsini erdä yaşayannarı. Seninnän sä Bän yapacam bir baalantı, da sän girecän gemiyä karınnan, hem oollarınnan, hem gelinnerinnän».

OLUŞ 6:5–18

* Ziftlemäâ – smolalamaa.

POTOPUN ÇEKETMESİ

Noy yaptı hepsini, ne buyurdu ona Allah. Da açan gemi hazırđı, Saabi dedi Noya: «Pin gemiyä bütün aylännän, neçin deyni Bän görerim, ani hepsi insannardan sade sän dooruysun Benim önümdä. Hem al pak hayvannardan* edişär çift, erkek hem dişi, diil pak hayvannardan da – birär çift, erkek hem dişi. Hem dä hertürlü gök kuşlarından al edişär çift, erkek hem dişi, aniki korumaa onnarı dünnedä. Edi gündän sora da Bän yollayacam erä bir yaamur, angısı yaayacak kırk gün hem kırk gecä, da yok edecäm er üzündän hepsini, ne kurdum».

Noy yaptı hepsini, ne buyurdu ona Saabi. O girdi gemiyä karısınnan, oollarınnan hem gelinnerinnän hem aldı yanına edişär çift pak hayvannardan hem birär çift diil pak hayvannardan. Açan hepsi girdilär, Saabi Kendisi kapadı onnarın ardına geminin kapusunu. Edi gündän sora çeketti bir büük yaamur, angısı sürttü kırk gün hem kırk gecä. Su hep gelärdi: o kaldırdı gemiyi, angısı üzärdi su üstündä. Potop ölä büüktü, ani su altında kaldılar üüsek bayırlar bilä, da hepsi, ne vardı erdä diri, kaybeldi: hem insannar, hem hayvannar, hem kuşlar – hepsi yok edildi er üzündän. Kaldı sade Noy hem onnar, kim onunnan gemidäydi.

OLUŞ 7:1–23

* Pak hayvannar – hayvannar, angılarını varmış nasıl imää hem Allaha kurban vermää.

POTOPUN BİTMESİ

Potop sürttü üz elli gün. Da aklına geldi Allahın Noy hem hepsi hayvannar, ani onunnan gemidäydilär. Da yolladı Allah erä bir lüzgär, yaamur da göktän kesildi, da su git-gidä başladı azalmaa. Noyun gemisi durdu Ararat bayırında. Kırk gündän sora Noy açtı geminin pençeresini da kolverdi bir gargayı, aniki üürenmää, çekildi mi erdän su. Garga uçardı hem dönärdi geeri, taa er kurumayınca. Sora Noy kolverdi bir guguşu. Ama guguş döndü geeri gemiyä, neçin deyni su taa kaplardı bütün eri. Edi gündän sora genä kolverdi guguşu gemidän. Avşamnän guguş döndü geeri, tutarak gagasında bir maslin dalcaazı. Bundan Noy annadı, ani potop bitti.

Noy bekledi edi gün da genä kolverdi guguşu, da o birtaa geeri dönmedi. Ozaman Noy açtı gemiyi da gördü, ani er üzü kuru. Allah dedi Noya: «Çık gemidän karınnan, oollarınnan hem gelinnerinnän; çıkar hepsini hayvannarı, ani seninnändilär, da ko onnar daalışsınnar bütün er üzündä, ko yavrulasınnar da zeedelensinnär».

OLUŞ 7:24 – 8:17

GÖK KUŞAA HEM ALLAHIN İNSANNAN BAALANTISI

Noy hem onun aylesi çıktılar gemidän da kolverdilär hepsini hayvannarı hem kuşları. Da hayvannar daalıştılar bütün erdä, kuşlar da uçuştular.

Noy yaptı bir kurbannık. Sora, alıp hertürlü pak hayvandan hem kuştan, o kurban verdi onnarı Allaha. Noyun kurbanı Allahın istediyydi, da O düşündü: «Genä betvalamayacam eri insannarın beterinä. Hem makar gençliktän onnarın fikirleri doorulu fenalaa, Bän başka yok etmeyecäm hepsini dirileri. Bundan beeri hiç birzaman bitmeyeceklär ekim hem biçim, suuk hem sıcak, yaz hem kış, gündüz hem gecä».

Allah iisözledi Noyu hem onun oollarını, deyip onnara: «Bän yapêım Benim baalantımı sizinnän hem sizin evlatlarınızlan hem sizinnän barabar gemidän çıkan hepsi hayvannarlan: er üzündän potoplan başka yok edilmeyecek hepsi cannılar hem potop başka daatmayacak eri. Benim hem erdä yaşayannarın aramızda baalantı nışanı olacek bulutta kuşak. Açan Bän yollayacam er üstünä bulutları, ozaman peydanacek kuşak, da Bän aklıma getirecäm Benim herbir diri cunnan diveç baalantımı. Tä Benim hepsi erdä yaşayannan yaptım baalantı nışanı».

OLUŞ 8:18–22; 9:8–17

VAVİLON KÜLESİ

Noyun üç oolunun vardı çok evladı, da dünneyin hepsi halkları çekilerlär potoptan sora onnardan. Ama üzä çıktı, ani bu insannar da diildi taa ii.

O vakıt bütün erdä vardı bir dil, da hepsi lafedärdi o dildä. Bir kerä insannar toplandılar bilä da dedilär biri-birinä: «Kuralım kendimizä bir kasaba hem bir külä* çak gökâ kadar üüsek da bununnan anılmış olalım, aniki daalmayalım erdä». Da indi Saabi bakmaa o kasabaya hem küleyä, angılarını yapardılar insannar, da dedi: «Hepsi onnar bir halktır, hem hepsinin dili birdir, onnar yaparlar neetlerini. İnelim dä karıştıralım onnarın dilini, aniki onnar annayamasınnar biri-birini».

Saabi ölä daattı insannarı bütün erdä, da onnar bitirämedilär kendi kasabasını. Kasabanın adıydı Vavilon, demäk «karışma-lık».

OLUŞ 11:1–9

* *Külä – burgas, rus. башня.*

AVRAAM

Bu resimdä gösterili Avram. Taa sora Saabi Allah ad koydu ona Avraam, ani geler maanaya «çok-çok insannarın bobası». Avraam derindän inanardı Saabiyä hem inançtı hem candan baalydı Ona. Allah dedi ona Benim dostum. Saabi bizä dä söleer Ayozlu Yazıda: «Eer yaparsaydınız, ne Bän sizä sımarlêırım, ozaman siz Benim dostlarımısınız» (*Evangeliya İoandan 15:14*).

Bir kerä Saabi dedi Avraama: «Çık kendi topraandan, brak senselelerini hem bobanın evini da git o topraa, angısını Bän sana gösterecäm. Bän sendän yapacam bir büyük halk, hem verecäm ilik sana, hem saygılı yapacam senin adını; da sendän herbir insan kabledecek ilik. Bän yapacam ilik seni iisözleyennerä, seni kötöleyenneri dä betva edecäm, da topraan hepsi halklarına ilik olacek sendän».

Avraam yaptı ölä, nicä söledi ona Saabi. O aldı kendi karısını Sarayı, kendi kardaşının oolunu Lotu, bütün varlığı, ani onnar edenmişlär, hem hepsi insannarı, ani onnarda vardı, da onnarlan bilä gitti Hanaan erinä – o topraa, angısını gösterdi ona Saabi.

Avraam geldi Hanaana, da orada Saabi göründü Avraama da dedi: «Senin evlat boylarına verecäm Bän bu topraa».

OLUŞ 12:1–7

AVRAAM HEM LOT

Avraam hem hepsi, kim onunnandı, gidärdilär Hanaan erindä, ani onnara gösterdi Saabi. Gelip Vefil dolayına, onnar durgundular orada.

Avraam pek zengindi. Onda vardı altın, gümüş hem çok mal. Onun kardaşının oolunda Lotta da vardı kendi çadırları, koyun hem sır sürüleri. Onnarda vardı okadar zenginnik, ani oldu sıkışmalık. Onnarın çobannarı aralarında başladı çekişmeklär. Ozaman Avraam dedi Lota: «Ko olmasın kavga ikimizin aramızda, bizim çobannarımızın aralarında; çünkü biz senseleyiz. Bütün toprak senin önündä – ayırilsana bendän. Eer sän gidärsän sol tarafa, bän saaya; eer sän gidärsän saaya, ozaman bän – sola».

Lot gözdän geçirdi dolay toprra. O gördü, ki İordan çayırı pek bereketli hem islää sulanêr. Lot ayırdı kendisinä bu eri, da, ayırılıp Avraamdan, gerdi kendi çadırlarını Sodom kasabasına kadar. Bu erlerdä yaşayan insannar pek fenaydılar hem Saabiyä karşı çok günah yapardılar.

OLUŞ 13:1–18

ALLAHIN AVRAAMA ADAMASI

Allah dedi Avraama, açan Lot ayrıldı ondan: «Bak dolayanına her tarafa. Gördüün bütün eri Bän verecäm sana hem senin evlatlarına divecä. Da Bän yapacam senin evlatlarını sayılmaz çok, nicä kum; eer birkimsey sayabilärsä dünneyn kumunu, ozaman senin evlatların da sayılacak».

Avraam erleştü Mamre erinin boyunda da kurdu orada Allaha bir kurbannık.

Birazdana Allah genä göründü Avraama da dedi: «Bän senin kalkanınım*; senin ödülün pek büyük». Avraam sa cuvap etti Allaha: «Saabi-Çorbacım! Ne verecän Sän bana, açan benim yok uşam? Sän vermedin bana evlat, da onuştan benim çıraam alacak benim varlımı». Bu laflara Saabi dedi: «Diil çıraan. Kendi oolun alacak senin varlımı». Sora Allah çıkardı Avraamı çadırdan da dedi ona: «Bak gökâ da say yıldızları, sayabilärsän. Okadar evlat olacek sendä».

Avraam inandı Saabiyi, da onuştan Saabi onu saydı dooru.

Da dedi Allah Avraama: «Senin karına Saraya demä bundan sora Sara, ama ko olsun onun adı Sarra. Bän iisözleyecäm onu da verecäm sana ondan bir ool. Bän iisözleyecäm oolunu, da çekileceklär ondan türlü halklar, hem onun evlatları olaceklar halkların padişahları».

OLUŞ 13:14–16; 15:1–6; 17:15–16

* *Kalkan – evelki askerlerdä kılıçtan yada oktan korunmak için bir tertip, rus. щит.*

ALLAHIN ANGİLLERİ AVRAAMDA

Bir kerä, üülen sıcaanda, Avraam oturardı kendi çadırı önündä. Bir dä o gördü, ani karşısında durêr üç yolcu. Avraam annadı, ani onnar Allahtan yollanılmış angillär. O kabletti onnarı hem hazırladı onnara imää. Ekmek idiktän sora onnarın birisi dedi Avraama: «Bän gelecäm genä sana taman bir yıldan sora, da ozamana kadar senin karının Sarranın olacek oolu». Sarra işitti bu lafları da güldü kendincä, deyip: «Neredän bana, ihtär kariya, bölä sevinç olsun?»

Ama Saabi dedi Avraama: «Neçin Sarra güldü? Var mı Allah için zor bişey? Nişannı vakıtta Bän gelecäm sana ileriyä, da Sarra duuduracek bir ool».

Nişannı vakıtta Saabi tamannadı Kendi sölediini, neçinki O her zaman yapêr Kendi adamaklarını hem Onun için hiç bişey yok, ani O yapamasın.

OLUŞ 18:1–19; 21:1–3

ALLAH SODOMU HEM GOMORAYI YOK EDER

Dört kasaba – Sodom, Gomora, Adma hem Sevoim – yok edildiği göktän yalınnan. Allahın üfkesini çıkarttıydı bu kasabalarda yaşayan insannarın orospuluu hem çok başka günahları. Açan Allah bildirdi Avraama, ki Sodom yok edilecek, Avraam yalvarardı Ona, acısın o kasabaya, da Allah adadıydı ona, ani kaybetmeyecek bu kasabayı, eer orada bulunursa baari on dooru kişi. Ama Sodomda makar on dooru kişi dä bulunmadı.

Da tä ne oldu. Sodomda yaşardı Lot, dooru bir adam, kendi karısinnan hem iki kızinnan. Allah yolladı o kasabaya iki angil adam tenindä. Avşamdı. Musafirci Lot kabletti onnarı kendi evindä, bil-meyeräk, ani onnar angil.

Onnar taa yatmadıydılar uyumaa, açan sodomnular, kasabanın herbir köşesindän bütün halk, büüyü dä, küçüü dä, sardılar Lotun evini. Çaarıp Lotu, onnar dedilär ona: «Neredä o adamnar, ani geldilär gecelemää sendä? Çıkar onnarı bizä». Lot, açan çıktı onnara, kitledi ardına kapuyu da dedi: «Kardaşlarım, yapmayın bu adamnara kötü bişey, çünkü onnar geldilär benim evimin örtüsü altına». Ama öbürler dedilär: «Sän kendin burada yabancıysın, da isteersin karar almaa mı? Şindi biz sana yapacez taa beter, nekadar onnara!» Sodomnular başladılar yaklaşmaa Lota, neetleneräk kırmaa kapuyu. Ozaman angillär aldılar Lotu içeri da kitledilär kapuyu. Hem hepsini kapu önündä durannarı, küçüünü dä, büünü dä onnar kör ettilär. Angillär dedilär Lota: «Biz kaybedecez bu eri, neçin deyni Saabi görer, nekadar büük burada yaşayan insanın fenalıkları». Onnar tuttular ellerindän Lotu, onun karısını hem iki kızını da çıkardılar kasabadan dışarı. Angillerin birisi dedi Lota: «Bakma geeri, kaç bayırlara, ölmeyäsin deyni».

Güneş artık kalktıydı, açan Lot geldi Sigora. Bu vakıt Saabi yol-ladı göktän Sodoma hem Gomoraya bir ateşli yaamur, yok edip bu kasabaları hem kaybedip onnarda yaşayan insannarı hem hepsini, ne büüyärdi erdä. Lotun karısı sa baktı geeri da oldu bir tuz dirää.

OLUŞ 19:1–26; İKİNCİ ZAKONNUK 29:23

AVRAAM KURBAN VERER İSAAKI

Geçti bir yıl ozamandan beeri, nicä Avraama geldiylär Allahın angilleri, da Sarranın oldu bir oolu. Avraam koydu onun adını İsaak.

Açan İsaak biraz büüdü, Saabi koydu neetinä denemää Avraamın inançlını. Allah söledi ona bölä lafları: «Al senin sevgili biricik oolunu da git onunnan Moria erinä. Orada ver onu kurban bir bayırda, angısını Bän sana gösterecäm».

Avraama zordu tamannamaa Allahın izinini. Ama o bir dä laf karşı sölämedi Saabiyä. Kalkıp sabaalän erken, Avraam topladı yakacak, ükletti onu eşää, aldı yanına iki çıraanı hem oolunu İsaakı da gitti Saabinin gösterdii erä.

İsaak, angısı bilmärdi, netürlü kurban läözüm versin bobası, sordu ona: «Boba! Tä ateş hem odunnar, neredä kurban için koyun e?» Avraam cevap etti: «Allah bulacak Kendisinä bir koyun kurban için, oolum».

Gelip Allahın gösterdii erä, Avraam braktı çırakları aşıada, pindi İsaaklan bayıra da yaptı orada bir kurbannık. Erleştirip odunnarı, o baaladı İsaakı da koydu onu kurbannaa. Ama bu vakıt Saabinin angili baardı: «Avraam! Avraam! Kaldırma elini çocaa, yapma ona bişey, neçinki şindi Bän bilerim, ani sän korkêrsın Allahtan da canın acımadı biricik ooluna Benim için. Bän iisözleyecäm seni hem zedeleyecäm senin evlatlarını, da olaceklar onnar, nicä gök yıldızları hem nicä deniz boyunda kum. Da dünneyn hepsi halkları kabledecek ilik senin evlatlarından onuştan, ani sän sesledin Benim sesimi».

OLUŞ 22:1–18

REVEKA

Geçti vakıt. Avraam ihtârladı, onun oolu İsaak ta büüdü. Bir kerä Avraam çaardı kendi inanç çıraanı da buyurdu ona, gitsin kendi duuma erinä, Mesopotamiyaya, da getirsin oradan İsaaka bir karı. Çırak kalktı da gitti Mesopotamiyaya, o kasabaya, neredä yaşardı Nahor, Avraamın kardaşı.

Gelip o kasabaya, çırak girişti dua etmää, aniki Saabi yardım etsin ona karşılamaa İsaak için nişannanmış kızı: «Saabi, Avraamın Allahu! Yolla o kızı büün bana karşı hem hayır yap benim çorbacıma Avraama. Tä bän durêrim çöşmenin yanında, neredän kasabanın kızları alêrlar su. Ko o kız, angısına bän deyecâm: „Yannatsana testini, su içeyim“, hem angısı deyecek: „İç, bän senin develerini dä sulayacam“, olsun o, angısını Sän nişannamışın Senin çıraana İsaaka. Bundan bän annayacam, ki Sän hayırladın benim çorbacımu».

Taa bitirmedü çırak kendi lafını, çöşmenin yanında peydalandı pek gözäl bir kız, angısının adıydı Reveka. O doldurdu testisini suylan da yollandı geeri. Avraamın çıraa, kaçarak yaklaşıp ona, dedi: «Versänä içeyim biraz su senin testindän». Kız dedi: «İç, çorbacımu». Verip ona içsin su, kız dedi: «Bän çıkaracam su da sulayacam hepsini senin develerini». Çırak susarak bakardı, nasıl kız çıkarardı su onun develerinä, isteyerek görsün, ki gerçektän Saabi başarttı onun yolunu. Sora o sordu kıza: «Kimin kızıysın sän? Sölesänä, bulunacak mı senin bobanın evindä gecelemää deyni bir er?» Reveka cuvap etti, ani o Vafuilın, Nahorun oolunun kızı. İşidip bunu, çırak baş iiltti Saabiyä hem metinledi onu, ani O getirdi onu dooru Avraamın senselesinin evinä.

Geldiyän Vafuilın evinä, çırak annattı hepsinä, kim orada bulunardı, ani Avraam yolladı onu duuma erinä, senselelerinä, aniki getirsin bir karı kendisinin biricik ooluna. Anası-bobası çaardılar kızını da sordular ona: «Kayılsın mı sän gitmää bu adamnan?» Reveka kayıl oldu. Bütün onun aylesi verdi izin, da onnar Revekayı iisözleyip kolverdilər.

OLUŞ 24:1–60

İSAAK HEM REVEKA

Reveka hem Avraamin çıraa çok vakit gittilär develerdä atlı da bitki-bitkiyâ etiştirilär o tarafa, neredä onnarı beklärdi İsaak.

Avşamnän İsaak, çıkıp kıra, gördü yaklaşan kervanı, angısınnan gelärdi onun gelini. Reveka da gördü İsaakı da indi devedän. O sor-du çıraa: «Kim bu?» Öbürü cuvap etti: «Bu benim çorbacım». Çırac annattı İsaaka hepsini, ne oldu.

Reveka oldu İsaakın karısı. Saabi baaşladı onnara iki ool, angılarını adlarını koydular İsav hem İakov. Onnar ikizdilär, ama İsav duudu taa ileri, onuştan sayıldı onnarın ilk uşaa.

Uşaklar büüdülär. İsav oldu becerikli avcı, kır adamı, İakov sa — oldu bir yavaş adam, evciman. İsaak sevärdi İsavı, neçin deyni be-närdi İsavın getirdii av etini, Reveka sa taa pek sevärdi İakovu.

OLUŞ 24:63–67; 25:24–28

İAKOV KABLEDER BOBASININ İİSÖZLEMESİNİ

Kayet ihtâr olduynan, İsaak may fit kör oldu. Ölecää zaman o İstedi iisözlesin ilk oolunu İsavı. İsaak çaardı onu kendisinä da söledi, hazırlasın onun sevgili imeesini av etindän. Boba adadı iisözlemää oolunu bundan sora.

Reveka, işidip bunu, çaardı İakovu da hepsini ona annattı. Reveka pek istärdi, ki İsaakın iisözlemesini kabletsin diil İsav, ama İakov. Onuştan o düşündü aldatmaa İsaakı. Açan İsaak gitti kıra avlanmaa, Reveka yolladı İakovu, getirsin sürüdän iki olak, da yaptı İsaaka onun sevgili imeesini. Sora o aldı İsavın tutmalık rubalarını da giidirdi onnarı İakova. Ama İsavın güüdesi pek tülüydü deyni, o sardı İakovun kollarını hem ensesini olak derisinnän, prost görän bobası bir yoklamasın onu.

Alıp Revekanın yaptı imeeyi, İakov gitti bobasına da dedi: «Boba! Bän yaptım hepsini ölä, nicä sän dedin. İ benim avımdan, da sora iisözlä beni». Bobası dedi ona: «Gel yoklayım seni, oolum, İsav mısın sän osa diilsin mi».

Açan İakov yaklaştı ona, İsaak, yoklayıp onu, dedi: «Ses İakovun, ama kollar – İsavın». İsaak tanımadı onu, çünkü olak derilerinnän sarılı İakovun kolları benzärdilär onun agasının kollarına. Bundan sora bobası buyurdu versin ona imää. Bitirip imeeyi, o iisözledi oolunu İakovu.

Butakım yalancılıklan İakov kabletti iisözlemeyi İsavın erinä. Bunun için İsav kinnendi kardaşına da neetlendi öldürmää onu.

OLUŞ 27:1–41

İAKOVUN DÜŞÜ

Reveka üürendi, ani İsav koymuş neetinä öldürmää kendi kardeşini İakovu. Karı annattı bunu İakova hem nasaat etti ona, kaçsın kendi daykasına Lavana Mesopotamiyaya da yaşasın birkaç vakıt orada, geçincä İsavın üfkesi.

İakov gidecää zaman, İsaak çaardı onu kendisinä da sımarladı, almasın kendisinä karı Hanaan erinin kızlarından, o memlekettän, neredä onnar yaşardılar, ama bulsun gelin Mesopotamiyada, Reveka anasının duuma erindä. Ondan sora o iisözledi oolunu, deyip: «Büük kuvetli Allah iisözlesin seni hem versin iilii, angısını O Avraama adadıydı, sana hem senin evlatlarına, aniki sän kalasın çorbacı bu erdä, angısını Allah verdi Avraama».

İakov yollandı Mesopotamiyaya. Onun yolu sürttü çok gün. Bir kerä o kaldı gecelemää açık gök altında da yattı dooru erä, koyup başı altına bir taş. Da Allah yolladı ona bir şaşılacak düş. İakov gördü düşündä bir merdiven, angısı etişardı çak gökâ, hem Allahın angileri pinip-inärdilär ondan. Saabi durardı tepedä da deyardı İakova: «Bän Saabiyim, senin Avraam dedenin Allahıym hem İsaak bobanın Allahıym. O topraa, angısında sän yatêrsın, Bän verecäm sana hem senin evlatlarına. Bän – seninnänim hem koruyacam seni hererdä, nereyi dä sän gitsän».

Uyanıp, İakov dedi: «Saabi halizdän burada, bän sä bilmäzdim! Bu – Allahın binası, gök tokadı». Sora aldı o taş, angısı ona uykusunda yastık gibiydi, erleştirdi onu geçirdiini anmak için, da adadı Saabiyä: «Eer Allah olursa benimnän hem koruyarsa beni yolumda, hem verärsä bana ekmek, imää deyni, hem ruba, giinmää deyni, hem bän saa-selem dönärsäm bobamın evinä, ozaman Saabi olacek benim Allahım, hem bu taş, angısını bän kurdum burada benim geçirdiimi anmak için, olacek Allahın evi. Hem herbir iştän, ne Sän, Allahım, bana verersin, bän verecän Sana onuncu payını».

OLUŞ 27:41–46; 28:1–5, 10–22

İAKOVUN BULUŞMASI RAHİLLÄN

İakov yollandı ileri dooru Mesopotamiyaya da bitki-bitkiyâ geldi bir İerä, neredä vardı çok otlak. O durdu pınarın yanında, angısının aazı kapalıydı bir büyük taşlan. Açan sürülär toplanardılar sulanmaa, çobannar aktarardılar o taşı, sora da genä kapardılar pınarı.

Pınarın yanında vardı sulanmaa gelmiş üç koyun sürüsü. İakov sordu çobannara: «Bilersiniz mi Lavanı, Nahorun oolunu?» Onnar dedilər: «Bileriz. Tä gelir koyunnarlan onun kızı Rahil». Taman ozaman Rahil yaklaşırdı pınara koyunnarlan, angılarını o güdär-di. Onnarın çorbacısı kızın bobasıydı, İakovun anasının kardaşı, Lavan.

Görüp Rahili, İakov aktardı taşı pınardan da suladı onun koyunnarını. Sora o öptü Rahili da, başlayıp aalamaa sevinmeliktän, söledi, ani onnar yakın senselä. İşidip bunu, Rahil kaçarak gitti evä da annattı hepsini bobasına. İşidip İakov için, Lavan kaçarak çıktı ona karşı, sarmaştı ona, öptü da çaardı evinä.

İakov kaldı yaşamaa daykasında da çeketti işlemää onda çoban. İakov izmet etti Lavana edi yıl, aniki öbürü eversin ona Rahili. Bu edi yıl İakova göründü sansın birkaç gün – ölä o sevärdi kızı. Lavan everdi ona iki kızını – Liyayı hem Rahili. Burada, Mesopotamiyada, İakovun duudu onbir oolu hem bir kızı, taa sora da, Hanaanda, taa bir oolu.

İakov oldu pek zengin adam. O yaşardı çadırda kendi karılarının hem uşaklarının. Onda vardı çok çırak adam hem karı, hem dä çok hayvan: koyun, devä hem eşek.

OLUŞ 29:1–28

İAKOV GÜREŞER ALLAHLAN

Bir kerä Saabi buyurdu İakova, gitsin Mesopotamiyadan da dönsün kendi duuma tarafına, Hanaan erinä. İakov aldı karılarını hem uşaklarını, topladı varlığını da çıktı yola. Bilmeyeräk, taa üfkeli mi ona İsav osa diil mi, İakov koydu neetinä yollamaa ona çok baası, aniki yımışatmaa onun üreeni.

Vatanına gidärkän, İakov yaklaştı bir dereyä. Hepsı senselelerini o suadan geçirdi derenin öbür kenarına, kendisi dä kaldı karşı kenarda. Orada Birkimsey çeketti onunnan güreşmää da güreşti taa aydınnanınca, da bertti İakovun çantısını. Aydınnanarkan O dedi İakova: «Kolver Beni, neçin deyni aydınlandı». İakov da cuvap etti: «Bän seni kolvermeyecäm taa Sän beni iisözlämeyincä». Öbürü sordu: «Nicä senin adın?» O dedi: «İakov». Onunnan güreşän dedi: «Bundan beeri senin adın olacek diil İakov, ama İzrail («Allahlan güreşän»), neçinki sän güreştin Allahlan da şansora enseyecän insannarı».

İakov sordu Ona: «Sölesänä bana Senin adını». Ama Öbürü cuvap etti: «Neçin sän sorêrsın Benim adımı?» – da iisözledi İakovu.

OLUŞ 32:9–31

İAKOV HEM İSAV GENÄ DOSTLAŞËRLAR

Yaklaşarak Hanaan tarafına, İakov gördü, ani ona karşı geler İsav, onun yanında da dörtüz kişi. Ozaman İakov çıktı ileri da baş iiltti batüsuna erä kadar. İsav hızlı yaklaştı, sarmaştı ona, da onnar giriştilär aalamaa. Sora yaklaştılar İakovun karıları hem uşakları da iilttilär başlarını İsavın önündä.

İsav sordu İakova: «Neçin sän yolladın bana okadar çok baaşış?» İakov cuvap etti: «Aniki sän bana başka üfkelenmeyäsin». İsav dedi: «Bendä herbir iş bol var, kardaşım; ko senin varlın kalsın sendä». İakov kayıl olmadı: «Yok, eer sän bana artık üfkeli diilsän, ozaman kablet benim baaşışlarımı, çünkü Allah cömertçä verdi bana bu varlıı». Da o, yalvarıp, kayellatti İsavı, alsın onun baaşışlarını.

Bundan sora İsav döndü evinä, İakov da erleştı Hanaan tarafında Sihem kasabasının yanında. O satın aldı tarlanın bir payını da kurdu orada bir çadır. Orada o düzdü Saabi Allahın adına bir kurbannık.

Bölä tamannandı Allahın sözü, ani O söledi ydi İakova o şaşılacak düştä, angısını İakov gördüydü, açan o kaçtıydı batüsundan Mesopotamiyaya. Allah yolladı ona hepsini, ne adadı, İakov da unutmadı şükür etmää Ona bunun için.

OLUŞ 33:1–20

İOSİF – İAKOVUN SEVGİLİ OOLU

İakov genä erleşti Hanaan tarafında. Burada Rahilin oldu taa bir oolu, Veniamin. Şindi İakovun vardı onüç uşaa: oniki oolu (Ruvim, Simeon, Leviy, İuda, Dan, Nefalim, Gad, Asir, İsahtar, Zavulon, İosif hem en küçüü, Veniamin) hem bir dä kızı Dina. Kendi oollarından hepsindän çok İakov sevärdi İosifi, neçin deyni o duuduydu, açan İakov şansora büük yaştaydı. Açan İosif onedi yaşındaydı, batülarınnan barabar o koyun güdärdi. İosif annadardı bobasına herbir prost iş için, ani yapardılar onun batüları. Bir kerä İakov baaşladı İosifä bir kat pek gözäl ruba. Kardeşları annadılar, ani bobası İosifi sever hepsindän çok, da karezlendilär kardaşına.

OLUŞ 37:1–4

İOSİFİN DÜŞLERİ

Bir kerä İosif gördü bir düş da annattı onu kardaşlarına. O dedi onnara: «Sesleyin, nesoy düş bän gördüm. Sansın biz tarlanın ortasında baalêêrız demet, da tä, benim demetlerim durêr dikinä, sizinkileri dä, durup doz-dolay, iiltilâr başlarını benim demetimä».

Kardaşları dedilâr ona: «Sän ne, isteersin padişah olmaa mı bizim üstümüzä? Acaba sän bizä çorbacı mı olacan?»

İosif gördü taa bir düş da genä annattı düşünü kardaşlarına: «Tä ne bir düş taa gördüm bän: sansın hem güneş, hem ay, hem dä onbir yıldız baş urêrlar bana».

O annattı bu düşü diil salt kardaşlarına, ama bobasına da. Bobası takazaladı onu da dedi: «Ne biçim düş sän görmüşün? Ne, acaba bän dä, anan da, kardaşların da mı gelecez baş uralım sana erä-dän?» Kardaşları üfkelenärdilâr ona; ama bobası unutmadı onun annatmasını.

Bir kerä, açan İosifin batuları güdärdilâr hayvannarı evdän yırakta, İakov yolladı İosifi dolaşsın onnarı, üürensın, saa mı onnar hem haber versın ona. İosif çıktı yola.

Çok vakit o gezdi kırdä, bulunca kardaşlarını. Onnar gördülâr onu taa uzaktan da koydular neetlerinä öldürmää onu. «Tä geler düş görücü, – deyärdilâr onnar biri-birinä üfkeli. – Haydi öldürecez onu, atacez bir kuyuya da deyecez, ani onu idi bir canavar. Bakalım, nasıl onun düşleri aslı çıkacaklar».

OLUŞ 37:5–20

KARDAŞLARI SATÊRLAR İOSİFİ ESİRLÄÄ

Kardaşların en büüyü, Ruvim, açan işitti İosifä karşı bu fena neet için, istedi kurtarmaa onu, yollayıp geeri bobasına. Onuştan Ruvim söledi kardaşlarına, öldürmesinnär İosifi, ama sade atsınar onu bir kuyuya. Onnar sesledilär Ruvimi, da açan İosif geldi onnara, kardaşlar soyundurdular onun gözäl rubasını da attılar onu bir derin kuyuya.

Bir dä onnar hesapaldılar bir kervan – alış-verişçilär götürärdilär Mısıra mal. Kardaşların birisi, İuda, teklif etti satmaa İosifi bu insana. Hepsi kayıl oldu, da açan kervan geçärdi yannarından, onnar sattılar kardaşını esirlää.

Alış-verişçilär götürdülär İosifi Mısıra, kardaşları da kestilär bir keçi, bulaştırdılar onun kanınnan İosifin rubasını. Onnar getirdilär rubayı bobasına da dedilär: «Tä ne biz bulduk. Bak, bu ruba senin oolunun mu oša diil mi?» Tanıyıp rubayı, İakov kahırlı baardı: «Belliki, ruba İosifin, benim oolumun. Bir canavar imiş onu. İosifi paralamış!» Kahırlı hem acı aalardı o sevgili oolunu, bilmeyeräk, ani oolları aldattılar onu.

OLUŞ 37:21–35

İOSİF – PADİŞAH KORUYUCUSUNUN İZMETÇİSİ

A lış-veriştir, gelip Mısır'a, sattılar İosifi esirlää bir büük adama, Mısır padişahı koruyucularının başına. Herbir iştä Saabi Allah yardım edärdi İosifä, angısı herkerä danışardı Ona. Onuştan esirliktä İosifin uuru islää gidärdi herbir iştä, angısını o düşärdi yapsın.

Onun çorbacısı Potifar hesapaldı, ani Saabi yollêêr başarı İosifin yaptı herbir işinä. O koydu İosifi kendi evindä baş izmetçi, verip onun bakımına hepsini, neyi vardı. İosifin hatırına Allah verdi iilik Potifarın evinä. İosif aarifçä kullanardı onun evini, onun çorbacısının hiç yoktu kahırını.

İosif suratça gözäldi hem kıvrak boyluydu. Oldu ölä, ani Potifarın karısı beendi onu. Saabiyi hem Onun sımarmaklarını bilmeyän karı başladı yanılmaa İosifi, yatsın onunnan. Ama İosif kayıl olmadı, deyip çorbacısının karısına: «Hepsini, ne var benim çorbacımda, o verdi benim elimä. Bana hiç bişey yok yasak, sendän kaarä, neçin deyni sän onun karısıysın. Nasıl bän var nasıl yapayım bu büük günahı Allahın önündä?»

Potifarın karısı koydu neetinä çıkarsın kinini İosiftän. O yalan söledi kocasına Potifara: «O esir-çifit, ani sän getirdin bizim evimizä, geldi bana maskaralamaa beni. Ama açan bän çekettim baarmaa-çaarmaa, o braktı benim elimdä kendi rubasını da kaçtı». Potifar, işittiyän bu lafları, üfelendi da attı İosifi bir zıdana, neredä durardılar padişahın kapancıları.

OLUŞ 39:1–20

İOSİF ZINDANDA

Ama zındanda da Saabi brakmardı İosifi da yardım edärdi ona. Allah mayıl ettirdi zından başının üreeni İosifä, da o koydu İosifi zındancılarn üstünä zaabit. Zından başı kendisi bişey bakmardı, o heptän inanardı İosifä. İosif tä verilärdi Allaha, Allah yapardı ölä, ani İosif başarsın yaptı herbir işi.

O zındanda, neredä bulunardı İosif, kapalıydı faraonun iki izmetçisi. Onnarn birisi taa ileri izmet edärdi padişahın sofrasında, o dökärdi çölmeklerä şarap; ona deyärdilär şarapçı. İkcisi koyardı padişahın sofrasına imäk, ona deyärdilär ekmekçi. Kabaatlanıp padişahın önündä, onnar ikisi dä düştülär zındana.

Bir kerä şarapçı hem ekmekçi gördülär birär düş, angılarn neyä geldiini annamardılar. İosif dedi onnara: «Düş açıklamaa diil mi Allahtan? Annadın bana düşlerinizi». İlkin annattı düşünü şarapçı. O görmüş düşündä bir baa çotuu üç dallan. Sora o çotuk açmış çiçek, birazdana da olmuşlar üzümner. O toplamış üzümneri, sıkmış onnarn suyunu faraonun çölmeenä da ikram etmiş padişahı.

İosif saat açıkladı onun düşünü: «Üç dal – o üç gün. Üç gündän sora faraon koyacak seni eski erinä, da sän genä olacan şarapçı da dökecän onun çölmeenä şarap. Ozaman sän aklına getir beni da çıkar buradan».

Sora ekmekçi dä annattı İosifä kendi düşünü. O görmüş düşündä, ani onun başında durêr üç çiten. En yukarkısı doluymuş türlü padişah imeesinnän, da kuşlar gagalarmışlar o imeeyi.

Sesleyip onu, İosif dedi: «Üç çiten – o üç gün. Üç gündän sora faraon çaracak seni da izin verecek, assınnar seni bir aaçta, kuşlar da gagalayacaklar senin güüdeni».

Üç gündän sora hepsi, ne Saabi açtı İosifä, birä-bir tamannandı. Ama şarapçı ölä dä aklısına getirmedi İosifi.

OLUŞ 39:21–23, 40:1–22

İOSİF AÇIKLÊÊR FARAONUN DÜŞLERİNİ

Bir kerä faraon görmüş bir düş. Ansızdan deredän çıkmışlar edi besli inek da başlamışlar otlamaa sazlıkta. Sora deredän çıkmışlar edi zabun inek da imişlär beslileri. Bundan sora faraon uyanmış. Açan o genä uykuya dalmış, o görmüş taa bir düş. Bir sapta büümüş edi dolu hem islää başak. Ama tä onnarın yanında büümüş lüzgerdän kuruyan edi cıba başak da onnar yutmuşlar o islää başakları.

Uyanıp, faraon düştü kahıra. O çaardı bütün Mısırın aarif adanarını da annattı onnara kendi düşlerini, ama kimsey onnarı açıklayamadı.

Ozaman şarapçı söledi faraona, ani aklısına getirdi bir çıfıdı, adı İosif, angısı zındanda açıkladıydı ona hem ekmekçiyä onnarın düşlerini, da hepsi aslı çıktı kâr ölä, nicä o dedi onnara. Faraon o saat yolladı, getirsinnär İosifi, da, açan onu getirdilär, dedi ona: «Bän işittim, ani sän becerärmışın düş açıklamaa». Ama İosif cevap etti: «Yok, diil bän. Kendisi Allah verecek faraona uygun cevabı». Faraon annattı ona ikisini dä düşlerini. İosif dedi: «Allah gösterdi faraona onu, ne O yapacak. Edi islää inek hem edi dolu başak — o Mısırdaki edi bereketli yıl, edi zabun inek hem edi cıba başak — o edi yıl kıtlık, ani olacak bereketli yıllardan sora. Düş göründü iki kerä, neçinki bu halizdän Allahın sözü, hem tezdä Allah tamannayacak bunu».

Bundan sora İosif nasaat etti faraona, koysun bir aarif sorumnu adam, aniki toplansın Mısırdaki zeedesinnän ekin edi bereketli yılın içindä.

OLUŞ 41:1–36

İOSİF – BÜTÜN MISIRIN ÖNDERCİSİ

Faraon beendi, nasıl İosif açıkladı onun düşlerini. O dedi izmetçilerinä: «Bulacez mı biz başka bir adam, nicä İosif, angısında var Allah Duhu?» Sora o danıştı İosifä bölä laflarlan: «Eer Allah açtıysa sana bunu hepsini, ozaman yok ölä adam, ani olsun sendän taa akıllı hem aarif. Sän bakacan benim padişahlımı, hem senin sözünü sesleyecek bütün benim halkım. Bän seni koyacam önderci bütün Mısır erinä, sade benim tronum olmayacak senin».

Sora faraon çıkardı parmaandan üzüünü da giidirdi İosifin bir parmaana. O takti onun boynusuna bir altın sincircik hem giidirdi onu paalı rubalara. Faraon izin verdi, gezdirsinnär İosifi bütün Mısırdä onun ikinci faytonunda, aniki bütün halk saygı göstere sin ona.

İosif, olup bölä büyük zaabit, o saat başladı izmet etmää. Bereketli yıllarda o topladı ambarlara zeedesinnän ekin, aniki, açan olacek kıtlık yıllar, Mısırın halkı kaybelmesin açlıktan.

OLUŞ 41:37–48

EDİ YIL KITLIK

E di yıldan sora dolay taraflarda oldu kıtlık. Herbir padişahlıktan Mısıra geldilər satın almaa İosiftän ekin, neçinki Mısırın herbir kasabasında o doldurduydu büük ambarları ekinnän.

Açan İakov annadı, ani Mısırdı var ekin, o yolladı orayı kendi on oolunu, aniki satın almaa ekin, yanında braktı sade küçük oolunu Veniamini.

İosif Mısır padişahlında önderci oldu için, o kendisi satardı bütün halka ekin. İakovun oolları yaklaştılar ona da, baş iildip erä kadar, yalvardılar, satsın onnara ekin. İosif tanıdı kardaşlarını, ama onnar onu tanımadılar. Çünkü ozamandan beeri, nicä onnar sattılar İosifi, onnar bişey işitmedilər onun için hem aklısında da yoktu, nesoy büük adam o oldu.

İosif tä yaptı kendisini, ki tanımadı onnarı da dedi, ani onnar bu padişahlın yufka erlerini yoklamak için gelän gözçülär. Kardaşlar da dedilər, ani onnar dooru adamnar, bir bobanın uşakları, ani onnarın var taa bir küçük kardaşı, angısı kaldı evdä. İosif izin etti tutmaa onnarı. Üç gündän sora o dedi kardaşlarına: «Eer siz halizdän dooru adamnarsanız, ko biriniz kalsın burada, kalanı da götürsün ekini evä aaçlık çekän aylelerinizä. Sora getirin bana küçük kardaşınızı, ki o inandırısın bana sizin laflarınızı, ani siz geldiniz bu padişahlıa fena neetsiz».

Kardaşlar, işidip bu lafları, dedilər biri-birinä: «Bu bizä Allahtan bir ceza kardaşımıza karşı yaptığımız günah için. Biz gördük, nasıl o zeetlenärdi, yalvararak kıymayalım onu, ama bizim cannarımız ona acımadı. Bunun için bizim başımıza geldi bu bela». Onnar bilmärdilər, ani İosif annêr onnarın laflarını, çünkü onnar lafedärdilər onunnan çevirici aşırı. İosif tä, işidip onnarın laflarını, çıktı öbür içeri da çeketti aalamaaa. Gelip geeri, o izin etti brakmaa onnarın birisini, Simeonu, Mısırdı, öbürlerini dä, doldurup çuvallarını ekinnän, kolvermää, gitsinnär evä.

OLUŞ 41:54–57; 42:1–25

İOSİF AÇILÊR KARDAŞLARINA

Dönüp evä, İosifin kardaşları annattılar bobalarına, ne geçirdilər. İakov kesän-kes kayıl olmadı kolvermää Mısıra küçük oolunu Veniamini – kendisinin bitki sevinmeliini.

Ama tezdä ayledä bitti ekin, ani kardaşlar getirdilər Mısırdan, da İakov yolladı onnarı orayı, deyeräk: «Gidin taa bir kerä da alın bi-zä imäk». Oolları cuvap ettilär ona, ani Mısır padişahlın öndercisi izin etti onnara, küçük kardaşsız gelmesinnär geeri. Çok vakıt İakov istämärdi kolvermää yanından Veniamini. Ama açan açlık oldu, o iisözledi onnarı, çıksınnar yola: «Büük kuvetli Allah ko yardım etsin sizä da o adam salversin kardaşınızı Simeonu, ani orada braktınız, hem Veniamini».

Bölecä kardaşlar geldilər Mısıra Veniaminnän. İosif, gördüynän Veniamini, girdi bir başka içeri da girişti aalamaa. Sora, yıkayıp üzündä yaşlarını, İosif buyurdu izmetçilerinä, yapsınnar kardaşlara büük ikram. Kardaşlar sa korktular, bilmeyeräk, neçin o yapêr onnara bu kadar büük ikram. İosif artık zaplayamardı kendisini. O girişti seslän aalamaa da dedi kardaşlarına: «Bän İosifim. Taa diri mi benim bobam?» Kardaşları korkudan bişey söyleyämärdilər. Ozaman İosif dedi onnara: «Yaklaşın bana». Onnar yaklaştılar, da o dedi onnara: «Bän İosifim, sizin kardaşınız, ani siz sattınız Mısıra. Ama şindi gücünmeyin hem pişman olmayın, ani sattınız beni burayı, çünkü Allah yolladı beni Mısıra, sizin ömürlerinizi kurtarayım. Butakım, beni burayı yollamadınız siz, ama Allah, Angısı koydu beni faraona nasaatçı, hem bütün onun tarafında çorbacı, hem önderci bütün Mısır padişahlında. Gidin çabuk bobama da deyin: „Bölä deer senin oolun İosif: Allah koydu beni çorbacı bütün Mısırın üstünä; gel bana, oyalanma, da bän seni doyuracam burada, çünkü açlık sürtecek taa beş yıl“». Bu laflardan sora İosif, sarmaşıp kardaşlarına, çeketti aalamaa. Sora, aalayarak, öptü hepsini kardaşlarını.

OLUŞ 42:36–38; 43:1–34; 45:1–15

İOSİF BULUŞËR BOBASINNAN

Faraon, işidip, ani İosifi dolaşmışlar kardaşları, buyurdu, vermää onnara yolculuk için imäk, ruba hem fayton kendilerine, onnarın uşaklarına hem bobasına. O teklif etti onnara hepsinä, geçsinnär yaşamaa Mısıra.

Dönüp evä, kardaşlar hepsini annattılar İakova İosif için. Açan İakov işitti, ani onun oolu diri hem ani o var nasıl onu görsün, sevinmeliktän üreklendi hem neetlendi gitmää Mısıra, aniki görüşmää oolunnan. Bundan sora Allah dedi İakova: «İakov! Bän Allahım, senin bobanın Allahıyım. Korkma, git Mısıra, çünkü Bän orada sendän çekettirecäm bir büyük halk. Bän gidecäm seninnän Mısıra; Bän senin evlatlarını geeri dä çıkaracam».

İakov yollandı Mısıra hepsi kendi uşaklarınnan, uşakların uşaklarınnan hem bütün varlınnan. İosif koştı faytonunu da çıktı onnara karşı. Görüp bobasını, o sarmaştı ona da çok-çok aaladı sevinmeliktän.

Açan faraon işitti, ani İosifä gelmişlär senseleleri, o çaardı İosifi kendisinä da dedi: «Tä, boban hem kardaşların gelmişlär sana. Senin önündä bütün Mısır – erleştir onnarı yaşamaa padişahlın en ii tarafında».

İosif verdi soy-senselesinä, kullansınnar Mısırın en ii payını, hem dayma etiştirärdi onnara ekmek hem hepsini, ne läázım.

İakov dönmedi Hanaan tarafına, ama kaldı Mısırdä. Ölecää zaman o iisözledi Manasiyayı hem Efremi, İosifin oollarını, sora da öbür oollarını. İakovun ölümündän sora oolları götürdülär onun ölüsünü Hanaan tarafına da gömdülär, nicä İakov sımardıydı, dedelerin yanında, Mahpela kırında bir peşçerada, neredä gömülüydülär Avraam hem Sarra, İsaak hem Reveka.

OLUŞ 45 – 50

İZRAİL HALKIN MISIRDA ESİRLİİ

Geçti çok yıl. Öldü İakov hem hepsi onun oolları. Açıan İakov, gideräk Mesopotimiyadan Hanaan tarafına, güreştiydi Allahlan, Saabi iisözledi onu hem verdi ona eni ad – İzrail, ani geler annamaya «Allahlan güreşän». Onuştan İakovun evlatlarına – çiftit halkına – şindiyä kadar deerlär İzrail.

Bu arada Mısırdı başladı padişahlık etmää bir başka faraon, angısı bişey bilmärdi aarif İosif için hem onun ii işleri için. Eni faraon gördü, ani İzrail halkı oldu pek kalaba hem kaavi. Ozaman o dedi kendi halkına: «Hadi düşünelim bir şalvirlik izraillilerä karşı. Zerä, eer olursa cenk, onnar birleşecekler bizim duşmannarımızlan, karşı gidecekler bizä da çıkacaklar bizim topraamızdan».

Faraon koydu gözledicileri, angıları zorlardılar izraillileri, yapmaa aar işleri. Ama nekadar taa çok baskı yapardılar izraillilerä, okadar taa kalaba olardılar onnar. Onuştan mısırlılar taa da cansız başladılar yaptırtmaa onnara aar iş, savaşarak yapmaa onnarın yaşamaklarını dayanılmaz zor.

Ama Allah işitti kendi halkının innemeklerini da yolladı onnara bir kurtarıcı.

ÇIKIŞ 1:6–14

KÜÇÜK UŞAK ÇİTENDÄ

Faraon annadı, ani İzrail halkı aar işlerdän yufkalanmêêr, ama taa da zeedelener hem kaavileşer. Ozaman o izin verdi, herbir eni duuan izrailli çocu atmaa dereyâ.

Bir izrailli karının duudu çocu. Üç ay o sakladı onu, ama, açan uşaa saklamaa birtaa yoktu nasıl, anası aldı bir çitencik, ziftledi onu, koydu ona uşaa da sakladı sazlıkta Nil deresinin boyunda. Onun kızı da uzaktan-uzaa siiredârdi, ne olacek çocucaklan.

ÇIKIŞ 2:1-4

MOİSEY FARAONUN KIZINDA

Bu vakıt dereyâ yıkanmaa geldi faraonun kızı kendi izmetçiykalarinnan. Bir dâ o gördü sazlık içindâ bir çitencik da buyurdu izmetçiykasına, getirsin onu.

Açıp çitencii, faraonun kızı gördü aalayan bir küçük uşacı. O anadı, ani bu uşak izraillilerin. Kızın canı acıdı uşaa, da o hesapladı alsın onu kendisinâ aaretlik. Bu vakıt yaklaştı çocucaan kakusu da sordu, lââzım mı uşaa emzirici karı. Faraonun kızı cuvap etti, ani emzirici karı lââzım, da, açan kızçaaz çaardı anasını, faraonun kızı dedi ona: «Al te bu uşaa da büüt onu bana, bân ödeyecâm sana bu iş için». Karı aldı kendi oolunu da büüttü onu. Açan çocuk biraz kalkındı, o getirdi onu faraonun kızına, da çocuk oldu ona bir ool erinä. Faraonun kızı koydu onun adını Moisey.

Moisey büüyârdi faraonun evindâ, da onu üüredârdilâr nicâ mısırlıyı, ama hiç bir kerâ o unutmazdı, ani çekiler izrail halkından. Artık büük olup, Moisey bulundu çiftların arasında da üürendi, nasıl mısırlılar cansız zorladêrlar izraillileri. Bir kerâ o gördü, nicâ bir mısırlı düüyer bir çift adamı. Üfkelenip, Moisey öldürdü o mısırlıyı da sakladı onun ölüsünü kum içinâ.

Ertesi günü Moisey gördü, nasıl kavgalaşardı iki çift. O sordu onnarın birisinâ: «Neçin sän düüyersin kendi soydaşını?» Öbürü cuvap etti: «Kim seni koydu bizâ çorbacı? Beni dâ mi isteersin öldürmää, nicâ te o mısırlıyı?» Ozaman Moisey korktu da düşündü: «Olmalı, bu iş üzâ çıktı». Açan faraon annadı bu oluş için, o istedi öldürmää Moiseyi, ama Moisey kaçtı ondan Madiam erinä. Orada o buluştu İofor popazlan da kaldı yaşamaa onun aylesindâ. İofor popaz everdi Moiseyâ kendi kızını Sepforayı.

ÇIKIŞ 2 – 3

YANAR ÇOTUK

Çok yıl Moisey koyun güttü İofor kaynatasında. Bir kerä o haydadı sürüyü bir uzak kıra da geldi Allah bayırına Horivaya. Orada ona göründü Saabinin angili bir yanar çotukta. Moisey gördü, ani o çotuk yanêr yalınnan, ama hep ölä kalêr. Da dedi Moisey: «Gideyim bakayım, ne fasıl iş bu!»

Açan Moisey yaklaştı, o işitti, nicä Saabi baardı ona yanar çotuktan: «Moisey! Moisey! Yaklaşma. Soyun ayak kaplarını, çünkü o er, neredä sän durêrsın, ayozludur. Bän senin bobanın Allahıyım, Avraamın Allahı, İsaakın Allahı hem İakovun Allahı». Moisey kapadı üzünü, neçinki korkardı bakmaa Allaha.

Saabi dedi ona: «Bän görerim, nasıl zeet çeker Benim halkım Mısrıda, hem dä işiderim onun aalayışını. Bän bilerim onun kahırlarını da giderim kurtarmaa onu mısırlılardan. Çıkaracam izrail halkını oradan bir başka islää hem engin erä, neredä akêr süt hem bal. Bän işiderim izraillilerin aalayışını hem görerim, nekadar zorbalık yapêrlar onnara mısırlılar. Bölecä, git: Bän yollêêrım seni faraona. Sän çıkaracan Mısırdan Benim halkımı, İzraili».

Ama Moisey kıyışmardı. O sayardı, ani yapamayacak bu büyük işi. Moisey dedi Allaha: «Kimim bän, ani gideyim faraona da çıkarayım Mısırdan İzrail halkını?» Ama Allah dedi ona: «Bän olacam seninnän».

ÇIKIŞ 3:1–12

MOİSEY HEM AARON FARAONUN ÖNÜNDÄ

Saabi söledi Moiseyâ, ani O yollêêr onu faraona istemää, ki öbürü kolversin Allahın halkını. Moisey dedi: «Saabim! Bän peltek dilliyim hem becerämeerim gözäl lafetmäâ. Yollasana başka birisini benim erimä». Ozaman Saabi dedi: «Ne, senin yok mu Aaron kardaşın? Bän bilerim, ani o becerer islää lafetmäâ. Bän dä üüredecäm sizi, ne sölemää hem ne yapmaa. O lafedecek halklan senin erinä, sayılêr, olacek senin aazın, sän dä lafedecän onunnan Allahın adından».

Bundan sora Moisey hem Aaron geldilär faraona da dedilär: «Bölä söleer Saabi, İzrailin Allahı: „Kolver Benim halkımı, aniki o yapsın çolda bir yortu hem versin Bana kurban“». Ama faraon dedi: «Kim o Saabi, ani bän sesleyim onu da kolvereyim İzraili? Bän bilmeerim Saabiyi, onuştan kolvermeyecäm İzrail halkını. Neçin siz, Moisey hem Aaron, insanı ayırêrsınız iştä? Gidin bakın işinizä». Da faraon başladı davranmaa izraillilerä taa da cansız hem buyurdu gözledicilerä, versinnär onnara taa çok iş.

Çok nişanni hem minuniyalı iş yaptı Saabi faraonun gözü önündä, ama faraon sertleşti da istämärdi kolvermäâ Allahın halkını.

Saabinin dokuz titsi cezası geldi bütün Mısır halkın başına: Nil deresinin suyu oldu kan, bütün Mısır eri doldu kurbaalarlan, toz oldu böcek, Mısırdä peydalandı pek çok sinek, insannarı hem hayvannarı tuttu iki titsi hastalık, yaadı tolu, bütün Mısır eri, çekirgeylän dolup, bom-boş kaldı; bitki-bitkiyâ bütün Mısıra çöktü karannık. Ama faraon hep taa da sertleşärdi, da makar kendisi dä çekärdi cezalardan, ama İzrail halkına izin vermärdi, gitsin. Ozaman Moisey hem Aaron bildirdilär ona, ani olacek taa bir, onuncu ceza.

ÇIKIŞ 4 – 10

PASKELLÄ KUZUSUNUN KANI

Faraonun ürää yımışamadı, makar ki o görärdi hepsini büyük minuniyaları hem Allahın cezalarını. Ozaman Moisey dedi: «Bölä deer Saabi: „Gecä yarısı Bän geçecäm bütün Mısırdan, da herbir mısırlı ayledä ölecek büyük çocuk, ilk ool, – faraonun ilk oolundan çekederäk taa esir karının ilk ooluna kadar, – hem hayvannarın ilk yavruları“».

Bütün İzrail halkına da Moiseyin aazınnan Saabi izin etti, ani herbir aylä o gecä kessin bir kuzu yada olak – saa hem kusursuz. Ateştä pişirilmiş kuzunun etini izraillilär läüzimdi o gecä isinnär çörek ekmeklän hem acı otlarlan. Kuzunun kanınnan Allah sımarladı, bulaştırmaa ev kapularının süvelerini. Saabi dedi: «Sizin evlerinizdä kan olacek Benim için nışan. Bän görecäm da geçecäm sizin yanınızdan, açan cezalayacam Mısır erini, da sizin başınıza bela gelmeyecek».

İzraillilär tamannadılar Allahın sımarlamalarını. Gecä vakıdı mısırlılar, nicä dä her zaman, yattılar uyumaa, gecä yarısı sa öldülär hepsi onnarın ilk çocukları. Da gecä vakıdında hepsi kalktılar – hem kendisi faraon, hem hepsi onun izmetçileri, hem bütün Mısır; da koptu büyük aalayış Mısır erindä, çünkü yoktu ölä ev, nereyi uurasın ölüm.

Bu vakıttan beeri Saabi izraillilär için kurdu bir yortu, angısına deniler Paskellä. Laf «Paskellä» (çıfıtça «pesah») gelir annamaya «yanından geçmäk» – Saabi geçti izraillilerin evleri yanından, açan cezaları mısırlıları. Her yılın bu yortuda izraillilär läüzimdi isinnär kuzu yaanısı çörek ekmeklän, aklına getireräk kendi kurtuluşunu.

ÇIKIŞ 11; 12:1–17, 30

SAABİ ÇIKARÊR İZRAİLLİLERİ MISIRDAN

Hep o gecä faraon, çaarıp Moiseyi hem Aaronu, dedi: «Kalkın da gidin bizim memleketimizdän, hem siz, hem bütün sizin İzrail halkınız. Gidin, izmet edin Saabiyä, nasıl siz deyardınız. Hem koyun-keçinizi hem sırımızı alın, nasıl siz deyardınız. Gidin da iisözleyin beni».

Mısırlılar sıkıştırdılar izraillileri, deyeräk: «Gitmäzseniz, biz hepsimiz ölecez».

İzraillilär yollandılar Mısırın sınırına – onnar vardılar yakın altüz bin yayan adam, saymayarak evdekilerini. Onnarlan bilä Mısırdan çıktılar çok insan başka halklardan hem dä bir büyük sürü koyun-keçi hem sırım.

Mısırdan gidärkän, onnar aldılar yanına çörek hamur: onnar läüz oldu çabuk gitsinnär Mısırdan da onnarın yoktu vakıdı beklemää hamur kabarsın.

İzrail halkı yaşadı Mısırdan toplam dörtüz otuz yıl.

Allah geçirdi izraillileri bir yoldan, angısı götürärdi Kırmızı denizä. Sade Allah bilärdi, nereyi O götürer Kendi halkını. Onuştan O gidärdi onnarın önündä bir bulut direendä, gecä dä bir ateş direendä, aydınnadarak onnara yolu. Açan bulut dirää durardı, izraillilär gerärdilär çadırlarını da dinnenärdilär, açan sa o gidärdi, onnar ilerlärdilär. Bulut dirää gündüz hem ateş dirää gecä hiç uzaklaşmardılar Allahın halkından.

ÇIKIŞ 12:31–40; 13:20–22

İZRAİLLİLÄR GEÇERLÄR KIRMIZI DENİZİ

Faraon annadı, ani izraillilär çıktılar Mısırdan diil sade kurban vermää kendi Allahına, ama ki birtaa dönmemää geeri. Ozaman o takıştı onnarın ardına hepsi kendi atlılarınınan, cenk arabalarınınan hem bütün askerinnän.

Açan izraillilär çıktılar Kırmızı denizin boyuna, onnar yoktu nereyi ileri gitsinnär, da mısırlılar başladılar etişmää onnarı. Görüp ilerdä denizi geeridä dä yaklaşan mısırlıları, Allahın halkı başladı mırıldanmaa Moiseyä, deyeräk, ani o çıkardı onnarı Mısırdan, ki onnar ölsünnär çolda. Ama Moisey dedi onnara: «Korkmayın! Olun dayanıklı, da siz görecez, nicä Allah kurtaracak sizi. Mısırlıları, ani şindi koolêêrlar sizi, siz başka hiç görmeyecenz. Saabi düüşecek sizin için, siz sä kasavetlenmeyin».

Allah izin etti Moiseyä, uzatsın elini denizä dooru. Açan Moisey uzattı elini, Saabi haydadı deniz dalgalarını kaavi lüzgärlän ölä, ani gecä vakıdı denizin bir parçası izraillilerin önündä oldu kuru: sular sansın iki tarafa çekildi onnarın önündä. İzrail halkı gitti denizdä, nasıl kuru erdä, deniz suları durardılar iki tarafta duar gibi.

ÇIKIŞ 14:5–22

MISIR ASKERİN KIRMIZI DENİZDÄ ÖLMESİ

Mısırlılar da, hep gideräk İzrail halkının ardına, girdilär açılan denizä. Sabaalän Saabi bütün mısırlı askerin arasında yaptı karışmalık, kırıp arabaların tekerleklerini, ölä ki onnar gücülä girdirdilär. Görüp bu işi, mısırlılar dedilär biri-birinä: «Haydi kaçalım izraillilerdän, çünkü Saabi düüşer onnardan yanı bizä karşı».

Açan bütün Allahın halkı geçti deniz ortasından nicä kuru erdän, Saabi dedi Moiseyä: «Uzat elini denizä dooru, ko su gömsün mısırlıları hepsi arabalarinnan hem atlılarinnan bilä». Moisey yaptı ölä, nicä izin etti Saabi, da sular geeri erinä geldilär da buulttular hepsini mısırlıları.

Bölä Saabi kurtardı o günü Kendi halkını. İzraillilər gördülär Allahın büyük kuvedini, angısı üsteledi mısırlıları. İnsannar başladılar titiremää Saabinin önündä, da inandılar Onu hem Moiseyi, onun çıraanı. Ozaman Moisey bütün halklan barabar çaldılar bir metinnik türküsü büyük Kurtarıcısına:

Saabi – benim kuvedim, Ona bän türkü çalêrim, O oldu benim Kurtarıcım. O – benim Allahım, hem metinneycäm bän Onu.

Senin elin, Saabi, anıldı kuvetlän; Senin elin, Saabi, ensedi duşmanı. Senin şannı büüklüünnän Sän yıktın Sana karşı koyannarı.

Kim var nasıl uydurulsun Seninnän başka allahların arasında, Saabi? Kim benzär Sana Senin büük ayozluunda, minuniya Yapan? Saabi padişahlık edecek diveç!

ÇIKIŞ 14:23–31; 15:1–18

GÖKTÄN MANNA

Başladı izraillilerin Sinay çolunda uzun yolu, da Saabi götürürdü onnarı. Ama tezdä halk çeketti mırıldanmaa Moiseyâ hem Aarona, deyeräk, ki taa ii olaceydi onnar ölsünnär Saabinin elindän Mısırdä, nekadar ölmää aaçlıktan burada.

Moisey dedi insannara: «Saabi işitti sizin mırıldanmanızı Ona karşı. E biz neyiz? Siz mırıldanmêêrsınız bizä, ama Saabiyä». Sora Saabi dedi Moiseyâ: «Bän işittim izraillilerin mırıldanmasını. Deyin onnara: „Avşamnän siz iyeceniz yaanı, sabaalän dä doyacanız ekmeclän. Bölä siz annayacanız, ani Bän – sizin Saabiniz“».

Avşamnän izraillilerin durgunduu erinä konu bir büyük sürü çil kuşu. Onnarı tutmaa kolaydı, da insan bol-bol doyundu onnarın tatlı yaanısınnan. Sabaalän dä hepsi gördü lagarın dolayanında çii. Açan çii kurudu, topraan üzündä kaldı bulgur, angısı benzärdi kraaya. Bu bir gök ekmeädi, angısını Saabi verdi Kendi halkına. İzraillilär dedilär bu imeyâ «manna». Onun dadı benzärdi ballı pita dadına. Saabi buyur etti toplamaa taman okadar manna, nekadar var nasıl imää bir gündä. Ama eer birkimsey toplarsa taa zeedä, kalan manna o gecä bozulardı. Haftanın altıncı günü Allah izin etti toplamaa iki gün için manna, neçinki edinci gün Saabinin sınırlamasına görä dinnenmäk günüydü, da o günü kimsey hiç bir iş olmazdı yapsın. Da sade altıncı günü toplanan manna bozulardı.

ÇIKIŞ 16:1–31

MOİSEY BAYIR TAŞINDAN SU ÇIKARÊR

Açan izraillilär etiştir bir erä, angısının adıydı Refidim, orada bulunmadı içilir su. İnsan çeketti darılmaa hem istemää, ani Moisey onnarı sulasın. Moisey dedi onnara: «Neçin siz darılêrsınız? Neçin deneersiniz Saabiyi?» Da o çeketti dua etmää, Allah yardım etsin ona. Ozaman Saabi izin etti ona, ursun sopasınnan bayır taşına. Açan Moisey yaptı ölä, nicä dedi ona Allah, bayır taşından başladı akmaa su, da hepsi insannar doyunca içtilär o sudan.

Moisey dedi o erä «Massa hem Meriva», ani çeviriler «denemäk hem darılmak», neçin deyni izraillilär darıldılar hem denärdilər Saabiyi, deyeräk: «Saabi bizimnän mi osa diil mi?»

ÇIKIŞ 17:1–7

ON SIMARLAMAK

Moisey Allahın ayırılmışıydı, Ona inançtı hem seslärdi Onu, da Saabi onun aşırı lafedärdi insannan.

Açan İzrail halkı erleşti Sinay bayırın yanında, Moisey pindi bayıra. Orada Saabi verdi ona iki düz yası taş. O taşlarda yazılıydı on simarlamak, angılarını läüzımdı tamannasın Allahın halkı:

Bän – Saabi, senin Allahın, Angısı çıkardı seni Mısır erindän, esirliktän. Ko olmasın sendä başka allah, Bendän kaarä.

Yapma kendinä idol, angısı gösterer, ne var göktä, yada ne var er üzündä yada su altında; baş iiltmä hem izmet etmä idollara.

Sölämä Saabinin, senin Allahın, adını boşuna, çünkü Saabi cezalayacak onu, kim söleer Onun adını boşuna.

Unutma, ani dinnenmäk günü – ayozlu gün. Altı gün işlä hem yap kendi işlerini; edinci günü dä ver senin Saabi Allahına.

Hatırla bobanı hem ananı, ki uzadılsın senin ömürün günneri o toprakta, angısını Saabi, senin Allahın, verer sana.

Öldürmä.

Orospuluk yapma.

Hırsızlık yapma.

Aalem için yalan laf sölämä.

Çok görmä başka insanın ne evini, ne karısını, ne çıraanı onun, ne öküzünü onun, ne eşeeni onun – bişeycii, ne var başka insanda.

ÇIKIŞ 20

ALTIN BUZAA

Saabi çok gün lafetti Moiseylän Sinay bayırında. İzraillilär, görüp, ki Moisey oyalanêr, geldilär Aarona da dedilär: «Yap bizä bir allah, angısı olur bizim öndercimiz, neçin deyni biz bilmeeriz, ne oldu Moiseylän, angısı çıkardı bizi Mısırdan». Ozaman Aaron dedi onnara: «Çıkarın kulaklarınızdan altın küpeleri da getirin onnarı bana». Onnar getirdilär ona küpelerini, da Aaron, alıp onnarı, döktü onnardan bir altın buzaa da işledi onu bir keskin demirlän. Görüp buzaayı, izraillilär şaşıp-baardılar: «İzrail, tä senin allahın, angısı çıkardı seni Mısırdan!» Ertesi günü onnar kalktılar erken sabaalän da getirdilär o buzaaya kurban, deyeräk ona «bizim saabimiz». Sora insan çeketti imää-içmää hem, şamata kaldırıp, şennenmää.

Saabi sä dedi bayırda Moiseyä: «Git çabuk aşaa, çünkü bozuldu senin halkın, angısını sän çıkardın Mısır erindän. Tez atıldılar onnar Benim sımarlamaklarımdan». Allah istedi yok etmää bu inat hem dik halkı, ama Moisey başladı yalvarmaa Ona, deyeräk: «Üfkelenmä, Saabi, Kendi halkına, angısını sän çıkardın Mısır erindän büyük kuvedinnän hem çetin elinnän. Zerä mısırlılar deyeceklär: „O çıkardı onnarı ölümä, aniki öldürsün onnarı bayırlarda hem yok etsin erüzündän“. Afet onnarı, kıyma Senin halkını».

Saabi sesledi Moiseyin yalvarmalarını da vazgeçti o cezadan, angısını neetlendiydi vermää Kendi halkına.

Moisey dä, üfkelenip, attı erä o düz taşları hem daattı onnarı. Sora o yaktı altın buzaayı ateştä, toz etti onu da karıştırdı suylan, izraillilerä dä içirtti o suyu.

ÇIKIŞ 32:1–20

BULUŞMAK ÇADIRI

Moisey izraillilerin konaandan uzak erdä koydu bir çadır da dedi ona «buluşmak çadırı». Burayı gelärdilär hepsi, kim istärdi buluşmaa Saabiylän.

Açan Moisey çıkardı çadıra, bütün halk kalkardı, herkezi durardı kendi çadırının girişindä da bakardı Moiseyin ardına, taa o girincä çadıra. Açan sa Moisey girärdi çadıra, göklerdän aşaa inärdi bir bulut dirää da durgunardı çadırın önündä. Bu vakıt Saabi lafedärdi Moiseylän. Bütün halk görärdi o bulut direeni, hem kalkardı, baş iildärdi – herkezi kendi çadırı önündä.

Saabi lafedärdi Moiseylän üz-be-üz, nicä Kendi dostunnan. Açan sa Moisey dönärdi geeri konak erinä, onun genç yardımcısı, İisus Navin, ayrılmaz durardı çadırın yanında.

ÇIKIŞ 33:7–11

AYOZLU ÇADIR YAPMAK İÇİN BAAŞIŞLAR

Bir kerä Saabi Moisey aşırı izin etti Kendi halkına, yapmaa bir çadır, neredä izraillilär veräbilirlär kurban Allaha, hem neredä O her zaman bulunabilir.

Moisey dedi İzrail halkına: «Tä ne sımardı Saabi. Herkezi ko getirsin Saabiyä baaşış, ne getiräbilärsä – altın, gümüş, hem bakır*; maavi, ergivan hem kırmızı renkli yapaa; incä dokuma materiya hem keçi yapaayı; kırmızı koyun derisi; hem dâ salkım aacı, kandil için zeytin oloyu, burcu kokuluklar yaalamak için hem günnüklemäk için; hem oniks taşı hem dâ başka kıymetli taşlar popaz giyimnerini donaklamak için. Hem herkezi, kimin var kolayı, gelsin da yapsın hepsini, ne Saabi buyurdu yapmaa ayozlu çadır için».

Sesleyip Moiseyi, izraillilär başladılar getirmää hepsini, ne läüzüm. Üreendän isteyip, insan gelärdi hem getirärdi Allaha baaşış hepsini, ne läüzümdü buluşmak çadırını düzmää deyni, hepsi onun zorlukları için hem ayozlu giyimnär için. Hem adamnar, hem karılar – hepsi, kim istärdi getirmää Saabiyä altın, gelip getirärdilär türlü üzük, küpä, asma gözelliklär hem başka altın işlär. Da herkezi, kimdä vardı maavi, ergivan hem kırmızı renkli yapaa hem keçi yapaayı, kırmızı koyun derisi, getirärdilär onnarı. Çoyu baaşlardılar Allaha gümüş hem bakır; hem herkezi, kimdä vardı salkım aacı, getirärdilär onu buluşmak çadırını düzmää deyni.

ÇIKIŞ 35:4–29

* Bakır – kırmızıca bir metal, rus. медь.

BULUŞMAK ÇADIRINI AYOZLAMAK

Çadırın dolayanında vardı aul 50 metra uzunnuu hem 25 metra genişlii. Aul doz-dolay geriliydi perdäylän, angısı asılıydı bakiylan kaplı direklerdä. Kendisi çadır dört köşeliydi, uzunnuu ölä bir 15 metra, genişlii 5 metra hem üüseklii dä 5 metra. Girişi günduusu tarafındandı.

Çadırın içindä vardı iki bölüm. İlk içer, angısına denilärdi «Ayozlu Er», taa büüktü, orada durardı günnüklemäk için bir altın günnüklük altarı. Kurbannın yanında durardı bir altın sofrä, angısında vardı oniki ekmek. Bu ayozlu ekmekleri teklif edärdilär Allaha. Hep bu içerdä vardı bir altın şandal edi kandillän.

İkinci, içänki oda, ayrıılıydı birincisindän perdäylän. Orada durardı altın sandık, angısının üzerindä vardı iki altın angil. Sandıkta saklıydı o düz taşlar, angılarında yazılıydı on sımarlamak. Bu içerdä, neredä durardı ayozlu sandık, denilärdi «En Ayozlu Er».

Ayozlu Erä vardı nasıl girsinnär sade popazlar, En Ayozlu Erä sä – sade baş popaz bir kerä yılda.

Açan çadır hazırdı, Moisey ayozladı onu hem popazları, angıları lääzımdı Allaha izmet etsinnär orada. Bundan sora Allahın käämil-liin şafkı doldurdu çadırı hem bir bulut sardı onu. Çadırı saran bulut gecä yanardı ateş gibi. Bulut dayma sarardı çadırı.

Kimi kerä o bulut kalkardı çadırın üstündän yukarı. Bu – Al-lahtan bir nişandı, angısına görä halk çıkardı yola Hanaan erinä, nereyi Saabi götürärdi onnarı Mısırdan. Bu çadıra Bibliyada taa deniler «Açıklamak çadırı» hem «Toplantı çadırı», neçin deyni insan toplanardı onun dolayanında Allaha izmet etmää, hem Allah orada açıklardı onnara Kendi istediini.

ÇIKIŞ 40:17–38

GÖZÇÜLÄR HANAANDA

Bitki-bitkiyâ izraillilär yaklaştlar Hanaan erinä. Onnar durgundular Faran çolunda. Oradan Moisey yolladı Hanaana oniki izrailli, deyip onnara: «Gidin Negev çolundan da bakın, nasıl toprak Hanaanda hem netürlü halk yaşêêr orada, kaavi mi osa yufka mı o, hem nesoy kasabalarda o yaşêêr. Savaşın getirmää oradan o topraan meyvalarından».

Oniki gözçü çıktılar yola. Kırk gün onnar gözdän geçirdilär Hanaan erini. Dönüp geeri, onnar getirdilär oradan nar, incir hem dä okadar büyük bir salkım üzüm, ani iki kişi onu taşıyardılar bir sopada. Gözçülär sölärdilär, ki Hanaan halizdän bir toprak, neredä «akêr süt hem bal», ama halk orada pek kaavi hem yaşêêr büyük kaavilenmiş kasabalarda. «Biz yok nasıl cenk edelim onnarlan, neçin deyni o halk bizdän taa kaavi», – deydilär onnar.

Gözçülär çıkarardılar boş laf Hanaan eri için hem korkudardılar izraillileri, unudup, ani Allah adadı yardım etmäâ onnara. Gözçülerin arasından sade iki kişi, İsus Navin hem Halev, kaldılar inanç Allaha da istämärdilär korkutmaa halkı. Halev deyärdi: «Biz lääzım gidip kapalım o topraa, neçinki biz var nasıl elä geçirelin onu». Ama insan istämärdi seslemää onnarı. Hepsi başladılar aalamaa da maana bulardılar Moiseyâ hem Aarona onun için, ani onnar çıkardılar izraillileri Mısırdan. Sora dedilär biri-birinä: «Ayırılım kendimizä bir başka önderci da dönelim Mısıra». İsus Navin hem Halev dedilär: «Biz Saabiyä uygunsak, O geçirecek bizi orayı hem verecek bizä o topraa, neredä akêr süt hem bal. Sade Saabiyä karşı kalkmayın hem korkmayın bu topraan halkından, çünkü biz onnarı ekmek gibi yudacez: onnarın yok koruntusu, bizimnän sä Saabi, korkmayın onnardan».

Moisey hem Aaron, işidip halkın debeştirici laflarını, gücendilär. Onnara aar gelärdi görmää izraillilerin inatlını hem inansızlını. Ozaman Saabi dedi Moiseyâ: «Taa nekadar bu halk üfkelendirecek Beni? Taa nekadar o inanmayacak Beni, bakmayarak hepsi nişannara hem minuniyalara, angılarını Bän yaptım onnarın arasında?» Sora Saabi dedi, ani hazır yok etsin onnarı da yaratsın eni bir halk kendisindän Moiseydän, ama Moisey yalvarıp inandırdı, afetsin izraillilerin büyük günahını. Moiseyin üzerinä Allah genä prost etti debeştirici halkı, ama dedi, ki onnarın günahları için adadı Hanaan erinä girecek hem yaşayacak orada izraillilerin sade eni evlatboyu. Şindi sä yaşayan izraillilerin arasında sade İsus Navin hem Halev gireceklär o topraa, neçin deyni onnar inanç kaldılar Saabiyä.

SAYILAR 13:1–34; 14:1–30

KOREY, DAFAN HEM AVIRON KABLEDERLÄR CEZA

Saabi izin etti bütün İzrail halkına, seslesin Moiseyi hem yapsın ölä, nasıl o deer, neçin deyni O Kendisi seçti onu da koydu bütün halkın üstünä. Ama bir kerä izraillilerin konaanda oldu kalkıntı. Korey, Dafan hem Aviron ikiüz elli kişiyän kalktılar Moiseyä karşı. Onnar başka istämärdilär seslemää onun izinnerini da kabaatlı bulardılar Moiseyi, ani o koyêr kendisini aalemdän üüsek.

İşidip bunu, Moisey, nicä sımarladı ona Saabi, izin etti bütün İzrail halkına, çekilsin Koreyin, Dafanın hem Avironun çadırlarından hem dokunmasın onnarın varlına. Sora Moisey dedi: «Bölä siz annayacenz, ani Saabi Kendisi yolladı beni yapayım hepsini, ne yapêrim, bän yapmêêrim bunnarı kendi istediimä görä: eer onnar ölärselär, nicä ölerlär hepsi insannar, da onnarlan olmarsa fasıl bişey, ozaman beni Saabi yollamadı. Ama eer yaparsa minuniya, da toprak açılıp yudarsa onnarı varlıklarınnan bilä, da onnar diri inärselär ölülerin dünnesinä, ozaman bilin, ki bu insannar atıldılar Saabidän».

Moisey sölediynän bu lafları, o saat Koreyin altında er açıldı da yuttu onun hepsi insannarını, onnarın evlerinnän hem varlıklarınnan bilä. Onnar da indilär ölülerin dünnesinä, er örttü onnarı, da onnar öldülär. Hepsi izraillilər dä, ani bulunardılar doz-dolay, açan işittilär onnarın baarışını, kopettilär kaçmaa, korkarak, ani er onnarı da yudacek. Öbür ikiüz elli debeştiricilerä dä Saabi göktän yolladı bir ateş, da onnar da öldülär.

SAYILAR 16:1–3, 23–35

BAKIR YILAN

Gideräk ileri çolda, insan genä başladı korkmaa hem mırıldanmaa Allaha. Onnar üfkelenärdilär Moiseyâ: «Neçin sän çıkardın bizi Mısırdan? Ani çolda mı ölelim? Burada yok ne ekmek, ne su, hem biz artık iireneriz bu yaramaz imektän». Bu mırıldanmak için Saabi yolladı izraillilerä zehirli yılannarı, angıları dalardılar onnarı, da onnar ölärdilär. Ozaman çoyu geldi Moiseyâ da dedilär: «Günaha girdik, açan mırıldanardık Allaha hem sana. Dua etsänä Saabiyä, aniki o koolasın bizdän bu yılannarı».

Moisey başladı dua etmäâ halk için, da Saabi dedi ona: «Yap bakırdan bir yılan, tuttur onu bir üüsek pardıya, da ozaman herkezi, kimi yılannar dalayacak, bakıp ona, kalacak diri». Moisey yaptı bir büyük bakır yılan da kaldırdı onu hepsinin önündä pardıda. Da insan, angısını dalardı yılan, bakıp bakır yılana, kalardı diri.

SAYILAR 21:4–9

PROROK VALAAM HEM ANĞİL

Bir kerä izraillilär konaklandılar İordan derenin boyunda, İerihon kasabası karşısında. Bu erlerdä yaşardı moav halkı. İzraillilär kalabalıktı, da moavitlär korktular bundan. Valak, moavitlerin padişahı, yolladı elçileri, getirsinnär prorok Valaamı. Padişah sımardıladı, onnar bölä desinnär proroka: «Mısırdan çıktı bir halk da erleşti bizim yanımızda; onnar ölä çokluk, ani kapladılar bütün eri. Gel da betvala bu halkı, çünkü onnar bizdän kaavi. Eer sän betvalarsan izraillileri, bän onnarı enseyäbilecäm da koolayacam bizim topraamızdan. Bän bilerim, ani kimi sän iisözleyecän, onun uuru islää gidecek; ama kimi betvalayacan, o betvalı olacek».

Valaam çıktı yola. O gidärdi atlı kendi dişi eşeendä, onun yanında da vardı iki çırak. Bir dä eşek gördü yolda duran bir angili kılıç elindä da saptı yoldan kıra. Valaam başladı düümää eşää, aniki o dönsün yola. Ama eşek, genä görüp angili, yattı erä, prorok ta başladı düümää onu sopaylan.

Ozaman Saabi yaptı ölä, ani eşek becersin lafetmää, da o dedi insan sesinnän: «Ne yaptım bän sana, ani sän beni düüyersen?» Ačan Saabi açtı Valaamın gözlerini, o kendisi dä gördü angili kılıçlan. Valaam düştü üzükoyunu da baş iiltti ona. Angil dedi ona: «Ne iş için sän düüdün eşää? Bän geldim durgutmaa seni, neçin deyni, Bana görä, sän yannış yoldan gidersin». Valaam cevap etti angilä: «Günaha girdim, çünkü bilmärdim, ani Sän durêrsın yolda beni durgutmaa deyni. Tä, eer o iş, ne bän neetlendiydım yapmaa, Sana uygun diilsä, ozaman bän döneçäm geeri». Angil dedi ona: «Git bu insannarlan, ama sölä sade onu, ne Bän sana deyeçäm».

Moavitlär beklärdilär, ani onnara gelän Valaam betvalayacak izraillileri hem çaaracak onnarın başına bela. Ama Valaam dedi: «Nasil bän betvalarım İzrail halkını, eer Allah onu betvalamarsa? Nasil Bän çaararım izraillilerä bela, eer Saabi istämärsä onnara bela?» Da Valaam diil betvalasın İzraili, ama üç kerä iisözledi onu.

SAYILAR 22:3–35; 23:7–20

İİSUS NAVİN İLERLEDER MOİSEYİN İŞİNİ

Moısey oldu pek ihtâr, da Allah dedi ona, ani o tezdä ölecek. Ölecää zaman Moısey yalvardı Allaha, ayırsın onun erinä bir kişi da koysun onu Allahın halkına önderci, – ozaman onnar olmayaceklar nicä çobansız koyunnar.

Saabi dedi Moıseyä: «Ko bölä adam olsun İısus Navin, adam, angısında var Allah Duhu. Koy onun üstünä elini hem çıkar onu Eleazar popazın hem bütün halkın önünä, da nasaat ver ona hepsinin önündä. Ver İısus senin öndercilik kuvedini, ani hepsi izraillilär seslesinnär onun izinnerini. O danııacak Eleazar popaza, angısı annayacak Saabının istediini, da Eleazarın sözüne göreä yaşayaceklar hem İısus kendisi, hem hepsi izraillilär». Moısey yaptı ölä, nicä dedi ona Saabi.

İısus Navin o iki gözçünün birisiydi, angıları inanardılar, ani Allah yardım edecek İzrail halkına girmää Hanaana. Onnar ozaman ürek verärdilär halka, deyeräk: «Bizimnän Saabi, korkmayın buralı insannardan!» Ozamandan beeri geçti çok vakıt. Kırk yıl yolculuk etti İzrail halkı çolda. Bu vakıt Mısırdan çıkan büyük yaşlı izraillilär öldülär da görmedilär Hanaan erini. Hepsi oldu ölä, nicä dedi Allah: «Burada, çolda, siz öleceğiniz onun için, ani mırıldanardınız Bana, da kimsey aranızdan irmi yaştan büyük girmeyecek o erä, nereyi Bän emin ettiydim erleştireyim sizi, Halevdan, İefoniyin oolundan, hem İısus Navindän kaarä. Uıaklarınızı sizin, ani deyardınız, ki düşeceklär duımannarın elinä, Bän geçirecäm Hanaana, da onnar göreceklär o eri, angısından siz atıldınız. O kırk günün sayısına göreä, açan sizin gözçüleriniz bakardılar o eri, sizä ceza verilecek kırk yıl, her gün için bir yıl. Ozaman siz annayacanız, neyä gelir Bana karşı koymaa».

SAYILAR 14:29–30, 34; 27:12–23

GELECEK EVLATBOYLARINA SIMARLAMAK: UNUTMAMAA SAABİYİ

Moisey bölä nasaat verärdi halka: «Bakın, yapın ölä, nicä dedi Saabi, sizin Allahınız: sapmayın ne saa tarafa, ne sol tarafa Onun sözlerindän. Gidin o yoldan, angısından sizä izin etti Saabi, sizin Allahınız, ani olasınız saa, hem sizä islää olsun, hem çok yaşayasınız o erdä, angısını kabledeceniz kullanmak için. Soslä, İzrail halkı: Saabi, Allahımız bizim, tek Saabidir. Sev Saabiyi, Allahını senin, bütün üräännän, hem bütün canınnan, hem bütün kuvedinnän».

Moisey simarladı izraillilerä, annatsınnar evlatlarına o pek büük nişannar hem minuniyalar için, ani Saabi yaptı onnara Mısırdä hem çolda gezärkän. Hem o simarladı onnara, üüretsinnär uşaklarını tamannamaa Allahın simarlamaklarını hem zakonnarını, hem darılmasınnar Saabiyi, nicä yaptılar izraillilär çolda. Moisey dedi onnara: «Bakın unutmayın Saabiyi, angısı çıkardı sizi Mısır erindän, esirliktän. Saabidän, sizin Allahınızdän, korkun hem sade Ona izmet edin. İzmet etmeyin başka allahlara, sizin dolayanınızdäki halkların allahlarına, çünkü Saabi, Allahınız sizin, kıskançtır. Bakın, ani Saabi, sizin Allahınız, üfkelenmesin da yok etmesin sizi er üzündän. Sıkı tutun Saabinin, sizin Allahınızın, simarlamaklarını, tamannayın zakonnarı, ani O verdi sizä. Hem yapın onu, ne Saabi sayacak ii hem dooru».

İKİNCİ ZAKONNUK 5:32–33; 6:4–25

KURBAN VERMÄK

Danışarak herbir izrailliyä, Moisey dedi: «Açan sän gelecän o erä, ani Saabi, senin Allahın, verdi sana kullanasın, da erleşcän orada, al ilk bereket meyvaların bir payını, ani toplayacan bu topraktan, koy çitenä da git o erä, angısını Saabi ayıracek Kendi Ayozlu eri için. Yaklaş popaza, angısı slujba yapacek orada o vakıt, da de ona: „Büün bän bildirerim Saabinin, benim Allahımın, önündä, ani bän girdim o erä, angısını Saabi, emin edip bizim bobalarımıza, adadı bizä vermää. Da tä, bän getirdim ilk bereketin hepsi meyvalarının bir payını o topraktan, angısını Sän, Saabi, verdin bana“. Da koy o meyvaları Saabinin, senin Allahının, önündä, hem iilt başını Saabiyä, senin Allahına.

Hem levitlärlän, angılarını Allah seçti Onun ayozlu erindä izmet etmää deyni, hem gezici insannarlan, ani sendä yaşayaceklar, sevin barabar hepsi iiliklerä, ani Saabi verdi sana hem senin aylene. Üç yılda bir kerä ayır senin topraan bereketinin onuncu payını da ver levitlerä, gezici insannara, üsüzlerä hem dul karılara, aniki onnar isinnär sizdä doyunca.

Büün Saabi, senin Allahın, izin eder, tamannamaa hepsini onun sıralamaklarını hem zakonnarını: tut onnarı hem tamanna bütün ürektän hem bütün candan. Saabiyä sän dedin o günü, ani O olacek senin Allahın hem ani sän gidecän Onun yollarından hem tamannayacan hepsini Onun nasaatlarını, sımarlamaklarını hem zakonnarını hem sesleycän Onu. Hem Saabi deer bu günü sana, ani siz olacenz Onun halkı, nicä O adadı sana, eer tamannarsan hepsini Onun sımarlamaklarını. O verecek sana metinnik hem käämillik, taa zeedä, nekadar O verdiydi Kendisinin yarattı başka halklara, da sän olacan Saabinin, senin Allahın, ayozlu halkı, nicä dä O adadıydı».

İKİNCİ ZAKONNUK 26:1–19

MOİSEYİN ÖLMESİ

Saabi buyurdu Moiseyâ pinmäâ Nevo bayırına, angısı bulunardı Moav erindä İerihonun karşısında. Saabi söledi Moiseyâ, ani o ölecek bu bayırda. Moisey pindiynän, Saabi gösterdi ona bütün eri, angısı için O sölärdi Avraama, İsaaka hem İakova, emin edip vermää o eri onnarın evlatboylarına. Saabi dedi Moiseyâ: «Bän braktım, göräsin o topraa, ama sän orayı girmeyecän».

O bayırda da öldü Moisey, Saabinin çıraa, kâr nicä dedi Saabi. O gömülü bir çayırda Moav erindä Bef-Fegora karşı, ama kimsey bilmeer, haliz angı erdä o gömülü. Moisey üz irmi yaşındaydı, açan o öldü, ama gözleri onun hep ölä görärdilär, kuvedi dä kesilmediydi. Otuz gün aaladılar Moiseyi izraillilär Moav kırlarında. Ozamandan beeri olmadı İzraildä başka bir prorok, nicä Moisey, angısınnan Saabi lafedärdi üz-üzä, hem angısı yapabilärdi bölä nişannar hem minuniyalar, nicä Allah yolladıydı Moisey yapsın Mısır erindä faranonun hem hepsi onun vatandaşları önündä hem bütün memlekettä. Yoktu başka prorok, ani denk olsun Moiseyâ kuvedinnän hem büük minuniyalarlan, angılarını Moisey yaptı bütün İzrail halkının gözleri önündä.

İsus Navin sa, dolu aarifliklän ondan sora, nica Moisey koydu ellerini onun üstünä, kaldı Moiseyin işini ilerletmäâ. İzraillilär sölärdilär onu hem yapardılar hepsini ölä, nasıl Saabi sımrladı onnara Moiseyin aazınnan.

İKİNCİ ZAKONNUK 34:1–12

RAAV KURTARÊR GÖZÇÜLERİ

Moiseyin ölümündän sora Saabi dedi İsus Navinä: «Moisey, çıraam benim, öldü; bölecä, kalk da git bütün halklan bilä İordan deresinin öbür tarafına o erä, angısını Bän sizä verecäm. Herbir eri, nereyi basacak sizin ayaklarınız, Bän vererim sizä, nicä Bän adadım Moiseyä. Kimsey hiç birzaman sana karşı koyamayacak. Nicä Bän Moiseyländim, ölä olacam seninnän dä, hem brakmayacam seni. Sade ol çetin hem iitli hem isleecä tamanna bütün zakonu, ani sana verdi Moisey, Benim çıraam, sapma ondan ne saa tarafä, ne sol, ozaman başaracan bütün senin işlerini».

Gidä-gidä yaklaşardılar izraillilär Hanaan erinä, angısını läözüm-dü zapetsinnär. Artık göründülär büük İerihon kasabasının duarları. İsus Navin yolladı ileri iki izrailli, araştırsınar bu kasabayı. Onnar geldilär İerihona da kaldılar gecelemää bir karının evindä, o karının adıydı Raav. İerihon padişahına bildirdilär, ki kasabaya geldilär izraillilerin konaandan gözçülär hem ani onnar konaklandılar Raavın evindä. Padişah izin etti kendi adamnarına, girip tutsunnar onnarı.

Raav işittiydi o minuniyalar için, ani yaptı Allah izraillilerä, da inanardı, ani Saabi verecek onnara İerihonu, neçinki o kasaba durêr izraillilerä adanmış erdä. Onuştan umutlanarak Allaha, o sakladı gelän gözçüleri, padişahın askerlerinä da dedi, ani onnar avşam gittilär onun evindän. Ozaman askerlär takıştilar onnarın ardına İerihondan İordana gidän yoldan. Açan sa oldu karannık, Raav salverdi izraillileri bir çatıdan kendi evin pençeresindän, onun evi durardı taman kasaba duarında. O sımarladı onnara, pinsinnär bayır üstünä da saklansınar orada, aniki karşılaşmasınar koolayıcılarınnan.

İSUS NAVİN 1:1-7; 2:1-16

İORDAN DERESİNİ GEÇMÄK

İerihona gidärkän, İzrail halkı läüzüm oldu aykırılāsın İordan deresini.

Ozaman Saabi dedi İisusa: «Büün Bän başlayacam yapmaa seni saygılı bütün İzrail halkının önündä, ko onnar bilsinnär: nasıl Bän Moiseyländim, ölä olacam seninnän dä. İzin et ayozlu sandu götürän popazlara, girdiynän İordanın sularına, dursunnar». Da dedi İisus izraillilerä: «Tä nasıl siz annayacınız, ani sizinnän Allah, angısı koolayacak bu erdän hepsini burada yaşayannarı – hananeyleri, hem heteyleri, hem eveyleri hem ferezeyleri, gergeseyleri, hem amoreyleri, hem ievuseyleri: Allahın, bütün dünneyin Kullanıcısının, sandını popazlar götüreceklär sizin önünüzde İordan aşırı. Hem açan o popazlar gireceklär İordan suyuna, su İordanda vazgeçecek akmaa da duracak duar gibi». (İordan sa bu günnerde, nicä herkerä harman vakıdında, pek dolu suylan da taşêr kenarlarından). Sandı götürän popazlar henez girdiynän İordanın suyuna, su vazgeçti akmaa da durdu duar gibi yukarı çak Adam kasabasına kadar; bu erdän aşaa sa su aktı denizä.

Ozaman bütün İzrail halkı çeketti aykırlamaa İordanı kuru dibindän. Onnar aykırlarkan, popazlar durardılar kuru derenin ortasında, tutarak ellerinde ayozlu sandı. İisus Navin izin etti oniki izrailliyä, alsınnar o erdän, neredä durardılar, birär taş, bu minuniyayı anmaa deyni. Açan hepsi insannar aykırladı İordanı, Saabi dedi İisusa: «Buyur sandı götürän popazlara, çıksınnar İordandan». Popazlar çıktılar deredän, da su genä başladı akmaa kendi erindän.

İordandan alınan oniki taş İisus Navin koydu bir erä, angısına deniler Galgal.

İİSUS NAVİN 3:7–17; 4:1–24

İZRAİLLİLÄR ALÊRLAR İERİHONU

Açan izraillilär yaklaştılar İerihona, İerihon padişahı izin etti, kit-lemää kasabanın hepsi tokatlarını. Ama Saabi dedi İsus Navinâ: «İerihonu, hem onun padişahını, hem askerlerini – hepsini bunnarı vererim senin elinâ. Ko silâhlı adamnar gündä bir kerä dolansinnar kasabayı, taşıyarak ayozlu sandı, hem bölä yapın altı gün. Hem ko sandınn önündä gitsinnär edi popaz edi trubaylan. Edinci günü dolanın kasabayı edi kerä, da ko popazlar baartsinnar trubaları. Açan işideceniz o trubaların bir uzun sesini, ko bütün halk üüsek seslän baarsın: kasabanın duarı temelä kadar yıkılacak, da askerlär hepsi gireceklär kasabaya».

İlerdä gidärdilär askerlär, onnarın ardına gidärdilär trubaları baardarak popazlar; askerlär gidärdilär arda. Halka sa İsus bölä buyurdu: «Susun, sölämeyin bir dä laf, çıkarmayın bir dä ses ozamana kadar, taa bän demeyincä sizä: „Baarın!“ – da ozaman baarın». Bölecä, izraillilär götördülär Saabinin sandınnı kasabanın dolayanında bir kerä da döndülär konak erinä. Hep bölä ertesi günü dä izraillilär sandıklan dolandılar kasabayı bir kerä da döndülär konak erinä. Bölä onnar yaptılar altı gün. Açan sa edinci günü sandı götördülär edinci kerä hem popazlar başladılar baartmaa trubaları, İsus dedi halka: «Baarın, çünkü Saabi verer kasabayı sizä!» İşidip truba sesini, hepsi başladılar üüsek seslän baarmaa, da kasaba duarı yıkıldı temelinä kadar. İzraillilär her taraftan girdilär kasabaya da aldılar kasabayı.

İerihona gelän iki gözçü adadıydılar Raava, angısı sakladıydı onnarı koolayıcılardan, ani kasabayı alarkan kurtaraceklar onu hem onun senselelerini. Onnar sınırladılar ona, baalasın pençereyâ bir kırmızı ip, açan izraillilär gireceklär kasabaya. Raav ölä dä yaptı, da onnar çıkardılar onu bütün senselelerinnän barabar İerihondan. Bundan sora İerihon kasabasını yaptılar.

İSUS NAVİN 6:1–24

AMOREYLÄRLÄN CENK

Bir kerä Gavaon kasabasının yanında izraillilerin hem onnarın duşmannarın amoreylerin arasında oldu bir büyük düüş. Düüştän ileri Saabi dedi İsus Navinä: «Korkma onnardan, çünkü Bän veririm onnarı senin elinä: kimsey onnardan sana karşı koyamayacak». İzrail askeri, angısını önderlärdi İsus, çıkıp konak erindän, gidärdi gecä karannında. İzraillilär çarptılar amoreylerä, açan onnar beklämärdilär bunu, da Saabi soktu onnarı korkuya, açan onnar gördülär izraillileri. İzraillilär ensedilär amoreyleri da kooladılar onnarı Veforon bayırına gidän yoldan taa Azeka hem Makeda kadar.

Ama bu enseyiş olmadı çabuk: o günü düüş uzadı. Ozaman İsus Navin yalvardı Saabiyä, aniki güneş kauşmasın da gün uzasın. Hepsi izraillilerin önündä o baardı: «Güneş! Dur Gavaonun üstündä! Ay, dur Aialon çayırı üstündä!» Da durdular güneş hem ay, da durardılar taa izraillilär heptän üstelämeyincä duşmannarını. Düüş bittiyän, İsus Navinin askerleri enseyişlän döndülär kendi konaana.

Ne ozamana kadar, ne ozamandan sora, olmadı başka bölä bir gün, ani Saabi, işidip insanın yalvarmasını, durgutsun güneşi gök ortasında. O günü Allah Kendisi düüşärdi İzrail halkın tarafında.

Allah söledi İsus Navinä lafları, angılarını O söleer herbir Ona inanan insana: «Ol çetin hem iitli, bişeydän korkma hem sakınma, çünkü seninnän Saabi, senin Allahın, nereyi dä sä gitsän».

İSUS NAVİN 1:9; 10:6–15

İZRAİL SUDYALARI

Taa izraillilär gelmedään, Hanaanda yaşardılar türlü başka halklar: heteylär, gergeseylär, amoreylär, hananeylär, ferezeylär, eveylär hem ievuseylär. Hepsinä bu halklara kimi kerä deerlär hananeylär. Günahları çok oldu için Saabi koydu neetinä, yok etsin hananeyleri. Hananeylerin en büük allahların adlarıymış Vaal hem Astarta. Vaala baş iildärkän, onnar yaparmışlar türlü ayıpız maskaralıklar. O erlerdä, neredä baş urardılar Vaala, kurban yapıları, kimi kerä insan kurbanı da.

Hanaan topraan sınırlarına girärdilär şindiki Palestinanın toprakları hem kimi erlär İordan deresindän gündusu tarafına dooru. Moisey böldü topraa oniki İzrail soyuna – İakovun oniki oollarının onbirinä: Ruvimä, Simeona, İudaya, Dana, Nefalimä, Gada, Asirä, İshahara, Zavulona, İosifä (İosifin evlatları kendi sırasınca bölünärdi iki soya, angıları çekilärdi onun iki oolundan Efremdän hem Manasiyadan) hem Veniaminä. Taa bir soy, Leviyin soyu, kabletmedi kendi toprak payını: levitleri Allah seçtiydi, izmet etsinnär Onun ayozlu erindä, da onnar yaşardılar kasabalarda, angıları bulunardılar İzrailin başka soylarının topraklarında.

Hanaana geldiktän sora ilk 300–400 yıl oniki İzrail soyunda yoktu tek bir önderci kuvedi. Onnarı birleştirärdi inanmak tek Allaha, gökün hem erin Yaradıcısına. Ama hep okadar onnar inanardılar idollara, baş urarak o halkların allahlarına, angıların arasında yaşardılar, atılarak Allahın sımarlamaklarından. Zulumnukları için hem idollara baş iiltmeleri için Saabi üfkelenärdi İzrailä hem cezaları onu: o duşmannar, angılarınnan cenk edärdi İzrail, – moavitlär, amonitlär, amalikitlär, filistimnilär, hananeylär hem madianitlär – soyardılar hem esirlärdilär İzrail halkını. Bu halkların baskısı altında izraillilär çok zeet çekärdilär hem danışardılar Allaha kurtuluş için. Saabi can acısından ayırdı onnarın arasından sudyaları, angıları kurtarardılar halkı duşmannarın elindän. Ama açan sudyalar ölärdilär, halk genä başlardı idollara baş iiltmää hem yapardı taa kötü işlär, nekadar ileri, genä çıkardarak Saabinin üfkesini.

İzrail sudyaları bunnardılar: Gofoniil, Aod, Samegar, prorok karı Devora, Varak, Gedeon, Avimeleh, Fola, İair, İefay, Eseven, Elon, Avdon, Samson hem Samuil. Bu kitapta biz annadacez sade onnarın kimileri için.

Bölecä, o vakıtlarda İzraildä yoktu padişah, da herkezi yapardı onu, ne sayardı dooru.

SUDYALAR KİYADI

GEDEON

İsus Navinin geçinmesindän sora izraillilär dayma çıkarardılar Allahın üfkesini, izmet ederäk idollara. Saabi cezaladı onnarı bunun için da İzrail halkını esir etti madian halkı. Aar gelärdi izraillilerä madianitlerin baskısı, da edi yıldan sora izraillilär danıştılar kendi Allahına, kurtarsın onnarı. Saabi işitti onnarı da koydu onnara bir önderci – Gedeon.

Gedeon saymardı kendisini kaavi, ama Allah dedi ona: «Bän olacam seninnän, da sän enseyecän hepsini madianitleri, nicä bir adamı». Saabi buyurdu Gedeona, yıksın Vaal allahın kurbannını, ani vardı onun bobasında. Gedeon aldı on çıraanı da onnarlan barabar yıktı Vaalın kurbannını hem kesti ayozlu fidanı, angısı büüyärdi onun yanında. Gedeon düzdü bir başka kurbannık – Saabiyä – da yaptı onda bir kurban Allaha. Da Saabinin Duhu sardı Gedeonu, da o başladı toplamaa kalaba askerini İzrailin duşmannarına karşı. Düüştäni ileri Gedeon yalvardı Allaha, versin ona bir nişan, ani O halizdän ayırdı onu kurtarmaa izraillileri. Saabi yaptı bir nişan, angısı için yalvardı Gedeon: kırkılmış yapaa, angısını o döşetti avşamdan harmanda, sabaalän yaş oldu çiidän, dolayında sa er kuruydu; ertesi günü dä, tersinä, yapaayın dolayanında er çiiydi, yapaa sa kup-kuruydu.

Açan Gedeon erleşti kendi askerinnän madianitlerin lagarı karşısında, Saabi dedi ona: «Senin yanında var pek çok insan. Bän yok nasıl brakayım, onnar ensesinnär, çünkü İzrail hodullanıp deyecek: „Biz kendimiz ensedik onnarı“. Bölecä, bildir insana: „Kim korkak hem kıyıksız, ko dönsün geeri“». Gedeon ölä dä yaptı, da irmi iki bin kişi gittilär askerdän, da kaldı on bin. Ama Saabi dedi, ani hep okadar kalabalık, da buyurdu Gedeona, getirsin onnarı suya da siiretsin, nasıl onnar içecekler. Çoyu, diz çöküp, içärdilär dooru dere-dän. Sade üçüz kişi alardılar suyu auçlarına da içärdilär. Allah dedi Gedeona: «Te bu üçüzü, ani içärlär auçlarından, Benim kuvedimnän İzrail halkını kurtaracak – Bän verecäm madianitleri senin elinä».

Ölä dä oldu. Saabi yaptı bir büyük minuniya: üçüz izrailli ensedilär madianitlerin hem amalikitlerin askerlerini, onnar sa ölä kalabaydı, nicä çekirgä.

PELİVAN SAMSON

Makar ki Allah yaptı çok minuniya hem yardım edârdi Kendi halkına, izraillilär genä uzaklaştilar Saabidän da yapardılar Ona yaramaz işleri. Bunun için onnar genä düştülär esirlää da kırk yıl durdular filistimnilerin kuvedi altında. Açan onnar esirliktäydi, Saabi koydu onnarın üstünä bir sudya, adı Samson. O adamda vardı görülmedik kuvet, angısı bulunardı onun saçlarında. Taa o duuma-dıynan, Allah söledi onun anasına-bobasına, ani kırkmasınnar çocuun saçlarını, neçinki ona denilecek Allah nazoreyi (demäk «Allaha baaşlanmış») da o başlayacak kurtarmaa İzraili filistimnilerdän.

Samsonun kuvedi okadar büüktü, ani o bir kerä paraladı yolda ona karşı gelän aslanı nicä bir olaa. Başka kerä o öldürdü bir eşek çenesinnän bin filistimni. O kolay koparardı en kaavi ipleri hem bukaaları.

Bir kerä Samson geldi Gaza kasabasına da kaldı orada gecelemää. Filistimnilär kitledilär kasaba tokatlarını da, saklanıp, beklärdilär aydinnansın, ki öldürmää onu. Gecä yarısı Samson uyandı da istedi çıkmaa kasabadan. O söktü kasaba tokatlarını direklerinnän hem sürmelerinnän bilä, koydu onnarı omuzlarına da götürdü bir bayır tepesinä.

SUDYALAR KİTABI 13:1–5; 14:5, 6; 15:14, 15; 16:1–3

SAMSONUN ÖLÜMÜ

İrmi yıl Samson oldu sudya İzraildä. Çok raatsız etti o kendi halkının duşmannarını, filistimnileri. Onnar istärdilär öldürmää onu, ama, bilmeyeräk, nedä onun kuvedi, bişey yapamardılar ona.

Bir kerä onnar yalvardılar bir kariya, adı Dalida, angısını sevärdi Samson, soruşturup, üürensın, neredä saklı onun kuvedi. Üç kerä karı sordu Samsona, ama o istämärdi sölemää doorusunu. Gün-gündän Dalida yalvarardı, açılısın ona, da zeetlärdi adamı soruşlarınnan. Samsonun üreenä dayanılmaz aar gelärdi, da o açtı ona saklılı, deyip: «Benim saçlarım kırkılsa, ozaman benim kuvedim kaybelecek, da bän olacam ölä, nicä hepsi insannar».

İşidip bunu, Dalida, uyutturdu onu da çaardı filistimnileri. Filistimnilär kırktılar onun saçlarını, da Samsonun kuvedi kaybeldi. Saabi uzaklaştı ondan, da Samson gevşedi.

Filistimnilär baaladılar onu iki sincirlän, çıkardılar onun gözlerini da koydular, kapanda üütsün ekin. Ama vakıt geçtikçä Samsonun saçları genä çekertilär büümää, da kuvet genä geldi ona.

Bir kerä filistimnilär toplandılar kurban yapmaa kendi allahına, metinneyeräk onu hem deyeräk: «Allahımız verdi bizim elimizä duşmanımızı, bizim topraamızı daran-peran edän Samsonu, angısı öldürdü çoyumuzu». Şennenip, onnar baarardılar: «Çaarın bizä Samsonu! Ko o şennendirsin bizi». Samsonu, getirip, koydular iki direk arasına, ani durardılar içerin ortasında hem angılarına dayanardı örtü. Ozaman Samson danıştı Allaha: «Saabi-Allahım! Aklına getirsänä beni da kaavileştirsänä beni taa bir kerä, Allahım, aniki bän çıkarayım kinimi filistimnilerdän benim iki gözüm için». Da Samson siviştirdi erindän o iki dirää, angıları tutardılar evi, da dedi: «Ko bän öleyim filistimnilärlän barabar!» Bütün kuvedinnän abandı direklerä, da bütün ev yıkıldı, da hepsi, kim orada vardı, öldülär.

SUDYALAR KİTABI 16:14–30

RUFİ HEM NOEMİN

Bir kerä, sudyaların vakıdında, İudey erindä oldu büük aaçlık. Bu beterä bir izrailli, adı Elimeleh, kendi karısınnan hem iki oolunnan çıktı Vifleemdän, neredä onnar yaşardılar, da, geçip, erleşti Moav erindä (moavitlär yaşardılar Ölü denizdän günduusu-na dooru). Onun karısının adıydı Noemin, oollarının da adlarıydı Mahlon hem Hileon.

Elimeleh öldü, da onun karısı Noemin kaldı iki oolunnan. Oolları ikisi dä evlendilär moavit kızlarına: birisinin adıydı Orfa, öbürün dä – Rufi. Onnar yaşadılar orada on yıl kadar. Ama sora Noeminin oolları öldülär, da Noemin kaldı yalnız. İşidip, ani İudeyada artık bitti aaçlık, neçinki Allah verdi insana islää bereket, o düşündü dönmää duuma erinä.

Noemin yollandı Moavdan duuma erinä, onunnan barabar gittilär onun iki gelini. Yolca Noemin dedi gelinnerinä: «Dönün geeri ananıza-bobanıza. Ko Saabi iilik versin sizä, ani ii davrandınız benim oollarıma hem bana. Saabi yardım etsin sizä ikinizä dä giräsiniz eni kocalarınızın evlerinä». Da o öptü onnarı. Onun gelinneri dedilär: «Yok, biz gidecez seninnän barabar». Ama Noemin durardı kendi lafında: «Diil läüzüm, kızlarım, benim canım acıyêr sizä, çünkü bela yollêr bana Saabi». Gelinnär giriştilär aalamaa, da Orfa öptü kayınnasını da gitti, Rufi sä kaldı onunnan. Rufi dedi: «Yalvarma bana, brakayım seni da döneyim. Bän gidecäm seninnän, nereyi dä sän gitsän, neredä sän yaşarsan, bän dä orada yaşayacam. Senin hal-kın olacek benim halkım, senin Allahın da olacek benim Allahım. Neredä sän ölecän, beni dä orada gömeceklär. Eer, ölümdän kaarä, başka bişey beni ayırdarsa sendän, ko Saabi versin başıma türlü belalar». Noemin, göreräk, ani Rufi neetinä çetin koymuş kalmaa onunnan, vazgeçti yalvarmaa ona.

RUFİ 1:1–17

RUFİ VOOZUN TARLASINDA

Açan Noeminnän Rufi bitki-bitkiyâ geldilär Vifleemä, bütün kasaba başladı kaynaşmaa da hepsi deyardilär: «Acaba bu Noemin mi?» O da cuvap edärdi: «Demeyin bana Noemin, sayılêr „hoş“, ama deyin bana Mara, sayılêr „acı“, neçinki Allah yolladı bana büyük kahır. Bän çıktım buradan zengin, geeri sä beni Saabi çevirdi boş ellän».

Bir kerä Rufi çıktı tarlaya, angısının çorbacısı Noeminin senesiydi, adı Vooz, da başladı toplamaa orakçılardan sora kalan başakları.

Tarlanın çorbacısı üürendi, ani o kız Noeminin gelini, angısı brakmış evdekilerini da gitmiş yabancı erä bakmaa kayınnasını. Ozaman Vooz çaardı onu da izin verdi, gelsin tarlaya her gün. Kendi çıraklarına o buyurdu, maasuz braksinnar kendilerindän sora başak hem gücendirmesinnär Rufiyi.

Bundan sora Vooz dedi Rufiyä: «Ko Saabi bol-bol iilik versin sana onun için, ani sän, brakıp kendi bobanı hem ananı, gitmişin kayınnannan onun halkına. Ko cömert ödek versin sana Saabi, İzrail Allahı, Angısına sän geldin, aniki bulmaa raatlık Onun kanatları altında».

İi ürekli hem uslu Rufi cuvap etti ona: «Ko ileri dooru da çorbacım unutmasın beni! Sän raatlandırđın beni hem söledin ii laflar bana, makar bän senin bitki çırak karılarından taa aşayım».

Tezdä Vooz evlendi Rufiyä, da o duudurdu kocasına bir ool. Vifleem karıları deyardilär Noeminä: «Şükür Saabiyä – O brakmadı seni evlatsız. Ko anılsın onun adı İzraıldä. O sana olacek bir sevinç hem ihtärlında bakacek seni, çünkü onu duudurdu sana senin gelinin, angısı sever seni hem angısı taa paalı, nekadar edi ool». Noemin taşıyardı uşaa kucaanda hem ölä bakardı onu, ani komuşykalar deyardilär: «Noeminin oldu çocu».

Uşaan adını koydular Ovid. Ondan çekiler David, İzrailin büyük padişahı. David için taa annadılacak bu kiyatta.

RUFİ 1:19–21; 2:1–16; 4:13–17

ANNANIN DUASI

İzraildeki Rama kasabasında yaşardı bir adam, adı Elkana. Onun karısının adıydı Anna. O karının yoktu uşaa da bunun için o pek kahırlanardı. Her yıl belli günnerdä onnar gidärdilär kendi kasabasından Siloma, neredä vardı Saabinin ayozlu çadırı, ki Saabiyä baş iiltmää hem kurban vermää. Açan onnar dua edärdilär, Anna herkerä aalardı. Elkana sevärdi karısını, da onun canı pek acıyardı ona.

Bir kerä, açan onnar geldilär Silomda Saabinin ayozlu evinä da Anna genä başladı aalamaa, Elkana dedi ona: «Anna, neçin sän aalêersın? Neçin senin ürään kahırlı? Acaba bän sana deyni diilim mi taa ii, nekadar on ool?»

Ayozlu çadır önündä Anna, acı aalayarak, dua edärdi Saabiyä da verdi Ona bölä bir emin: «O, Saabi! Sän görersin, nasıl kahırlanêrim bän, Senin çıraan. Eer Sän aklına getirärsän beni, da verärsän bir çocuk, ozaman bän baaşlayacam onu Saabiyä bütün ömürünä».

Anna çok vakıt dua etti Saabiyä, ayozlu evin önündä oturan popaz İliy da bakardı ona. Anna lafedärdi aklınca, da sade onun dudakları sessiz oynardı. İliy sandı, ani karı sarfoş, da dedi ona: «Taa çok mu sarfoşluk edecän? Brakıl o şaraptan!» Anna cuvap etti ona: «Yok, çorbacım benim, bän şarap içmedim, ama büyük kahırda açardım üreemi Saabinin önündä. Sanma, ani senin çıraan – bir orospu karı: bän dua edärdim büyük kahırdan hem büyük gücenmektän». İliy cuvap etti ona: «Git selemetlän, Saabi İzrailin Allahı tamannayacak hepsini, ne sän istedin Ondan». Anna da dedi: «İleri dooru da unutmamana kendi çıraanı». Açan Anna döndü evä Silomdan, onun üzü diildi okadar kahırlı, nekadar ileri.

Saabi işitti Annanın duasını, da karının oldu çocu.

PADIŞAHLARIN BİRİNCİ KİYADI 1:1–18

ANNA VERER SAMUİLİ ALLAHA

Anna koydu oolunun adını Samuil. Açan çocuk biraz büüdü, anası getirdi onu Allahın ayozlu evinä İliy popaza da dedi: «Bän te o kariyim, angısı burada senin yanında durardı da dua edärdi Saabiyä. Bän dua edärdim, ani Allah versin bana bir ool, da Saabi tamannadı onu, ne bän istärdim Ondan. Tä benim oolum, da bän vererim onu Saabiyä bütün yaşamasına – izmet etsin Saabiyä». Deyip bunu, Anna baş iiltti Allaha, şükür ederäk hem metinneyeräk Onu duasında:

Sevindi benim ürääm Saabi için!

Bän sevinerim Senin kurtarmana.

Yoktur Saabi gibi ayozlu, hem yok başka allah, Sendän kaarä; hem yok koruntu kayası bizim Allahımız gibi.

İnsannar, sölämeyin hodul laf, hem ayıp laf aazınızdän çıkmasın,

çünkü hepsini bilir Saabi Allah hem hepsini yaptıklarını O kantarlêêr.

Kendi inanç insannarını O koruyêr, kabaatlılar sa kaybeleceklär karannıkta,

çünkü insan kaavi diil kendi kuvedinnän.

Saabi tuz-buz edecek duşmannarı.

Anna braktı küçük Samuil ayozlu evdä İliy popazlan, da orada o büüyärdi, hem Saabi, hem insannar onu sevärdilär. Her yıl anası getirärdi ona eni ruba, da Saabinin önündä o izmet edärdi, giyimni o rubaya.

PADIŞAHLARIN BİRİNCİ KİYADI 1:25–28; 2:1–10, 18–19, 26

SAMUİLİ ÇAARAN SES

Çocuk Samuil büüyärdi hem izmet edärdi Allahın ayozlu evindä. O vakıt Saabi siirek lafedärdi insannarlan hem siirek görünärdi onnara.

Bir kerä gecä İliy popaz dinnenärdi ayozlu evdä döşendä. Allahın kandili taa yanardı. Samuil da yatardı Saabinin evindä, neredä bulunardı ayozlu sandık. Bir dä Saabi çaardı Samuili. «Bän buradayım» – ses verdi Samuil da, kaçarak gidip İliyä, dedi: «Bän buradayım! Sän çaardın mı beni?» Ama öbürü dedi: «Bän çaarmadım seni, git geeri da yat». Samuil gitti da yattı.

Ama Saabi taa bir kerä çaardı Samuili. Kalkıp, o genä geldi İliyä da dedi: «Täyim bän! Sän çaardın mı beni?» Ama İliy genä dedi: «Bän çaarmadım seni, oolum, git da yat». Samuil ozaman taa tanııardı Saabinin sesini, neçin deyni Saabi taa lafetmediydi onunnan.

Saabi üçüncü kerä çaardı Samuili, da öbürü kalktı, üçüncü kerä geldi İliyä da dedi: «Täyim bän! Sän çaardın mı beni?» Ozaman İliy annadı, ani çocuu çaarêr Saabi. O dedi Samuila: «Git geeri da yat, da açan o ses seni çaaracak, de: „Sölä, Saabi, çünkü sesleer Senin çıraan“». Samuil döndü erinä da yattı. Saabi geldi da çaardı Samuili, nicä dä ileri. Samuil dedi, nicä üüretti onu İliy: «Sölä, Saabi, çünkü sesleer Senin çıraan».

Ozaman Saabi çeketti ona sölemä, ne O yapacak İliyin aylesinä. O dedi, ki cezalayacak bu popazı, neçin ani İliy bilärdi kendi oollarının yaramaz yaptıklarının, ama durgutmardı onnarı.

PADIŞAHLARIN BİRİNCİ KİYADI 3:1–14

POPAZ İLİYİN ÖLÜMÜ

Saabi genä cezaladı İzrail halkını günahları için, izin verip filistimnilerä, ensesinnär onnarı düüştä. O düüştä izraillilär kaybettilər dört bin kişiyä yakın. Açan ensenilmiş asker döndü kendi lagarına, İzrailin aksakalları dedilər: «Neçin büün Saabi izin verdi filistimnilerä, ensesinnär bizi? Hadi alalım yanımıza Silomdan Saabinin ayozlu sandıını. Eer o olarsa bizimnän, o kurtaracak bizi duşmannarımızın ellerindän». Siloma yollanılma adamnar getirdilər oradan ayozlu sandıı, sandıın yanında gidärdilär İliyin iki oolu, Ofni hem Finees. Ama filistimnilärlän eni düüştä izraillilär genä tarattılar, kaybedip otuz bin yayan asker, da kaçtılar düüş meydanından. Allahın sandıını kavradılar filistimnilär, da İliyin oollarını, Ofniyi hem Fineesi, urdular.

Düüş meydanından haberci kaçarak geldi Silom kasabasına, neredä yaşardı İliy, da bildirdi, ani İzrail halkını daran-peran ettilär. Kasaba insannarı, işidip bu haberi, kaldırdılar bir büyük aalayış. Bu vakit İliy popaz oturardı yol boyunda kasaba portaların yanında. O işitti kasabadan gelän aalayışı da sordu haberciyä, ne oldu. Öbürü cuvap etti ona: «İzrail tarattı filistimnilerä bir büyük düüştä. Allahın sandıını kavradılar, senin dä iki oolunu urdular».

Açan haberci andı Allahın sandıını, İliy düştü arkası üstü, kırdı ensesini da öldü. İliy oldu sudya İzraildä kırk yıl da öldü doksan sekiz yaşında.

İliyin evlatlarinnan oldu o, ne iş için söledi Saabi Samuila o gecä, açan seftä çaardı onu.

PADIŞAHLARIN BİRİNCİ KİYADI 4:1–18

SAUL – İZRAİLİN PADİŞAHI

Samuil oldu İzraildä büük prorok. O çaarardı kendi halkını, atılmaa yabancı idol allahlardan da dönmaa diri Allaha. Açan Samuil ihtärladı, o koydu İzrail üstünä sudya kendi oollarını. Ama onnar saptılar boba yolundan: onnar düşünärdilär kendi kärını. Onnar kabledärdilär baaşış hem kesmärdilär dooru sud. Ozaman İzrailin aksakalları geldilär Samuila da dedilär: «Sän artık ihtärsın, oolların da gitmeerlär senin yolundan. Onuştan koy bizim üstümü-zä bir padişah, ani önderlesin bizi, nicä başka halklarda». Samuil bilärdi, ani onnarın isteyişi Saabiyä yaramêêr. Ama açan o dua etti, Saabi dedi ona: «Yap ölä, nasıl isteer bu halk. Onnar atıldılar diil sendän – Bendän onnar atıldılar, onnar istämeerlär, Bän padişahlık edeyim onnarın üstünä. O gündän beeri, açan Bän çıkardım onnarı Mısırdan, hem şındiyä kadar onnar unudardılar Beni hem izmet edärdilär başka allahlara. Onnar nasıl Bana davranêrlar, sana da ölä davranêrlar. Bölecä, seslä onnarı. Ama Bän Kendim ayıracam bir padişah, angısı padişahlık edecek onnarın üstünä, sän dä bildir onnara padişahın sıralarını».

Samuil söledi halka Saabinin sözlerini da dedi, ani eer onnarı önderlärsä padişah, o esir edecek onnarı, da onnar aalaşarak yalvaracaklar, ama Saabi şansora yardım etmeyecek onnara. İnsan sa seslämärdi Samuilü da hep istärdi kendisinä padişah.

Bir kerä Saabi yolladı Samuila bir balaban hem gözäl genç olanı, adı Saul. Saabi dedi Samuila: «Tä o adam, angısı için Bän sölärdim sana. O önderleyecek Benim halkımı». Samuil aldı maslin oloyunnan bir kap da döktü o oloyu Saulun başına. Sora o öptü onu da dedi: «Saabi ayırdı seni padişah, da sän padişahlık edecän Onun halkına». Bölä Saul oldu padişah İzraildä.

PADİŞAHLARIN BİRİNCİ KİYADI 8:1–22; 9:2, 17; 10:1

ÇOBAN DAVID – PADİŞAH OLACAA

Saul, angısını prorok Samuil ayırdı padişahlık etmäâ, bir kerä girdi büük günaha. Filistimnilärlän düüştäni ileri o beklärdi Samuilı, angısı läâzımdı gelsin da yapsın Saabiyä kurban. O bekledi onu edi gün, ama Samuil ölä dä gelmedi, da Saulun askeri başladı daalışmaa. Ozaman Saul, Samuil gelmedii için, neetlendi kendisi yapsın kurban, makar ki bunu vardı nasıl yapsın sade popaz. Açan geldi Samuil, o dedi Saula: «Sän akıllı yapmadın, ani tamannamadın Saabi Allahın sana verdii izini. Saabi heptenä kaavileştireceydi senin padişahlığını İzraildä, ama şimdi dayanmayacak senin padişahlık etmän. Saabi bulacak başka bir adam, angısı olacek onun üreenä görä. Onu Saabi yapacak Kendi halkı öndercisi, çünkü sän tamannamadın Saabinin izinini».

Tezdä Saabi gösterdi Samuila gözäl gözlü hem hoş üzlü bir çocuu. Çocuun adıydı David. O güdärdi bobasının koyunnarını hem islää çobandı. O bakardı koyunnarı hem koruyardı onnarı yaban hayvannardan.

Saabinin izininä görä Samuil, yaalayıp Davidi, ayırdı onu padişahlık etmäâ, aniki o önderlesin İzrail halkını. O gündän beeri Allahın Duhu dayma bulunardı Davidlän. Sauldan sa Allahın Duhu uzaklaştı, da fena duh çeketti zeetlemäâ onu. Ozaman Saul izin verdi izmetçilerinä, bulsunar ona bir çalgıcı, angısı islää çalêr arfada, aniki o raatlandırsın Saulu kendi çalgısınan. İzmetçilär getirdilär ona Davidi. Bölecä David başladı izmet etmäâ Saula. Davidi pek beendi Saul da koydu onu kendinä silähçi. Açan fena duh çekedärdi zeetlemäâ Saulu, David, alıp arfasını, çalardı ona. Da ozaman Saulun ürää sevinärdi hem hoşlanardı, fena duh ta brakardı onu.

PADİŞAHLARIN BİRİNCİ KİYADI 13:8, 13–14; 16:11–33

DAVİD HEM GOLİAF

Bir kerä filistimnilär topladılar askerlerini, aniki düüşmää İzrail halkınnan. İzraillilər dä, angılarını önderlärdi padişah Saul, hazırladılar cengä, erleşip filistimnilerin askeri bulundu bayırın karşısında. Davidin üç batüsu Saulun askerindäydilər. Birazdana bobası yolladı Davidi izraillilerin lagarına, götürsün batularına ekmek hem dä üürensın, nasıl onnarın saalıkları, hem annasın, diil läüzım mı onnara bişey.

Açan David, gelip izraillilerin lagarına, lafedärdi batularınnan, o gördü bir pek balaban filistimniyi, adı Goliaf. O giyimniydi zirhli rubaya, başında şlöm, ellerindä mızrak hem kalkan. Goliaf gülmää alardı Allahın halkını hem kötülärdi Allahı. Gülmää alarak izraillileri, o deyärdi, ki eer birkimsey onu ensärsä, filistimnilär olaceklar onnarın esirleri. Ama kimsey izraillilerin lagarından kıyışamardı çıksın düüşmää Goliaflan, titsi korkarak salt bir onun görümündän. David, işidip, nasıl Goliaf kötüleer Allahı hem izraillilerin askerini, yaklaştı Saula da aldı izin düüşmää Goliaflan. Ama Saul dedi ona: «Sän taa gençsin, o sa çok görmüş bir asker». David annattı Saula, nasıl ona Allah yardım edärdi ensemää aslannarı hem ayları, açan o koyun güdärdi. Ozaman Saul izin verdi ona düüşsün da giidirdi ona zirhli güüslük hem bir şlöm. Ama David diildi sınaşık bölä giyimä. Onuştan o soyundu onu, aldı kendi taş sapanını* hem çoban sopasını, buldu deredä beş aşınık taş, koydu onnarı çoban torbasına da çıktı düüşmää filistimniylän.

Goliaf, gördüynän ona karşı çıkan Davidi, girişti gülmää, deyeräk: «Sän ne, gelersin bana karşı sopaylan mı? Sanki bän ne, köpek miyim?» David cuvap etti ona: «Sän gelersin bana karşı kılıçlan, mızraklan hem kalkannan, bän sä giderim sana karşı Saabinin, İzrail Allahının, adına, angısını sän kötülärdin». Sora David çıkardı torbasından bir taş da sıbıttı onu taş sapanınnan. Taş razgeldi Goliafın dooru annısına, da o ölü düştü erä. Filistimnilär, görüp, ani onnarın pelivanı ölü, daalıştılar, da İzrail askeri ensedi.

PADİŞAHLARIN BİRİNCİ KİYADI 17:1–53

* Taş sapan – ufak taş sıbıtmaa deyini bir tertip, rus. прауца.

İONAFAN

Açan David getirdi Saula ölü Goliafin kafasını, Saul sordu ona: «Kimin ooluyusun sän?» David dedi: «Bän Vfifleemdä yaşayan İeseyin ooluyum». Bu laf gidärkän, onnarın yanında bulunardı İonafan, Saul padişahın oolu. O bir kaavi hem itli delikannıydı. İonafan bütün ürektän beendi Davidi da yaptı onunnan bir dost annaşması. Bu annaşmayı nışannamaa deyni, o baaşladı Davidä kendi rubasını, bel kuşaanı, kılıcını hem yayını. David tä beendi İonafanı.

Ama Saul beenmäzdi bu dostluu. Açan filistimnileri enseyän izraillilär dönärdilär evä, onnara karşı çıkan insan metinnärdi Davidi hem baarardı: «Saul ensedi binneri, David sä – on binneri!» İşidip bunu, Saul pek gücendi. Ona islää gelmärdi Davidin anılması. Ozamandan beeri o başladı çok görmää Davidi da aarardı kolayını öldürmää onu.

Bir kerä, açan fena duh genä zeetlärdi onu, David tä çalardı ona arfada, Saul attı ona mızraa, ama David korundu, da mızrak geçti onun yanından. Birkaç kerä İonafan arkaya aldı Davidi kendi bobasının üfkesindän hem maana bulardı ona kötü neeti için, deyeräk: «Ko günaha girmesin padişah kendi çıraana Davidä karşı, çünkü o hiç bir günah sana karşı yapmadı, hem hepsi onun yaptıkları senin faydana. O kendi ömürünü korkuntuya soktu, açan öldürdü o filistimniyi, da Saabi verdi İzrailä büyük enseyiş. Sän bakardın buna da sevinärdin. E neçin şindi isteersin günah yapmaa kabaatsız Davidä da öldürmää onu hiç bişeysiz?» İlkin Saul sesledi oolunu da emin etti öldürmemää Davidi.

PADİŞAHLARIN BİRİNCİ KİYADI 17:57–58; 18:1–11; 19:1–6

DAVİD UYUYAN SAULUN ÖNÜNDÄ

Saulun Davidtän azetmemesi gün-gündän hep büüyärdi, da o hep okadar hesapladı öldürmää Davidi. İonafan üürendi bunun için da haber verdi kendi sevgili dostuna. Ozaman David kaçtı Sauldan da, toplayıp bir çetä ona inanç olan adam, saklandı onnarlan bayırlarda. Saul hep koolardı onu kendi askerinnän, ama, Allah Davidlän oldu için, birtürlü etişämärdi onu. Davidin sä diil bir kerä vardı kolayı öldürsün Saulu, ama o istämärdi padişaha yapmaa hiç bir fenalık, neçin deyni sevärdi Allahı hem korkardı Ondan.

Bir kerä Saul topladı bir çeteyä üç bin izrailli da gitti bayırlara aaramaa Davidi. Annayıp, ani Saul kendi askerlerinnän erleşti gecelämä yılmaların birisindä, David aldı Avesayı, kendi kafadarını, da gecä indi Saulun lagarına, neredä hepsi uyuyardı. Onnar yaklaştılar uyuyan Saula da gördülär onun başı ucunda erä saplı mızraa. Avesa dedi Davidä: «Braksana alayım bu mızraa da öldüreyim Saulu». Ama David brakmadı onu, öldürsün Allahın seçilmişini, deyip, ki gelecek o gün, açan Saabi Kendisi alacak onun ömürünü. Onnar aldılar Saulun mızraanı hem çölmeeni suylan da gittilər.

Da geçti David öbür tarafa da durdu bayırın tepesindä, angısının karşısında bulunardı Saulun lagarı, üüsek seslän çaardı Saulu da gösterdi ona onun işlerini. Ozaman Saul, göreräk, ani David çıkarmadı üfkelerini hepsi o fenalıklar için, ani padişah yaptı ona, dedi: «Günaha girdim bän. Dön bana, oolum David, bän sana başka fenalık yapmayacam, neçinki benim ömürüm sana deyni büün paalydı. Ahmaklık bän yapardım hem çok günaha girärdim». Saul adadı Davidä birtaa koolamamaa onu, ama hep okadar azetmärdi ondan.

PADIŞAHLARIN BİRİNCİ KİYADI 20:1–43; 26:2–21

DAVID OLËR BÜTÜN İZRAİLİN PADİŞAHI

Filistimnilärlän düüşlerin birisindä izraillilär tarattılar, Saul padişahim hem onun oollarını urdular. Padişah askerindän bir adam geldi Davidä dooru düüş meydanından da getirdi haber, ani Saul hem oolu İonafan filistimnilärlän düüştä uruldular. O adam sanardı, ki David sevinecek, işidip kendi duşmanı Saulun ölümü için. Ama David aklına getirmedi o fenalı, angısını ona yaptı Saul. Kahırlı aalardı o Saulu hem İonafanı da çıkardı onnar için bir türkü:

«Saul hem İonafan yaşardılar sevgidä hem annaşmakta, ölümdä dä ayırılmadılar. Onnar kartallardan hızlıydı hem aslannardan kaaviydilär. İzrail kızları! Aalayın Saulu, angısı giidirärdi sizi paalı platlara hem donadardı altınnan rubalarınızı. Of, onnar öldülär düüştä! Kahırlanêırım senin için, kardaşım İonafan. Sän pek paalyydın bana; bizim dostluumuz bana taa paalydı, nekadar karıların sevgisi».

Bölä aalardı David onnarın ölümünü. Bundan sora o, Saabinin izininä görä, erleşti Hevron kasabasında, ani İudeyada, İzrailin üülen tarafında. Birazdana orayı geldilär iudeylär da ayırdılar Davidi padişahlık etmää onnarın soyunda. Edi buçuk yıldan sora David oldu padişah bütün İzrailin üstünä. Allah tamannadı onu, ne adadıydı prorok Samuilın aazınnan.

PADİŞAHLARIN İKİNCİ KİYADI 1:1–4, 23–27; 2:1–4

ALLAHIN AYOZLU SANDII İERUSALİMDÄ

Açan David oldu padişah bütün İzrail üstünä, o yaptı İerusalimi baş kasaba. Allah baaşladı Davidä ariflik hem kuvet, ölä ki David enseyâbildi İzrailin hepsi duşmannarını. David sevârdi Allahı da istârdi, Allahın ayozlu sandı bulunsun onun yanında, İerusalimdä. Bu sandı bir düüştä kavradıydılar hem götürdüydülär kendilerinä filistimnilär. Taa sora onnar çevirdilär onu izraillilerä, da o bulunardı Kiriat-Yarim kasabasında bir adamın evindä, angısın adıydı Aminadav. Da David hesapladı geçirmää onu oradan İerusalim kasabasına.

Alıp yanına otuz bin kişi, David yollandı almaa sandı. Ne kısmetliydi David, açan sandı getirdilär İerusalimä da kaldırdılar onu Sion bayırına! O metinnärdi arfa çalgısınnan Allahı hem sevinmeliktän oynardı Saabinin önündä. Bütün halk ta metinnärdi Allahı üüsek seslän hem truba seslerinnän. Sandık koyulduydu ayozlu çadırın ortasında, angısını onun için koyduydu David. Sora David getirdi Saabiyä türlü-türlü kurban. Yaptıyan kurban adetini, o iisözledi insanı Saabinin adınnan hem daattı hepsinä izraillilerä ekmek, çörek hem pişmiş lokma.

Saabi adadı kaavilemää onun evlatlarını, deyip onun oolu için: «Bän olacam ona boba, o da olacek Bana ool. Eer o günaha girärsä, Bän cezalayacam onu kuvetlilerin urmaklarınnan, ama benim iilimi almayacam ondan, nasıl aldım Sauldan, angısını Bän retettim senin önündä. Da sarsılmaz duracek senin evlatların, padişahlın da kalacek diveç Benim önümdä». Saabinin bu laflarını söledi Davidä prorok Nafan. İşidip bunu, David geldi Saabinin önünä da dedi Ona: «Kimim bän, Saabi, hem nedir benim soyum, ani Sän beni bu kadar üüselttin! Herbir iştä ne kuvetliysin Sän, Saabi! Senin gibi yoktur hem yok Allah, Sendän kaarä. Hem bundan beeri, Saabi Allahım, diveç kaavi olsun o sözün, ani Sän söledin Senin çıraan için hem benim evlatlarım için, hem tamanna sölediini».

PADİŞAHLARIN İKİNCİ KİYADI 6:2–19; 7:14–16, 18–29

DAVIDİN PSALMALARI

Açan David taa çobandı, o sevârdi çalmaa arfada hem çalmaa psalmaları, angılarını kendisi çıkarardı. Olduynan kuvetli padişah, o hep çıkarardı türkü. Bibliyada var yazılı Davidin çok psalmaları. Onnar dolu Allaha sevgiylän hem metinneerlär Onun adını.

David pek islää bilärdi, nasıl läüzüm koyunnara islää çoban. Onuştan kendi psalmalarının birisindä o çalêr Saabi için:

«Saabi benim Çobanım,
benim hiç olmayacak zorum.
O otladêr beni eşil çayırlarda
hem götürer beni yavaş sulara,
kaavileer benim canımı,
götürer beni dooru yollardan Kendi adı için.
Kâr ölümün karannık çayırından gitsäm dä,
korkmayacam fenalıktan, neçinki Sän benimnänsin;
Elindeki çoban sopası hem kamçı ürek vererlär bana.
Sän kurdun bana sofru duşmannarımın önündä,
hatır için yaaladın oloylan benim başımı;
çölmääm benim dop-dolu.
İilik hem hoşluk olaceklar benimnän bütün ömürümdä,
bän dä olacam Saabinin evindä herbir günümdä».

PSALMA 22

PROROK NAFAN DAVIDİN GÜNAHINI AÇIKLÊÊR

David sevârdi Saabiya hem eslârdi Onu. Ama bir kerâ David yaptı bir bûük günah. Bir avşam o çıktı kendi sarayın örtüsünâ biraz gezinmâä. Oradan o gördü bir karyı, angısını sevdi ilk bakıştan. Ama David yoktu nasıl evlensin ona, neçin deyni o karının vardı kocası. Karının adıydı Virsaviya. Ozaman David yolladı Virsaviyanın kocasını, Uriyayı, cengä, neredä o uruldu, da sora David evlendi Virsaviyaya.

Geçti biraz vakit, da Saabi yolladı Davidä prorok Nafanı, angısı annattı ona bölä bir istoriya. «Bir kasabada yaşarmışlar iki adam: birisi zengin, birisi dâ fukaara. Zengindä varmış pek çok koyun-keçi hem sırım. Fukaaranın sa yokmuş bişeycii, bir koyuncuktan kaarä, angısını o satın almış küçükkän da beslemiş. Koyuncuk büüyärmış o adamın uşaklarinnan birerdä, iyärmış onnarlan hem içärmış adamın çölmeendän, uyuyarmış onun kucaanda — nasıl onun kızıymış. Bir kerâ zengin adama gelmiş bir yolcu da zengin adam istämemiş almaa kendi koyunnnarından yada kendi öküzlerindän birini, ama almış fukaaranın koyuncuunu da kesmiş onu yolcuya imäâ yapmaa deyni».

David, işidip bu annatmayı, üfkelenmiş: «Bunu yapan adama ölüm yaraşar! Koyuncuk için o lââzım ödesin dört okadar, neçinki cansızlık yaptı».

Ozaman Nafan dedi Davidä: «Bu adam — sänsin!» Prorok üzä çıkardı Davidin günahını. Görüp, ani David yaptına pişman oldu, Nafan dedi ona: «Saabi prost etti senin günahını, sän ölmeyecän. Ama, senin günahın için Saabinin duşmannarı Onu kötöleyecekler, da onuştan senin duumuş oolun lââzım ölsün». Bölä Davidin günahı afedildi, ama cezasız kalmadı. Taa sora David uydurdu bir acı pişmannık psalması, angısında vardı bölä laflar: «Afet beni, Allahım, Senin bûük sevdannan... Pakla beni, da bän olacam kaardan biyaz... Yarat bendä pak ürek, Allahım, hem enilä benim canımı dooruluk için».

PADİŞAHLARIN İKİNCİ KİYADI 11:2–17; 12:1–14; PSALMA 50:9, 12

AVESALOMUN ÖLÜMÜ

Avesalom Davidin oollarının birisiydi. O pek hodul hem gözäl erifti. Kayedinnän islääydi onun käämil uzun saçları. Avesalom sevmärdi kendi bobasını Davidi da istärdi kendisi otursun onun erinä. İzraillilär sayardılar hem sevärdilär Avesalomu, neçin deyni o yalan-nan, ikiüzlülüklän, yapılar islääliklän hem kasavetlän beendirärdi onnara kendisini. Davidä geldi sıra, toplayıp askerini, çıkıp-gitsin İerusalimdän, aniki saklanmaa bir uzak erdä kendi oolunun koo-lamaklarından.

Avesalom üürenmiş, neredä bulunêr bobası, da doorulmuş ona bir büyük askerlän. David, işidip bunun için, yolladı ona karşı kendi çetesini, ama nasaatladı, yapmasınnar Avesaloma fenalık hem öldürmesinnär onu. David hep taa sevärdi oolunu, makar ki o soktu bobasını okadar kahıra.

Düüş oldu daada. Allah yardım etti Davidin askerlerinä, da onnar ensedilär. Avesalomun askerleri sä kaçmışlar. Kendisi Avesalom kurtulmaa deyni kaçardı bir katırda atlı. Geçärkän bir büyük aacın yanından, onun kafası ilişti aacın dallarına. Katır kaçtı ileri, Avesalom da kaldı asılı aaçta, da onun ayakları etişmärdilär erä. Davidin asker başı, görüp bunu, deşti oklarla padişahın oolunu, da Avesalom öldü.

David, üürenip bu olay için, pek kahırlanardı hem çok aalardı. «Oolum benim Avesalom, oolum benim! Of, olsa bän öleyim senin erinä!» Allah öldürdü Avesalomu onun esirik yaşamasının en ii vakidında.

Bibliyada yazılı: «Bobasını hem anasını betva edenin kandili süünecek zın karannıkta».

*PADIŞAHLARIN İKİNCİ KİYADI 14:25–26; 15:1–6; 18:2–14, 32–33;
PİLDALAR KİYADI 20:20*

AARIF PADİŞAH SOLOMON

Davidin ölümündän sora Saabi koydu İzraıldä padişah onun oolunu Solomonu. Bir kerä Solomona düşündä geldi Allah da dedi, ani verecek ona hepsini, ne istärsä. Ozaman Solomon istedi Saabidän aariflik, aniki önderlemää kendi kalaba halkını. Saabi cuvap etti ona: «Onun için, ani sän istämedin kendinä ne uzun ömür, ne zenginnik, ne duşmannarına ölüm, ama istedin kendinä aariflik hem akıl, aniki beceräsin dooru sud kesmää, Bän yapacam ölä, nasıl sän istedin. Bän vererim sana aarif hem akıllı ürek. Hem zenginnik, hem metinnik, angılarını sän istämedin, onnarı da vererim sana, da senin gibi padişah olmayacak, nekadar sän yaşayacan. Hem eer gidärsän Benim yollarımdan, tamannayarak Benim sölediklerimi hem sımarlamaklarımı, nasıl yapardı senin boban David, Bän uzadacam senin ömür günnerini».

Bir kerä Solomona geldilär iki dartışan karı da getirdilär kundakta bir uşak. İki da direşärdilär, ki uşak onunmuş. Üürenmää dooruyu deyni, Solomon teklif etti kesmää uşaan güüdesini ikiyä da vermää herbir kariya yarmışar uşak. Halizdän onun yoktu neetindä öldürmää uşaa, ama o dedi bölä, aniki denemää onnarı. Ozaman karıların birisi dedi: «Kesin onu! Ko olmasın ne bana, ne sana». Öbürü baardı: «Taa ii verin uşaa o kariya, ama sade öldürmeyin onu».

Butakım Solomon annadı, angısı onnarın haliz ana, neçin deyni ana kayıl olacek taa ii versin uşaanı, ama sade öldürmesinnär uşaa.

PADIŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KİYADI 3:5–28

ALLAHIN AYOZLU BİNASI

Allah dedi Davidä, ani onun oolu Solomon yapacak Saabinin binasını, neredä bulunacak Allahın ayozlu sandı.

Solomon tamannadı Saabinin izinini da düzdü Onun için bir käämil ayozlu bina. O binanın içindä duarlar kaplıydı altınnan, da, kandillär yanarkan, herersi yalap-yalap edärdi. Binanın dolayanında Solomon yaptı bir aul, angısı çevreliydi bir taş duarlan. Aul içindä durardılar on tayna büük kap, neredä yıkardılar kurban için getirilän hayvannarı. Başka bir kap öbürlerindän taa büüktü da durardı oniki yapma öküz üstündä. O kapta yıkanardılar popazlar. Aul içindä taa bulunardı bir büük kurbannık. Allahın binasında vardı er ayozlu sandık için, o er yaldızlıydı pak altınnan, – En Ayozlu Er. Bu iç bölümün önündä durardı altın günnüklük altarı, da orada tütüdürdilär günnük. Orada durardılar iki büük ayoz-heruvim, yapılı maslin aacından hem yaldızlı altınnan. Heruvimnär ölä büüktülär, ani bir kanadınnan diyardılar duara, ikincisinnän dä – öbür heruvimä.

Ayozlu binanın duarları donaklydılar resimnärilän: heruvimnär, palma aaçları hem açar çiçeklär. Evin eri dä döşeliydi altın.

PADIŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KİYADI 6:14–36

SOLOMON DUA EDER

Açan ayozlu binayı bitirdilər, popazlar getirdilər Allahın sandığını da koydular onu içeri – o erä, angısına denilärdi En Ayozlu Er. Kimsey yoktu nasıl girsin orayı, baş popazdan kaarä, angısı girärdi orayı bir kerä yılda, aniki kurban yapmaa kendisi için hem insanın yaptı günahları için. En Ayozlu Erin kapusu kapalıydı bir büyük perdäylän.

Açan ayozlu sandı koydular Allahın binasına da popazlar türküclärlän metinnedilər Yaradıcıyı, Kendisi Saabi bulutta geldi, da bütün bina doldu Onun yalabımasınnan. Ozaman Solomon çıktı kurbannın yanında toplanan insanın önünä, kaldırdı ellerini yukarı, dua ederäk, da dedi: «Saabi, İzrail Allahı! Yok Senin gibi ne göklerde, ne er üzündä; Sän atılmêersın Kendi baalantından hem vazgeçmeersin sevmää Kendi çıraklarını, angıları izmet ederlär Sana bütün üreklän. Hakına, Allah mı erdä yaşasın? Göklerin göklerinä Sän sıymêersın, diil bu evä, ani bän yaptım. Ama işit Senin çıraanın duasını hem onun yalvarmasını, Saabi, Allahım benim. İşit, nasıl çaarêr Seni çıraan Senin, nasıl o yalvarêr Sana. Gecä-gündüz ko görsün Senin gözlerin bu binayı, angısı için Sän dedin: „Benim adım olacek orada“; işit Senin çıraanın duasını bu er için. Ol benimnän, Senin çıraannan, hem Senin halkınnan, İzrail halkınnan, hem işit onların duasını herbir vakıtta, açan onnar çaaraceklar Seni».

PADİŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KİYADI 8:3–11, 22–52

SOLOMON HEM SAVA PADİŞAHKASI

Bir uzak üülen tarafta bulunarmış Sava padişahkasının toprakları. İşidip Solomonun aariflii hem zenginii için hem Saabi adına onun hepsi yaptıkları için, Sava padişahkası geldi denemää onu zor soruşlarlan. O geldi İerusalimä görölmedik zenginiklän: onun develeri üklüydü burcu kokuluklarlan, çok-çok altınnan hem kıymetli taşlarlan. O geldi Solomona da lafedärdi onunnan herbir iş için, ne vardı onun üreendä. Solomon verdi cuvap hepsi onun soruşlarına, da yoktu bişey, ki padişah bilmesin, bişey, ani Solomon açıklayamasın ona.

Sava padişahkası gördü Solomonun bütün aarifliini, gördü onun evini, hem onun sofrasında imeeyi, hem onun çıraklarının evini, hem onun izmetçilerin güzelliini, hem onların giyimlerini, hem kurbannarı, ani o yapardı Saabinin binasında. Pek şaşıp, padişahka dedi ona: «Aslı çıktı hepsi, ne bän işittim kendi padişahlımda senin yaptıkların için hem senin aarifliin için. Ama bän inanmardım, ne annadardılar, taa kendim gelmeyincä hem kendi gözlerimnän görmeyincä, da çıktı ölä, ani bana annatmamışlar yarısını bilä. Aariflik hem zenginik sendä taa çok, nekadar bän işittim. Kısmetli senin insannarın, hem kısmetli senin izmetçilerin, angıları, her zaman senin önündä bulunup, işiderlär senin aarif sözlerini. Çok şükür Saabiyä, Allahına senin, angısı Kendi istediinä görä koymuş seni İzraildä padişahlık etmää. Saabi İzrailä Kendi diveç sevgisinnän koydu seni padişah, ani dooru sud kesäsin insana». O baaşladı Solomona bir yivın altın hem çok-çok burcu kokuluklar hem kıymetli taşlar. İerusalimä taa yoktur geldii bu kadar burcu kokuluklar, nekadar Sava padişahkası baaşladı padişah Solomona. Padişah Solomon da bol-bol verdi Sava padişahkasına baaşış, hem taa üstünä verdi ona herbir işi, ne o istedi. Da padişahka hepsi kendi izmetçilerinnän yollandı geeri kendi padişahlına.

PADİŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KİYADI 10:1–13

SOLOMON UZAKLAŞÛR ALLAHTAN

Açan Solomon yapardı ayozlu binayı, Allah dedi ona: «Eer sän tamannarsan Benim zakonnarımı hem sezlärsän Beni, ozaman Bän senin elinnän tamannayacam onu, neyi adadım Davidä, senin bobana: yaşayacam izraillilerin arasında da brakmayacam Benim halkımı, İzrail halkını». Solomon da bütün ürektän tamannardı Allahın sımarlamaklarını.

Ama geçti çok yıl, da ihtär Solomon uzaklaşti Allahtan. Onun vardı çok karısı başka halklardan, da onnar hepsi baş urardılar idollara, hem bilmärdilär diri Allahı. Onun karıları yanıltilar Solomonu kendisini dä idollara baş iiltmää, da o düzdü onnarın idolları için kurbannık.

Allah sımarladı Solomona, baş iiltmesin yalancı allahlara, ama Solomon tamannamadı o sımarlamayı, da üreendä atıldı Saabidän, Angısı iki kerä geldi ona. Bunun için Allah üfkelendi Solomona da dedi ona: «Onun için, ani sän tamannamadın Benim sımarlamaklarımı da yapêrsın bölä işlär, Bän alacam senin elindän padişahlı da verecäm senin çıraana. Ama senin yaşamanda Bän yapmayacam bunu senin bobanın, Davidin, hatırı için. Bän alacam padişahlı senin oolunun elindän, ama diil bütün padişahlı – bir soyu Bän brakacam senin ooluna Davidin hem Benim kasabamın, İerusali-min, hatırı için».

Bölä dä oldu. Padişahın günahı beterinä devlet bölündü ikiyä, da başladılar kavgalar.

PADİŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KİYADI 6:12–13; 11:1–13

PADIŞAHLIIN BÖLÜNMESİ

İzrail padişahlı yaşadı sade 120 yıl: onda 40-ar yıl padişahlık ettilär Saul, David hem Solomon. Solomonun ölümündän sora padişahlık bölündü ikiyâ: İzrail hem İudeya. Bu oldu ölä.

Hepsi izraillilär toplandılar Sihem kasabasında, aniki oturtmaa padişahlık skemnesinä Rovoamı, öldüü Solomon padişahın oolunu. Toplanannar dedilär Rovoama: «Senin boban verdi bizä çok aar işleri, sän ilinnetsänä bizä bu aar ükü, da ozaman biz izmet edecez sana».

Rovoam padişah nasaat istedi aksakallardan, angıları izmet edärdilär onun bobasına Solomona, da cuvap ettilär ona: «Eer büün olarsan çırak gibi bu halka, da savaşırsan izmet etmää onnara, yaparak onnarın istediini, hem lafedärsän onnarlan yalpak, ozaman onnar heptenä olaceklar senin çırakların». Rovoam seslämedi aksakalların nasaatını, ama sesledi onunnan barabar büüyän genç olannarın nasaatını. Gençlär verdilär ona prost nasaat: «Sölä bu halka bölä: benim küçük parmaam benim bobamın belindän taa kalın. Eer bobam sizi aar boyunduruk altında tuttuysa, bän taa da aarlaştırıcam sizin boyunduruunuzu; bobam sizi cezalardı kamçıylan, benim cezam sizä olacek skorpion dalaması gibi!»

İzraillilär bölüktü oniki soya, İakovun oollarının sayısına görä. Ačan izraillilär işittilär eni padişahın Rovoamın laflarını da annadılar, ki o kayıl olmêêr tamannamaa onnarın istediini, on soy kalkındılar ona karşı, ayırıldılar da seçtilär kendilerine padişah İerovoamı, Rovoamın düşmanını. Kurulan padişahlaa Ayoğlu Yazıda deniler İzrail padişahlı. Ona taa deerlär Poyrazdaki padişahlık, neçin deyni o bulunardı İzrailin poyraz tarafında. İlktän onun baş kasabasıydı Sihem, sora Fırta, taa sora da Samariya kasabası. İzrail padişahlı yaşadı 200 yıldan zeedä, onu yok etti Asiriya padişahı Salmanasar Hristozun duumasından ileri 721 yılda.

Solomonun ooluna Rovoama inanç kaldılar sade İudanın soyu hem Veniaminin bir küçük soyu, angıları kurdular İuda padişahlıını — İudeyayı. O padişahlık İzrailin üülen tarafında bulunduu için, ona taa deerlär Üülendeki padişahlık. Onun baş kasabasıydı İerusalim. İudeya padişahlı yaşadı 350 yıl kadar, onu yok etti Vavilon askeri Hristozun Duumasından 586 yıl ileri.

İUDEYA – ÜÜLENDEKİ PADİŞAHLIK

İudeya, yada Üülendeki padişahlık, yaşadı 350 yıla yakın. O daaldı Poyrazdaki padişahlıın daalmasından 135 yıldan sora. Üülendeki padişahlıkta diişildilär 20 padişah: Rovoam, Aviya, Asa, İosafat, İoram, Ohoziya, padişahka Gofoliya, İoas, A masiya, Oziya (Azariya), İoafam, Ahaz, Ezekiya, Manasiya, Amon, İosiya, İoahaz, İoakim, İehoniya hem Sedekiya.

Makar üülendeki padişahların çoyu uzaklaştilar Saabidän, baş urardılar idollara hem yaşardılar günahlıkta, kimileri onnarın hep okadar kaldılar Allaha inanç. Deyelim, Ezekiya hem İosiya padişahlık edärkän, Üülendeki padişahlıkta başlardı uyanmak zamannarı, açan padişahlar daadardılar idolların binalarını, izin edärdilär insana, seslesinnär Allahın sözünü, yapmasınnar fena iş hem taman nasınnar Allahın hepsi zakonnarını hem sımarmaklarını.

İudeya padişahlında yaşayan halk ölä bir altı kat taa küçüktü İzrail padişahlındakısından. Ama dolaydaki halklara bakarak bu padişahlıklar ikisi dä diildilär büük. Makar onnar biri-birinnän cenk edärdilär, yabancı halklar hep okadar onnarın baş duşmannarıydı: Siriya (Aram), kaavi devletlär Asiriya hem Vavilon, filistimnilär, moavitlär.

Ozaman, açan İudeya hem İzrail Saabiyä inançtilar, onnar üstün çıkardılar düüşlerdä, ama açan onnarın insannarı hem padişahları günaha girärdilär, Saabi cezalardı onnarı, vereräk onnarı duşmannarın elinä.

PADİŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KİYADI 12; İKİNCİ ZAKONNUK 32:10

İZRAİL – POYRAZDAKI PADİŞAHLIK

Bu padişahlık yaşadı ikiüz yıldan zeedä. Diişti ondokuz padişah: İerovoam, Navat, Vaasa, İla, Zamvriy, Amvriy, Ahaç, Ohoziya, İoram, İiuy, İoahaz, İoas, İerovoam II, Zahariya, Selum, Menaim, Fakiya, Fakey hem Osiya. Bu padişahlığın istoriyası – kannı. O dayma cenk edärdi İudey padişahlınnan hem başka halklarlan. Padişahlarını öldürärdilär onnarın oolları hem yakın adamnarı, aniki kendileri olsunnar padişah deyni, açan sa onnar olardılar padişah, onnarı kendilerini öldürärdilär. Butakım, Poyrazdaki padişahlıkta diiști dokuz dinastiya. İudeyada sa padişahlık etti sade bir dinastiya – Davidin evlatları.

İzrailin padişahları yapardılar Saabiyä yaramaz işleri. Onnar uzaklaştılar Allahın yollarından, dinsizdilär, onnarın padişahlığında hererdä yapılarıd hayrsızlık hem idollara baş iiltmäk. Namuzsuz poyraz padişahları soktular günaha kendi halkını da. Taa ilk padişahın, İerovoamın, zamanında insan başladı baş iiltmää idollara. Tä nasıl bu olduynu.

Padişah İerovoam sayıklardı kendi-kendinä: «Padişahlık genä var nasıl geçsin Davidin evlatlarına: eer insan gidärsä İerusalimä kurban yapmaa Saabinin binasında, ozaman halkın ürää genä dönecek Rovoama, İudey padişahına. Ozaman onnar öldürecekler beni da dönecekler Rovoama, kendi padişahına». Da İerovoam yaptırttı iki altın buzaa, deyip halka: «Diil läözüm gidäsiniz İerusalimä. Tä sizin allahlarınız, ani çıkardılar sizi Mısırdan». Bir buzaayı padişah buyurdu koymaa Vefil kasabasında, öbürünü dä Dan kasabasında. Bundan çeketti günah: altın buzaalardan kaarä, insan başladı dua etmää Vaal allaha da.

O vakitta İzrail padişahlığında yaşardı Allahın proroku Ahiya. Onun proroklukları dooruluydu İerovoama hem onun padişahlına karşı: «Bölä deer Saabi, İzrailin Allahı: sän yaptın önündeki padişahlardan hepsindän beter, yaradıp kendinä başka allahları, idolları, aniki çıkarmaa Benim üfkemi, Bendän dä atıldın. Bunun için Bän yollayacam bela İerovoamın evlatlarına». Taa sora ölä dä oldu.

PADİŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KIYADI 12; 14

PROROK İLİYA

Geçärdilär yıllar. Diişilärdilär padişahlar, da İzraildä padişah oldu Ahav – ondan ileri İzrail padişahların en günahkeri. Onun karısı İezavel yabancıydı. O yanılttı Ahavı baş iiltmää Vaal idoluna, düzmää ona bir ayozlu bina, hem savaşardı yok etmää hepsini, kim inanç kaldı haliz Allaha.

Ahavın padişahlık zamanında İzraildä yaşardı İliya – Allahın proroku, angısı çaarardı hepsini dönmää Allaha. O vakıt İzrail halkı saptıydı Saabinin yolundan da izmet edärdi idollara. Bunun için Allah cezaladı izraillileri: prorok İliyanın lafına görä üç buçuk yıl İzrail erindä yaamadı yaamur, da oldu büük kuraklık. Saabi buyurdu İliyaya, saklansın Ahavın koolamasından bir dereciin boyunda. Allah yolladı gargaları, aniki onnar sabaalän hem avşamnän getirsinnär proroka ekmek hem yaanı, su da o içärdi dereciktän.

PADİŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KİYADI 16:29 – 17:6

DUL KARININ OOLU DIRİLER

Birazdana o derecik, neredän prorok İliya içärdi su, kurudu. Ozaman Allah buyurdu ona, gitsin aşırıya, Sarepta küüyünä, da konaklansın orada bir dul karının evindä. İliya, gelip o evä, istedi o karıdan biraz su hem bir parça ekmek. Dul karı yaşardı oolunnan hem pek fukaaraydı. Onun yoktu bişeycii, sade kalmıştı bir auç unu hem çölmektä biraz oloyu. Açan o söledi bunun için İliyaya, o cuvap etti kariya: «Korkma. Taa Saabi yollamayınca topraa yaamur, ne un unnukta, ne oloy çölmektä bitmeyeceklär».

Prorok İliya erleşti dul karının evindä, da Saabi yaptı bir minuniya: onnar pişirärdilär ekmek her gün, ama oloylan un iisilmärdi, nicä dediydi İliya.

Ansızdan dul karının oolu hastalandı da öldü. Kahırlı ana, düşünäräk, ani Allah onu cezaladı günahları için, gözleri yaş, geldi proroka ölü uşaannan. İliya dedi: «Ver bana senin uşaanı». O, alıp karının ellerindän uşaa, götürdü onu kendi içerinä. Koyup onu döşeenä, o danıştı Saabiya duaylan: «Saabi, Allahım! Acaba Sän dul kariya, angısında bän konaklanêrim, yapêrsın fenalık mı, öldürüp onun çocuuunu?» Sora o üç kerä iildi uşaan üstünä da genä danıştı Allaha: «Saabi, Allahım! Ko dönsün can bu uşaa!» Saabi işitti prorokun duasını da diriltti dul karının çocuuunu. İliya getirdi onu anasına da dedi: «Bak, senin çocunun diri». Karı sevineräk dedi proroka: «Şindi bän bilerim, ani sän Allah adamıysın hem ani Saabinin haliz sözü senin aazında».

PADIŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KİYADI 17:7–24

İLİYA HEM VAALIN PROROKLARI

Bir kerä Saabi buyurdu İliyaya, gitsin Ahav padişaha da sölesin ona, aniki toplansın Vaalın hem başka allahların proroklarını, hem dä bütün halkı Karmil bayırına. Açan padişah yaptı bunu da hepsi toplandılar bayırda, İliya danıştı onnara laf larlan: «Nekadar siz taa kıyıksız olacınız? Eer hakına Allah – Saabiysä, ozaman izleyin Onu, ama eer Vaalsa, ozaman onu izleyin». Ama kimsey cuvap vermärdi proroka bir dä laf. Ozaman İliya dedi insana: «Saabinin proroklarından bän kaldım bir tek, Vaalın sa var dörtüz elli proroku. Veriniz bizä iki buzaa, hem ko bu proroklar ayırsınnar kendilerine bir buzaayı, yarsınnar onu da koysonnar odunnar üstünä, ama tutuşturmazınnar; bän dä hazırlayacam öbür buzaayı da koyacam odunnar üstünä, ama tutuşturmayacam. Vaalın prorokları çaarsınnar onnarın allahını, bän dä çaaracam Saabiyi, benim Allahımı. Kim verecek cuvap, yollayıp ateş, o da hakına Allahtır». İnsan kayıl oldu.

Vaalın prorokları koydular buzaayı odunnar üstünä da çekettilər baarmaa: «O Vaal! İşit bizi!» Ölä onnar baardılar deli olunca may bütün gün, ama bir dä cuvap yoktu. Ozaman İliya buyurdu halka, yaklaşsın ona. Açan hepsi yaklaştılar, o aldı oniki taş İzrail soylarının sayısına görä, düzdü onnardan kurbannık, erleştirdi ona odunnarı, yardı buzaayı da koydu onu odunnarın üstünä. Sora o buyurdu üç kerä dökmää kurbannaa dördär kazan su, ölä ani kurbannın dolayanında kazılmış hendek doldu suylan. Sora İliya başladı dua etmää: «Saabi, Avraamın, İsaakın hem İzrailin Allahı! Ko hepsi üürensinnär büün, ani Sän bir tek Allahsın İzraildä hem ani bän Senin çıraan hem hepsini yaptım Senin sözünä görä. Cuvap versänä bana, Saabi! Ko bilsin bu halk, ki Sän, Saabi, Allahsın, hem ki Sän çevirecän Kendinä onnarın üreklerini». Saabi işitti Kendi prorokun duasını, da göktän inän ateş yaktı kurbanı, odunnarı hem dolayanında taşları, hem hendektä suyu bilä yuttu. Görüp bunnarı, hepsi düştülär üzükoyunu hem dedilər: «Saabi Allahtır, Saabi Allahtır!» Bölä Saabi gösterdi hepsinä, ani O – bir tek Allah, Vaalın prorokları sa – yalancılar.

PADIŞAHLARIN ÜÇÜNCÜ KİYADI 18:18–39

MİNUNİYA SUYLAN HEM MİNUNİYA OLOYLAN

Allah yaptı Eliseyi, İliyanın işini ilerledän adamı, büyük prorok hem yapardı onun elinnän çok minuniya. Bir erä, açan Elisey bulunardı İerihon kasabasında, ona yaklaştılar o kasabada yaşayan insannar da dedilär: «Bizim kasabamız uygun erdä durêr, ama onun suyu diil islää, da onuştan toprak kısır». Ozaman Elisey istedi, versinnär ona bir eni çölmek hem koysunnar ona biraz tuz. Açan ona verdilär tuzlan çölmää, o gitti çöşmeyä, attı ona tuzu da dedi, ani Saabinin sözüne görä su olacak ii hem dâ ondan olmayacak ne ölüm, ne kısırılık. Bundan sora su çöşmedä oldu pek islää.

Başka bir kerä Eliseyâ geldi bir dul karı da aalayarak annattı kendi kahrını. Kocasının ölümündän sora o karı ödeyämärmiş borçlarını, onuştan o adam, angısına karı borçluymuş, gelmiş almaa onun iki oolunu esirlää. Elisey, isteyäräk yardım etmäâ ona, sordu: «Sölä bana, ne var senin evindä?» Karı cuvap etti: «Benim yok bişeyim, bir çölmek oloydan kaarä». Prorok dedi ona: «Git hepsinä komuşularına da istä onnardan boş kap. Sora kitlä kapuyu da oollarınnan barabar dök çölmeendän oloyu boş kaplara, doluları da koy bir tarafa».

Karı geldi da yaptı ölä, nasıl dedi ona Elisey. O aldı veresiyä komuşularından çok çölmek hem çanak, kitledi evin kapularını da oollarınnan çeketti dökmeä oloyu kendi çölmeendän. Doldurup bir alay kap, o istedi oolundan, versin ona taa bir kap, ama oolu dedi, ki kap başka yok. Ozaman karı gördü, ani oloy onun çölmeendä dâ bitmiş.

Açan hepsi kaplar dolduruldu oloylan, karı geldi Eliseyâ da annattı ona bu minuniya için. Elisey dedi ona: «Git, sat o oloyu da ödeş borçlarınnan, kalan paraylan da sän hem senin oolların yaşayabileceniz».

PADIŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 2:19–22; 4:1–7

SİRİYA ASKER BAŞI NEEMAN

Siriya padişahının vardı bir asker başı, adı Neeman. O anılmış adamdı, hem onu hepsi sayarmışlar, ama zeetlenärdi titsi deri hastalından.

Bir kerä, izraillilärlän düüşärkän, siriyalılar tuttular bir izrailli kızçaazı, angısı sora başladı izmet etmää Neemanın karısına. O kızçaaz bilärdi minuniyalar için, angılarını yapardı Saabi prorok Eliseyin elinnän. Bir sıra o dedi çorbacıkasına: «O, benim çorbacım gitsä proroka, ani yaşêêr Samariya kasabasında, prorok alıştırır onu o hastalıktan». İşidip bunu, Neeman geldi kendi padişahına da bildirdi ona izrailli kızçaazın annattıklarını. Siriya padişahı ozaman dedi Neemana: «Git İzrailä, bän dä yollayacam seninnän bir kiyat İzrail padişahına».

Neeman yollandı İzrailä. Etişip padişaha, o verdi onun elinä kiyadı, angısında yazılıydı: «Bu kiyatlan bän yollêêrım sana Neemanı, benim izmetçimi, aniki sän alıştırırsın onu hastalıktan». İzrail padişahı, okuyup kiyadı, kahırdan paraladı kendi rubalarını da dedi: «Sanki bän Allahım mı? Neçin o yollêêr bana adamı, ani bän onu alıştırırayım? O aarêêr maana benimnän duşmannık etmää!»

İşidip bunu, Elisey yolladı izmetçisini, sölesin padişaha: «Neçin sän paraladın senin rubalarını? Ko o adam gelsin bana da üürensın, ki İzraildä var prorok».

PADIŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 5:1–8

NEEMAN ALIŖTI

Neeman geldi faytonunna Eliseyin evinä da durdu kapu önündä. Elisey yolladı izmetçisini sölesin: «Git, yıkan İordanda edi kerä, da enilenecek senin tenin, da sän olacan pak». Neeman, işidip bu lafları, üfkelendi da dedi: «Bän düşünärdim, ani o çıkacak hem, çaarıp Saabiyi, kendi Allahını, koyacak elini hasta erä da alıştıracaq beni. Sanki Damask dereleri diil mi İzrailin hepsi sularından taa ii? Sanki yok muydu nasıl bän yıkanayım onnarda da paklanayım?» Da o üfkeli gitti Eliseyin evindän.

Ama bu vakıt ona yaklaştılar onun çırakları da dedilär: «Bobamız bizim, eer prorok sana buyursa yapasın büük bişey, sanki sän yapmayaceydın mı onu? O sa sana sadecä dedi: „Yıkan da olacan pak“». Da ozaman Neeman kayıl oldu yapsın, ne söledi prorok. O gitti İordan deresinä, daldı ona edi kerä, da onun teni oldu pak, nicä küçük uşaan teni.

Neeman gitti geeri Eliseyä, Allah adamına, da dedi ona: «Şindi bän bilerim, ani dünnedä yok başka Allah, İzrailin Allahından kaarä. Şindi kabletsänä bir baaşış senin çıraandan». Ama Elisey istämedi kabletsin ondan baaşış, makar Neeman yalvarardı ona kabletsin. Ayırılarak, Neeman adadı proroka bundan ötää yapmamaa kurban başka allahlara, ama sade Saabiyä.

PADİŖAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 5:9–17

KÖR EDİLMİŞ SİRİYALILAR

Siriya hem İzrail arasında cenk gidärkän, Elisey gösterärdi İzrail padişahına, neredä bulunêr siriyalı askerlär, neçin deyni Allah açıklardı ona bunu. Bölä İzrail çok kerä sıravardır ensärdi. Siriya padişahı pek kuşkuluydu, düşüneräk, ani onun askerleri arasında var bir hayın, angısı bildirer izraillilerä cenk saklılıklarını. Ama onun bir izmetçisi dedi ona: «O, padişahım, çorbacım benim! Bizim aramızda yok hayın, ama Elisey – İzraildä yaşayan prorok, annadêr İzrail padişahına o lafları bilä, angılarını sän söleersin kendi yatak odanda».

Üürenip, angı kasabada bulunêr Elisey, Siriya padişahı yolladı orayı bir büyük çetä, aniki kavramaa onu. Gecä askerlär yaklaştılar o kasabaya da sardılar onu. Ama açan siriyalılar gittilär, Elisey dua etti Saabiyä da dedi: «Kör et onnarı». Da Eliseyin lafına görä Saabi kör etti askerleri. Prorok Elisey aldı kör edilmiş siriyalıları da götürdü onnarı Samariyaya, angısı ozaman Poyrazdaki padişahlın baş kasabasıydı. Açan onnar geldilär Samariyaya, Elisey dedi: «Saabi! Aç onnarın gözlerini, aniki onnar genä göräbilsinnär». Saabi açtı onnarın gözlerini, da onnar gördülär, ani bulunêrlar Samariyanın ortasında. Görüp Siriya askerlerini, İzrail padişahı dedi Eliseyä: «Beki, öldüreyim onnarı, bobam?» Ama Elisey cuvap etti: «Öldürmä. Acaba sän öldürersin mi onnarı, kimi sän almadın esirlää kendi kılıcınnan? Teklif et onnara ekmek hem su. Ko onnar isinnär hem içsinnär, sora da gitsinnär kendi padişahına». Da padişah koydu onnara bir büyük sofrä, da onnar iyärdilär hem içärdilär. Sora padişah salverdi onnarı, da onnar gittilär kendi padişahına. Da bundan beeri Siriya askerleri gitmärdilär İzrail erinä.

PADIŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 6:8–23

İOAS OLÊR PADİŞAH

Ohoziya İzrail padişahların birisiydi. Açan o öldü düüştä, onun anası, günahker hem fena Goföliya, neetlendi yok etmäâ padişahın bütün soyunu, aniki kendisi kalsın padişahka. Ama İosavef, Ohoziyanın kızıkardeşı, sakladı Goföliyadan İoası, Ohoziyanın oolunu, da o kaldı diri. Altı yıl sakladı İosavef İoası Saabinin binasında. Bu vakıtta Goföliya padişahlık etti İudeyada.

Açan İoas tamannadı edi yaşını, popaz İoday çaardı Saabinin binasına hepsini asker başlarını hem padişahın koruyucularını. O gösterdi onnara padişahın oolunu hem annaştı onnarlan yapmaa İoası padişah. Askerlär sardılar Allahın binasını her taraftan, koruyarak onu, popaz İoday da çıkardı İoası, taktı onun başına padişah koronasını da yaptı onu padişah. Hepsi başladı selämnemäâ İoası, baarak: «Yaşasın padişah!» İşidip bunun için, İzrail halkı sevindi. Goföliyayı da öldürdülär.

Ozaman, açan popaz İoday genç padişahın nasaatçısıydı, İoas yapardı Allaha uygun işleri. Açan İoas biraz büüdü, o izin etti düzmäâ Allahın binasında o erleri, angılar taa ilerdän bozuktı. Ama İodayın ölümündän sora padişah başladı seslemäâ kötü nasaatçıları da, diri Allahı brakıp, döndü idollara baş iltmäâ. O başladı yapmaa o işleri, angılar Saabinin istediinä karşıydılar.

Bir kerä İodayın oolu, Zahariya, üzä çıkarardı halkın günahlarını. İşidip bunu, İoas izin etti öldürmäâ onu kâr Allahın binası aulunda. Bundan sora padişahlın üstünä geldilär belalar: siriyalılar İzraili yaptılar pustiyalık hem aldılar altınları Saabinin binasından. Da açan İoas padişah yatardı hasta, iki izmetçi, gelip, öldürdülär onu.

*PADİŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 11; 12;
2 PARALİPOMENON 24:1–25*

OZİYA PADİŞAHIN HODULLUU HEM CEZALANMASI

İudey padişahlığında Oziya onuncu padişahı. O taa 16 yaşındaydı, açan oldu padişah, da padişahlık etti İerusalimdä 52 yıl.

Oziyanın yaptıkları Saabiyä uygundu. O vakıtlarda, açan popaz Zahariya üüredärdi onu korkmaa Allahtan, o izmet edärdi Saabiyä, da Allah yardım edärdi ona. Oziya düzdü İerusalimdä hem başka erlerdä koruntuluk yapıları hem kazdı çok pınar, neçinki onun vardı büyük mal sürüleri bayırlar eteendä hem çayırlarda. Çok insan işlär-dilär onun tarlalarını hem baalarını, neçin deyni o sevärdi çiftçilii. Vardı Oziyanın bir dä asker çetesi, angısının sayısı 307 500 kişiydi. Oziya hazırladı bütün askerleri için kalkan, hem mızrak, hem şlöm, hem başka asker tertiplerini. İerusalimdä o yaptırdı ok hem büyük taş atmak için maşına, angıları koyulduydu İerusalimin duarlarında. Oziya anıldı İudeyadan çok uzak erlerdä, neçin deyni o kaaviledi kendi padişahlını da oldu pek kuvetli.

Ama açan Oziya oldu bukadar kaavi, o başladı hodullanmaa üreendä, da bu soktu onu belaya: o bozdu Saabinin, kendi Allahının, zakonunu. Hodullanıp, padişah Oziya girdi Saabinin binasına, aniki günnüklük altarında günnük tütütmää. Onun ardına girdi popaz Azariya, onun yanısora da seksän Saabi popazı. Onnar savaşardılar durgutmaa Oziya padişahı, deyeräk ona: «Olmaz sana, Oziya, günnük tütütmää; bu popazların işidir, angılarına Allah izin vermiş günnük-lemää. Çık ayozlu binadan, çünkü sän yaptın günah da çıktın Saabi Allahın gözündän». Oziya üfkelendi popazlara – zerä günnüklük artık onun elindäydi. Ama açan o üfkelendi, onun suratında belli oldu titsi deri hastalılı. Bu oldu popazların gözleri önündä, Saabinin binasında, günnüklük altarın yanında. Görüp padişahın suratında o hastalılı, popaz Azariya hem öbür popazlar zorlan çıkardılar onu ayozlu binadan, Oziya kendisi dä çabuk uzaklaştı, çünkü annadı, ani Saabi cezaladı onu. Da Oziya padişah hasta kaldı taa ölüncä. O yaşardı bir ayırı evdä da o olmazdı yaklaşıns Allahın binasına. İoafam sa, onun oolu, bobasının erinä oldu padişah da önderlärdi halkı.

İZRAİL UZAKLAŞER ALLAHTAN

İzraillilär başladılar günaha girmää Saabinin, kendi Allahının, önündä, angısı çıkardı onnarı Mısırdan hem kurtardı faraonun kuvedi altından. Onnar başladılar saymaa aalemin allahlarını hem tutardılar o halkların adetlerini, angılarını Saabi kooladı o erdän, neredä erleştirdi İzrail halkını. İzraillilär alardılar örnek kendi padişahlarını, angıları da hep yapardılar Allaha yaramaz işlər: düzärdilär idollara kurbannık herbir kasabada hem küüdä, hem dikärdilär kendilerine ayozlu taşları hem yabancı allahların resimnerini herbir üüsek tepedä hem herbir gögeli aaç altında. Orada insan yakardı günnük, nicä o halklar, angılarını kooladı izraillilerdän Saabi. İzraillilär üfkelendirärdilär Saabiyi: onnar izmet edärdilär idollara, makar Saabi deyärdi onnara: «Yapmayın bunu».

Ozaman Saabi Kendi prorokların laflarinnan sakındırdı İzraili hem İudeyayı, deyeräk: «Vazgeçin sizin fena yollarınızdand da tamanayın Benim sınırlamaklarımı, bütün Benim zakonumu, angısını Bän verdim sizä Benim çıraklarımdan, proroklardan». Ama onnar seslämärdilär hem direşärdilär, nasıl direşärdilär onnarın bobaları, angıları inanmardılar Saabiyä, kendi Allahına. Onnar saymardılar ne Onun zakonunu, angısı için O annaştı onnarın bobalarinnan, ne dä Onun açıklamalarını, angularinnan O sakındırdı onnarı. Onnar gittilär boşluun ardına da kendileri oldular boş. Onnar izledilär dolaydakı halkları, makar Saabi sınırladı onnara, aniki onnarın yaptıklarını yapmasınnar. Unudup Saabinin, kendi Allahın, sınırlamaklarını, onnar yaptılar kendilerine iki dökme buzaa da sayardılar onnarı nicä allahları. Bundan başka, onnar baş urardılar gök şafklarına, izmet edärdilär Vaal allaha, geçirärdilär oollarını hem kızlarını ateş içindän, fal çekärdilär, büücülük yapardılar hem Saabiyä yaramaz işlerinnän çekärdilär üstlerine Onun üfkesini.

Ozaman Saabinin üfkesi çıktı izraillilerä, da O döndü onnardan. Kalmadı kimsey, İudanın soyundan kaarä, ama onnar da tamannamardılar Saabinin, kendi Allahının, sınırlamaklarını.

PADİŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 17:7–18

ASİRİYA ALÊR İZRAİLİ

Osiya Poyrazdaki padişahlığın – İzrailin – bitki padişahıydı. O padişahlık etti dokuz yıl – 730 yıldan 721 yıla kadar Hristozun Duumasından ileri, da yapardı Saabiyä yaramaz işlər. İzrailin poyraz-gündusu tarafında bulunardı pek büyük Asiriya padişahlığı, angısının baş kasabası Nineviyaydı. Asiriyanın öndercileri cansızdılar hem kuvet sevândilär. 724 yılda kuvetli Asiriya askeri, angısının öndercisi Salmanasar padişahıydı, girdi İzrailä. İzrail padişahı Osiya düştü Salmanasarın kuvedi altına da başladı ödemää ona harç.

Asiriya padişahı üürendi, ki Osiya yollêêr elçi* Mısırın padişahına, ona sa, Salmanasara, her yıl ödämeer harç. O kapadı Osiya padişahı zındana nicä hayını, kendisi dä gitti cenklän İzrailä. Yaklaşp Samariyaya, o tuttu onu halkada üç yıl. Osiyanın dokuzuncu padişahlık yılında Asiriya padişahı aldı Samariyayı da geçirdi izraillileri Asiriyaya. O erleştirdi onnarı Halahta hem Havorda, Gozan deresinin boyunda, hem dä Midiya kasabalarında. Bu da Poyrazdaki padişahlığın bitkisiydi.

Bölä Saabi cezaladı Kendi halkını onun günahları için. Bu oldu 721 yılda Hristozun Duumasından ileri. Taa ikiüz yıldan sora izraillilerin kimileri döndülär Asiriyaдан İzrailä, açan iudeylär, demäk Üülendeki padişahlıktan çifitlar, döndülär esirliktän.

PADIŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 17:2–6

* Elçi – rus. *посол, посланник*.

SAMARİYALILAR

Açan Poyrazdaki padişahlıktan izraillileri aldılar esirlää da haydadılar yırak Asiriyaya, onnarın memleketi may boş kaldı. Biraz vakıttan sora Asiriyanın padişahı erleştirdi İzrail kasabalarında insannarı Vavilondan hem başka padişahlıklardan. Onnar aldılar Samariyayı (İzrailin başka adı) da çekettilər yaşamaa onun kasabalarında. İltän, yaşayarak orada, o insannar hatırlamardılar Saabiyi, da Saabi yollardı onnara aslannarı, angıları onnarı öldürärdilär. Bunun için bildirdilär Asiriya padişahına, deyip: «O halklar, angılarını sän kaldırdın Samariya kasabalarına, bilmeerdär o erin Allahının zakonnarını, da onuştan O yollêêr onnara aslannarı, angıları öldürerdär onnarı». Asiriya padişahı izin etti yollamaa Samariyaya bir izrailli popazı, aniki o yaşasın orada hem üüretsın onnarı erli Allahın zakonuna.

Samariyadan kaldırılan popazların birisi geldi da erleşti Vefil kasabasında. O üüredärdi Samariyanın insannarını, nasıl hatırlamaa Saabiyi. Bununnan barabar herbir halk yaptı kendisinä idol-allahlarını, koyup onnarı din yapılarında o halkların adetlerinä görä, angılarından onnarı kaldırdılar.

Çıftılar deyärdilär, ki o insannarın evlatboyları samariyalılar, angıları anılêrlar Eni Baalantıda. İsus Hristozun vakıdında samariyalılar artık hatırlardılar Saabiyi, diil yabancı allahları, ama onnar çok taraftan benzämärdilär çıftılara hem duşmannık edärdilär onnarlan. Onnarın vardı kendi popazları, hem onnar tutardılar kendi adetlerini. Onnar düzdülär Allaha bir ayozlu bina Garizim bayırında, angısını çıftılar taa sora yıktılar.

PADIŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 17:24–33

EZEKİYA PADİŞAHIN DUASI

Ondan sora, açan 721 yılda asiriyalılar aldılar Poyrazdaki padişahlı da kaldırdılar izraillileri Asiriyyaya, Allahın yardımınnan küçük Üülendeki padişahlık, İudeya, yaşadı taa 130 yıl.

Ezekiya iudey padişahların birisiydi. O padişahlık etti İerusalimdä irmi dokuz yıl. İudey padişahların arasında o hepsindän isläydi, neçin deyni uzaklaşmardı Saabidän, tamannayarak hepsini sımarlamakları, ani verildilär Moisey aşırı. Ezekiya başladı güreşmää idollara baş iiltmäklän. O yok etti hepsini idolları hem çardı seslemää diri Allahı. Ezekiya çıktı Asiriya padişahının kuvedi altından da vazgeçti izmet etmää ona.

Ozaman Asiriya padişahı Senahirim çeketti korkutmaa Ezekiyayı, isteyäräk o verilsin. O padişah yolladı Ezekiyaya bir kiyat, angısında üüsektän gülmää alardı, ani iudey padişahı umut eder Allaha, hem istärdi hiç bir lafsız yapsın onun, Asiriya padişahın, istediini, neçinki hepsi padişahlıklar dolayda artık onun kuvedi altındaydılar da hiç bir dä allah yardım etmedi onnara karşı koymaa Senahirimä.

Ezekiya, kabledip kiyadı, yollandı Allahın binasına. Orada o açtı kiyadı Saabinin önündä da girişti dua etmää: «Saabi, İzrailin Allahı! Hepsı dünnä padişahlıklarının Sän bir tek Allahıysın, Sän yarattın gökü hem eri. Daya, Saabi, Kendi kulaanı, da işit; aç, Saabi, Kendi gözlerini, da gör. İşit, Saabi, bu kiyadı yollayan Senahirimin laflarını, angıları kötüleerlär Seni, diri Allahı! O, Saabi, hakına, Asiriya padişahları battırdılar halkları hem onnarın topraklarını da attılar onnarın allahlarını ateşä; ama onnar diil haliz allahlar, ama insan eli işiydir, aç hem taş, neçin deyni onnar yok edildilär. Ama şindi, Saabi, Allahımız, kurtar bizi Senahirimin elindän, da ko üürensinnär dünneyn hepsi padişahlıkları, ani Sän, Saabi, bir tek Allahsın».

Saabi işitti Ezekiya padişahın duasını da cezaladı asiriyalıları Onun ayozlu adına karşı arsızlıkları için. Saabinin angili yok etti onnarın 185 000 askerini.

PADİŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 18:1–7; 19:9–19

İOSİYA PADİŞAH DÖNER ALLAHIN ZAKONUNA

İosiya da İudeyanın bir padişahıydı. O sekiz yaşındaydı, açan oldu padişah, da padişahlık etti İosiya İerusalimdä otuz bir yıl. O yapardı Saabiyä yarayan işleri, gidärdi David padişahın yolundan, sapmayarak ne sol tarafa, ne saa tarafa, hem bütün yaşamasında uzaklaşmardı Allahtan.

Onaltı yaşından İosiya özendi üräännän Saabiyä, da padişahlın onikinci yılında o başladı paklamaa İudeyayı hem İerusalimi idollardan hem onnarın kurbannıklarından. O tuz-buz daatti idolları bütün İudey erindä. Padişahlın onsekizinci yılında İosiya izin etti başlamaa işleri Saabinin binasında, aniki enilemää onu. Buna deyni insan baaşladı çok gümüş.

Açan çekettilär işlemää Saabinin binasında, popaz Helkiya buldu Allahın zakon kiyadını, angısını Saabi verdi Moiseyin elinnän Kendi halkına. Popaz verdi bu kiyadı yazıcı Şafana, angısı getirdi onu padişaha. Padişah İosiya izin etti okumaa onu. İşidip bulnduu kiyatta yazılan lafları, o korkudan suudu, çünkü bütün insan uzaklaştıydı Allahın zakonundan.

İosiya bütün üräännän başladı tüülanmaa, aalamaa hem yalvarmaa Saabiyä, afetsin. Bütün halka da o izin etti, adasın inanç olmaa Allahın zakonuna.

İosiya yok etti hepsini İzrail erindä kalan mındarlıkları. İzraililär İosiyanın ömür boyu lafında durdular, ki izmet edeceklär Saabiyä, da uzaklaşmadılar Ondan.

2 PARALİPOMENON 34:1–8, 14–19, 29–33

PROROK İEREMİYA

Prorok İeremiya dayma annadardı insana Allahın sözünü. Bir kerä o maana bulardı İerusalimdä yaşayan insannara, ani onnar baş iildärdilär yabancı idol-allahlara hem yapardılar onnara kurban. O geldi İerusalimä, durdu Allahın binası aulunda da dedi orada bulunan cümnä insana: «Bölä deer Saabi, İzrailin Allahı: „Bän yollayacam bu kasabaya hem hepsinä iudey kasabalarına bütün o belaları, angıları için Bän haberledim insanı, neçin deyni onnar inat hem seslämeerlär Benim sözlerim!“».

Açan popaz Allahın binasında işitti bu prorokluu, o üfkeleni, urdu İeremiya proroka, baaladı onu da koydu zındana. Ertesi günü o salverdi onu, da İeremiya enidän söledi prorokluu o ecel için, ani bekleer iudey kasabalarını, bütün halkı hem Saabiyä inanç olmayan popazı. Sora İeremiya danıştı Allaha laflarlan: «Sän, Saabi, çekärdin beni Kendinä, – da bän çekilärdim, Sän bendän kaaviysin – da Sän ensedin; bän her gün olêrım gülüntü, herkezi gülmää alêr beni. Zerä hemen başlêrım bän lafetmä – baarêrım hem çıldırêrım, söyleyäräk, ani olacek zorbalık hem yıkıntı; Saabinin sözü için beni her gün gülmää alêrlar hem kötüleerlär. Da düşündüm bän: „Bän anmayacam Onu hem birtaa sölämeyecäm Onun adından“, ama benim üreemdä vardı yalın, hem kemiklerim doluydu ateşlän. Bän bayıldım, tutarak onu, da tutamadım».

Prorokun vardı çok düşmanı, ama Allah her zaman kuvetlendirädi onu. Onuştan İeremiya dedi: «Benimnän Saabi, nicä korkunç asker, onuştan beni koolayannar köstekleneceklär, da bendän üstün çıkamayaceklar, gülüntü olaceklar, neçin deyni yaptıkları akılsızdı. Büük kuvetli Saabi! Sän deneersin dooruyu, Sän görersin canı hem ürää. İnsannar, çalın Saabiyä, metedin Saabiyi, çünkü O kurtaracak zavallıyı fena insannardan».

İEREMİYA 19:13–15; 20:1–13

VARUH YAZËR İEREMİYANIN PROROKLUKLARINI

Bir kerä Saabi dedi İeremiyaya: «Al kendinä bir kiyat da yaz hepsini onu, ne Bän söledim sana İzrail için, İudeya için hem hepsi halklar için – onun için, ani Bän neetlenerim yollamaa onnara çok bela. Beki, İudeya işidecek, sesleyecek da sapacak kendi fena yollarından, da ozaman Bän afedecäm onnarın fenalıklarını hem günahlarını».

İeremiya çaardı bir adamı, adı Varuh, da söledi ona, yazsın hepsini o lafları, ani Saabi söyleyecek prorokun aazınnan. Açan Varuh yazdı hepsini bir kiyada, İeremiya dedi ona: «Bän bulunêrım kapanda deyni, gidämeyecäm Saabinin binasına; butakım, sän git da oruç günündä seslän oku onu, ne yazdın sän bu kiyatta, – Saabinin sözlerini, angılarını O söledi benim aazımmnan. Oku bunu seslän bütün İerusalim insanın hem başka kasabalardan gelän iudeylerin önündä. Saabinin üfkesi hem darılması bu halka büüktür; beki, sapaceklar kendi fena yollarından da onnarın duası etişecek Saabiyä».

Varuh, Niriyanın oolu, yaptı hepsini, ne buyurdu ona prorok İeremiya. İudey padişahı İoakimin, İosiyanın oolunu, padişahlının beşinci yılında dokuzuncu ayda İerusalimdä yaşayan bütün halk için hem hepsi İudeyanın başka kasabalarından İerusalimä gelennerä bildirildi Saabinin önündä oruç. O günü Saabinin binasında Varuh okudu kiyatta yazılı İeremiyanın laflarını.

İEREMİYA 36:1–10

İOAKİM PADİŞAH YAKÊR PROROKLUK KİYADINI

Açan Varuh okudu Saabinin binasında kiyatta yazılı İeremiyanın hepsini laflarını, padişahın izmetçilerini aldı bir büyük korku da onnar o saat bildirdilər bunun için İoakim padişaha. Padişah buyur etti, getirsinnär o kiyadı da okusunnar onu. Padişah oturardı kendi kışlık evindä, onun önündä dä yanardı bir üüsek sacak. Ona getirdilər kiyadı da başladılar okumaa; İoakim kesärdi okunmuş parçaları bıçaklan da atardı sacaa. Bölä ateşlän yok edildi bütün kiyat. İoakim padişah hem onun izmetçileri inanmadılar Allahın sözlerini hem korkmadılar, işidip İeremiyanın prorokluunu, ani Saabiyi seslämemäk için iudeylär tezdä düşeceklär esirlää Vavilon padişahına. İoakim izin etti tutmaa yazıcıyı Varuhu hem İeremiyayı, ama Saabi sakladı onnarı koolayıcılardan.

Açan padişah yaktı kiyadı, ondan sora Saabi dedi İeremiyaya, aniki o alsın bir başka kiyat da yazsın onda hep onu, ne yazılıydı ilk kiyatta, angısını yaktı İoakim. İudey padişahına da buyurdu demää: «Bölä söleer Saabi İoakim için. Sän yaktın bu kiyadı, deyip: „Neçin sän yazdın bu kiyatta, ani mutlak gelecek Vavilon padişahı da daadacek bu topraa hem yok edecek onda bütün insanı hem malı?“ Bölä söleer Saabi iudey padişahı İoakim için: onun evladı oturmayacak Davidin padişah skemnesindä, hem onun ölüsü sıbidılacak gündüz sıcaana hem gecä suukuna. Bän cezalayacam hem onu kendisini, hem onun soyunu, hem onun izmetçilerini bütün onnarın fenalıkları için. Bän yollayacam onnara, hem İerusalimdä yaşayannara, hem iudey halkına hepsini belaları, angıları için sölärdim onnara, ama onnar seslämärdilər».

İeremiya verdi yazıcıya Varuha, Niriyanın ooluna, bir kiyat, da o enidän yazdı onda İeremiyanın laflarından hepsini, ne yazılıydı o kiyatta, angısını yaktı iudey padişahı İoakim; hem eni kiyada eklendiydi çok işlär, taa ileri yazılmışlara benzär.

İEREMİYA 36:14–32

VAVİLON ALËR İUDEYAYI

Hepsi oldu ölä, nicä söledi ydi Saabi kendi proroku İeremiya aşırı: İudeyleri aldı esirlää Vavilon padişahı Navuhodonosor. Bu ceza onnara oldu onun için, ani, bakmayarak Allahın sölediklerinä, halk pişman olmadı Allahın önündä hem atılmadı idollardan, fenalıktan hem günahdan. Üülendeki padişahlığın insannarı gördülär, nasıl Saabi cezaladı Poyrazdaki padişahlığı, ama hep yaşardılar günahda. Ozaman Saabi neetlendi daatmaa İudeyayı da, yollayıp ona yabancı askeri, ölä nasıl 130 yıl geeri cezaladı İzraili.

İehoniya, İoakim padişahın oolu, onsekiz yaşındaydı, açan o oldu İerusalimdä padişah. Onun yaptıkları yaramazdı Saabiyä, herbir işi o yapardı ölä, nicä dä bobası. Açan geçti üç ay, nicä İehoniya padişah oldu, İerusalimä yaklaştılar Vavilon padişahının izmetçileri da kuşakladılar kasabayı. Bu vakıt kasabanın yanına geldi kendisi Vavilon padişahı Navuhodonosor. İehoniya, İudeyanın padişahı, çıktı Vavilon padişahına kendi anasınnan hem kendi izmetçilerinnän barabar da verildi onun elinä. Nicä taa ilerdän sölärdi Saabi, Navuhodonosor taşıdı İerusalimdän Saabi binasının hem padişah evinin hepsini paalı işlerini da param-parça etti altın kapları, angılarını Solomon, İzrail padişahı, yaptı ydi Saabinin binası için. Duşman askeri İerusalimin insannarını hepsini haydadı Vavilona – hepsini devlet izmetçilerini, hem bütün iudey askerini, dülgelerleri hem çilingirleri; toptan kaldırıldı on bin kişi. İerusalimdä kalmadı kimsey, fukaara çiftçilerdän kaarä.

İehoniyanın erinä Vavilonun padişahı Matfaniyayı, İehoniyanın amucasını, koydu İudeyada padişah hem diıştirdi onun adını, verip ona eni ad – Sedekiya. Sedekiya oldu padişah, açan o irmi bir yaşındaydı, da padişahlık etti İerusalimdä onbir yıl. Onun yaptıkları yaramazdılar Saabiyä, o herbir işi yapardı ölä, nicä yapardı İoakim padişah. Saabinin üfkesi İerusalimä hem İudeyaya okadar büüktü, ani O kooladı onnarı Kendi üzündän.

PADİŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 24:8–20

İERUSALİMİN HEM AYOZLU BİNANIN YOK EDİLMESİ

Biz artık okuduk, nasıl padişah Solomon Allahın izininä görä yaptı İerusalimdä bir käämil ayozlu bina. Ama açan Vavilon askerleri İerusalimi ilk sefer aldıktan onbir yıl sora enidän girdi bu kasabaya, onnar yok ettilär Saabinin ayozlu binasını, angısını yaptı Solomon. Tä ne yazılı bunun için Bibliyada.

Kendi padişahlın dokuzuncu yılında Vavilon padişahı Navuhodonosor geldi askerinnän İerusalimä da sardı her taraftan onu. İerusalim durdu bölä bir buçuk yıl, bu beterä kasabada oldu büük açlık: insanda kalmadı imäk. Ozaman Vavilon askeri kasabayı aldı, da bütün iudey askeri gecä başladı kaçmaa. Makar vavilonnular durardılar kasabanın dolayanında, ama iudey padişahı Sedekiya kaçtı İordan deresinä gidän yoldan. Vavilon askeri takıştı Sedekiyanın ardına, da onnar etiştir onu İerihon kasabasının yanında. İudey padişahın bütün askeri darmadaan oldu. Sedekiyayı aldılar esirlää, götürdülär Vavilon padişahına Rivla kasabasına da orada cezaladılar: Sedekiyanın oollarını öldürdülär onun gözleri önündä, kendisinin Sedekiyanın da çıkardılar gözlerini, bukaaladılar da götürdülär Vavilona.

Navuzardan, Navuhodonosorun koruyucuları başı, hem Vavilon askeri girdilär İerusalimä da yaktılar Saabinin binasını, padişah evini hem İerusalimdä hepsini büük yapıları, hem dä yıktılar İerusalimin dolayanında duarları. İerusalimdä diri kalan hem Vavilon padişahına verilän insannarı Navuzardan kaldırdı kasabadan. Sade fukaara çiftçilerin bir payını o braktı bakmaa baaları hem toprak işlemää. Direkleri hem Allaha izmet etmäk için bütün avadannı, ani vardılar Saabinin binasında, vavilonnular kırıp parça-parça, aldılar Vavilona. Bundan başka, onnar aldılar kapları hem çölmekleri, angıları kullarıları Saabinin binasında, hem hepsini altın hem gümüş işleri.

Bu oldu 587–586 yıllarda Hristozun Duumasından ileri. Allahın binası, angısını yaptıydı Solomon, durdu 400 yıldan zeedä.

PADİŞAHLARIN DÖRDÜNCÜ KİYADI 25:1–16

DANIİL HEM ONUN ÜÇ DOSTU

Vavilon padişahı Navuhodonosor, angısı aldıydı esirlää İerusalimin İnsannarını, izin etti bir izmetçisinä ayırmaa esir izraillilerdän genç çocukları padişaha izmet etmää deyni. Onnar lääzımdı olsunnar padişah yada boyar soyundan, kusursuz, gözäl, olsun annamaları bilimdän hem akıllı. İzin tamannandı, padişah buyurdu doyummaa ayırılmış çocukları imeklärlän hem şaraplan padişahın sofrasından. Hem dä buyurdu üüretmää onnarı bilimnerä hem aramey dilinä da butakım terbietmää üç yıl.

İudey çocukların arasındaydılar Daniil, Ananiya, Misail hem Azariya. Onnara verildi vavilon adları: Valtasar, Sedrah, Misah hem Avdenago. Daniil istämärdi günaha girmää padişah sofrasından imeklärlän hem şaraplan: bu imeklär vardı nasıl olsunnar yapılı o hayvannarın hem kuşların etindän, angılarını Moiseyin zakonuna görä olmazdı imää. Onuştan Daniil istedi, padişah izmetçilerinin başı versin onnara sade zarzavat hem su. İlkin o izmetçi kıyışmardı yapmaa Daniilin istediini, korkarak, ani çocuklar zabunnayaceklar da padişah bunun için üfkelenecek ona. Ama Daniil inandırdı onu, teklif edip denemäk için versin onnara sade zarzavat hem su on gün. On gündän sora dördünün iudey çocuklarının suratları oldular taa gözäl hem tencä dä onnar taa tuyandılar, ne kadar kalan çocuklar, anguları iyärdilär padişah sofrasından imekleri.

Allah verdi Daniila, Ananiyaya, Misaila hem Azariyaya bilgi hem aariflik, Daniila da taa üstünä baaşladı vergi yorumnmaa düşleri.

Üç yıldan sora padişah izin etti, getirinnär ona hepsini izmet için ayırılan izrailli çocukları. Lafedip herkezinnän, padişah hesapladı, ki onnarın arasında en ii Daniil, Ananiya, Misail hem Azariya. Onuştan onnarı braktılar izmet etmää padişahın yanında. Ne dä sorsa padişah çocuklara, onnarın cuvapları on kat taa aarifti ondan, ne sölärdilär hepsi vavilonnu büücülär hem bilgiçlär.

DANIİL 1:3–20

ALTIN İDOL HEM ÜÇ İİTLİ ÇOCUK

Vavilonun padişahı Navuhodonosor buyurdu dökmää bir altın idol üüseklii otuz metra hem genişlii üç metra da dikmää onu Deira kırında. Sora padişahın buyurmasına görä haberci baardı: «Bildirilär bütün halklara hem türlü dilli soylara: işittiyän trubanın hem başka çalgı tertiplerinin sesini, düşün üzükoynu altın idolun önündä, angısını koydu padişah Navuhodonosor. Ama kim bunu yapmarsa, osaat atılacak kızgın fırına».

Vavilonuların arasından kimsä dedi padişaha: «İudey adamnarı Sedrah, Misah hem Avdenago seslämeerlär senin izinini, padişah, izmet etmeerlär senin allahlarına hem altın idola baş iiltmeerlär». Ozaman Navuhodonosor üfkeli hem sert buyurdu, getirsinnär Sedrahı, Misahı hem Avdenagoyu, da dedi onnara: «Eer siz baş iilmärseniz idola, sizi osaat ataceklar kızgın ateşä, da ozaman angı Allah sizi kurtaracak benim elimdän?» Onnar da bölä cuvap ettilär padişaha: «Bizim Allahımız, Angısına biz izmet ederiz, var nasıl kurtarsın bizi kızgın fırından hem senin elindän dä, padişah, kurtaracak. Ama kurtarmarsa da, biläsin, padişah, ani biz hep okadar izmet etmeyecez senin allahlarına hem senin altın idoluna baş iiltmeyecez». İşidip bu lafları, üfkeli Navuhodonosor izin etti en kaavi askerlerinä, baalasınnar bu dik iudeyleri da atsınnar onnarı kızgın fırına.

Üç iudey çocuunu baaladılar da attılar fırına. Fırın edi kat taa pek kızgındı, nekadar her zaman, ölä ani o insannarı, angılar attılar çocukları fırına, yalın öldürdü. İsleecä bakıp ateşä, Navuhodonosor şaştı, çabuk kalktı da dedi kendi boyarlarına: «Biz atmadık mı baalı üç çocuk ateşä? Bän sä görerim dört diil baalı, angıları gezerlär ateş içindä, da onnara hiç olmêär zarar! Dördüncüsü dä benzeer Allahın bir ooluna».

Padişah yaklaştı fırına da çaardı: «Sedrah, Misah hem Avdenago, Hepsindän Üüsek Allahın çırakları! Çıkın da gelin bana!» Öbürleri, çıkıp yalından, yaklaştılar. Hepsi gördülär, ani ateş onnara yapmamış zarar: ne onnarın saçları ütülenmiş, ne rubaları yanmış, hem onnardan yanık kokusu bilä gelmärdi. Da ozaman Navuhodonosor dedi: «Şükür Sedrahın, Misahın hem Avdenagonun Allahına! Ne büüktür Onun nışannarı hem ne kuvetli Onun minuniyaları! Onun padişahlı – diveç padişahlık, hem Onun çorbacılı – boydan boya». Da üüseltti padişah Sedrahı, Misahı hem Avdenagoyu Vavilon memleketindä.

DANIİL AÇIKLÊÊR ANNAŞILMAYAN LAFLARI

Navuhodonosordan sora Vavilonda oldu başka padişah, Valtasar. Bir kerä o yaptı bir konuş kendisinin bin boyarına. Bunun için Valtasar izin etti izmetçilerine, getirsinnär altın hem gümüş kapları, angılarını Navuhodonosor aldı Saabinin ayozlu binasından İerusalimdä. Bu kaplardan padişah, onun boyarları hem karıları giriştilär içmää şarap hem metinnemää kendi altın, gümüş hem taş allah-idollarını.

Ama ansızdan padişahın evindä, neredä geçärdi konuşmak, peydalandı bir insan eli da başladı yazmaa duarda. Padişah, görüp bunu, kaybetti benizini korkudan, da onun dizleri başladılar titiremää. O çeketti baarmaa, ani ona getirsinnär hepsi Vavilon bilgiçlerini hem büücülerini. Onu, kim açıklayacak yazıları, padişah adadı koymaa kendi padişahlında bir büyük izmetçi. Ama kimsey Vavilon bilgiçlerindän açıklayamadı duardaki yazıları.

Padişahka, işidip bunu, girdi o başa, neredä gidärdi konuş, da an-nattı padişaha Daniil için, söyleyip, ki onda yaşêêr Allahın Duhu hem ani onda var bilgi hem akıl da o var nasıl açıklasın düşleri, söksün annaşılmaz hem dolaşık işleri. Getirdilär Daniili, da padişah teklif etti ona, açıklasın annaşılmayan lafları.

Daniil söledi Valtasara, ani Allah üfkelenen padişaha onun diklii için hem onun için, ani o aldı ayozlu kapları, onnardan içmää şarap deyni, metinneyeräk idolları. Tä bunun için Allah yolladı bu yazıyı. Sora Daniil dedi: «Da tä ne yazılı: MENE, MENE, TEKEL, UPARSİN. Dä tä lafların annaması:

MENE – Allah saydı senin padişahlının günnerini hem belli etti onun sonunu;

TEKEL – seni koydular çekiyä da buldular, ani kayet ilinsin;

UPARSİN – senin padişahlın bölündü da verildi midiyliere hem perslere».

Ozaman Valtasarın izininä görä Daniili giidirdilär paalı rubalara, astılar onun boynusuna bir altın sincir da bildirdilär, ani padişahlıkta o bir büyük izmetçi. Kär o gecä prorokluk aslı çıktı: Valtasarı öldürdülär, onun padişahlını aldı elinä midiyli padişah Dariy.

DANIİL 5:1–31

DANIİL DUA EDER

Padişah Dariy dä, angısı oldu padişah Valtasardan sora, hodul adamdı hem baş iildärdi idollara. Ama o sevdi Daniilı onun aariflii hem üüsek aklısı için.

Dariy hesapladı koymaa 120 satrap imperiya bölgelerinin üstünä. Hem taa o koydu üç üüsek önderci, angılarına satraplar vereceklär cuvap, raatsızlamamaa padişahı deyni. Daniil, üçündän birisi, geçärdi öbür öndercileri hem satrapları aariflik tarafından, da padişah artık neetlenärdi koymaa onu bütün padişahlıın üstünä. Ozaman öbür öndercilär hem satraplar çekettilär aaramaa maana, nasıl kabaat bulmaa Daniila, ani o prost kullanêr padişahlı. Ama onnar bula-mardılar hiç bir yannışlık hem hiç bir kabaat, neçin deyni Daniil ii izmet edärdi Dariy padişaha herbir iştä.

Bitki-bitkiyä onnar koydular neetinä lekelemää Daniilı padişahın önündä. Onnar bilärdilär, ani Daniil dayma dua eder kendi Allahına. Onuştan onnar geldilär padişaha tekliflän çıkarmaa zakon, angısı otuz gün yasaklêêr istemää bişey bir allahtan ya adamdan, Dariy padişahdan kaarä. Bu zakonu bozan läüzımdı atılsın bir hendä, neredä tutardılar aslanları. Padişah bilmärdi bu isteyişin haliz maanasını da kayıl oldu.

Daniil, işidip eni zakon için, vazgeçmedi dua etmää kendi Saabisinä. Gündä üç kerä o, diz çöküp, dua edärdi kendi içerindä, şükür ederäk Allaha. İçerin pençereleri çıkardılar onun duuma kasabasına İerusalimä, neredä durardı Allahın binası, açan o bina taa yıkılmadı.

Fena insannar, angıları azetmäz dilär Daniildan, gözlettilär, nasıl o dua eder kendi Allahına, da osaat gittilär amazlamaa onu padişaha.

DANIİL 6:1–11

DANIİL ASLAN HENDEENDÄ

Daniildan azetmeyän adamnar bildirdilär Dariy padişaha, ani Daniil, bakmayarak padişahın zakonuna, üç kerä gündä dua eder kendi Allahına. İşidip bunu, padişah düştü büük kahıra da hesapladı kurtarmaa Daniili. Ama o adamnar padişaha aklısına getirttilär, ani midiylilerin hem perslerin adetlerinä görä hiç bir dä zakon, angısını imzaladı padişah, yok nasıl diiştirilsin. Ozaman padişah buyurdu, atsınnar Daniili hendää aslannara. Hem dedi Daniila: «Senin Allahın, angısına sän her zaman izmet edersin, O seni kurtaracak!» Sora padişah döndü geeri evinä, yattı uyumaa aç da bütün gecä uyuyamadı. Aydınnanarkan, padişah alatladı aslan hendeenä da, yaklaşp, bir gücenik seslän çaardı Daniili: «Daniil, diri Allahın çıraa! Senin Allahın, Angısına sän her zaman izmet edersin, kurtarabildi mi seni?» Daniil cuvap etti: «Allah yolladı kendi angilini da kapadı aslanların aazlarını, da onnar bana yapmadılar zarar, neçin deyni bän çıktım Allahın önündä pak, hem senin önündä dä, padişah, yok hiç bir kabaatım».

Dariy pek-pek sevindi, ani Daniil diri, da buyurdu, çıkarsınnar onu oradan. Açan onu kaldırdılar, göründü, ki aslannar yapmamışlar ona hiç bir dä zarar. Padişahın izininä görä getirdilär o adamnarı, angılar kabaatlı bulardılar Daniili, da onnarı attılar o hendää. Onnar taa etişämedilär dibinä, açan aslannar, abanıp, paraladılar onnarı.

Bundan sora Dariy padişah yazdı bir kiyat da yolladı onu kendi padişahlın herbir köşesinä. O kiyatta o izin edärdi hepsi halklara, hatırlamaa Daniilin Allahını, neçin deyni o Allah – diveç Allah, hem Onun padişahlı sonsuz. «O koruyêr hem kurtarêr, yapêr minuniyalar hem nişannar göktä hem erdä. O korudu Daniili aslanlardan!» – yazılıydı o kiyatta.

DANIİL 6:12–27

İUDEYLERİN ESİRLİKTÂN DÖNMESİ

Okuduumuz gibi, asiriy askerleri aldılar Poyrazdaki padişahlı, İzraili, da götürdülär esirlää İzrail halkını. Bu oldu Hristozun duumasından ediüz yıl ileri. Üz yıldan sora midiylilerin hem vavilonnuların birleşmiş askerleri yok ettilär Asiriyanın baş kasabasını Nineviyayı. Vavilon, olup kaavi padişahlık, soyardı komuşu toprakları, angıların arasında vardı Üülendeki padişahlık, İudeya, hem götürärdi iudeyleri Vavilona esirlää.

Ama daaldı kaavi Vavilon imperiyası da. Onu zapettilär midiylilär hem perslär. Persiya padişahı Kir izin verdi iudeylerä, dönsünnär kendi duuma erlerinä. O bildirdi bütün kendi padişahlında: «Bölä deer Kir, Persiya padişahı: dünneyn hepsi padişahlıklarını bana verdi Saabi, gökteki Allah. O buyurdu bana, düzeyim Ona bir ayozlu bina İerusalimdä, ani bulunêr İudeyada. Hepsi, kim Onun halkından, – ko olsun onun Allahı onunnan, – ko gitsin İerusalimä, da düzsünnär Saabinin, İzrailin Allahının, ayozlu binasını». Vatanına döndülär kırk bin kişidän zeedä çiftit, taa çoyu iudeylär, demäk İudanın soyundan çiftitlar. Ama çok çiftit kaldı Persiyada.

Vatanına döndüktän sora ikinci yılı iudeylär toplandılar İerusalimdä, başlamaa yapıyı deyni, da koydular eni ayozlu binanın temelini. İhtär popazlar, levitlär hem senselä başları, angıları tutardılar aklılarında eski binayı, göreräk, nasıl koyulêr eni binanın temeli, üüsek seslän aalardılar, başkaları da baarardılar, ne baarabilärselär sevinmeliktän. Sevinmäk baarması karışardı aalayışlan, da uzaa dolaylara daalardı onnarın üüsek sesleri.

Eni binanın baş yapıcısıydı Zorovavel, iudey padişahının İehoniyanın unukası. Ama halklar, angıları erleştilär orada, neredä ileri yaşardılar iudeylär, azetmärdilär onnardan da başladılar engel etmää evin düzülmesinä, korkudarak çiftitları hem kabaatlayarak onnarı pers padişahı Artakserksın önündä. Onnar oyalayabildilär binanın düzülmesini onbeş yıla – taa ozamana kadar, açan başladı padişahlık etmää bir başka pers padişahı, angısının adıydı hep Dariy.

Dariy padişah kaaviledi Kir padişahın buyurmasını da yolladı İerusalimä bir kiyat, angısında vardı izin bitirmää ayozlu binayı. Dariyin padişahlık etmesinin altıncı yılında Adar ayın üçüncü gününä kadar eni ayozlu binanın düzülmesi bitti.

ESFİR PADİŞAHKA

Pers padişahı Kserks neetlendi evlenmää. O yolladı kendi padişahlun herbir köşesinä habercileri, aniki toplamaa hepsini en gözäl kızları baş kasabaya Suzaya. Orada oniki ay içindä onnarı hazırlardılar padişahın kabul etmesinä. O vakıt Persiyada taa yaşardılar o çiftların evlatları, angılarını nezamansa aldıydılar esirlää Asiriy hem Vavilon askerleri. Suzada vardı bir iudey, adı Mardohey. O bakardı çıçusunun kızını, angısının adıydı Esfir. Kız gözäldi hem kıvrak boyluydu. Kızın bobası hem anası öldüyän, Mardohey aldı onu aaretlik. Ačan bütün padişahlıktan gözäl kızları çekertilär toplamaa baş kasabaya, Suzaya, Esfiri dä çardılar padişahın evinä. Esfiri padişah beendi öbür gözäl kızlardan taa çok. O taktı onun başına padişah koronasını da yaptı onu padişahka. Esfirin hatırına padişah kendi boyarlarına hem izmetçilerine yaptı bir büük konuş, baaşladı bölgelerä kolaylıklar hem padişah cömertliinnän daattı çok baaşış. Esfir sä, nicä sımarladıydı ona Mardohey, bişey sölämedi onun için, angı halktan çekiler o.

Birazdana padişah üüselitti kendi boyarlarının birisini, Amanı, da koydu onu hepsi öbür boyarların üstünä. Padişaha izmetçileri baş iildärdilär, düşeräk üzükoynu Amanın önündä, nicä izin ettiydi padişah. Sade Mardohey baş iiltmärdi hem düşmärdi üzükoynu. Aman üfkelendi da neetlendi yok etmää hepsini iudeyleri Kserksın padişahlında.

O dedi Kserks padişaha: «Var bir halk, angısı daanık senin padişahlının herbir tarafında başka halkların arasında. Onnarın zakonnarı diil ölä, nasıl başka halkların zakonnarı, da padişahın zakonnarını onnar tamannamêrlar». Padişah izin verdi Amana, yapsın o halklan, ne istärsä. Da habercilär götürdülär Persiya imperiyanın herbir bölgesinä kiyatları, angılarında vardı izin, onikinci ayın onüçüncü günündä öldürmää, kıymaa hem yok etmää hepsini iudeyleri, küçüünü dä, büüyünü dä, uşakları hem karıları, bir gündä, onnarın varlıklarını da soymaa. Da hererdä, nereyi etişti padişahın kiyadı, iudeylerdä oldu büük kahr: oruç hem aalayış.

ESFİR PADİŞAHKA

(ilerlemesi)

Üürenip bu işi, Mardohey habereledi Esfir padişahkaya padişahın ki-yadı için da sımarladı ona, gitsin padişaha baş urmaa kendi halkı için hem yalvarsın padişaha, kıymasın onnarı. Esfir cuvap etti Mardoheyä izmetçisi aşırı: «Eer o, kimi padişah çaarmadı, girärsä içänkı aula, ona bir ceza – ölüm. Ama eer padişah uzadarsa ona kendi altın skipetrasını, ozaman kalacak diri. Beni sä padişah çaarmadı tä oldu otuz gün». Mardohey çevirdi Esfirä bölä: «Sanma, ki sän kurtulacan bu beladan padişahın evindä. Hem kim biler, diil mi kâr bunun için sän padişahka oldun?» Esfir cuvap etti Mardoheyä: «Git, topla hepsini Suza kasabasında bulunan iudeyleri da oruç tutun benim hatırıma, hem imeyin-içmeyin üç gün ne gündüz, ne gecä. Bän dä izmetçiykalarımnan oruç tutacam, da sora gidecäm padişaha, makar bu iş zakona karşıdır, hem, eer yazılıysa bana öleyim, ölecäm». Bu arada fena Aman artık hazırladı asmak aacını üüseklii irmi beş metra, ani Mardoheyi asmaa deyni.

Üçüncü günü Esfir, giyiyip kendi padişah rubalarını, gitti içänkı aula, padişahın odalarına. Padişah uzattı Esfirä altın skipetrasını. Esfir, yaklaşıp dokundu skipetraya da çaardı padişahı hem Amanı kâr o günü konuşa. Padişah hem Aman geldilär konuşa. Açan onnar içärdilär şarap, padişah dedi: «Ne arzun var, Esfir padişahka? Ne isteersin?» Padişahka cuvap etti: «Arzum benim – ani baaşlansın bana benim yaşamam, hem isteyişim benim – baaşlansın yaşamak benim halkıma. Çünkü satıldık biz, bän hem benim halkım, yok edilmää, öldürülmää hem kayıp olmaa». Bölä padişah üürendi, ani onun karısı – çiftıka, hem annadı Amanın hayın neetini. Padişahın izininä görä Amanı astılar o aaçta, angısını o hazırladıydı Mardohey için.

Ama artık yoktu nasıl diişirmää zakonu pers padişahlında iudeylerin öldürülmesi için, neçinki o yazılıydı padişahın adından hem kaavilendi-ydi padişahın mühürünnän. Ozaman padişahın izininä görä yazdılar eni kıyatları: padişah izin verer iudeylerä, hepsi kasabalarda toplansınnar da kalksınnar korumaa kendi cannarını. Persiyanın üz irmi bölgesinä, İndiyadan Efiopiyaya kadar, yollandılar habercilär ürük beygirlerdä, da tezdä padişahın izini bildirildi bu bölgelerin öndercilerinä. Çiftıların kurtulmasını anmak için Mardohey hem Esfir kurdular her yıl tutulsun bir yortu, angısına deniler Purim.

ESFİR 4 – 10

NEEMİYA İŞLEER İERUSALİMİN DUARLARINI

Neemiya Suza kasabasında pers padişahının Artakserksın bir izmetçisi, sözü geçär bir boyardı.

Birkaç iudey döndü İerusalimdän Persiyaya. Ačan Neemiya başladı soruşturmaa onnara İerusalim için hem orada kalan iudeylär için, onnar annattı Neemiyaya bunu: «Çıftlar, angıları esirliktän sora diri kaldılar da döndülär kendi memleketinä, çekerlär büyük zorluk hem azar. İerusalimin duarları yıkık, tokatları da yanık». İşidip bu lafları, Neemiya oturdu da girişti aalamaa. Birkaç gün o kahırlıydı, oruç tutardı hem dua edärdi Allaha, ani Artakserks padişah izin versin ona, gitmä İerusalimä da enidän düzmä kasabanın duarlarını.

Artakserks padişah braktı, Neemiya gitsin İerusalimä, da Neemiya iudeylärlän barabar başladı enidän düzmä kasabanın daanık duarlarını hem tokatlarını. Bunu işittilär iudeylerin duşmannarı da korkutmaklarlan istärdilär engel etmä bu işä. Ama Neemiya silählandırdı kendi insannarını. Kim taşıyardı duarları işlemä deyni taş, onnar bir ellän işlärdilär, öbür elindä dä tutardılar silähı. Hepsindä yapıcılarda vardı siläh. İş gidärdi gecä-gündüz. İşçileri koruyardı Allahın eli, da açan geçti 140 yıl, nicä Vavilon askeri daattı hem yaktı İerusalimi, duarı enidän düzdülär.

Açan geldi edinci ay, bütün halk toplandı meydanda. Ezdra popaza buyurdular, getirsin Moiseyin zakon kiyadını, angısını Saabi verdiydi İzrailä. Ezdra popaz getirdi zakon kiyadını da okudu sabahtan üülenä kadar hepsi toplanmışların önündä – adamnarın hem karıların, hepsinin, kim vardı nasıl annasın. Bütün insan kuşku seslärdi zakon kitabının laflarını. Ezdra iisözledi Saabiye, büyük Allahı, da bütün halk cuvap edärdi: «Amin, hakına ölädir!», kaldırıp ellerini gökə, sora da hepsi, düşeräk üzükoyunu, baş iildärdilär Allaha.

NEEMİYA 1 – 8

İNSAN DÖNER ALLAHA

O ayın irmi dördüncü günündä toplandılar hepsi izraillilär – oruç tutannar hem giyimni sert materiyadan yaslı rubalara, başları da onnarın sepelenmiş küllän, nicä geçärdi oruç vakıdında iudeylerdä. İzraillilär ayırıldılar hepsindän yabancılardan da spiyada olardılar kendi günahları için hem kendi bobalarının kabaatları için. Ayakça durarak, onnar üç saat kadar okuyardılar Saabinin, kendi Allahının, zakon kiyadından, taa okadar spiyada olardılar hem baş iildärdilär Saabiyä. Bir üüsek erdä durardılar İsus, Vaniya, Kadmiil hem başka levitlär da bütün seslän çaarardılar Saabiyi, kendi Allahını. Onnar dedilär: «Kalkın, metinneyin Saabiyi, sizin Allahınızı, diveçtän divecä. İisözlü hem şanı olsun üüsek metin adın Senin, Saabi! Sän, Saabi, birsin, hem yok başka Allah, Sendän kaarä. Sän yarattın göklerin göklerini hem herbir işi, ne var onnarda, eri hem herbir işi, ne var onda, denizleri hem herbir işi, ne var onnarda, hem Sän herbir işä verersin ömür, hem gök askerleri Sana baş iilderlär».

Halk derindän pişman oldu kendi günahları için hem Saabidän atılması için hem dua edärdi: «Büük Allahımız, kuvetli hem korkunç, Kendi baalantısını koruyan hem Kendi halkını sevän! Ko görünmesin Sana, ki biz az zeet çektik, hem padişahlarımız bizim, hem boyarlarımız bizim, hem popazlarımız bizim, hem proroklarımız bizim, hem bobalarımız bizim, hem bütün Senin halkın – Asiriya padişahların zamanından büünä kadar. Dooru tuttular bizi Senin cezaların; Sän dooru yaptın, biz sä kabaatlıyız.

Onuştan biz alêrız üstümüzä yazılı adamak – yaşamaa Allahın zakonuna görä hem tutmaa hem tamannamaa hepsini onun sımarmaklarını. Biz imzalêêrız onu, imzamızda da bizim öndercilerimizin, bizim levitlerimizin hem popazlarımızın mühürü». Üüsek öndercilerimiz imzaladılar bu annaşmayı hem kaaviledilär onu mühürlän. Hepsi kalan insan, popazlar, levitlär, kapucular, türküçülär, Saabinin binasında hepsi izmetçilär hem Allahın zakonunu kabledän hepsi yabancılar, onnarın karıları, oolları hem kızları, hepsi, kim vardı nasıl annasın, katıldılar kendi kardaşlarına, halkın en saygılı adamnarına, eminnän kabledip bu baalantıyı.

NEEMİYA 9:1–6; 9:32 – 10:29

İOVUN ZEETLERİ

Uç memleketindä yaşardı bir inancı hem pek zengin adam, adı İov. O bir pak, dooru, Allahtan korkan hem türlü fenalıktan uzaklaşan adamdı. Onun vardı edi oolu hem üç kızı.

Bir kerä Allaha geldi şeytan, da Allah sordu ona: «Neredän sän geldin?» Şeytan cevap etti: «Bän gezdim erdä da dolandım onu bütün». Saabi dedi ona: «Hesapaldın mı sän Benim çıraamı İovu? Erdä yok başka birisi onun gibi: pak, dooru, Allahtan korkan hem fenalıktan uzaklaşan». Ozaman şeytan dedi Allaha: «Sanki ne, boşuna mı İov Allahtan korkêr? Diil mi Sän ilik verdin ona, onun evinä hem bütün varlına? Onun işlerini Sän yaptın bereketli, da onun sürüleri daalêrlar erdä. Ama ya uzat ona Kendi elini da dokun hepsinä, neyi onun var, – iisözleyecek mi ozaman o Seni?» Da dedi Allah şeytana: «Hepsi, neyi onun var, olsun Senin kuvedindä».

Şeytan, kabledip bölä izin, başladı türlü-türlü zarar yapmaa İova. O kıydı onun uşaklarını hem yok etti bütün onun varlığını. İov mırlıdamadı hem Allahı kötülämedi, ama dedi: «Saabi verdi, Saabi dä aldı; ko iisözlü olsun Saabinin adı!» Hem dedi karısına: «Sanki Allahın elindän sade iilii mi kabledecez, ama belayı kabletmeyecez mi?» Hiç bir lafinnan İov günaha girmede Saabinin önündä. Ozaman şeytan bozdu onun saalını bir titsi hastalıkıan – onun güüdesi baştan ayaklarından doldu yaraylan. İovun zeeti büüktü, da o düştü büük kahıra.

Onun üç dostu, işidip, ani İovun başına geldi bela, geldilär raatlandırmaa onu. Ama sora onnar giriştilär kabaat bulmaa da başladılar sölemää, ani Allah cezalamêêr dooru insannarı – sayılêr, İovun var nesoyso kabaatı. Ama İov hep okadar sayardı, ani o dooru. Ona etmârdi seslemää dostların laflarını. O istârdi lafetmää Allahlan. İov sorardı, ne iş için ona yollandı bölä zeetlär, ama kaybetmârdi umudu kurtulmaa: «Bän bilirim, ani benim Kurtarıcım diri, hem ani bitki-bitkiyâ, açan benim tenim çürüyecek, bän gorecäm Allahı kendi gözlerimnän».

İOV 1; 2; 4; 5; 19:25–26

İOV ZEET ÇEKTİKTÄN SORA

Açan İov lafedârdi kendi dostlarinnan, ansızdan işidildi bir büük boran sesi, da borandan geldi Kendi Saabinin sesi. Allah çeketti koymaa İova soruları, angılarına adam yoktu nasıl cuvap etsin, da İov annadı, ani olmaz Allahtan cuvap istemää, çünkü Allah Onun için bizim düşündüümüzdän üüsektir. Açan Saabi bitirdi lafetmää, İov dedi Ona: «Bilerim, ani Sän herbir işi yapabilirsin hem Senin neetinä karşı koymaa yok nasıl».

Allah, deneyip İovu, çevirdi ona hepsini, ne o kaybettiydi hem yolladı ona iki kat taa zeedä, nekadar onda vardı ileri. Dostlara sa, ani çıktılar prost nasaatçı, Saabinin çıktı üfkesi, neçin ani onnar sölärdilär Onun için diil ölä dooru, nasıl İov. Onuştan Allah buyurdu onnara, yapsınnar kurban hem yalvarsınnar İova, ki o dua etsin onnar için, çünkü Saabi kabledecek sade onun duasını. İovun dostları yaptılar Saabinin buyurduunu da İovun duasına görä kabletilär Allahtan afetmäk.

Hepsi bu geçirdii zeetlerdän sora İova geldilär kardaşları, kızkardeşleri hem tanıdıkları da getirdilär ona çok baaşş. Allah verdi İova taa da çok iilik, nekadar ileri. Çok vakit taa yaşadı İov onun başına gelän belalardan sora, da onun oldu taa edi oolu hem üç kızı. Bütün dünnedä yoktu bukadar gözäl karı, nicä İovun kızları.

İov öldü ihtärlıkta, yaşayıp doyunca.

İOV 38 – 42

PSALMALAR KIYADI

Psalmalar – Bibliyanın en okunan kiyatlarının birisi. Ona girer üz elli psalma, demäk peet, angılarını çalardılar muzıkaylan. Psalmalar açıklêêr herbir işi, ne dalgâlêêr Allaha inanç olan ürää: dünnedeki fenalık için kahırını, umudu, ani aydınnık enseyecek karannı, kendi günahları için pişmannı hem kurtulmak yanıklını, angısını verer Allah. Kimi psalmalarda var Mesiya (Hristos) için prorokluk.

Adetçä, açan lafederlär psalmalar için, düşünerlär Davidin psalmaları için, neçinki o yazdı onnarın çoyunu. Ama var psalmalar, angılarını yazdılar başkaları. Hristian duaların çoyunda var psalmaların lafları. Bu kiyatta örnek olarak gösterecez iki psalma.

Psalma 1

Ne mutlu insana, angısı gitmeer fena insannarın topluşuna, hem gezmeer günahker yollarında, hem bulunmêêr mindarlayıcılar arasında; ama hoşlanêr Saabinin zakonunnan, hem Onun zakonu için o düşüner gecä-gündüz. Busoy insan – nasıl bir aaç, angısını dikmişlär akar sular yanında, hem angısı verecek vakıdında meyvasını, hem yapraa onun sörpeşmeer; hem herbir yaptı işini o başaracak. Diil bölä fena insannar, onnar nasıl tozak, angısını kaldırêr lüzgär. Onuştan fenalar dayanmayaceklar sudta, hem günahkerlär – dooruların toplantisında. Çünkü Saabi biler dooruların yolunu, fenaların sa yolu götürer ölümä.

Psalma 150

Metedin Allahu Onun ayozlu binasında; metedin Onu Kendisinin gök kalesindä. Metedin Onun kuvetli işlerini, metedin Onun büyüklüün çokluunu. Metedin Onu truba sesinnän, metedin Onu arfalarda hem liralarda. Metedin Onu daullan hem oynunlarlan, metedin Onu çalgı tellerindä hem çırtmalarda. Metedin Onu sesli camparalarda, metedin Onu cangırdayan camparalarda. Herbir can ko metetsin Saabiyi. Aliluya!

TUTALIM AKLIMIZDA PSALMALARDAN PEETLERİ

Senin adını bilennär umut edeceklär Sana, neçin deyni Sän brak-mêêrsın Seni aarayannarı, Saabi (9:11).

Göklär nasaat ederlär Allahın büüklüünü, hem Onun ellerin işleri için haberleer gök çarkı (18:2).

Ko Saabidän korksun bütün er; ko titiresin Onun önündä hepsi, kim yaşêêr dünnedä (32:8).

Dadın, da göreceniz, nekadar hoşlu Saabi! Ne mutlu insan, angısı bulêr Onda koruntu! (33:9).

İnan Saabiyä yolunu, hem umut et Ona, da O tamannayacak (36:5).

Çaar Beni bela günündä; Bän kurtaracam seni, da sän metinne-vecän Beni (49:15).

Yarat bendä pak ürek, Allahım, hem enilä benim canımı dooruluk için (50:12).

İnsannar! Umutlanın Ona herbir vakıtta; açın Onun önündä üree-nizi; Allah bizä koruntuluktur (61:9).

Ko tanısınnar dünnedä Senin yolunu, herbir halkta Senin kur-tuluşun (66:3).

Açan taa duumadıydılar bayırlar, hem Sän taa yaratmadıydın eri hem dünneyi, hem evellerdän evellerä Sän – Allahsın (89:3).

Saabi – koruntum benim, Allahım benim – benim koruntuluu-mun kayasıdır (93:22).

İsözlä, canım benim, Saabiyi, hem unutma Onun hepsini iilik-lerini (102:2).

Nicä gök erdän üüsek, ölä Saabinin dä sevdası Ondan korkannara büük (102:11).

Aarifliin temeli – Saabidän korku (110:10).

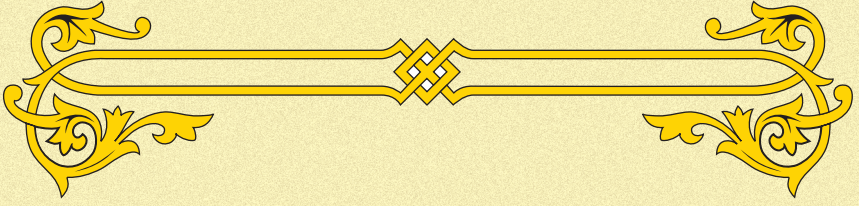
Saabi benimnän, korkmam: ne yapar bana insan? (117:6).

Nasıl delikannı pak yoldan gitsin? Yaşasın Senin sözünä görä (118:9).

Bän Senin – kurtar beni (118:94).

Kim yaşlan gözlerindä ekti, o biçecek sevinmäklär (125:5).

Saabi yakın Onu çaarannara, hepsinä Onu doorulukta çaarannara (144:18).

*Senin sözün –
ayaama fener hem
yoluma şafk.*

Psalma 118:105

PİLDALAR KİYADI

Bibliya kiyatları birisinin adı Solomonun Pildaları Kiyadı. Ona girer gençlerä kısa nasaatlar, angıların taa çoyunu yazdı yada topladı aarif padişah Solomon. Pildaların temaları – aariflik, günahsızlık, Allahtan korku, bilgi, dooru yaşamak, kendini zapetmäk, Allaha umut etmäk, fukaaralara yardım, uşakları üüretmäk h. b. Tä Pilda Kiyadından kimi nasaatlar.

Aarifliin temeli – Saabidän korku; sade ahmaklar üüsektän bakêrlar aariflää hem nasaada.

Seslä, oolum, kendi bobanın nasaadını hem retetmä kendi ananın sımarmasını.

Oolum! Eer günahkerlär seni savaşarsa çekmää kendi tarafına, kayıl olma.

Umutlan Saabiyä bütün üräännän, hem kendi aklına umut etmä. Bütün kendi işlerindä tanı Onu, da O doorudacek senin yolunu.

Saabinin cezasını, oolum, retetmä, hem küsmä, açan O dooruyu üzünä urêr; çünkü Allah kimi sever, onu cezalêr, nicä boba oolunu, angısına mayıl olêr.

Kim sıkıntıya sokêr fukaarayı, o kötüleer onun Yaradıcısını; Saabiyi hatırlayan sa iilik yapêr zorluk çekenä.

Dooruluk üüselder halkı, günah sa lekeleer onun üzünü.

İnsan düşüner kendi yolunu, ama Saabi doorudêr onun adım-narını.

Bobasını battıran hem anasını koolayan – ayıpsız hem namsız ool.

Baştan doorut çocuunu uz yola, da o sapmayacek ondan ihtârlıkta da.

Eer aaçsa senin duşmanın, doyur onu ekmeclän; eer o susadıysa, ver ona, içsin su.

EKLESİASTIN KİYADI

Solomonun Pildaları Kiyadın ardına Bibliyada hemen gider Eklesiastın, yada Nasaatçının, kiyadı. Ona girer käämil aarif söyleyişlär, angıları benzeerlär Pilda Kiyadından nasaatlara. Tä birkaç sıra o kiyattan.

Boş-boşuna zaametlär, boş-boşuna zaametlär, – hepsi bom-boş iş!

Kahır gülüştän taa iidir, neçin deyni açan üzündä kahır, ürään dä olêr taa ii.

Aariflik asker silähından taa ii; ama bir günahker zän edecek çok ii işleri.

Kim kazêr kuyu, düşecek ona; hem kim yıkêr taş duarı, onu dalayacak yılan.

Salver ekmeeni sulara, neçin deyni çok gündän sora genä bulacan onu.

Şennen, çocuk, gençliindä, hem ko ürään senin sevinisin gençkän, hem git, nereyi götürecekt seni ürään hem nereyi özenecek gözlerin senin; ama bil, ani bunnar için Allah isteyecek sendän cevap.

Unutma senin Yaradıcını gençlik günnerindä, taa gelmediynän zor günnär hem taa gelmediynän o yıllar, angıları için sän deyecän: «Yok bana sevinmelik onnarda!»; taa süünmediynän güneş, hem şafk, hem ay, hem yıldızlar hem toplanmadiynan eni bulutlar yaamurdan sora. O günü titireyeceklär evin bekçileri, hem büküleceklär kaavi adamnar; hem vazgeçeceklär üütmää üüdünnär, neçin deyni onnar azlık kaldılar; hem pençereyâ bakkannara çökecek karannık; hem kitli olaceklar dışar kapuları; hem kesilecek kaya taşının sesi, hem uyanacak insan kuş sesindän, hem işidilmeyecek türkülär; hem üüsekliklär olacek titsi, hem yollarda korkular. Gidecek insan kendi diveç evinä, hem onu saraceklar aalayıcıykalär. Hem toprak tozundan yaradılmış tenin dönecek toprra, duh ta dönecek Allaha, Angısı onu verdi.

PROROKLAR

Eski Baalantının büyük bir payını yapêr prorokların kiyatları: İsayanın, İeremiyanın, İezekiilin, Daniilın hem oniki başka prorokun, angılarına adetâ görâ deerlâr «küçük proroklar» onnarın kiyatları kısa olduu için. Bunnar Osiya, İoil, Amos, Avdiy, İona, Mihey, Naum, Avakum, Sofoniya, Agey, Zahariya hem Malahiya.

Bibliya prorokları diildilâr sıradan bilgiçlik yapan adamnar, makar onnarın vardı bölâ beceriklii. Onnara Allahtan verilân baş smarlamak başkaydı: açmaa insanın gözlerini oluşların aslı özünâ – geçmiştâ, şindiliktâ hem gelecektâ. Proroklar andırdıldılar unutkan izraillilerâ, ani onnar diil ölä, nicâ dünnedeki başka halklar. İzrail – halk, angısını Allah adladı Kendi halkım hem angısınnan O yaptı baalantı. Onun gelecää diildi baalı dış oluşlara, ama ona, nekadar izraillilâr kalardı inanç kendi Saabisinâ. Prorokların kiyatlarında acı laflar diişilerlâr açık umutlan hem çetin inannan, ani insannar bitki-bitkiyâ genâ döneceklâr kendi Saabi Allahına hem kabledeceklâr Ondan kurtuluş.

Proroklar danışardılar izraillilerâ diil kendi adından – onnar haberlârdilâr lafları, angılarını onnara verdi Kendisi Allah. Prorokların sözlerindâ vardı çok simvol hem bilmeycâ, angılarını dayma diildi kolay annamaa. Ama çok yıllar geçtikten sora insannar görârdilâr, ki prorokların sözleri dooruydu hem gerçekleşân oluşlarda tanıyardılar onu, nelâr için haberlârdilâr proroklar. Bölâ, taa Hristozun duumasından çok ileri proroklar haberlârdilâr, ki dünneyâ gelecek Kurtarıcı, Angısı kurtaracak insannarı günahın kuvedindân hem ölümdän da kuracak Kendi diveç padişahlını.

Büün dâ, okuyarak prorokların kiyatlarını, biz bulêrız onnarda diil sade istoriya annatmaklarını hem gerçek çıktı proroklukları, ama eskimâz annatmayı o yollar için, angılarından insan geler Allaha.

PROROK İSAYA

Prorok İsayaya yaşardı İudeyada Hristozun Duumasından ediüz yıl ileri. O çalışkan nasaat edärdi Allahın sözünü, üzä çıkarardı Saabidän uzaklaşan İzrail halkının ikiüzlü inancılını hem çaarardı günahkerleri dönmaa Allaha. O sölärdi, ne ecel bekleer kasabaların hem halkların çoyunu.

İsayaya çaarardı insanı umut etmäa Allaha. Tä onun çaarıların birisi: «Acaba sän bilmeersin mi? Acaba sän işitmedin mi, ani dünneyn herbir köşesini yaradan diveç Saabi Allah yorulmêr hem bayılmêr? Onun aklısını insan annayamaz. O verer yorguna kuvet, hem bayılmışa baaşlêr kaavilik. Çocuklar bilä, yorulup, zayıflêrlar, genç adamnar da, kesilip, düşerlär, Saabiyä umut edennär sä kabledeceklär eni kuvet; kaldıraceklar kanatlarını, nicä kartallar, kaçaceklar da dinmeyeceklär, örüyeceklär da yorulmayaceklar».

İsayaya prorokluk etti Mesiyanın – dünneyn Kurtarıcısının, İsus Hristozun, duuması için. O sölärdi Hristozun duuması için, Onun yaşaması, zeetleri, ölümü hem dirilmesi için – hepsi onnar için, ani oldu üzlärlän yıl sora hem ne annadıldı Evangeliya kiyatlarında.

Prorok İsayaya bölä deyärdi Hristos için: «O aldı üstünä bizim hastalığımızı hem götürdü bizim zeetlerimizi; biz sä sanardık, ani Allah Onu çarptı, cezaladı hem aşaaladı. O yaralıydı bizim günahlarımız için hem zeetlenärdi bizim kabaatlarımız için; Onun cezası verdi bizä raatlık, hem Onun yaralarından bizä oldu imdat. Hepsimiz biz şaşırđık yolu, nicä koyunnar, herkezimiz saptıydı kendi tarafına; da Saabi koydu Ona hepsimizin günahlarımızı. Onu düüyärdilär hem azarlardılar, ama Onun aazından çıkmardı hiç bir laf; nicä kuzu, açan onu götürerlär kesmäa, hem, nicä sessiz koyun kırkıcının önündä, ölä O da açmardı aazını».

İSAYA 40:28–31; 53:4–7

«KENDİ KILIÇLARINDAN, ENİDÄN DÜÜYÜP,
PULUK YAPACEKLAR...»

İsaye kendi kiyadında prorokluk etti bitki vakıtlar için hem Kur-
tarıcının padişahlı için, angısını Allah adadı:

Bitki günnerdä

o bayır, neredä bulunêr Saabinin binası, olacek bayırların
başı,

hem tepelär arasında en üüsek olacek,

hem akacek derä gibi ona hepsi halklar.

Hem gideceklär halkların çoyu da deyeceklär:

«Gidelim, pinelim Saabinin bayırına,

İzrail Allahın binasına;

O üüredecek bizi Kendi yollarına,

Hem gezecez Onun izlerindän».

Çünkü Siondan çıkacak zakon,

Saabinin sözü dä – İerusalimdän.

Hem O sud kesecek halklara,

hem üzä çıkaracak soyların çoyunu;

kendi kılıçlarından, enidän düüyüp, puluk yapaceklar,

hem mızraklarından da – orak;

kaldırmayacak bir halk öbür halka kılıç,

hem üürenmeyeceklär birtaa cenk etmää.

İSAYA 2:2–4

«KİMSEY YAPMAYACEK FENALIK...»

Saabi açtı İsaye proroka, ne olacek, açan gelecek Mesiyanın – İsus Hristozun, Allahın Oolunun – padişahlı, hem açan dünnedä birtaa olmayacak ne fenalık, ne kahrır.

O kesecek sud fukaara insana haklarına görä,
dünnä zavallıların işlerini dä çözecek doorulaa görä;
Onun sözü, baston gibi, çarpacak eri,
aazından Kendi soluunnan O öldürecek fenaları.

O olacek kuşaklı dooruluklan,
Onun bel kuşaa – aslılık.

Ozaman yabancı yaşayacak kuzuylan birerdä,
bars ta yatacak olaklan yannaşık;
dana da, aslan da, öküz dä olaceklar birerdä,
küçük uşak ta onnarı güdecek.

Hem inek otlayacak ayıylan,
onnarın yavruları da yatacaklar barabar;
da aslan, nicä öküz, iyecek saman.

Da küçük uşak oynayacak yılanın delii yanında,
da evlat uzadacak elini sarı yılanın deliinä.

Kimsey yapmayacak fenalık hem zarar bütün Benim ayozlu bayırırında:

çünkü dünnä dolu olacek Saabiyi tanımaklan,
nicä sular doldurêr denizi.

İSAYA 11:4–9

PROROK OSİYA

Biz artık okuduk Poyrazdaki padişahlın, İzrailin, Saabidän uzaklaşması için, oradaki günählar için hem idollara baş iltmäk için. Saabi danışardı halka Kendi prorokları aşırı hem yollardı insannara biri-biri ardısora cezalar, ama hepsi naafiläydi. Padişahlar hem sıradan insan hep yaşardılar günahda hem baş iildärdilär idollara. Onuştan Saabi hesapladı daatmaa bu padişahlı da vermää onun halkını duşmannarın elinä. Poyrazdaki padişahlın daalmasından biraz ileri İzraildä yaşardılar proroklar Osiya hem Mihey. Osiya prorokun kiyadında Allahın hem İzrailin arasında ilişkilär gösterilerlär nicä evlenmäk birlii, halkın hayınnı sa – nicä karının kocasını aldatmak. Tä nasıl prorok Osiya söleer bunun için:

«Sesleyin Saabinin sözünü, izraillilär: Saabi sud kesecek bu erdä yaşayan insannara, neçin deyni yok ne dooruluk, ne can acıması, ne Allahı tanımak. Dübüdüz – betva hem yalan, öldürüm, hırsızlık hem orospuluk, hem kan dökülmesi bitmeer. Kıyılacak Benim halkım, angısı Beni istämeer bilmää: nicä siz atıldınız Beni tanımaktan, Bän dä sizi ölä retedecäm, siz birtaa Benim popazlarım olmayacınız; nasıl siz unuttunuz Allahınızın zakonunu, ölä Bän dä unudacam sizin evlatlarınızı. Sevinmä, İzrail, şennenmä, nasıl başka halklar, çünkü sän orospuluklan aldattın senin Allahını».

Ama prorok söleer taa onun için dä, ani, eer halk, dönüp, pişman olarsa Saabinin önündä, Allah ilik verecek Kendi halkına: «Dön, İzrail, Saabiyä, senin Allahına; çünkü sän, kösteklenip kendi günahlarına, düştün. Alıştıracam insanın atılmasını, sevecäm bütün üräämnän, neçinki Benim bitti onnara üfkäm. Bän İzrail için olacam çii gibi; o açacak çiçek gibi, da kökleşecek, nicä Livan kedrası».

Prorokluk ederäk pişman olan halk için, Osiya söleer: «Ama İzrail oollarının sayısı olacak, nicä deniz kumu, angısını olmaz ne ölçmää, ne saymaa; hem orada, neredä onnara deyardilär „Siz diilsiniz Benim halkım“, orada deyeceklär onnara „Siz diri Allahın oollarıysınız“».

OSİYA 1:10; 4:1–2, 6; 9:1; 14:2, 5–6

PROROK İOİL

Bilinmeer, nezaman yaşaımış prorok İoil, ama sayılêr, ki o İudeyada prorokların birisiydi. O prorokluk edârdi, ayırıcâ, uzak gelecek zaman için, Saabinin gelecek günü için:

«O, ne gün! Saabinin günü yakındır: büyük kuvetli Allah daran-pe-ran edecek burasını. Trubayı baardın Sionda, poträ kaldırın Benim ayozlu bayırında. Ko titiresinnâr hepsi erdâ yaşayannar, çünkü geler Saabinin günü, çünkü o yakındır. Ondan sora da saracam Benim Duhumnan herkezini, hem prorokluk edeceklâr sizin oollarınız hem sizin kızlarınız; sizin ihtârlarınız göreceklâr Bendân düş, genç olannarınıza gelecek Bendân görüntü. Çırac adamnarı hem çırac karıları da o günnerdâ saracam Benim Duhumnan. Da gösterecâm nışannarı göktâ hem erdâ: kan hem ateş, hem tütün bulutları. Güneş olacek karannık, ay da — al kan, sora da gelecek Saabinin günü, büyük hem korkunç. Da herkezi, kim çaaracek Saabiye, kurtulacek, çünkü Sion bayırında hem İerusalimdâ olacek koruntu, nicâ dedi Saabi, hem hepsi, kimi çaaracek Saabi, kurtulaceklar».

Çok yıldan sora apostol Petri, yazarak insana Saabi İisus Hristos için, tekrarladı bu lafları.

İoil prorokluk edârdi İzrailin enidân kalkınması için dâ: «Taman o vakıt, açan Bân çevirecâm esirliktân iudey halkını hem İerusalimi, Bân toplayacam hepsini halkları da getirecâm onnarı İosafat çayırına da kesecâm onnara sud onun için, ani onnar saçtılar Benim halkımı başka halklar arasına, Benim topraamı da paylaştılar. Da gümbürdeyecek Saabi Siondan, hem sesi Onun gelecek İerusalimdân; sar-saceklar gök hem er, ama Saabi arka olacek Kendi halkına, koruntu izraillilerâ. Ozaman üüreneceniz, ki Bân — ayozlu Sion bayırında yaşayan Saabi Allahınız; İerusalim dâ olacek ayozlu er».

İOİL 1:15; 2:1, 28–32; 3:1–2, 16–17

PROROK İONA

Bir kerä Saabi dedi İona proroka: «Kalk da git büük kasabaya Nineviyaya hem oradaki insana nasaat et, çünkü Bän bilerim, netürlü fenalık orada olêr». İona, istämeyeräk seslemää Allahı, hesapladi kaçmaa Ondan Farsis kasabasına. O etişti İopiyaya da orada pindi gemiyä, angısı yollanardı Farsisä. Ama Saabi yolladı bir büük lüzgär; denizdä kalktı bir büük boran, da gemi hemen-hemen daalaceydi. Gemicileri sardı korku, onnar giriştilär çaarmaa herkez kendi allahını da, gemiyi ilinnetmää deyni, ükü sibıdardılar denizä. İona sa bu vakit daldıydı derin uykuya geminin ambarında. Kapitan uyandırdı İonayı: «Nasil sän uyuyêrsın? Kalk! Çaar senin Allahını, beki, O kurtaracak bizi». Gemicilär deydirdilär: «Çetelä atalım da annayalım, kimin beterinä bizim başımıza geldi bu bela». Çetelä düştü İonaya. Ozaman o dedi onnara: «Alın beni atın denizä, da deniz uslanacak, çünkü bän bilerim, ani benim betेरimä sizin başınıza geldi bu büük boran». İonayı attılar su içinä, da deniz o saat uslandı. Ozaman hepsi gemidä korkarak hem titireyeräk Saabinin önündä yaptılar Ona kurban. Allah ta buyur etti, bir büük balık yutsun İonayı. Da o, bulunarak balın karnısında üç gün hem üç gecä, durmamayca dua edärdi Saabiyä, kendi Allahına. Da Saabi buyur etti balaa, kussun İonayı deniz kenarına.

Saabi dedi prorok İonaya ikinci kerä: «Kalk, git büük kasabaya Nineviyaya da nasaat et orada onu, ne Bän sana buyurdum». Bu sefer İona kıyışmadı sezlämemää Allahı da gitti Nineviyaya. Geldiynän orayı, o başladı nasaat etmää sokaklarda: «Kırk gündän sora Nineviya yıkılacak!» Nineviyanın padişahı, işidip bunu, sıbıttı kendindän padişah giyimlerini, pişmannıktan giidi sert dokumadan ruba hem izin etti, hepsi giisinnär ölä ruba, oruç tutsunnar hem çarsınnar Allahı, yalvararak afetsin onnarın günahlarını. Kasabanın insanı inandılar Allahı hem Onun prorokunu. Açan Saabi gördü, ani ninevialılar brakıldılar fenalıktan, canı acıdı da yollamadı o belaları, angılarının neetlendiydi cezasasın onnarı.

İONA 1 – 4

PROROK MİHEY

Prorok Miheyin duuma eri İudeyada Morasfit kasabasındaydı. O prorokluk edärdi iudey padişahlarının İoafamın, Ahazın hem Ezekiyanın vakıtlarında hem dâ İzrail padişahlarının Menaimin, Fakiyanın, Fakeyin hem Osiyanın vakıtlarında 740–700 yıllarda Hristozun Duumasından ileri. Mihey prorokluk edärdi, ki izrail halkı uzaklaştı Allahtan hem ki gelecek vakıta halkın öndercilerine sud kesilecek, Samariya hem İerusalim yok edilecek. Hem taa prorokluk edärdi Sionun gelecek padişahı Mesiya için, hem Onun padişahlı için:

Bölä olacek bitki günnerdä: o bayır, neredä bulunêr Saabinin binası, olacek bayırların başı, hem tepelâr arasında en üüsek olacek, hem akacek derä gibi ona hepsi halklar. Hem gideceklâr halkların çoyu da deyeceklâr: «Gelin gidelim, pinelim Saabinin bayırına, İzrail Allahın binasına; O üüredecek bizi Kendi yollarına, Hem gezecez Onun izlerindän».

Çünkü Siondan çıkacek zakon, Saabinin sözü dâ – İerusalim-dän. Hem O sud kesecek halklara, hem üzä çıkaracak soyların çoyunu; kendi kılıçlarından, enidän düüyüp, puluk yapaceklar, hem mızraklarından da – orak; kaldırmayacak bir halk öbür halka kılıç, hem üürenmeyeceklâr birtaa cenk etmää, ama herkezi oturacek kendi baa çıbu altında hem kendi incir aacı altında, hem kimsey korkutmayacak onnarı, çünkü Saabinin aazından çıktı bu. Hepsi halklar izmet ederlâr herkez kendi allahına, biz dâ izmet edecez bizim Saabi Allahımızın adına diveğtän-divecä. O günü, deer Saabi, toplayacam sakatları hem birleştirecäm daadılmışları hem onnarı, kimä Bän yolladım bela. Makar onnar sakat hem daanık, Bän diri kalannarı ayaa kaldıracam, da onnar kaavi bir halk olacek. Hem Saabi padişahlık edecek onnara Sion bayırında o gündän beeri diveç. E sän, Sion tepesi, neredän Saabi bakêr Kendi halkını, nicä çoban kendi sürüsünü! Sana gelecek ilerdeki çorbacılık, hem padişahlık dönecek İerusalimä.

Hem İakovun diri kalan evlatları olaceklar çok halklar arasında nicä sabaa çiiyi Saabidän, nicä hızlı yaamur çimendä.

MİHEY 4:1–8; 5:7

MESİYANIN GELMESİ İÇİN PROROKLUKLAR

Bu kiyadın çeketmesindä annadılêr, nasıl Allah yarattı adamı tıpkı Kendisinä görä. Allah istärdi, ani adam olsun ölä, nicä O: cana yakın, doorucu, günahsız. Ama taa ilk insannar – Adam hem Eva – dayanamadılar günaha karşı. Onnarın ilk oolu Kain öldürdü kardaşını Aveli. Da tezdä er okadar doldu günahlan, ani Saabi dedi: «Hepsi uz yoldan saptılar, oldular Allaha birtakım yaramaz; iilik yapan yok, bir dâ kişi yok».

Saabi Allah seçti bir halkı dünnedä, aniki o korusun inanı Ona, haliz Allaha, hem yaşasın Onun zakonuna görä, – İzrailin halkını. Allah Kendi prorokları aazınnan sölärdi İzrail halkına, ani dünneyä gelecek Kurtarıcı – Kendisinin yaalanmış (seçilmiş) Padişahı (çifit dilindä – «Mesiya», urumca da – «Hristos»). Bölä, prorok İsaye İsus Hristozun Duumasından ediüz yıl ileri sölärdi: «Uşak duudu bizä; Ool bizä verildi; çorbacılık Onun sırtında, hem Ona ad koyulacak: Käämil Nasaatçı, kaavi Allah, diveç Bobası, usluluk Kralı». Prorok Mihey sa prorokluk etti o eri dâ, neredä duuacak Mesiya: «Sän dâ, Vifleem-Ef-rafa, makar sän İudeyada bir küçücük kasabaysın, sendän çıkacak O, Kim läüzim olsun İzrailin Çorbacısı; Onun çekilmesi evellerdän, evelik günnerdän».

İsaye prorokun kiyadından biz üüreneriz, neçin Mesiya läüzim gelsin: kurtarmaa dünneyi günah kuvedindän, çevirmää insannarı Allaha hem kabletmää ölüm onnarın günahları için. «O aldı üstünä bizim hastalığımızı hem götürdü bizim zettlerimizi; biz sä sanardık, ani Allah Onu çarptı, cezaladı hem aşaaladı. O yaralıydı bizim günahlarımız için hem zettlenärdi bizim kabaatlarımız için; Onun cezası verdi bizä raatlık, hem Onun yaralarından bizä oldu imdat. Hepsimiz biz şaşır-dık yolu, nicä koyunnar, herkezimiz saptıydı kendi tarafına; da Saabi koydu Ona hepsimizin günahlarımızı. Onu düüyärdilär hem azarlar-dılar, ama Onun aazından çıkmardı hiç bir laf; nicä kuzu, açan onu götürerlär kesmää, hem, nicä sessiz koyun kırkıcının önündä, ölä O da açmardı aazını».

Hepsi bu prorokluklar tamannandılar, açan erä geldi İsus Hristos. İleri dooru bu kiyatta annadılêr İsusun duuması için, Onun yaşaması hem üüretmesi için, Onun ölümü hem dirilmesi için.

PSALMA 13:3; İSAYA 9:6; 53:4–7; MİHEY 5:1

ENÌ BAALANTI

ZAHARİYA HEM ANĞİL ALLAHIN BİNASINDA

Eski Baalantıda annadılan olayları Eni Baalantının olaylarından ayırêr üzlêrlên yıl. O vakıda kadar, açan duudu İsus Hristos, çıfıt halkı düştü romalıların kuvedi altına. Ama insannar yaşardı umutlan: evelki prorokların kitaplarında söylenârdi, ani gelecek dünneyn Kurtarıcısı. Çoyu inanardı, ki O kurtaracak çıfıtları romalıların kuvedindän da enidän yapacak İzraili kaavi. Ama Allah hazırlardı Kendi halkı için nesâ taa büyük hem taa ii, hem Kurtarıcının gelmesi için ilk haberledi İoan Vaatizedici.

İoanın duuması fasıldı. Onun bobası, Zahariya, popazdı. Karı-sınnan, Elisavetaylan, onnar yaşardılar İudeyanın bayırlı tarafında. Dooru insan olup, karı-koca tamannardılar Saabinin hepsi sımarlamaklarını. Onnar pek gücenârdilêr, ani yoktu uşakları, ikisi dâ büyük yaştıydılar.

Bir kerê Zahariya yapardı slujba İerusalimdâ Allahın ayozlu binasında. Açan o günnüklêrdi, onun önündâ göründü Saabinin angili. Görüp onu, Zahariya pek korktu. Ama angil dedi ona: «Korkma, Zahariya, çünkü Allah işitti senin duanı, da senin karın Elisaveta duuduracak sana bir ool. Sän koyacan onun adını İoan. Sana olacek sevinç, hem çoyu sevinecekler onun duumasına, neçinki Saabinin önündâ o olacek kuvetli. O içmeyecek şarap hem Ayoz Duhlan dolacek taa anasının karnısında. İzraillilerin çoyunu döndürecektir Saabi Allaha». Ama Zahariya inanmadı angilin laflarını da dedi: «Nasıl bän inanayım, ani bu dooru? Bän ihtêrım, karım da benim büyük yaşta». Angil dâ cevap etti: «Bän Gavriil, Allahın önündâ duran, O beni yolladı bu haberi sana getireyim. Benim laflarıma inanmadın için sän lafedämeyecän da susacan taa bu iş gerçekleşmeyincâ».

LUKA 1:5–21

İOAN VAATİZEDİCİNİN DUUMASI

Hepsi oldu kâr ölä, nicä sölediydi angil. Belli vakıtta Zahariya-nın hem Elisavetanın duudu oolu. Onnar pek sevinärdilär hem onnarlan barabar sevinärdi onnarın senseleleri hem komuşuları. Zerä evelki vakıtlarda, eer karı-kocanın yoksa uşakları, bu iş sayılabmış büyük bela hem ayıplık.

Uşaan duumasından sora sekizinci günü Moiseyin zakonuna görä eni duumuşa läözımdı yapmaa kesiklik adetini*. Bu adeti yapmaa gelennär hepsi istärdilär uşaan adını koymaa Zahariya, nicä bobasının adıymış, neçinki uşaklara verärdilär anasının-bobasının yada senselelerinin adlarını. Ama anası dedi: «Yok, onun adını läözım koymaa diil Zahariya, ama İoan». Ona cuvap ettilär: «Senin senselelerin arasında yok bir dä kişi, angısı taşıyêr bu adı». Ozaman nışannarlan sordular bobasına, ne ad o isteer koymaa uşaa. Zahariya getirtti bir taftacık da yazdı: «Onun adı İoan». Hepsi şaştilar. Da o saat Zahariyanın dili çözüldü, da o başladı lafetmäâ, iisözleyeräk Allahı. Korku sardı hepsini, kim yaşardı dolayda, hem bu oluş için başladılar annatmaa İudeyanın bütün bayırlı tarafında. Hepsi, kim işidärdi bunu, deyärdi: «Kim olacek sanki bu uşak?» Zerä Saabının eli onunlandı. Zahariya, onun bobası, doldu Ayoz Duhlan hem prorokluk edärdi, söleyeräk: «Şükür Saabiyä, İzrailin Allahına! O dolaştı Kendi halkını, hem verdi ona kurtulmak. O yolladı bizä Davidin, Kendi çıraan, soyundan kuvetli Kurtarıcıyı, nicä haberledi herbir Kendi ayozlu prorokların aazlarınnan. Hem sän, evlat, olacan Hepsindän Üüsek Allahın proroku, çünkü gidecän Saabının önü sora, ki hazırlamaa Ona yolları hem haberlemäâ Onun halkına, ki kurtulmak – onnarın günahlarını afetmektä. Bizim Allahımızın büyük sevgisinä görä, uuradı bizä şafklı Günduusu yukardan – aydınlatmaa karannıkta hem ölüm gölgesindä oturannarı hem doorutmaa bizim ayaklarımızı usluluk yoluna».

Evlat İoan büüyärdi hem duhça kaavilenärdi; o kaldı çolda o günä kadar, açan o läözımdı gelsin İzrailä.

LUKA 1:22–25, 57–80

* *Kesiklik (rus. обрезание) – erkek organın ucunda deriyi kesmäk. Allahın Avraamnan baalantısına görä, herbir çiftit çocuk läözım kabletsin kesiklik sekizinci günü duumaktan sora.*

İİSUSUN DUUMASI İÇİN İİ HABER

Allah yolladı dünneyä Kendi Oolunu İİsus Hristozu, ki kurtar-maa dünneyi günah hem ölüm kuvedindän. Bizim kalendar sistemamız başlêêr İİsus Hristozun Duumasından.

İİsusun duuması şaşmalıdır. O – Allah Oolu – duudu hayvan tırlasında. İİsusun duumasından tez sora İrod padişah hesapladı öldürmää onu...

Ama çekedelim baştan. Bir küçük kasabada Nazarettä İİzrailin poyraz tarafında yaşardı bir kız, adı Mariya. O sevärdi Allahı, hem onun ürää paktı. Bir kerä ona geldi angil Gavriil, angısını yolladıydı Allah, da dedi: «Sevin, bereketli! Saabi seninnän: iisözlenmişin sän karıların arasında». Mariya, görüp onu, şaş-beş oldu. Ama angil dedi ona: «Korkma, Mariya, çünkü sän kablettin Allahtan iivergi; gebä kalacan da duuduracan bir Ool, da verecän ona ad İİsus. O olacek büük hem ona denilecek Hepsindän Üüsek Allahın Oolu, hem verecek Ona Saabi Allah Davidin, onun dedesinin, çorbaçılık skemnesini, da O padişahlık edecek İakovun evlatları üstünä diveç, hem Onun padişahlının bitkisi olmayacak».

Mariya ozaman İosifin, bir dooru adamın, yavklusuydu. O sordu angilä: «Nasıl bu olur, açan bän taa diilim evli?» Angil ona cuvap etti: «Ayoz Duh konacek sana, hem Hepsindän Üüsek Allahın kuvedi gölgeleyecek seni; onuştan Ayoz Evlada da, angısını sän duuduracan, denilecek Allahın Oolu». Mariya cuvap etti: «Bän Saabinin çıraayım. Ko olsun bana senin sölediin gibi». Da angil gitti ondan.

Üürendiynän, ani Mariyanın olacek uşaa, İosif istedi salversin onu, ama Saabinin angili geldi ona düşündä da dedi: «İosif, Davidin evladı! Korkma almaa Mariyayı kendinä karı, çünkü onun karnısındaki Evlat – Ayoz Duhtan. Onun olacek Oolu, da koyacan Onun adını İİsus, çünkü O kurtaracak Kendi insannarını onnarın günahlarından».

MATFEY 1:19–21; LUKA 1:26–35

İİSUS HRİSTOZUN DUUMASI

Açan Mariya gebäydi, o hem İosif läüzüm oldu çıksınnar uzak yola, neçin deyni Roma imperatoru Avgust izin etti bütün imperiyada yapılsın halk sayımı. Herkezi läüzümdü gitsin dedelerin kasabasına. İosif hem Mariya – David padişahın soyundandılar, angısı padişahlık etti İsusun duumasından bin yıl ileri.

Bölecä, İosif hem Mariya yollandılar Vfleemä, David padişahın kasabasına. Nazarettän Vfleemä kadar ikiüz kilometradan zeedä. O vakıtlarda yoktu ne tren, ne maşına, da butakım yolculuk sürtärdi birkaç gün. Nazaret bulunêr İzrailin poyraz tarafında, Galileyada, Vfleem sä – üülendä, İudeyada. Galileyadan İudeyaya gidärkän läüzümdü geçmää Samariyadan, taa üstünä Samariya hem İudeya – bayırlı erlär.

Açan, bitki-bitkiyä, İosif hem Mariya etiştirilär Vfleemä, konak evindä er bulunmadı. Mariyanın sa geldi vakıdı duudurmaa. «Da duudurdu kendi İlk Oolunu, da kundakladı Onu, hem koydu Onu ahıra», – okuyêriz Evangeliyada. Bu sayılêr, ani onnar erleştirilär tırlada, Evladı da koydular ahıra. Evelki annatmaya görä, bu tırla bulunarmış bir peşçerada. O taraflarda çobannar kullanardılar butakım peşçeraları kendi koyunnarı için tırla erinä.

LUKA 2:1–7

ANGİLLÄR HABERLEERLÄR ÇOBANNARA İİSUS HRİSTOZUN DUUMASI İÇİN

Bu vakıt Vifleemin dolaylarında çobannar koyun güdärdilär. O gecä, açan duudu İsus, kimi çobannar uyumardılar, koruyardılar sürüyü. Ansızdan onnarın önündä göründü Saabinin angili, hem Saabinin käämillii aydinnattı onnarı; da çobannarı aldı büyük korku. Ama angil dedi onnara: «Korkmayın! Bän haberleerim sizä büyük sevinmeli, angısı olacek hepsinä insannara: şindi duudu sizä Davidin kasabasında Kurtarıcı, Saabi Hristos. Hem tä sizä bir nişan: siz bulacınız Evladı kundakta, ahırda yatar». Da birdän angillän peydalandı bir kalaba gök askeri, ani metinnärdi Allahı hem deyärdi: «Metinnik olsun üüsek göklerdä Allaha, hem er üstündä usluluk, insannarda Allahın hoşluu».

LUKA 2:9–14

ÇOBANNAR İİSUSUN YANINDA

Çobannar pek korktular, açan gördülär angilleri, hem şaştılar, işidip Kurtarıcının – Saabi İsus Hristozun duuması için. Onuştan onnar, brakıp kendi sürülerini, gittilər Vifleemä, nasıl bunun için yazılı Evangeliyada: «Açan angillär kalktılar onnardan gökä, çobannar dedilär biri-birinä: „Gidelim Vifleemä da bakalım, ne oldu orada, ne için haberledi bizä Saabi“. Onnar tez yollandılar orayı da buldular Mariyaylan İosifi hem Evladı, angısı yatardı ahırda. Gördüynän, annattılar onu, ne haber angil verdiydi onnara Evlat için. Mariya sa tuttu aklısında hepsini bu lafları, koruyarak onnarı kendi üreendä. Da döndülär çobannar geeri, metederäk Allahı onun için, ani işittilər hem gördülär hepsini, nasıl onnara haberlendiydi».

LUKA 2:15–20

DOORU SİMEONUN PROROKLUU

Açan Allahın Oolunun duumasından sora geçti sekiz gün, popaz yaptı Ona kesiklik adetini, da Ona verildi ad İsus. Bu adın, angısını angil söledi taa Onun duumasından ileri, maanası «Saabi kurtarêr».

Saabinin zakonuna görä ilk ool ayledä adanardı Allaha. Onuştan, açan İsus oldu altı haftalık, Onu getirdilär Allahın ayozlu binasına İerusalimdä, ki adamaa Allaha hem kurban etmää iki guguş, nasıl söleler Saabinin zakonunda.

Ozaman İerusalimdä yaşardı bir ihtär adam, adı Simeon. O bir dooru adamdı, namuzlu, İzrailin kurtulmasını bekleyän, hem Ayoz Duh onunandı. Ayoz Duh Simeona adadıydı, ani o ölmeyecek, taa görmeyincä Mesiyayı – Kurtarıcıyı. Allahın Duhu götürdü Simeonu ayozlu binaya taman o vakıt, açan İsusun anası-bobası getirdilär Onu orayı, ki zakona görä tamannamaa Ona adeti. Simeon aldı elinä Hristozu, iisözledi Allahu hem dedi: «Şindi kolverersin Senin çıraanı, Çorbacım, Senin sözünä görä, raatlıklan; çünkü gördülär benim gözlerim Senin kurtarmanı, ani Sän hazırladın hepsi halkların önündä. Bu Uşak olacak dinsiz halkları aydınlatmaa deyni şafk hem Senin halkına İzrailä metinnik». İosif sä hem Evladın Anası şaşardı, sesleyäräk, ne söleer Simeon Onun için.

Simeon iisözledi onnarı hem dedi Mariyaya: «Tä bu Uşak üzerinä İzraildä çok insan düşecek hem çoyu kalkacak hem dä olacak Alahtan bir nışan, angısına karşı koyacaklar; senin kendinin dä kılıç deşecek canını».

LUKA 2:21–35

YILDIZ BİLGİÇLERİN İSUSA BAŞ İİLTMESİ

Açan İsus duudu iudey kasabasında Vfleemdä İrod padişahın günnerindä, İerusalimä geldilär aarif bilgiçlär günduusu tarafından da dedilär: «Neredä İudey padişahı, ani diil çoktan duumuş? Zerä biz gördük günduusunda Onun yıldızını da geldik baş iiltmää Ona».

İşidip bu lafları, İrod padişah kuşkulandı. Toplayıp hepsini baş popazları hem zakoncuları, İrod padişah sorardı onnara: «Neredä lääzım duusun Hristos?» Onnar da dedilär ona: «İudeyadaki Vfleemdä, çünkü bölä yazılı prorokun kiyadında: „Sän dä, Vfleem, hiç diilsin öbür iudey kasabalarından küçük, çünkü sendän çıkacak Önderci, Angısı olacek İzrailin, Benim halkımın, Güdücüsü“». Ozaman İrod saklı çaardı bilgiçleri, soruşturun, annadı onnardan, nezaman peydalandı yıldız da, yollayıp onnarı Vfleemä, dedi: «Gidin, soruşturun Evlat için hepsinä hem, açan bulacenız Onu, bildirin bana, ki bän dä gidip baş urayım Ona». Ama doorusu, İrod padişah hesapladı öldürmää Evladı, neçinki korkardı, ani o, vakıt geçtiynän, oturacak onun padişah skemnesinä.

Bilgiçlär, sesleyip padişahı, çekettilär yola. Yıldız da, angısını onnar görärdilär günduusunda, gidärdi onnarın önü sora da bitki-bitkiyä durdu o erin uurunda, neredä bulunardı Evlat. Görüp bunu, onnar sevindilär büük sevinçlän.

MATFEY 2:1–10

BİLGİÇLERİN BAAŞIŞLARI

Gelip Vfleemä, bilgiçlär girdilär o evä, angısının uurunda durdu yıldız. Gördüynän Evladı hem Mariyayı, Onun Anasını, onnar baş iilttilär İisusa da, çıkarıp kendi paalı baaşışlarını, verdilär Ona altın, günnük, miru.

Allah yolladı bilgiçlerä düşlerindä haber, ani dönmesinnär İroda, da onnar yollandılar kendi memleketinä başka yoldan. Annayıp bunu, İrod padişah üfkelendi da yolladı askerleri, öldürsünnär Vfleemdä hem onun dolaylarında hepsini uşakları iki yaşından küçük, o vakıda görä, ani üürendi bilgiçlerdän. Askerlär, gelip Vfleemä, öldürdülär kabaatsız uşakları.

MATFEY 2:10–12, 16–18

MISIRA KAÇMAK

İrod sanardı, ani öldürülän uşakların arasında olacek O, Angısı için bilgiçlär sölärdilär, ki O olacek İzrailin Padişahı. Ama ölä olmadı. Ačan bilgiçlär gittilär, Saabinin angili geldi İosifä düşündä da dedi: «Kalk, al Evladı hem Onun Anasını da kaç Mısıra; da kal orada, nekadar bän sana deyecäm, çünkü İrod isteer yok etmää Evladı». İosif kalktı gecä vakıdı, aldı Evladı hem Onun Anasını da gitti Mısıra, da kaldı orada taa İrod ölüncä, ki gerçeleşsin Saabinin prorok aşırı söledii: «Mısırdan çaardım Bän Oolumu».

Vifleemdän Mısıra kadar — üzlärcä kilometra. İosifä hem Mariyaya diildi kolay geçmää bu yolu küçük Uşaklan.

MATFEY 2:13–15

İİSUSUN KÜÇÜKLÜÜ NAZARETTÄ

İosif, Mariya hem Evlat İisus kaldılar Mısırdä İrod padişah ölüncä. Ačan İrod öldü, Saabinin angili genä geldi İosifä düşündä da dedi: «Kalk: al Evladı hem Onun Anasını da git İzrailä, çünkü Evladı yok etmää isteyennär öldülär».

İosif sesledi angilin lafını da gitti İzrailä. İşidip, ani İudeyada padişahlık eder İrodun oolu Arhelay, o korktu gitmää orayı. Kabledip düşündä haber Allahtan, İosif yollandı Galileyaya, Nazaret kasabasına, neredä ileri yaşardı Mariya.

Biz pek az bileriz İisusun Nazarettä yaşaması için. İosif dülgerdi, da İisus, yardım ederäk ona bu iştä, üürendi bu zanaatı. Evangeliyada pek az yazılı o vakıt için, açan İisus küçük çocuktu hem delikannıydı. Ama nekadar var yazılı, açıklêr çok işi: «Evlat sa büüyärdi hem kaavileşärdi duhlan, dolarak aarifliklän, hem Allahın iivergisi vardı onda». Hem taa: «İisus kalkınardı aarifliklän hem dä gittikçä taa çok sevindirärdi Allahın hem insanın üreeni».

Evangeliyada biz okuyêrız, ki İisus seslärdi Kendi anasını hem bobasını. Allah isteer, ki uşaklar sevsinnär analarını-bobalarını hem seslesinnär onnarı. Allahın on sımarlamasından birisi söleer: «Hatırla kendi bobanı hem ananı, ki sana olsun islää hem uzalsın senin ömürün günneri o erdä, angısını Saabi, senin Allahın, verer sana».

MATFEY 2:19–23; LUKA 2:40, 50–52; ÇIKIŞ 20:12

İİSUS AYOZLU BİNADA

İİsus yaşardı hem üürenärdi Nazaret kasabasında. O büüyärdi hem İİkaavileşärdi duhlan, dolarak aarifliklän, hem Allahın iivergisi vardı Onda.

Her yıl Onun anası-bobası gidärdilär İİerusalimä Paskellä yortusuna. Ačan İİsus oldu oniki yaşında, onnar aldılar Onu da İİerusalimä yortuya.

Yortu bittiktän sora hepsi dönärdilär evä, çocuk İİsus sa kaldı İİerusalimdä: Mariya hem İİosif hesapalmadılar bunu, onnar sanardılar, ani O gider senselelerinän hem tanıdıklarınnan. Birazdana onnar başladılar aaramaa Onu da, bulmayıp, döndülär geeri İİerusalimä. Üçüncü günü onnar buldular İİsus ayozlu binada, O oturardı üüredicilerin arasında. O seşlärdi onnarı hem soru sorardı onnara. Hepsi, kim orada bulunardı, şaşardılar Onun aklısına hem cuvaplarına.

İİsusun Anası dedi Ona: «Oolum benim! Sän ne yaptın bizä? Görersin mi, boban Senin hem bän büyük kahırlan aarardık Seni». O dedi onnara: «Neçin siz aaradınız Beni? Osa bilmärdiniz mi, ani Bän lääzım bulunayım Benim Bobamın evindä?» Ama anası-bobası annamadılar, ne söledi onnara İİsus. Mariya sa koruyardı bu lafları üürendä.

İİsus döndü anasının-bobasının Nazaretä da seşlärdi onnarı. Büüdükçä, O olardı taa aarif hem dä edenärdi Allahın hem insanın sevgisini.

LUKA 2:40–52

İOAN NASAAT EDER HEM VAATİZ EDER

İoan, Zahariya popazın oolu, yaşardı çolda. Saabi hazırlardı onu bir maasuz izmet için – haberlemää insannara Mesıyanın, demäk Hristozun, tezdä geleceeni hem çaarmaa halkı, pişman olup, Allaha dönsün. Onun için, ani İoan läözım hazırlasın halkı Mesıyanın gelmesinä, proroklar yazardılar İoanın duumasından üzlärcä yıl geeri: «Tä, Bän yollêêrım Senin önün sora Benim angilimi, angısı hazırlayacak Senin yolunu Senin önündä»; «Çolda baaranın sesi işidiler: hazırlayın Saabiyä yol, uzladın yolları Ona».

İoan taşıyardı devä yapaasından ruba hem deri kayış, imäkti ona çekirgä hem yaban bal. Açan Allah açtı İoana Kendi istediini, İoan başladı nasaat etmää. O gezärdi İordan deresinin bütün dolaylarında da çaarardı insanı, pişman olup, Allaha dönmää hem buna bir nişan gibi vaatiz olmaa, demäk, yapmaa yıkanmak adetini, ki onnarın günahları afedilsin. Ona yaklaşırdılar insannar spiyada olmaa, açıklayıp kendi günahlarını bütün İudeyadan hem İerusalimdän, İoan da vaatiz edärdi onnarı İordanda.

İnsannar sorardılar ona: «Sanki ne yapalım biz?» O cuvap etti onnara: «Kimdä var iki ruba, o ko paylaşsın onunnan, kimdä yok; kimin var imeesi, ko yapsın hep bölä». Geldilär vergicilär dä vaatiz olmaa da dedilär ona: «Üüredici! Ne yapalım biz?» İoan onnara cuvap edärdi: «Soymayın insanı, almayın taa zeedä vergi, nekadär läözım». Sorardılar ona askerlär dä: «E biz ne yapalım?» Da dedi onnara: «Kimseyi soymayın, amazlamayın hem kanaat olun kendi ödeenizä».

MARK 1:1–8; LUKA 3:2–18

SAABİ İİSUS HRİSTOZUN VAATİZ OLMASI

İnsannar beklärdilär Mesıyanın gelmesini, da onuştan çoyu sorardı- lar: «Acaba İoan – o adanılmış Mesıya, Kurtarıcı mı?» Ama İoan cuvap edärdi: «Bän vaatiz ederim sizi suylan pişmannık nışanı gibi, ama benim ardıma Gelän bendän kaavi; bän etmeerim Onun ayak kaplarını taşımaa. O vaatiz edecek sizi Ayoz Duhlan hem ateşlän». O sölärdi bunu İisus Hristos için.

Da tä İisus geldi İordan deresinä, İoan vaatiz etsin Onu. İoan sa durgudardı Onu, deyeräk: «Bana läözım, Sän beni vaatiz edäsin, da Sän mi bana geldin?» Ama İisus cuvap etti ona: «Brak şindi, çünkü biz butakım läözım tamannayalım hepsini dooru işleri». Ozaman İoan braktı Onu. Vaatiz olup, İisus çıktı sudan, – da açıldı göklär, da İoan gördü Allahın Duhunu, Angısı bir guguş süreti gibi konardı İisusa. Göklerdän dä geldi ses: «Bu Benim sevgili Oolum, Angısı sevindirer Benim üreemi».

MATFEY 3:11–17

İİSUSUN ÇOLDA DENENMESİ

Vaatiz olmaktan sora İisusu Ayoz Duh götürdü çola, neredä O läázımdı geçsin diavolun denemesini. Orada İisus oruç tuttu kırk gün hem kırk gecä, da bitkiyä dooru pek acıktı. Taman ozaman deneyici şeytan, yaklaşıp Ona, dedi: «Eer Sän Allahın Ooluysan, sölä bu taşlar olsunnar ekmek». İisus cuvap etti şeytana Ayozlu Yazıdan laflarlan: «Sade ekmekläñ yaşamayacak insan, ama Allahın aazından çıkan herbir laflan». Ozaman diavol kaldırdı İisusu İerusalimdeki ayozlu bina örtüsünä da dedi: «Eer Sän Allahın Ooluysan, atıl aşaa, çünkü yazılı: „Kendi angillerinä izin verecek Allah, da onnar ellerindä götüreceklär Seni, ki urulmasın bir taşa Senin ayaan“». İisus ta dedi ona: «Taa yazılı: „Denämä senin Saabi Allahını“». Da tä diavol kaldırdı İisusu bir pek üüsek bayıra da gösterdi Ona oradan dünneyin hepsi padişahlıklarının bütün käämilliini, deyip: «Hepsini bunnarı bän vercäm Sana, eer, düşüp, baş iildärsän bana». İisus ta bölä cuvap etti ona: «Yok ol başımdan, satana, çünkü yazılı: „Kendi Saabi Allahına baş iilt hem salt bir Ona izmet et“». Ozaman diavol braktı İisusu; angillär dä yaklaştılar da izmet edärdilär Ona.

MATFEY 4:1–11

İİSUS HRİSTOZUN ONİKİ APOSTOLU

Brakıp Nazareti, İisus erleşti Kapernaum kasabasında, angısı bulunardı Genisaret gölün yanında Galileyada. O vakıtlarda bu gölä taa deyardılär Galileya denizi dä. Bölä tamannandı İsayanın prorokluu: «Zavulon eri hem Nefalim eri, deniz boyundakı yolda, İordanın öbür tarafında, Galileyada, neredä yaşardılar yabancılar – karannıkta gezän halk gördü bir büyük şafk, da ölüm gölgesinin memleketindä yaşayannara duudu aydınnık».

Ozamandan beeri İisus başladı nasaat etmää, deyeräk: «Dönün Allaha günahlarınızdan, çünkü yaklaştı Gök Padişahlı». Onun ardına gidärdi çok insan türlü erlerdän, da O üüredärdi onnari hem alıştırdı hastaları.

Andrey hem onun kardaşı Simon, angısına taa deyardılär Petri, tutardılar balık Galileya denizindä. İisus, görüp onnari, dedi onnara: «Gelin Benim ardıma, da Bän sizi yapacam insan tutucusu». Bu gelärdi o maanaya, ani O yollayacak onnari İi Haberi nasaat etmää, ki onnari sesleyennär üürensinnär dooruluu. Brakıp balıkçı setkalarını, Andrey hem Petri osaat gittilär İisusun ardına. Gideräk ileri dooru, İisus gördü bir kayıkta kardaşları İakovu hem İoanı hem dä onnarın bobasını Zevedeyi, angıları düzärdilär setkayı. İisus çaardı onnari, da onnar, brakıp kayı hem kendi bobalarını, gittilär Onun ardına. Hep ölä öbür üürenicilär dä, açan İisus çaardı onnari, osaat gittilär Onun ardına. İisus verdi onnara kuvet ilaçlamaa hastalıkları hem koolamaa fena duhlari.

Bölä İisus ayırdı kendisinä oniki maasuz üürenici da dedi onnara «apostol». Onnar her zaman bulunardılar Onunnan, hem O üüredärdi onnari taa derindän. Tä o apostolların adları: Simon, Andrey, İoan, İakov, Filip, Värfolomey, Matfey, Foma, Alfeyin oolu İakov, Fadey, Simon Kananit hem İuda İskariot, angısı sora sattı İisusu. Hepsi apostollar sıradan insannardı, ama Allah verdi onnara kismet, ki olsunnar İisus Hristozun – Allah Oolunun – dostları hem üürenicileri.

MATFEY 4:12–22; MARK 3:13–19

İİSUS HRİSTOZUN İLK MİNUNİYASI

Bir kerä Saabiyi üürenicilerinnän çaardılar düün konuşuna Galileyadaki Kana kasabasına. Oldu ölä, ani düün konuşunda bitti şarap. İisusun Anası da oradaydı. O dedi Ona: «Onnarın yok şarabı». Ama O söledi Anasına, ani taa gelmedi Onun saadı. Ozaman Mariya, gösterip İisusu, dedi düün izmetçilerinä: «Yapın onu, ne O sizä söyleyecek».

Bir tarafta durardı altı büük kap taştan. İisus, danışıp izmetçilerä, dedi: «Doldurun bu kapları suylan». Ačan onnar yaptılar Onun sölediini, O buyurdu onnara, alsınnar oradan suyu da götürsünnär sofracılar başına.

Ačan sofracı başı dattı getirilän içkiyi, o çaardı güveeyi da dedi ona: «İlkin geçer koymaa masaya islää şarabı, sora da, açan hepsi keflenecek, ozaman taa kötüyü; sän sä islää şarabı tutmuşun şindiyä kadar». Sofracı başı bilmärdi, neredän o şarap, – bilärdilär sade o izmetçilär, ani kaplardan aldılar suyu.

Bölä Galileyadaki Kanada gösterip Kendi kuvedini, İisus başladı yapmaa minuniyalarını, da inandılar İisusa Onun üürenicileri.

İOAN 2:1–11

İİSUS KOOLËËR ALIŞ-VERİŞÇİLERİ AYOZLU BİNADAN

Paskellä yortusuna karşı İisus geldi İerusalimä. Girip Allahın binasına, O gördü, anı orada satêlar öküz, koyun hem guguş; hep orada oturardılar para dııştirenär. Yapıp iptân bir kamçı, İisus kooladı binadan hepsini öküzlärlän hem koyunnarlan barabar hem daattu para dııştirennerin paralarını, aktarıp onnarın masalarını. Ondan sora dedi guguş satannara: «Alın bunnarı buradan da çevirmeyin Benim Bobamın evini alış-veriş evinä». Bu iş olarkan, Onun üürenicileri getirdilär aklılarına, anı Ayozlu Yazıda sölenir: «Senin evin için kıskançlık kemirecek Beni».

İisusun ayozlu binada yaptıklarından sora iudeylär dedilär Ona: «Nesoy nişannan Sän gösterecän bizä, ki Senin var dooruluun bölä yapasın?» İisus cuvap etti onnara: «Daadın bu binayı, da Bän üç gündä kaldıracam onu». İudeylär dedilär Ona: «Bu bina düzüldü kırk altı yıl, da Sän onu kaldıracan üç gündä mi?» İisus ta sölärdi Kendi teninin binası için. Ačan O dirildi ölülerdän, Onun üürenicileri getirdilär aklılarına bu sözleri hem inandılar Ayozlu Yazıya hem İisusun söledii sözä.

O vakıt, açan İisus İerusalimdä Paskellä yortusundaydı, çoyu, göreräk Onun yaptı minuniyaları, inandılar Ona.

İOAN 2:13–23

İİSUSUN NİKODİMNÄN LAFETMESİ

Bir adam, adı Nikodim, iudey zakonunun üredicilerin birisi, gecä vakıdı saklı gelip İisusa, dedi: «Üredici! Biz bileriz, ki Sän geldin Allahtan; çünkü bölä minuniyaları, nasıl Sän yapêrsın, kimsey yapamaz, eer onunnan olmazsa Allah». İisus cuvap etti ona: «Hakına söleerim sana, eer birkimsey duumazsa yukardan, göräme-yecek Gök Padişahlını». Nikodim dedi Ona: «Nasıl insan var nasıl duusun, eer o ihtärsa? Acaba o var mı nasıl genä girsin anasının karnısına da duusun?» İisus deyärdi: «Dooru, dooru söleerim sana, eer birkimsey duumazsa sudan hem Duhtan, girämäz Allahın Pa-dişahlına. Tendän duuêr ten, Duhtan sa duuêr duh. Şaşma Benim sana sölediimä: „Siz läözüm duuasınız yukardan“. Nikodim anna-madı Onu da sordu: «Nasıl bu olabilir?»

İisus dedi: «Nasıl Moisey çolda kaldırdı yılanı pardıda, ölä läözüm kaldırılsın İnsan Oolu*, ki herkezi Ona inanan kaybelmesin, ama yaşasın diveç. Bölä Allah sevdi dünneyi, ani verdi Kendi Biricik Oolunu, ki herkezi Ona inanan kaybelmesin, ama yaşasın diveç. Allah yolladı Kendi Oolunu dünneyä diil onun için, ani sud kesmää dünneyä, ama dünnä kurtarılınsın Onun aşırı. Ona inanan insana sud olmayacak, inanmayana sa artık sud kesildi, neçin deyni inanmadı Allahın Biricik Oolunun adına. Sud sa olacek onun için, ani Şafk geldi dünneyä, ama insannar taa pek sevdilär karannı, nekadar Şafkı, neçin deyni onnarın yaptıkları fenaydı. Çünkü herkezi, kim yapêr fenalık, azetmeer şaftkan hem gitmeer şafka. Doorulaa görä yaşa-yan sa gider Şafka, ki görünsünnär onun işleri, neçin deyni onnar Allahın kuvedinnän yapılı».

İOAN 3:1–21

* *İnsan Oolu – Mesiyanın Eski Baalantıda kullanılan adların birisi.*

İİSUS HEM SAMARİYALİ KARI

Bir kerä İİsus gelärdi İudeyadan, İzrailin üülen tarafından, Galileyaya. İudeyanın hem Galileyanın arasında bulunardı Samariya. Samariyalılar, nicä dä çıfıtlar, inanardılar bir tek Allaha, gökün hem erin Yaradıcısına, ama onnarın vardı kendi adetleri, kendi popazları hem nezamansa kendi ayozlu binası, angısını çıfıtlar daattılar. Çıfıtlar hem samariyalılar dayma duşmannık edärdilər.

İİsus Kendi üürenicilerinnän geldi Samariyadaki Sihar kasabasına. Yorulup uzun yolda, O oturdu bir pınarın yanında, Onun üürenicileri dä gittilär almaa imäk. Üülendi. Bir samariyalı karı geldi pınara su almaa. İİsus dedi ona: «Versänä su içeyim». Şaşıp, karı cuvap etti: «Sän, iudey, isteersin bendän, samariyalıykadan, su içmää mi?» İİsus dedi ona: «Sän bilsän Allah baaşışını, sän bilsän, Kim deer sana „Versänä su içeyim“, sän kendin Ondan istärsin içmää, da O verär sana diri su». Karı deer Ona: «Saabi! Sän yok neylän su da çıkarasın, pınar da derin; neredän Sendä diri su?» İİsus cuvap etti ona: «O, kim içer bu pınardan, genä susayacak, ama o, kim içecek o suyu, angısını Bän verecäm ona, hiç bir zaman susamayacak. O su, angısını Bän verecäm ona, olacek onda su sızıntısı, angısı götüreceğ diveç yaşamaya».

Karı sordu Ona, neredä düşer baş iiltmää Allaha – o bayırda, neredä baş urardılar samariyalıların dedeleri mi, osa İerusalimdä mi. İİsus dedi ona: «Allah Duhtur, Ona baş iildennär dä lääzım baş iiltsinnär duhça hem aslılaa görä». Samariyalı karı da dedi Ona: «Bilerim, ani gelecek Mesiya, demäk, Hristos; açan O gelecek, O annadacek bizä herbir işi». İİsus deer ona: «Bu Bänim, seninnän lafedän».

Ozaman karı braktı kendi çölmeeni da, gidip kasabaya, annattı insannara o Adam için, Angısını karşıladı, deyeräk: «Acaba O diil mi Hristos?» Samariyalıların çoyu o kasabadan inandılar Ona karının laflarından sora. Onuştan onnar geldilər Hristoza da yalvarardılar Ona, kalsın onnarda. O kaldı orada iki gün, da taa çok insan inandı, sesleyäräk Onu.

İİOAN 4:1–42

ŞAŞILACAK BALIK TUTULMASI

İsus sıkça üüredärdi insanı Genisaret gölün boyunda. Bir kerä Allahın sözünü işitmää isteyän insan toplandı okadar çokluk, ani İsus a zor gelärdi lafetmää. Su boyunda durardı iki boş kayak, angıların birisi Simonundu. İsus girdi Simonun kayına da, biraz uzaklaşp, başladı üüretmää göl boyunda duran insanı.

Bitirip üüretmää, İsus dedi Simona: «Üz taa derinä, da orada atın setkalarını tutmaa deyni». Simon cuvap etti ona: «Çorbacı! Biz çalıştık bütün gecä, ama bişey tutamadık. Ama Senin sözünä görä atacam setkayı». Atıp taa derinä setkalarını, onnar tuttular okadar çok balık, ani setkalar başladılar kopmaa. Çaarıp kendi dostlarını İakovu hem İoanı, angıları balık tutardılar onnara yakın, onnar doldurdular balıklan ikisini dä kayıkları, ama büük aarlıktan onnarın kayıkları başladılar dalmaa! Görüp bunu, Simon Petri diz çöktü İsusun önündä, deyeräk: «Çık bendän, Saabi! Zerä bän günahker insanım». O söledi bu lafları korkudan, duyarak, ani bu Adam pek ayozlu. İsus ta cuvap etti Simona: «Korkma, şansora sän insan tutacan».

Geçti vakıt, da Petri halizdän başladı nasaat etmää hem çevirmää insanı Saabi İsus a, götürerek butakım onnarı kurtuluşa.

LUKA 5:1–10

YATALAK HASTANIN ALIŐTIRILMASI

Açan İsus bulunardı Kapernaum kasabasında, toplandı türlü erlerden gelän çok insan, hem sıradan, hem büyük boydan. O üüredardı onnarı, hem Saabinin kuvedi Onunnandı da alıştırdı hastaları. O evä, neredä nasaat edardı İsus, insannar getirdilər döşektä bir kötürümü*, ki O alıőtırsın onu. Ama o beterä, ani ev doluydu insannan, onnar sokamadılar onu kapulardan. Ozaman, söküp evin örtüsünü, onnar salverdilär hastayı döşäännän bilä içerin dooru ortasına da koydular İsusun önünä. İsus, görüp onnarın inanını, dedi kötürümä: «Sana prost ediler senin günahların».

Zakoncular hem fariseylär, işidip bu lafları, başladılar sayıklamaa kendi aralarında: «Kim bu adam, ani Allahı kötüleer?! Kim var nasıl prost etsin günahları, Allahtan kaarä?» İsus, bileräk onnarın düşünmeklerini, dedi onnara: «Ne biçim fikirlär sizin üreklerinizdä? Ne taa kolay demää, „Sana prost ediler senin günahların“ mı osa „kalk ta gez“ mi? Ama biläsiniz, ki İnsan Oolunun var kuvedi dünnedä prost etmää günahları...» İsus dedi kötürümä: «Sana deerim: kalk, al döşeeni da git evinä».

Hasta kalktı, aldı döşeeni da gitti evinä, metinneyeräk Allahı büyük alıştırmak minuniyası için. Hepsi orada bulunannar da metinnedilər Allahı, deyeräk: «Fasıl işleri büün biz gördük».

LUKA 5:17–26

* Kötürüm – paralizat insan.

BAYIRDAKI NASAAT: MUTLULUK SIMARLAMAKLARI

Bir kerä İsus, görüp insanı, pindi bayıra. O nasaada, angısınnan **B**O danıştı insannara bu bayırda, deniler Bayırdaki nasaat. Nicä dä On sımarlamak, ani Allah verdi Kendi halkına Eski Baalantı vaktlarında, Bayırdaki nasaada girer insan yaşamasının moral temelleri hem o gösterer Allah Padişahlına yolu. Açıan üürenicilär hem başka insan erleşti İsusun yanında, O başladı üüretmää onnarı:

Ne mutlu o insannara, ani canca fukaara, çünkü Gök Padişahlı onnarındır.

Ne mutlu aalayannara, çünkü onnar raatlık bulaceklar.

Ne mutlu uslulara, çünkü onnara kalacak Allahtan adanmış er.

Ne mutlu dooruluk için aaç hem susamış olannara, çünkü onnar doyurulaceklar.

Ne mutlu aalemi acıyannara, çünkü onnar bulacak acıyannık.

Ne mutlu pak üreklilerä, çünkü onnar Allahı göreceklär.

Ne mutlu kavga uslandırannara, çünkü onnara denilecek Allahın oolları.

Ne mutlu dooruluk için koolanannara, çünkü Gök Padişahlı onnarındır.

Ne mutluysunuz siz, açıan Benim için insan sizi maskara eder, koolêêr hem türlü-türlü yalannan kötüleer; sevinin hem şenenin, çünkü büüktü sizin ödeeniz göklerden: bölä koolardılar prorokları da, angıları vardılar sizdän ileri.

Siz erin tuzuysunuz. Eer tuz kaybedärsä dadını, ozaman neylän enidän yapabilirsin onu tuzlu? O artık bişeyä yaramaz, sade olur sıbitmaa onu, insan çiiinesin.

Siz dünneyn aydınnınsınız. Saklanamaz bayırın tepesindä duran kasaba. Açıan da yakêrlar kandili, koymêêrlar onu bir kap içinä, ama kandillä, da o şafk eder hepsinä evdä. Bölä ko şafk etsin sizin şafkınız insannarın önündä, ki onnar görsünnär sizin ii işlerinizi hem metinnesinnär sizin Gökteki Bobanızı.

MATFEY 5:3–16

BAYIRDAKI NASAAT: MOİSEYİN ZAKONU İÇİN

Sanmayın, ani Bän geldim yıkmaa Ayozlu zakonu yada prorokların sölediklerini: Bän gelmedim yıkmaa, ama tamannamaa. Dooru söleerim sizä, nekadar olacek gök hem er, zakunun hiç bir noktası, hiç bir çizgisi silinmeyecek, taa hepsi tamannanmayınca. Bölecä, kim bozacek bu en küçük sımarlamakların birisini hem üüredecek insanınarı bölä yapmaa, ona denilecek Gök Padişahlında en küçük; kim sä tamannayacak hem bölä yapmaa üüredecek, ona Gök Padişahlında denilecek büyük adam. Söleerim sizä, eer sizin dooruluunuz aşmarsa zakoncuların hem fariseylerin dooruluunu, ozaman siz girmeyeceniz Gök Padişahlına.

Siz işittiniz, ne sölendiydi ileri: «Öldürmä; kim öldürecek, ona kesilecek sud». Bän sä deerim sizä, ki herkezinä, kim naafilä üfkelener kendi kardaşına, kesilecek sud; kim dä deyecek kendi kardaşına: «Boş kafalı!», ona kesilecek sinedrionun* sudu; kim dä deyecek: «Ahmak!», läözüm düşün ateşli cendemä. Bölecä, eer sän getirärsän kendi baaşısını kurbannaa hem orada aklına getirärsän, ani senin kardaşının var bişeyi sana karşı, brak baaşısını kurbannın yanında da ilkin git annaş kendi kardaşınnan, da ozaman gelip getir kendi baaşısını kurbannaa.

Siz işittiniz, ne sölendiydi ileri: «Orospuluk yapma». Bän sä deerim sizä, ani herkez, kim bakêr kariya havezlän, o artık orospuluk yapêr onunnan kendi üreendä. Hem taa sölendiydi, eer kim ayrılarsa kendi karısından, ko versin ona ayrılmak kiyadı. Bän sä deerim sizä: kim ayrılêr kendi karısından, — eer karısının yoksa hayırsızlık kabaatı, — o doorudêr karısını orospuluk yoluna; hem kim evlener ayrılmış kariya, o yapêr orospuluk.

Siz taa işittiniz, ne sölendiydi ileri: «Bozma eminini, ama tamanna Saabinin önündä kendi eminnerini». Bän sä deerim sizä: emin etmä hiç — ne göklän, neçin deyni o Allahın padişahlık skemnesi; ne erlän, neçin deyni orayı Allah koyêr ayaklarını; ne İerusalimnän, neçin deyni bu kasaba büyük Padişahındır; ne kendi başınnan emin etmä, neçin deyni hiç bir dä saçını yapamarsın biyaz yada kara. Ama ko olsun sizin lafiniz sade «olur» yada «olmaz», ama bundan zeedesi şeytandandır.

MATFEY 5:17–37

* *Sinedrion – iudeylerdä en üüsek sud.*

BAYIRDAKI NASAAT: SEVGİ İÇİN HEM DUA İÇİN

Siz işittiniz, ne sölendiydi ileri: «Göz erinä göz hem diş erinä diş». Bän sä deerim: karşı koyma fenaya. Ama kim urarsa senin saa yanaana, ver ursun sola da. Hem kim isteyecek seninnän suda çıkmaa hem almaa senin gölmeeni, ver ona üst rubanı da, hem kim zorladacak, gidäsin onunnan bin adım, git onunnan iki bin. Kim isteer sendän, ver hem ondan, kim isteer borç almaa sendän, saklanma.

Siz işittiniz, ne sölendiydi ileri: «Sev yakınıni hem azetmä kendi duşmanından». Bän sä deerim sizä: sevin sizin duşmannarınıni, iisözleyin sizi betva edenneri, yapın ilik sizä kin güdennerä hem dua edin sizi küstürennär hem dä koolayannar için – da olacenz Gökteki Bobanızın oolları, çünkü O izin eder güneşä, şafk etsin fenaların da, iilerin dä üstünä hem dä yollêêr yaamur doorulara da, dooru olmayannara da. Eer siz sevârseniz sade sizi sevenneri, ne ödek Allahtan sizä bunun için? Hep bunu yapmêêrlar mı vergi toplayannar da? Hem eer siz selâmnârseniz sade sizin kardaşlarınıni, büük iş mi yapêrsınız? Hep ölä yapmêêrlar mı dinsiz halklar da? Bölecä, olun kusursuz, nasıl kusursuz sizin Gökteki Bobanız.

Bakın, yapmayın ilik hepsinin önündä kendinizi göstermää deyni – zerä olmayacak sizä ödek sizin Gökteki Bobanızdan. Bölecä, açan verersin milusteniya, şamata kaldırma, nicä yapêrlar ikiüzlülär sinagogalarda hem sokaklarda, onnarı metinnesinnär deyni. Dooru söleerim sizä, onnar artık kabledelär kendi ödeeni. Senin sä, açan verersin milusteniya, ko sol elin bilmesin, ne yapêr saa elin, senin milusteniyan olsun saklı. Hem senin Boban, saklıyı görän, verecek sana açık.

Hem açan dua edersin, olma, nicä ikiüzlülär, angıları beenerlär, sinagogalarda hem sokaklarda durup, dua etmää aalemin önündä. Dooru söleerim sizä, onnar artık kabledelär kendi ödeeni. Ama sän, açan dua edersin, gir kendi içerinä da, kapayıp kapuyu, dua et kendi Bobana, Angısı saklı. Da senin Boban, saklıyı görän, verecek sana açık.

Dua ederäk tä, pek çok laf sölämä, nasıl dinsiz halklar. Onnar sanêrlar, ki çok lafedârselär, Allah onnarı işidecek. Bakmayın onnara, çünkü sizin Bobanız biler, ne zorunuz var, taa Ondan istâmediynän. Hem dua edin bölä:

MATFEY 5:38–48; 6:1–8

Bizim Bobamız

Ey, göklerde olan Bobamız!

*Ko ayozlansın Senin adın;
ko gelsin Senin Padişahlın,
ko olsun Senin istediin
erdü dä, nicä göktä.*

*Hergünkü ekmeemizi bizim
ver bizä büüinkü gündä.*

*Hem baaşla bizä bizim borçlarımızı,
nicä dä biz baaşlêêrız
bizä borçlu olannara.*

*Hem götürmä bizi denemeyä,
ama kurtar bizi kötüdän.*

*Çünkü Senindir Padişahlık
hem kuvet hem metinnik diveçtän-divecä.
Amin.*

BAYIRDAKI NASAAT: ORUÇ İÇİN HEM ZENGİNNİK İÇİN

Oruç tutarken, olmayın gücenik, nicä ikiüzlülär, çünkü onnar dürerlär suratlarını, ani göstersiz insana, ki oruç tutêrlar. Dooru söleerim sizä, onnar artık kabledêrlär kendi ödeeni. Ama sän, açan oruç tutêrsın, yaala başını hem yıka üzünü, diil ani insana gösteräsin, ki oruç tutêrsın, ama senin Bobana, Angısı saklı; hem senin Boban, saklıyı görän, verecek sana açıkça.

Toplamayın kendinizä zenginnik erdä, neredä moli hem küf yok edêrlär onu hem hırsızlar, evä girip, çalêrlar; ama toplayın kendinizä zenginnik göktä, neredä ne moli, ne küf yok etmeyeceklär onnarı hem neredä hırsızlar çalamayaceklar; çünkü neredä sizin zenginniiniz, orada olacek sizin üreeniz dä.

Tenin kandili gözdür. Bölecä, eer senin gözün olursa pak, ozaman bütün tenin senin olacek aydın; ama eer senin gözün olursa kötü, ozaman bütün tenin senin olacek karannık. Bölecä, eer sendeki aydınık – karannık, ne büük bu karannık!

Kimsey yok nasıl izmet etsin iki çorbacıya: birisindän o azetmeyecek, öbürünü dä sevecek; birisi için çalışkan olacek, öbürü için dä kasavetlenmeyecek. Yok nasıl izmet edäsiniz Allaha hem zenginnä. Onuştan deerim sizä: kasavetlenmeyin ne kendi doyumunuz için, ne rubanız için. Acaba ömür diil mi imektän zeedä, ten dä – rubadan? Bakın gök kuşlarına: onnar ne ekerlär, ne biçêrlär, ne ambar toplêrlar, ama sizin Gökteki Bobanız doyurêr onnarı. Acaba siz diilsiniz mi onnardan çok taa paalı? Hem dä sizin aranızdan kim kendi kasavettinnän ekleyebilir kendi boyuna baari bir karış? Hem rubanız için ne kasavet edersiniz? Bakın kır lüläkalarına, nasıl onnar büüyêrlar: çalışmêrlar, iplik işlâmeerlär, ama söleerim sizä, ani büük padişah Solomon giinmärdi ölä, nasıl onnarın birisi; ama eer kır otunu, angısı büün var, yaarin da atılacak fırına, Allah bölä giidirärsä, acaba O sizi taa çok giidirmeer mi, pek inanmayannar! Bölecä, kasavetlenmeyin hem demeyin: «Ne iyelim» yada «Ne içelim?», eki dä «Ne giyelim?», neçin deyni hepsini bunnarı aarêrlar dinsiz halklar. Sizin Gökteki Bobanız biler, ani sizin buna hepsinä var zorunuz. Ama aarayın bunda en ilkin Allahın Padişahlını hem Onun dooruluunu, da hepsi bunnar verilecek sizä. Bölecä, kasavetlenmeyin yaarınkı gün için, çünkü yaarınkı gün kendisi kasavetlenecek kendisi için: herbir günä etär kendi kasaveti.

MATFEY 6:16–34

BAYIRDAKI NASAAT: İNSANNARA DAVRANMAK İÇİN

Aalemä sud kesmeyin, da sizä dä Allah sud kesmeyecek, çünkü nesoy sudlan siz sud kesersiniz, öläylän sizä dä Allah sud kesecek, hem nesoy ölçüylän ölçersiniz, öläylän sizi dä Allah ölçecek. Ne bakêrsın senin kardaşın gözündä kıymıı, kendi gözündä sä odunu hesapalmêersın? Hem nasıl sän deersin kendi kardaşına: «Ver, çıkarayım kıymıı senin gözündän», açan senin kendi gözündä var odun? İkiüzlü! Çıkar ilkin odunu kendi gözündän da ozaman görecän, nasıl çıkarmaa kıymıı senin kardaşının gözündän.

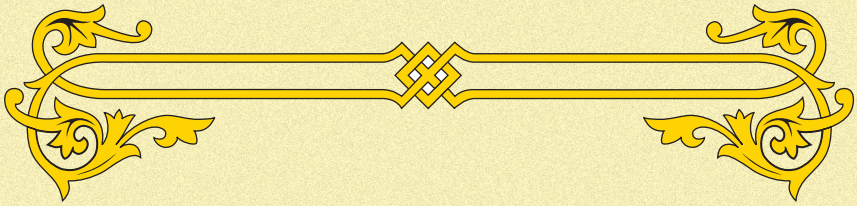
Vermeyin ayozlu işi köpeklerä hem atmayın sedefinizi domuzların önünä, ani onnar çiinâmesinnär onnarı bacaklarınnan hem, hızlanıp üstünüzä, paralamasınnar sizi.

İsteyin, da sizä verilecek; aarayın, da bulacenz; urun kapuya, da sizä açılacak; çünkü herbir isteyän kableder, hem aarayan bulêr, hem urana açarlar. Var mı sizin aranızda ölä adam, ani oolu ondan istärsä ekmek, versin ona taş? Yada, istärsä balık, versin ona yılan? Bölecä, eer siz, fena olup, becerärseniz vermää uşaklarınıza ii baaşışlar, ne kalmış Gökteki Bobanız sizin versin iilik Ondan isteyenrä.

Bölecä, herbir iştä, nasıl siz isteersiniz, sizä insannar yapsın, siz dä onnara ölä yapın; çünkü bundan tutunêr ayozlu zakon hem proroklar.

Girin dar tokattan,
çünkü geniştir tokat hem engindir yol,
angısı götürer ölümä,
hem çoyu gider ondan;
neçinki dardır tokat hem kıstavdır yol,
angısı götürer yaşamaya,
hem azı onu bulêrlar.

MATFEY 7:1–14

Altın kural

*«Bölecä, herbir iştä,
nasıl siz isteersiniz,
sizä insannar yapsın,
siz dä onnara ölä yapın».*

Evangelija Matfeydän 7:12

BAYIRDAKI NASAAT: DOORU HEM YALAN

Korunun yalancı proroklardan, angıları gelerlär sizä koyun görüntüsündä, ama içlerindä – yırtıcı canavarlar. Meyvalarından tanıyaceniz busoy insanı. Güven çotuundan üzüm yada pıtıraklıktan incir toplanılêr mı? İslää aaç islää dä meyva verer, ama prost aaç verer prost meyva. İslää aaç yok nasıl versin prost meyva, prost aaç ta – islää meyva. Herbir aacı, angısı vermeer islää meyva, kesip, ateşä atêrlar. Bölecä, meyvalarından tanıyaceniz busoy insanı.

Diil herkezi, kim deyärdi bana: «Saabi! Saabi!», girecek Gök Padişahlına, ama o, kim yapêr Benim Gökteki Bobamın iste-diini. Çoyu deyecek Bana bitki gündä: «Saabi! Saabi! Ne, diil mi Senin adından biz prorokluk edärdik? Ne, diil mi Senin adınnan şeytannarı koolardık? Ne, diil mi Senin adınnan biz yaptık çok minuniya?» Ozaman Bän bildirecäm onnara: «Bän hiç bir zaman bilmärdim sizi; uzaklaşın Bendän, fenalık yapannar!»

Bölecä, herkezini, kim sesleer Benim sözlerimi hem taman-nêêr onnarı, benzedecäm akıllı adama, angısı yapmış evini taş temeldä. Yaamış yaamur, taşmış derelär, esmiş lüzgerlär, ama ev dayanmış, çünkü onun temeli taştanmış. Ama herkez, kim sesleer Benim sözlerimi ama tamannamêêr onnarı, benzeer akılsız adama, angısı yapmış evini kumnukta. Yaamış yaamur, taşmış derelär, esmiş lüzgerlär, – da ev yıkılmış, hem onun yıkılması pek büükmüş.

İsus bitirdi sözünü, insan da şaşardı Onun üüretmesinä, neçin deyni O üüredärdi onnarı nicä bir kuvetli olan, diil zakoncular hem fariseylär gibi.

MATFEY 7:15–29

DUL KARININ OOLUNU DİRİLTMÄK

Bir kerä İsus yollandı Nain kasabasına. Onunnan barabar gittilär Onun üürenicileri hem bir büük sürü insan. Açan İsus yaklaştı kasaba tokatlarına, O gördü, nicä götürerlär gömmää ölüyü: bir dul karının biricik oolunu. Görüp aalayan anayı, Saabinin canı acıdı ona da dedi: «Aalama!» Sora O yaklaştı onnara, kim götürärdi ölü targasını, da dokundu döşää; onnar durdular, da İsus dedi: «Çocuk! Sana deerim, kalk!» Ölü, kalkıp, oturdu da başladı lafetmää; da İsus verdi onu anasına. Hepsini, kim orada vardı, sardı korku, da onnar metedärdilär Allahı, deyeräk: «Büük prorok aramızda! Allah dolaştı Kendi halkını».

LUKA 7:11–16

EKİCİ İÇİN PİLDA

İsus annattı insana ekici için bir pilda:

Çıkmış ekici ekmää. Da açan o ekärmiş, toomnarın kimisi düşmüşlär yol boyuna, konmuşlar kuşlar da gagalamışlar onnarı. Öbürleri düşmüşlär taşlı erlerä, neredä toprak azmış, da tezdä çıkmışlar, neçin deyni toprak diilmiş derin. Açan sa çıkmış güneş, onnar sörpeşmişlär, neçinki yokmuş kökleri, kurumuşlar. Toomnarın bir kısmı düşmüş çalılää, da çalılık, büüyüp, buumuş onnarı. O toomnar sa, ani düşmüşlär islää topıraa, vermişlär bereket: birileri üz kat, öbürleri altmış kat, kimileri dä otuz kat. Kimin var kulaa, ko işitsin!

Sora İsus açıkladı üürenicilerinä bu pildayı:

Herkezinä, kim işider Allahın Padişahlı için sözü, ama annemêr, geler diavol da çalêr onun üreendä ekilmiş — tä neyâ geler yol boyunda ekilän toom. Taşlıkta ekilän sä sayılêr o, kim işider sözü hem osaat kableder onu; ama kendisinin kökü olmadı için o sallanêr: açan geler zorluk yada Allahın sözü için koolamak, o kişi osaat kösteklener. Çalılıkta ekilän sayılêr o, kim işider sözü, ama yaşamanın kaçınmakları hem zenginii sevmäk buuldêrlar sözü, da o toom kalêr kısır. İslää toprakta sa ekilän toomnar sayılêr onnar, kim işider hem annêr Allahın sözünü, da verer bereket: birileri üz kat, öbürleri altmış kat, kimileri dä otuz kat.

MATFEY 13:3–9, 18–23

GÖK PADİŞAHLII İÇİN ALTI PİLDA

Bir kerä İsus, çıkip evdän, oturdu denizin boyunda. Onun yanına toplandı çok insan, da O, pinip kayaa, başladı üüretmää kenarda duran insannarı. Saabi lafedärdi pildaylan:

Gök Padişahlı benzeer adama, angısı ekmiş kendi tarlasında booday; açan hepsi uyuyardı, geldi onun duşmanı, ekti boodaylıkta yaban otu da gitti. Açan ekinnär çıktılar, peydalandı yaban otları da. Çorbacının çırakları, gelip, dedilär: «Çorbacı! Sän ektin kendi tarlana booday. Neredän orada yaban otları?» O cuvap etti onnara: «Bunu yaptı duşman». Çıraklar dedilär ona: «Eer istärsän, biz gidecez da yolacez onnarı». Ama o dedi: «Yok, diil lääzım, zerä, yolarkan yaban otlarını, siz çıkarmayasınız onnarlan bilä boodayı da. Brakın büüsün o da, bu da orak vakıdına kadar; ozaman bän deyecäm orakçılara: „Toplayın ilkin yaban otlarını da baalayın onnarı demet-demet, ani yakmaa deyni, boodayı da toplayın benim ambarıma“».

İsus annattı onnara taa bir pilda:

Gök Padişahlı benzeer hardal toomuna, angısını adam almış da ekmiş kendi tarlasında. Hem makar bu tenelär başka toomnardan hepsindän küçük, hardal, açan büüyer, olër ekinnär arasında en büük da olër fidan, ölä ki kuşlar, konup, yapınêrlar onun dallarında.

Sölärdi O onnara başka pildalar da:

Gök Padişahlı benzeer drojdiyä, angısını karı, alıp, koyêr üç demirli una, da bütün hamur kabarêr.

Gök Padişahlı taa benzeer bir tarlada gömülü paalı haznaya. Adam, bulup onu, kimseyä sölämemiş. Sevineräk buluntuya, o gitmiş da, satıp bütün kendi malını, satın almış o tarlayı.

Gök Padişahlı taa benzeer alış-verişçiyä, angısı aarêêr islää sedef tenelerini. Bulup bir kıymetli sedef tenesi, o, gidip, satmış bütün kendi malını da satın almış onu.

Gök Padişahlı taa benzeer denizä atılmış setkaya, nereyi tutulmuş türlü-türlü balıklar. Açan setka dolmuş, balıkçılar çekmişlär onu kenara, sora da, oturup, islää balıkları toplamışlar kaplara, prosları da sıbtmışlar. Bölä olacek dünneyin bitkisindä: angillär geleceklär, ayıraceklar fena insannarı dooruların arasından da ataceklar onnarı ateşli fırına; orada olacek aalayış hem diş gıcirtısı.

MATFEY 13:1–2, 24–33, 44–50

İİSUS ZAPEDER GÖLDÄ BORANI

Bir kerä İisus hem Onun üürenicileri aykırlardılar kayıklan Galileya gölünü. Yolda İisus uykuya daldı. Ansızdan göldä kalktı bir büyük boran, ölä ki dalgalar başladılar doldurmaa kayı suylan. Ozaman üürenicilär uyandırdılar İisusu da dedilär: «Saabi! Kurtar bizi: kaybeleriz». İisus dedi onnara: «Neredä sizin inanınız? Ne ölä korkaksınız, az inanannar?» Sora, kalkıp, yasakladı lüzgerä hem dedi borana: «Sus, vazgeç!» Lüzgär osaat sendi, göl uslandı, da oldu suskunnuk.

Üürenicilär, korkup hem şaşıp, deyardılar biri-birinä: «Kim san-ki O, ani lüzgerlerä dä, suya da izin eder, ölä ki onnar sesleerlär Onu?»

MATFEY 8:23–27; MARK 4:37–41; LUKA 8:22–25

HRİSTOS DİRİLDER İAIRIN KIZINI

Bir kerä Galileya gölün boyunda İsus üüredärdi insannarı, ani geldiydilär Ona türlü erlerdän. Sinagoga zaabitlerin birisi, adı İair, yaklaştı İsusı, düştü Onun ayaana da başladı kızgın yalvarmaa Ona: «Kızım benim ölüm atındä. Gelsäna koyasın onun üstünä ellerini, ani o ölmesin». İsus gitti onunnan. Çok insan gidärdi Onun ardına, sıkıştırarak Onu her taraftan.

Bir karı, angısı oniki yıl zeetlenärdi kanamaktan, çok çekmişti türlü doktorlardan, ama imdat görmemişti, işitmiş İsus için. O sıyıştı insan arasından, yaklaştı geeridän İsusı da saklıdan dokundu Onun rubasına. Karı düşünärdi: «Eer sade dokunarsam Onun rubasına, alışacam». Da o saat o duydu, ani alıştı hastalıktan.

İsus ta duydu, ani Ondan çıktı kuvet, döndü insana da sordu: «Kim dokundu Benim rubama?» Üürenicilär, annamayıp, neçin O sorêr bunu, dedilär Ona, ani insan her taraftan sıkıştırêr Onu. Ama İsus aarardı gözlerinnän onu, kim yaptı bunu. Karı, bileräk, ne oldu ona, titireräk hem korkarak yaklaştı, düştü Onun ayaana da annattı Ona bütün doorusunu. O da dedi karıya: «Senin inanın kurtardı seni. Git usluluklan da doorul senin hastalıundan».

Açan O taa sölärdi bunu, sinagoganın zaabitinä insannar geldilär da dedilär: «Senin kızın öldü. Neçin zaamet ettiräsin Üürediciyi?» Ama İsus, işidip onnarın laflarını, dedi İaira: «Korkma, sade inan». Gelip İairın evinä, O gördü bir büyük kahr, evdekileri üüsek seslän aalardılar hem dizärdilär. İsus dedi onnara: «Neçin siz kahırlanêrsınız? Ne aalêêrsınız? Kız ölmedi, ama uyuyêr». Da onnar gülärdilär Onu. Ama İsus, alıp Petriyi, İakovu, İoanı hem ölmüş kızın anasını-bobasını, girdi o içeri, neredä o yatardı. O yaklaştı kıza, aldı onun elini da dedi: «Kız, deerim sana: kalk!» Kızçaaz o saat kalktı da başladı gezmää. Bu minunyayı görennär pek şaştilar.

MARK 5:21–42

İİSUS DOYURÊR BEŞ BİN KİŞİ

Bir kerä İisus gitti üürenicilerinnän Galileya gölün öbür tarafına. Onun ardına gitti çok insan, neçin deyni gördülär minuniyaları, ani O yaptı hastalarlan.

İisus pindi bayıra da orada oturdu Kendi üürenicilerinnän. Yaklaşardı Paskellä, iudeylerin yortusu. İisus, görüp, ki Ona gelir çok insan, deer Filipä: «Neredän biz var nasıl alalım ekmek, onnarı doyurmaa deyni?» O deyärdi bunu, deneyeräk Filipi, ama Kendisi artık bilärdi, ne isteer yapsın.

Filip cuvap edärdi Ona: «İkiüz dinariylik* ekmek tä olur az, ani herkezinä etsin baari birazar».

Onun başka bir üürenicisi, Andrey, Simon Petrinin kardaşı, deer Ona: «Burada bir çocukta var beş arpa ekmää hem iki balıçak, ama etär mi onnar bu kadar insana?» İisus dedi: «Buyur edin onnara, yan gelsinnär». O erdä vardı çok ot. Hepsi yan geldi. Onnar sa vardı beş bin kişi kadar.

İisus, alıp ekmekleri hem söyleyip şükürlük duasını, daattı insana, hem balık, kim nekadar istärdi. Açan da hepsi doydı, O dedi Kendi üürenicilerinä: «Toplayın kalan parçaları, bişey kaybelmesin». Hem topladılar, hem doldurdular oniki çiten ekmek parçası, ani kaldılar iyennerdän sora.

Ozaman insannar, görüp İisusun yaptı minuniyayı, dedilär: «Hakına bu O Prorok, Angısı lääzımdı gelsin dünneyä».

İOAN 6:3–14

* *Dinariy – Roma vakıdında gümüş para, angısı ozaman geçärdi İzraildä. Bir günnük işin parası.*

İİSUS GEZER SU ÜSTÜNDÄ

Ekmeklärlän hem balıklarlan minuniya yaptıktan sora İisus osaat buyurdu Kendi üürenicilerinä, girsinnär kayık içinä hem yol-lansınar öbür kenara, beklämeyeräk, nezaman O kolverecek insanı. Kolverip insanı, İisus pindi bayıra dua etmää da avşamnän orada kaldı yalnız. Bu vakıt üürenicilärlän kayık artık gölün ortasındaıdı, ona urardı dalgalar, neçin deyni esärdi büük lüzgär. Sabaa karşı da onnar gördülär, ani İisus Kendisi geler onnara dooru göldän. Üürenicilär, görüp, ani O geler su üstündän, korktular, deyeräk: «Bu bir görüntü!», da korkudan giriştilär baarmaa. Ama İisus osaat dedi onnara: «Üreklenin! Bu Bänim, korkmayın».

Petri dedi Ona: «Saabi! Eer bu Sänsän, buyur bana geleyim sana su üstündän». İisus dedi: «Gel». Çıkıp kayıktan, Petri başladı gitmää İisusa, ama korktu büük lüzgerdän da, çekedip buulmaa, baardı: «Saabi! Kurtar beni!» İisus osaat uzattı elini, tuttu onu da dedi: «Az inannı! Neçin sän şüpeyä girdin?» Açan da onnar girdilär kayaa, lüzgär yavaşıdı.

Onnar, kim kayıktaydı, yaklaşıp, baş iilttilär Ona, deyip: «Hakına Sän Allahın Ooluyusun».

MATFEY 14:23–33

İİSUS HRİSTOZUN ÜZÜ DİİŞİLER

Bir kerä İisus aldı yanına Petriyi, İakovu hem İoanı da pindi bir üüsek bayıra. Da açan O dua edärdi, üürenicilär gördülär, nasıl Onun üzü diişildi: üzü şafklandı, nicä güneş, rubaları da oldular kaar gibi biyaz. Hem Moisey, hem prorok İliya, gelip Allahın yanından, lafedärdilär İisuslan. Sarsalanmış üreklän Petri dedi İisusa: «Saabi! İi, ki biz buradayız. Eer istärsän, yapacez dallardan üç bordey: Sana, Moiseyä hem İliyaya». Henez o söledi bu lafları, nasıl bir şafklı bulut sardı onnarı, hem buluttan geldi bir ses: «Bu Benim sevgili Oolum, Angısı sevindirer Benim üreemi, Onu sesleyin».

İşidip bu sesi, üürenicilär korkuylan düştülär erä. Ama İisus yaklaştı onnara da, dokunup, dedi: «Kalkın, korkmayın». Bakınıp, onnar kimseyi görmedilär, yalnız İisustan kaarä.

İneräk onnarlan bayırdan, İisus dedi onnara: «Kimseyä sölämeyin onun için, neyi şindi hemen gördünüz, taa ozamana kadar, açan İnsan Oolu dirilecek ölülerdän».

MATFEY 17:1–9; LUKA 9:28–36

DAYMA AFEDÄN SEVGİ

Bir kerä Petri, yaklaşıp İisusa, sordu Ona: «Saabi! Kaç kerä afe-deyim kardaşımı, eer o bana karşı yaparsa günah? Edi kerä mi?» Bu laflara İisus bölä cuvap etti: «Deerim sana: diil edi kerä, ama etmiş kerä edi». Hem annattı bir pilda:

Gök Padişahlı benzeer buna: varmış bir padişah, angısı istemiş ödeşmää kendi çıraklarınnan. Açan çeketmiş ödeşmäk, ona getirmişlär bir adam, angısı ona borçluymuş on bin talant*; ödeşmäk için dä onun parası olmadı için, padişah buyurmuş satmaa hem onu kendisini, hem karısını, hem uşaklarını, hem bütün onun varlunu, ki ödemää borcunu. Ozaman çırak diz çökmüş padişahın önünä da yalvarmış: «Çorbacım, beklä taa biraz, bän hepsini sana ödeyecäm». Padişahın canı acımış o çıraa, kolvermiş onu hem baaşlamış ona borcunu. Çırak sa, çıkıp, bulmuş kendi kafadarların birisini, angısı borçluymuş ona üz dinariy, da, tutup onu, buuarmış, deyeräk: «Çevir bana bütün borcunu!» Ozaman onun kafadarı, düşmüş onun ayaana, yalvararak: «Beklä biraz, da bän hepsini verecäm sana». Öbürü sä istämemiş, ama gitmiş kapat-tırılmış onu zindana, taa vermeyincä borcunu. Onun kafadarları, ani görmüşlär, ne olmuş, pek gücenmişlär da, gelip, annatmış-lar bu iş için kendi padişahına. Ozaman padişah çaarêr onu da deer: «Fena çırak! Bütün benim borcumu bän sana baaşladım, neçin deyni sän yalvardın bana; düşmärdi mi sän dä afedäsin kendi kafadarını, nasıl bän afettim seni?» Hem, darılıp, padişah vermiş onu zeetleyicilerä, taa çevirmeyincä ona bütün borcunu. Bölä Benim Gökteki Bobam da yapacak sizä, eer herkeziniz bütün ürektän afetmärsä kardaşına onun günahlarını.

«Bizim Bobamız» duasında Saabi üüreder bizi bölä dua etmää afetmäk için: «Baaşla bizä bizim borçlarımızı, nicä dä biz baaşlêêrız bizä borçlu olannara».

MATFEY 6:2; 18:21–35

* Talant – iudeylerin en büyük parası, yapêr yakın 30 kila gümüş.

CANA YAKIN SAMARİYALİ İÇİN PİLDA

Bir zakoncu, deneyerek İisusu, sordu: «Üredici, ne bän yapayım, ki edeneyim diveç yaşamak?» İisus dedi ona: «Ayozlu zakon-da ne yazılı?» Zakoncu cuvap etti: «Sev Saabi Allahını senin bütün üräännän, hem bütün canınnan, hem bütün kendi kuvedinnän, hem bütün aklınnan, hem sev yakınıni, nicä kendi-kendini». İisus dedi ona: «Sän islää cuvap ettin. Bölä yap, da yaşayacan». Ama öbürü, kendisini dooru çıkarmaa isteyerek, dedi İisusa: «E kim benim yakınıim?» Cuvap erinä İisus annattı ona bir pilda:

Adamın biri gidärmış İerusalimdän İerihona da düşmüş haydutların ellerinä, angıları soyundurmuşlar onun rubalarını, yaralamışlar onu da gitmişlär, brakıp onu ne diri ne ölü. Bir popaz gidärmış o yoldan da, görüp onu, geçmiş yanından. Bir levit tä, angısı bulunmuş o erdä, yaklaşp, bakmış da gitmiş. Bir samariyalı adam* sa, geçerek, hesapalmış onu, canı acımış zavallıya. Samariyalı, yaklaşp, baalamış onun yaralarını, dökeräk yaralara yaa hem şarap. Pindirip kendi eşeenä, samariyalı götürmüş onu bir konaa da bakmış onu. Ertesi günü, çıkararak yola, vermiş para konak evinin çorbacısına da demiş ona: «Bakasın onu da, harcarsan zeedä, dönüştä bän veririm sana».

Annadıp bu pildayı, İisus sordu zakon üredicisinä: «Nasıl sän düşünersin, o üç kişidän haydutların elinä düşän adama angısı yakınıdır?» Zakoncu cuvap etmiş: «O kişi, angısı yapmış ona ilik». Ozaman Hristos dedi ona: «Gidäsin da sän dä bölä yapasın».

LUKA 10:25–37

* Samariyalılar – iudeylerin komuşuları. Bu iki halk duşmannık edärdi.

İİSUS – İİ GÜDÜCÜ

Hristozu dünneyä yolladı gökteki Bobası, olsun Güdücü Onun Halkına. Nicä güdücü bakêr koyunnarı, ölä İisus ta, dünneyin Kurtarıcısı, bakêr onnarı, kim kableder Onu bütün üräännän hem tamannêr Onun sımarlamaklarını kendi yaşamasında. Tâ Saabi İisusun sözləri:

Dooru, dooru söleerim sizä: kim girmeer koyun auluna kapudan, ama girer başka türlü, o hırsız hem haydut; ama kapudan girän – koyunnarın güdücüsüdür. Ona kapucu açêr kapuyu, koyunnar da sesleer onun sesini, o da çaarêr koyunnarı adınca hem çıkarêr onnarı. Ačan da o çıkarêr kendi koyunnarını, gider onnarın önü sora, koyunnar da gider onun ardına, neçin deyni tanıyêrlar onun sesini. Yabancıнын ardına sa gitmeerlär, ama kaçêrlar ondan, neçin deyni tanımêêrlar yabancı sesi.

Dooru, dooru söleerim sizä: Bän koyunnara kapuyum. Hepsi, kim Bendän ileri gelärdilär, hırsızdır hem hayduttur; ama koyunnar seslämedilär onnarı. Bän kapuyum: kim girecek Bendän, o kurtulacak hem bulacak otlak. Hırsız gelir sade çalmaa, öldürmää hem zän etmää, Bän sä geldim, ki sizin olsun yaşamanız hem olsun bolluunuz.

Bän ii Güdücüyüm: ii güdücü verer ömürünü kendi koyunnarı için. Yanaşan sa, diil güdücü, angısının koyunnar diil kendisinin, göreräk, ani gelir canavar, brakêr koyunnarı da kaçêr; canavar da kapêr onnarı hem daadêr onnarı. Yanaşan da kaçêr, neçin deyni o düşünmeer koyunnarı.

Bän ii Güdücüyüm, hem tanıyêrım Benimkilerini, hem Benimkileri tanıyêrlar Beni. Nasıl Boba tanıyêr Beni, ölä Bän dä tanıyêrım Bobayı; hem ömürümü koyêrım koyunnar için. Benim var başka koyunnarım da, angıları diil bu auldan, onnarı da Bän läüzim getireyim, onnar da işideceklär Benim sesimi, ozaman olacak bir sürü hem bir Güdücü.

Boba sever Beni onuştan, ani Bän vererim ömürümü, sora da genä onu kabledecäm. Kimsey onu almêêr Bendän, ama Bän Kendim vererim onu. Benim var kuvedim vermää ömürümü hem var kuvedim genä kabletmää. Bu sımarlamayı Bana verdi Benim Bobam.

İOAN 10:1–5, 7–18, 30

KIZKARDAŞLAR MARFA HEM MARIYA

İerusalimä yakın bulunardı bir küü, angısına denilärdi Vifaniya. Orada yaşardılar kızkardaşlar Marfa hem Mariya hem onnarın kardaşı Lazar. Hepsi üçü dä pek sevärdilär İisusu hem dayma çaarardılar Onu kendilerinä.

Bir kerä, açan İisus geldi onnara, Mariya, oturup Onun ayakları yanında, seslärdi Onun sözünü. Marfa da izmet edärdi bir büük ikram yapmaa. O beenmärdi, ani Mariya yardım etmeer ona. Marfa yaklaştı İisusa da dedi: «Saabi! Acaba Sän görmeersin mi, ani kızkardaşım braktı beni, izmet edeyim yalnız? Sölä ona, yardım etsin bana». İisus dedi ona: «Marfa! Marfa! Sän çalışêrsın hem kaçınêrsın çok iş için, ama läüzim sade bir; Mariya sa ayırdı en ii işi, angısı ondan hiç alınmaz».

LUKA 10:38–42

BİR AKILSIZ ZENGİN İÇİN PİLDA

İsus, nasaat ederäk halka, dedi: «Bakın, olmayın tamah, çünkü insanın ömürü diil baalı onun varlın bolluuna». O annattı insana bölä bir pilda:

Bir zenginın tarlası vermiş islää bereket, da o sayıklarmış: «Näbayım bän? Yok nereyi koyayım bereketimi. Tä ne yapacam: yıkacam ambarlarımı da yapacam eni, büük, da toplayacam orayı bütün ekinimi hem bütün varlımı. Ozaman da deyecäm canıma: „Canım! Çok malın senin var çok yıllara. Hoşlan raat, iç, i, şennen!“» Ama Allah dedi ona: «Akılsız! Bu gecä alacaklar senin canını; kimä kalacak senin topladın mal?» Bölä olêr onunnan, kim toplêêr zenginnik kendisi için, ama zenginnämeer Allahın hatırına.

Saabi taa dedi: «Bölecä, aaramayın, ne iyäsiniz yada ne içäsiniz, hem düşünmeyin bunun için, neçin deyni hepsini bunu aarêêrlar bu dünneyin halkları; sizin Bobanız sa biler, ki sizin var zorunuz buna. En ilkin aarayın Gök Padişahlını, da hepsi bunnar verilecek sizä. Korkma, küçük sürü! Sizin Bobanız havezlän verer sizä Padişahlını. Satın, neyiniz var, hem verin milusteniya. Hazırlayın eskimäz keseleri, tükenmäz zenginnii göklerde, nereyi hırsız girmeer hem neredä moli imeer, çünkü, neredä sizin zenginniiniz, orada üree-niz dä olacek».

LUKA 12:15–21, 29–34

ZENGİN İÇİN HEM LAZAR İÇİN PİLDA

İisus annattı bölä bir pilda:

Bir adam yaşarmış pek zengin: taşıyarmış paalı ruba hem her gün yaşarmış şenniktä hem sefalıkta. Varmış bir yoksul adam, adı Lazar, angısı yatarmış tokatlar boyunda, bütün teni kabuklu yara olmuş, hem istärmış doyensun baari zenginin sofrasından düşän trofalarlan; artık köpeklär gelip yalarmışlar onun yaralarını.

Lazar ölmüş, da angillär götürmüşlär onu Avraamın kucaana; zengin dä ölmüş, da gömmüşlär onu. Da cendemdä, zeetlerdä, bakınıp, o görmüş uzakta Avraamı hem onun yanında Lazarı, da yalvarmış: «Avraam, bobam! Kıyma beni da yolla Lazarı, ani o, yıslayıp kendi parmaanın ucunu, serinnetsin benim dilimi, çünkü bän zeetlenerim burada yalında». Ama Avraam demiş: «Evlät! Aklına getir, ki sän artık kablettin yaşamanda iilik, Lazar sa – zorluk; şindi sä o burada raatlanêr, sän dä zeet çekersin. Bundan kaarä bizim hem sizin aramızda var pek büyük çukur, ölä ki onnar, kim isteer geçmää buradan sizä, yapamazlar bunu, hem hep ölä sizdän dä bizä yok nasıl geçmää».

«Ozaman yalvarêrım sana, bobam, – demiş zengin Avraama, – yollasana Lazarı benim bobamın evinä, çünkü benim var beş kardaşım; ko annatsın onnara bu er için, ki baari onnar düşme-sinnär burayı». Avraam cuvap etmiş ona: «Onnarda var Moisey hem proroklar; ko seslesinnär onnar». Öbürü dä demiş: «Yok, bobam! Ama eer ölülerdän birisi gelärsä onnara, atılacaklar günahlarından». Ozaman Avraam demiş ona: «Eer Moiseyi hem prorokları seslämärselär, ozaman, kâr birkimsey ölülerdän dirilärsä dä, inanmayacaklar».

LUKA 16:19–31

KAYIP KOYUN İÇİN PİLDA

İisus geldi dünneyä, ani Allahtan uzaklaşan hem Onu unudan insannarı bulmaa hem kurtarmaa. O, ii ürekli Güdücü olup, herzman aarêêr kaybelmiş koyunu. Kendi pildaların birisindä İisus dedi:

Kim sizin aranızdan, eer varsa üz koyunu, kaybedip onnarın birisini, brakmayacak doksan dokuzunu kırdä da başlamayacak aaramaa kayıp olanı, taa bulmayınca onu? Bulup ta, alacak onu omuzlarına da sevinmeliklän gelip evä, çaracak dostlarını hem komuşularını da deyecek onnara: «Sevinin benimnän barabar: bän buldum benim kayıp koyunumu». Dooru söleerim sizä, ani göklerde dä hep ölä taa çok sevinmelik olacek Allaha dönän bir günahker için, nekadar doksan dokuz dooru insan için, angıların yok zoru, pişman olup, Allaha dönmää.

LUKA 15:3–7

KAYIP OOL İÇİN PİLDA

Taa bir pilda annattı İsus insannara:

Bir adamın varmış iki oolu; da demiş küçük oolu bobasına: «Boba! Ver varlun bana düşün payını». Da bobası pay etmiş onnara varlunu.

Birkaç gün geçtiyän, küçük ool, toplayıp neyi varmış, gitmiş bir uzak memleketä da harcamış orada kendi parasını, çapkın-çapkın yaşayarak. Ačan sa harcamış hepsini, o memlekettä olmuş bir büyük açlık, da o başlamış zorluk çekmää. Da gelmiş çocuk memlekettä yaşayan bir adama, öbürü dä koymuş onu kırlarında domuz gütmää; da o kayılmış baari domuzların yalını isin, ama ona kimsey vermärmiş.

Gelip kendisinä, o demiş: «Benim bobamın evindeki çırakların var bol ekmää, bän dä ölerim açlıktan. Kalkıp, gidecäm bobama da deyecäm: „Boba! Bän günaha girdim gökün hem senin önündä da artık yok üzüm denileyim senin oolun. Kablet beni çırak“». Da o gitmiş bobasına.

Ačan o taa uzaktaymış, bobası görmüş onu da canı acımış ona; da kaçarak çıkmış ona karşı, sarmaşmış ona da başlamış öpmää. Oolu da demiş ona: «Boba! Bän günaha girdim gökün hem senin önündä da artık yok üzüm sayılayım senin oolun». Bobası da demiş çıraklarına: «Getirin en islää rubayı, hem giidirin onu, hem verin onun parmaana bir üzük hem ayaana ayak kabı; hem getirin bir besli dana da kesin onu – konuşacez! Çünkü benim oolum ölüdü da dirildi, kayıp olduydu da bulundu».

Büük oolu sa onun kırdıydı. Da açan, döneräk, yaklaştı evä, o işitti türkü sesi hem büyük sevinmelik; da, çaarıp çırakların birisini, sordu, ne olêr. Çırak dedi ona: «Senin boban kesti bir besli dana, neçin deyni senin kardaşın geldi saa-selem». Büük oolun üfkesi çıktı, da o istämärdi girmää. Bobası da, çıkıp, çaardı onu. Ama o dedi bobasına: «Bän buncak yıl sana izmet ederim hem yoktur seslämediim seni, ama sän hiç bir kerä vermedin bana bir keçi olaa bilä, ani bän konuşayım dostlarımnan. Ačan sa geldi senin bu oolun, angısı harcadı varlunu hayırsız karırlan, sän kestin ona bir besli dana».

Bobası da dedi ona: «Oolum benim! Sän her zaman benimnänsin, hem bütün benim varlım senindir, ama onun için läözüm sevinmää hem şennenmää, ani senin kardaşın ölüdü da dirildi, kayıptı da bulundu».

LUKA 15:11–32

İİSUS ALIŞTIRİR ON HASTA

İerusalimä gidärkän İisus geçärdi Samariya hem Galileya arasından. Açan O girärdi bir küüyä, O karşıladi on kişi, angılarında vardı deri hastalı. Durgunup, uzaktan-uzaa onnar baarardılar: «İisus Çorbacı! Kıyma bizi!» İisus dedi onnara: «Gidin, gösterilin popazlara». Onnar gittilər da yolca gördülär, ani alıştılar kendi tıtsi hastalından.

On kiřidän, ani paklandılar hastalıktan, sade biri döndü geeri İisusa. O düştü Onun ayaklarına, şükür ederäk Ona hem üüsek seslän metederäk Allahı. O adam samariyalıydı, öbürleri sä iudeydi.

İisus dedi: «Ne, onunuz da paklanmadınız mı? Neredä kalan dokuz kişi? Neçin kimsey gelmedi metetmää Allahı, bu yabancıdan kaarä?» Sora İisus danıştı ona laflarlan: «Kalk, git; senin inanın kurtardı seni».

LUKA 17:11–19

FARİSEY İÇİN HEM HARÇÇI İÇİN PİLDA

Biz dayma düşüneriz kendimiz için, ani biz dooruyuz, inancıyız hem heptän günahsızız. Farisey için hem harççı için pildayı İisus annattı onnara deyni, kim şüpesiz sayardı kendisini dooru, aalemi dä bişeyä saymardı:

İki adam girmişlär ayozlu binaya dua etmää. Birisi fariseymiş, pek saygılı hem inancı adammış, o pek sıkı tamannarmış Allahın zakonunu. Öbürü dä – harççıymış: o toplarmış vergi Roma imperiyasına, baskı yaparak sıradan insana. Farisey, durup, dua edärmış bölä: «Allahım! Şükür ederim Sana, ani bän diilim ölä, nicä başkaları: diilim haydut, aalemi küstürücü, hayırsız, diilim ölä, nicä bu harççı; iki kerä haftada oruç tutêrim hem vererim Sana bütün gelirlerimin onuncu payını».

Harççı sa, durarak bir tarafta, kıyışamarmış kaldırsın gözlerini gökâ bilä. Urarak kendi güüsünä, o deyärmış: «Allahım! Afetsänä beni, günahkeri!»

Söleerim sizä, ani Allah o harççıyı saydı taa dooru, nekadar fariseyi: çünkü herkezi, kim üüselder kendisini, aşalanacak, ama kim aşaalêêr kendisini, üüseldilecek.

LUKA 18:10–14

İİSUS İİSÖZLEER UŞAKLARI

Bir kerä üürenicilär sordular İisusa: «Kim taa büük Gök Padişahlılında?» İisus, çaarıp bir uşaa, koydu onu onnarın arasında da dedi: «Eer yolunuzdan dönüp, uşak gibi olmarsanız, girmeyeceniz Gök Padişahlılına. Bölecä, kim alçaldarsa kendisini bu uşak gibi, o taa büük Gök Padişahlılında. Hem kim kabledecek bölä bir uşak Benim adım için, o Beni kableder».

Bir kerä İisusa getirdilär uşakları, ani O, koyup onnarın üstünä ellerini, dua etsin. Ama Onun üürenicileri brakmardılar onnari. İisus ta dedi: «Brakın uşakları hem engel etmeyin onnara yaklaşmaa Bana, çünkü bölelerindir Gök Padişahlılı». Sora O koydu uşakların üstünä ellerini da iisözledi onnari.

MATFEY 18:1–5; 19:13–15

KÖRU ALIŞTIRMAK

İsus geldi bir büyük kasabaya İerihona. Nicä dä herzaman, Onun yanına toplandıydı çok insan. Kasaba girişindä yol boyunda oturardı hem dilenärdi bir kör. Onun adıydı Vartimey. İşidip, ani onun yanından geçer İsus, Angısının minuniyaları için ona annattıydılar, kör başladı baarmaa: «İsus, Davidin Oolu! Kıyma beni!» Çoyu susturdılar Vartimeyi, ama o taa pek başladı baarmaa: «Davidin Oolu! Kıyma beni!»

İsus durdu da buyurdu, çaarsınar onu. Birkaç kişi, yaklaşıp köra, dedilär: «Korkma, kalk: O çaarêr seni». Vartimey kalktı, sıbıttı sırtından üst rubasını da yaklaştı İsus. İsus sordu ona: «Ne isteersin sän Bendän?» Kör cevap etti: «Açılsın gözlerim». İsus dedi ona: «Git, senin inanın kurtardı seni». Vartimeyin o saat açıldı gözleri da o gitti İsusun ardına, metederäk Allahı.

MARK 10:46–52; LUKA 18:43

İİSUS DİRİLDER LAZARI

Vifaniyada, İerusalimä yakın bir küüdä, yaşardılar Lazar hem onun kızkardaşları. Onnar İisusun dostlarıydılar. Bir kerä İisus kabletti bir acı haber. Kızkardaşlar yolladılar sölemää Ona: «Saabi! Bizim kardaşımız, angısını sän seversin, hasta». İisus, işidip bunu, dedi: «Bu hastalık diil ölümä, ama Allahın metinnii için, ko metinnensin bununnan Allahın Oolu». O kaldı taa iki gün o erdä, neredä bulunardı üürenicilerinnän, sora da gitti Vifaniyaya, bileräk, ani Lazar öldü.

İudeylerin çoyu geldilər kızkardaşlara, savaşarak daatmaa onların kahırlarını kardaşları öldüü için. Marfa, görüp İisusu, dedi Ona: «Saabi! Eer Sän olsaydın burada, ölmeyeceydi benim kardaşım. Ama şindi dä bilerim, ani ne dä Sän istesän Allahtan, verecek Sana Allah». İisus dedi: «Dirilecek senin kardaşın». Hem dedi: «Bänim Dirilmäk hem Ömür; Bana inanan eer ölsä dä, dirilecek. Hem herkezi, kim yaşêêr hem inanêr Bana, ölmeyecek diveç. İnanêrsın mı bunu?» Marfa dedi: «Ölä, Saabi! Bän inanêrım, ani Sänsin dünneyä gelän Hristos, Allahın Oolu».

Sora Marfa gitti da çardı kızkardaşını Mariyayı. Açan İisus gördü aalayan Mariyayı hem onunnan gelän aalayan iudeyleri, O, kahırlanarak canında, dedi: «Nereyi koydunuz onu?» Ona dedilər: «Saabi! Gel da bak». İisus yaklaştı kaya mezarına, neredä gömülüydü Lazar. O izin etti, aktarsınar mezarın girişindän taşı. Marfa da dedi, ani Lazar artık dört gün ölü. İisus cevap etti ona: «Sölämedim mi Bän sana, ani, eer inanarsan, görecän Allahın büyük işini?» Açan taşı aktardılar, İisus kaldırdı bakışını gökâ da dedi: «Bobam! Şükür ederim Sana, ani Sän işittin Beni. Bän bilärdim, ani Sän herzaman işidersin Beni, ama söledim bunu burada duran insannar için, ani inansınnar, ki Sän yolladın Beni». Söleyip bunu, O çardı üüsek sezlän: «Lazar! Çık!» Da ölä çıktı, elleri hem ayakları sarılı gömmäk platlarinnan.

İudeylerin çoyu, kim gördü bu minuniyayı, inandılar İisusa. Ama fariseylär hem baş popazlar bundan beeri neetlendirilär öldürmää Onu.

İOAN 11:1–50

ZAKEYİN ALLAHA DÖNMESİ

Genä geldi İsus İerihon kasabasına, angısı bulunêr Ölü denizä yakın. Da tä bir adam, adı Zakey, vergi toplayıcıların başı hem zengin bir adam, istedi görmää İsusunu, ama görämärdi kalabalık beterinä, neçin deyni o alçak boyluydu. Onu görmää deyni, Zakey kaçtı ileri da tırmaştı bir incir aacına, neçin deyni İsusun yolu geçärdi onun yanından. Yaklaştıynan o erä, İsus baktı yukarı da, görüp onu, dedi: «Zakey! İn erä çabuk, çünkü büün Bän läözım uurayım senin evinä». Da o tez indi aaçtan da kabletti İsusunu kendi evindä büük sevinmeliklän.

Hepsi, göreräk bunu, çekettilər üfkelenmää hem deyärdilər, ani İsus geldi günahker adamın evinä. Zakey sä dedi Saabiyä: «Neyim var, yarısını bän verecäm fukaaralara hem birkimseyi aldattısaydım, verecäm dört kat». İsus dedi: «Şindi geldi kurtuluş Zakeyin evinä, neçin deyni o da Avraamın evladıdır. İnsan Oolu geldi bulmaa hem kurtarmaa kayıpları».

LUKA 19:1–10

KİMÄ ÇOK AFEDİLER, O ÇOK SEVER

Fariseylerin birisi, Simon, çaardı İisusu kendisinä ekmek imää. İisus, kayıl olup, geldi onun evinä.

Da tä bir günahker karı, üürenip, ani İisus bulunêr fariseyin evin-dä, getirdi alibastradan bir kap, angısında vardı miru – paalı gözäl kokar oloy – da durdu geeridä, Onun ayakları yanında. Aalayarak, o yıkardı göz yaşlarınınan Onun ayaklarını, da silärdi kendi saçlarınınan, da öpärdi Onun ayaklarını, da yaalardı miruyulan.

Göreräk bunu, farisey, angısı çaardı Onu, dedi kendi kendisinä: «Eer O olsaydı prorok, o bileceydi, ani bu karı, angısı diiyer Ona, günahkerka». Ama İisus, danışarak ona, dedi: «Simon! Bän isteerim nesä sana sölemää». O cuvap etti: «Sölä, Üüredici». İisus dedi: «Bir ödünç verän adamın varmış iki borçlusı: birisi borçluymuş beşüz dinariy, öbürü dä – elli. Ama onnarın paraları olmadı için, o prost etmiş ikisinä dä onnarın borçlarını. Sölesänä, angısı taa pek sevecek onu?» Simon cuvap verdi: «Bana görä, o borçlu, angısına o taa çok prost etmiş». İisus dedi ona: «Sän dooru düşünersin».

Dönüp kariya, İisus dedi Simona: «Görersin mi te bu kariyı? Bän geldim senin evinä, ama sän Bana ayaklarımı yıkamaa su vermedin, o sa göz yaşlarınınan yıkadı Benim ayaklarımı hem sildi onnarı kendi saçlarınınan. Sän öpüşlän Beni selämnämedin, o sa, nicä Bän geldim, dayma öper Benim ayaklarımı. Sän Benim başımı yaalamadın oloylan, o sa miruyulan yaaladı Benim ayaklarımı. Neçin deyni deerim sana: onun çok günahı afedildi, onuştan o çok sevdi; kimä sä az afediler, o az sever».

Kariya da İisus dedi: «Afediler sana günahların». Orada bulunan insannar başladılar aklınca demää: «Kim O, ani günahları da afeder?» İisus ta dedi kariya: «Senin inanın kurtardı seni. Git selemetlän».

LUKA 7:36–50

SAABİNİN GİRMESİ İERUSALİMÄ

İerusalimä gidärkän, İsus hem Onun üürenicileri yaklaştılar Zeytin bayırına, Vifagiya küüyünä. O yolladı iki üürenicisini, deyip onnara: «Gidin dooru önünüzdeki küüyä; girdiynän ona, bulacınız baalı bir dişi eşek hem onunnan bir koduk; çözüp onnarı, getirin Bana. Eer birkimsey deyärsä sizä bişey, deyin, ani onnar läözım Saabiyä hem ani O o saat yollandıracek onnarı geeri». Üürenicilər, gidip, buldular hepsini ölä, nasıl dedi onnara İsus.

Onnar getirdilər dişi eşää hem koduu da koydular onnarın üstünä kendi rubalarını, İsus ta oturdu o rubaların üstünä. Açan O yaklaştı İerusalimä, büyük bir kalabalık çıktı Ona karşı; onnar döşärdilər onun önündä yola kendi rubalarını hem palma dallarını, baarak: «Osana* Davidin Ooluna! İisözlü olsun Saabinin adından Gelän! Osana üüsek göklerde!» Bölä aslıya çıktı çok ileri söylenän prorok Zahariyanın lafları: «Söleyin Sion Kızına**: tä senin Padişahın gelecek sana, uslu, atlı dişi eşektä hem kodukta, eşek yavrusunda».

Açan İsus girdi İerusalimä, bütün kasaba başladı kaynaşmaa, hem hepsi sorardılar: «Kim bu?» Onnar, kim Onu metinnärdi, deyärdilər: «Bu İsus, Galileyadakı Nazarettän Prorok». Çoyu annadardılar, ani O diriltti Lazarı hem yaptı çok minuniya. Ozaman fariseylär başladılar demää biri-birinä: «Görersiniz mi? Biz bişey yapamêêrız. Bütün dünnä gider Onun ardına!» Onnar dedilər İsus, ani O yasaklasın üürenicilerinä metinnemää Onu. Ama İsus cevap etti onnara: «Söleerim sizä, ani eer onnar susarsa, ozaman taşlar baaraceklar».

MATFEY 21:1–11; LUKA 19:37–40; İOAN 12:12–19

* *Sayılär: «Kurtar bizi». Bölä İzraıldä geçärmış selännemää padişahları.*

** *Sion Kızı deyärmışlär İerusalimä hem onun insanına.*

SAABİNİN AALAYIŞI İERUSALİM İÇİN

İerusalim kasabasında herbir taş vardı nasıl annatsın aariflär için hem proroklar için, cenklär için hem belalar için, sıcak dualar için hem umutlar için. Nekadar çok İerusalimin insanı beklediydi Kurtarıcıyı da, açan O geldi, tanımayıp, kabletmedi Onu. İisus onuştan kahırlanardı İerusalim için:

İerusalim, İerusalim, prorokları öldürän hem taşlan düüyän onnarı, kim yollanıldı sana! Kaç kerä Bän istedim toplayım senin insannarını, nasıl kuş toplêêr yavrularını kanatları altına, ama siz istämediniz! Tä eviniz sizin brakılêr boş. Söleerim sizä, ani siz birtaa görmeyeceniz Beni, taa gelmeyincä o vakıt, açan siz deyeceniz: «İisözlü olsun Saabinin adından Gelän!»

Da tä geldi o saat, açan İisus yaklaştı İerusalimä da, bakarak ona, girişti aalamaa onun için:

O, baari büün sän bilsän, nasıl edenäbilirsin selemet! Ama şindi senin gözlerindän bu saklı; gelecek gün, – açan duşmannarın kuşaklayaceklar seni, her taraftan saraceklar seni, sıkıştıraceklar seni, daadaceklar seni, öldürecekler senin insannarını hem brakmayaceklar sendä taş üstündä taş onun için, ani sän tanımadın o vakıdı, açan Allah geldi sana.

LUKA 13:34–35; 19:41–44

«ÇAARILAN ÇOK, AMA AYIRILAN AZDIR»

Bir kerä İsus geldi bir fariseyin evinä. Orada vardı çok musaafir, da İsus dedi çorbacıya: «Açan yapêrsın konuş, çaarma ne dostlarını senin, ne kardaşlarını, ne senselelerini, ne zengin komuşularını, zerä onnar da sora çaaraceklar seni da ödeşeceklär seninnän. Ama, açan yapêrsın konuş, çaar fukaaraları, sakatları, topalları, körları, da ne mutlu sana, çünkü onnar ödeşämeyeceklär, ama Kendisi Allah verecek sana, açan dirileceklär doorular».

İşidip bu lafları, musaafirlerin birisi dedi Ona: «Kısmetlidir o, kim oturacak sofrada Allahın Padişahlında!» İsus cuvap erinä annattı bir pilda:

Adamın biri yapmış bir büyük konuş da çaarmış çok musaafir. Açan gelmiş vakıt oturmaa sofraya, o yollamış kendi çıraanı, sölesin çaarılmışlara: «Gelin, hepsi hazır». Da herkezi, sansın laflaşp, başlamışlar ayıflanmaa. Birisi demiş ona: «Bän satın aldım biraz toprak da läázım gideyim bakayım onu; yalvarêrim sana, afet beni». Öbürü demiş: «Bän satın aldım beş çift öküz da giderim denemää onnarı; yalvarêrim, afet beni». Üçüncüsü demiş: «Bän evlendim da bu beterä yok nasıl geleyim».

Dönüp evä, o çirak annatmış bu işi çorbacısına. Ozaman, üfkelenip, evin çorbacısı demiş çıraana: «Gidäsin tez kasabanın sokaklarına hem sokacıklarına da getiräsin burayı yoksulları, sakatları, topalları hem körları». Da demiş çirak: «Çorbacım! Hepsini yaptım sölediin gibi, taa da var er». Çorbacı demiş çıraana: «Gez yollarda hem aul boylarında, topla hepsini hem inandır gelsinnär, benim evim dolsun deyni. Söleerim sizä, ani ilk çaarılmışlardan kimsey datmayacak benim soframdan; çünkü çaarılan çok, ama seçilän azdır».

LUKA 14:12–24; MATFEY 22:14

**«VERİN KESARA KESARINKISINI,
ALLAHA DA ALLAHINKISINI»**

Zakoncular hem fariseylär savaşardılar katmaa İisusu kendi dar-tışmalarına, ani dakılıp Onun sözlerinä, bulmaa Ona kabaat. Onnar yolladılar Ona kendi üürenicilerini, angıları dedilär Ona: «Üüredici! Biz bileriz, ani Sän doorucuysun, hem hakına Allahın yolunu üüredersin, çünkü, bakmayıp kim olduuna, kimseyä pay tut-mêêrsın. Bölecä, sölä bizä: nasıl Sän sanêrsın, kesara* vergi ödemää düşer mi osa düşmeer mi?»

Fariseylär sordular İisusa dolaşık soruş. Eer İisus söyleydi, ani ke-sara lääzım ödemää vergi, Ona bulaceydılar kabaat, ani O sattı İzrail halkını hem yardım eder Romanın kuvetlerinä. Eer O söyleyüydü, ani vergi ödemää olmaz, Ona bulaceydılar kabaat, ani o yapêr Romaya karşı kalkıntı.

İisus, göreräk onnarın kötü neetlerini, dedi: «Neçin deneersiniz Beni, ikiüzlülär? Gösterin Bana bir para, angısınnan ödeerlär vergi». Onnar getirdilär Ona bir dinariy. İisus sordu onnara: «Kimin resimi hem yazısı burada?» Fariseylär verdilär cuvap: «Kesarın». Ozaman Saabi dedi onnara: «Bölecä, verin kesara kesarinkısını, Allaha da Alla-hinkısını». İşidip bu sözleri, onnar şaştilar da, brakıp Onu, gittilər.

Bundan sora İisus dedi insana hem Kendi üürenicilerinä: «Za-koncular hem fariseylär oturdular Moiseyin erinä. Onuştan hepsini onnarın sölediklerini tutun hem yapın. Ama onnarın işlerinä görä yapmayın, çünkü onnar söleerlär – da yapmêêrlar: baalêêrlar aar hem taşımaa yakışmaz ükleri da koyêrlar insannarın sırtına, kendileri sä istämeerlär parmaklarını bilä kıpırdatmaa o ükleri taşımaa deyni. Ama hepsini kendi işlerini yapêrlar onun için, ani onnarı insannar görsünnär».

MATFEY 22:15–22; 23:1–5

* *Kesar – Roma imperatoru.*

EN BÜÜK SIMARLAMAK

Bir kerä İisusa yaklaştı bir zakon üüredicisi. O sordu İisusa: «Üüredici! Angı sımarmak ayoğlu zakonda en büük?» İisus dedi ona: «„Sev senin Saabi Allahını bütün üräännän, hem bütün canınnan, hem bütün aklınnan“. Budur ilk hem en büük sımarmak. İkincisi dä onun gibi: „Sev senin yakınıni, nicä kendi-kendini“. Bu iki sımarmaya dayanêr bütün zakon hem proroklar».

MATFEY 22:36–40

FUKAARA DUL KARININ BAAŞIŞI

İsus bir kerä üüredärdi Allahın binasında, deyeräk: «Sakının zakonculardan: onnar beenerläär kabletmää insandan hatır, oturmaa sinagogalarda ilk skemnelerdä hem konuşlarda en saygılı erlerdä. Ama onnar zenginnenerläär dul karıların varlıundan, hem gösteriş için uzun-uzun dua ederläär, onuştan onnarı bekleer pek aar ceza».

Sora İsus oturdu o erin karşısında, nereyi toplardılar ayozlu bina yapmaa deyni baaşışları, da bakardı, nasıl gelän insan atardı orayı para. Onnarın arasında vardı çok zengin, angıları atardılar çok para. Yaklaşdı bir dä fukaara dul karı da attı haznaya iki ufak para.

Çaarıp Kendi üürenicilerini, İsus dedi onnara: «Doorusunu söleirim sizä, ani bu fukaara dul karı attı hepsindän çok, çünkü hepsi attılar bolluundan, ama bu karı sa yoksulluundan attı hepsini, neyi vardı, – bütün harçlımı».

MARK 12:38–44

İSUS SÖLEER GELECEK VAKIT İÇİN

Bibliyada çok erlerdä sölen, ani gelecek Mesiya hem ani bütün dünnedä kurulacak Allahın Padişahlı. Mesiya läazım gelsin metinniklän hem büüklüklän, ama fenalık kuvetleri kolay vermeyecek Ona yol. Onuştan fenalı bitkiyädän enseyincä, dünnedä olacak çok bela. Bunun için İsus sölärdi Kendi ürenicilerine:

Korunun, kimsey sizi aldatmasın; çünkü çoyu geleceklär Benim adımna da deyeceklär: «Bänim Hristos», hem çoyunu aldadaceklar. Hem dä olacak cenklär, hem cenklär için habereklär etiseceklär sizä. Bakın, korkmayın, çünkü onnar hepsi läazım olsun. Ama bu taa diil bitkisi: halk kalkacak halka hem padişahlık padişahlaa, türlü erlerdä olacak kıtlık, ölüm hem er tepremeleri; hem hepsi bunna – zeelelerin çekecekläridir.

Ozaman sizi vereceklär zeelelere hem öldürecekler sizi, hem hepsi halklar kinnenecekler sizä Benim adım için. Ozaman çoyu kösteklenecekler, hem satacaklar biri-birini, azetmeyecekler biri-birindän. Peydalanacak çok yalancı proroklar, hem çoyunu onnar aldadaceklar; hem fenalın zeedelenmesi için çoyun suuacak sevgisi; ama kim dayanacak bitkiyädän, o kurtulacak. Allahın Padişahlılının Evangeliyası nasaat edilecek bütün dünnedä, bütün halklara marturluk gibi; hem ozaman olacak bitkisi.

Çıkacaklar yalancı hristoslar hem yalancı proroklar da gösterecekler pek büük nişannarı hem minuniyaları, ani aldatmaa, olabılırsä, Allahın seçilmişlerini dä.

Da birdän, o zeeleli günnerdän sora, güneş karacak, ay da vermeyecek aydınnını, hem yıldızlar düşecekler göktän, hem gök kuvetleri sarsacaklar. Ozaman peydalanacak İnsan Oolunun nişanı göktä, hem aalayararak düünecekler er üzündeki hepsi halklar hem görecekler gök bulutların üstündä kuvetlän hem büük metinniklän gidän İnsan Oolunu.

Göklän er kaybecekler, ama Benim sözlerim kalacaklar diveç. Nezaman gelecek o gün hem o saat, bilmeer kimsey, gök angilleri bilä, ama sade Benim Bobam. Bölecä, kuşku olun, neçin deyni bilmeersiniz o saadi, nezaman gelecek sizin Saabiniz.

MATFEY 24:3–14, 24, 29–36, 42

ON KIZ İÇİN PİLDA

Herzaman kuşku kalmak hem İnsan Oolunu karşılamaa hazır olmak için sımarlamayı İsus annattı pildalarlan. Ansızdan gelän Allahın Padişahlını Hristos bir pildasında benzetti güveeyä, angısını adetä görä gelinin kumaları lääzımdı karşılasınnar yanar kandillärlän:

Ozaman Allahın Padişahlu benzeyecek buna: on kız, alıp kandilleri, çıkmışlar karşılamaa güveeyi. Onnarın beşi akıllıymış, beşi dä akılsız. Akılsızlar, alıp kandilleri, almamışlar yanına oloy; aariflär sä kandillärlän bilä almışlar kapları oloylan. Güvää yolda oyalandı için, hepsi uyuklamışlar.

Ama gecä yarısı işidilmiş bir baarış: «Güvää gelir! Çıkın ona karşı!» Ozaman kızlar kalkıp hazırlamışlar kandillerini. Akılsızlar demişlär akıllılara: «Verseniz bizä biraz oloy, neçin deyni bizim kandillerimiz çeketilär süünmää». Akıllılar dä cuvap edärmışlär: «Olabilir ölä, ani etmeyecek ne sizä, ne bizä, taa ii gidin satıcılara da alın kendinizä». Açan sa onnar gitmişlär oloy almaa, gelmiş güvää. Onnar, kim hazırmış, girmışlär onunnan düün konuşmasına, da kapular kapanmış.

Sora gelmişlär öbür kızlar da demişlär: «Saabi! Saabi! Açsana bizä». O sa çevirmiş onnara: «Dooru söleerim sizä, bilmeerim sizi».

Bölecä, kuşku olun, neçin deyni bilmeersiniz ne o günü, ne saadı, açan gelecek İnsan Oolu.

MATFEY 25:1–13

HRİSTOS – BAA ÇOTUU

Iisus deyârdi Kendi üürenicilerinâ:

Bân – haliz baa çotuuyum, Benim Bobam da – baacı; üzüm ver-meyân herbir dalı O budêêr, üzüm verân herbir çıbı da paklêêr, ki o versin taa çok meyva. Siz artık paklandınız sözlân, angısını Bân söledim sizâ. Kalın Bendä, Bân dä sizdä. Nasıl çıbık kendisi çotuktan ayırı verämâz meyva, siz dä ölä, eer olmarsanız Bendä. Bân – çotukum, siz dä çıbıksınız; kim bulunêr Bendä, Bân dä onda, o verer çok meyva, çünkü Bensiz yapamazsınız bişey. Kim kalmêêr Bendä, sıbidılacak, nicä yaramaz çıbık, da kuruyacak; busoy çıbıkları toplayıp atêrlar ateşâ, da onnar yanêrlar.

Eer Bendä kalarsanız, hem Benim sözüm sizdä olursa, ozaman ne istârseniz isteyin, da verilecek sizâ. Nasıl Beni sevdi Benim Bo-bam, ölä Bân dä sevdim sizi; kalın Benim sevgimdä. Eer Benim sımarlamaklarımı tamannarsanız – kalacenz Benim sevgimdä, nicä dä Bân tamannadım Benim Bobamın sımarlamaklarını da kalêrım Onun sevgisindä. Sımarlêêrım sizâ: sevin biri-birinizi.

Eer dünnä sizdän azetmärsä, bilin, ani sizdän ileri Bendän azet-medi. Siz olsaydınız dünnedän, dünnä seveceydi kendikisini. Ama siz diilsiniz dünnedän, çünkü Bân ayırdım sizi dünnedän, da onuştan dünnä sizdän azetmeer. Eer Beni kooladıysalar, sizi dä koolayaceklar; eer Benim sözümü tuttuysalar, tutaceklar sizin dä. Ama hepsini bunnarı yapaceklar sizâ Benim adım için, neçin deyni tanımêêrlar Onu, Kim Beni yolladı. Eer Bân gelmeydim hem sölämeydim onnara, onnarın olmayaceydı günahı; şindi onnarın günahları için cuvap yok. Bendän azetmeyân azetmeer Benim Bobamdan da.

İOAN 15:1–7, 9–10, 17–23

İİSUSUN PASKELLÄ SOFRASI

Açan geldi iudeylerin Paskellä yortusu, İisus yolladı İerusalimä Petriyi hem İoanı, deyip onnara: «Gidin, yapın bizä Paskellä imeesini». Onnar da sordular Ona: «Neredä isteersin yapalım?» İisus dedi: «Açan gireceniz kasabaya, karşı gelecek sizä bir adam, elindä bir testi su. Gidin onun ardına o evä, nereyä o girecek, da deyin ev çorbacısına: „Üüredici sorêr, neredi o oda, angısında O var nasıl isin Paskellä imeesini Kendi üürenicilerinnän?“ Da o gösterecek sizä üst katta bir oda, büük, döşenmiş, – orada yapın». Üürenicilär gittilär da buldular hepsini ölä, nicä dedi onnara İisus, da hazırladılar Paskellä sofrasını.

Açan geldi vakıt, İisus hem Onun oniki apostolu oturdular sofraya. O dedi onnara: «Nasıl Bän istärdim iyeyim sizinnän bu Paskellä imeesini Benim zetimdän ileri! Söleirim sizä, ani birtaa imeyecäm onu, taa o olmayınca Allahın Padişahlında». Da, alıp çölmää hem Allaha şükür edip, dedi: «Kabledin onu hem paylaşın aranızda; söleirim sizä, ani birtaa içmeyecäm çotuk meyvasından, taa gelmeyincä Allahın Padişahlı».

İisus aldı ekmää da şükür etti Allaha. Parçalayıp ekmää, O verdi onu üürenicilerinä, söyleyäräk: «Bu Benim Tenim, angısı sizin için veriler. Yapın bunu Beni anmaa deyni». Hep ölä verdi çölmää dä imektän sora, deyeräk: «Bu çölmektä – Benim Kanım, angısı sizin için dökülüp, Eni Ballantıya kuvet verer».

LUKA 22:8–20

PASKELLÄ SOFRASINDA LAFETMÄK

Avşam ekmeeni iyärkän, Saabi kalktı, baaladı belinä peşkiri, sora döküp bir leenä su, başladı yıkamaa üürenicilerinin ayaklarını hem silmää peškirlän. Ačan O yaklaştı Simon Petriyä, öbürü, pek şaşıp, dedi Ona: «Saabi! Acaba Sän mi yıkayasın benim ayaklarımı?» İsus çevirdi ona: «Ne yapêrım Bän, sän şindi bilmeersin, annayacan sora».

Ačan İsus yıkadı üürenicilerinin ayaklarını, O danıştı onnara bölä laflarlan: «Bilersiniz mi, ne yaptım Bän sizä? Siz deersiniz Bana Üüredici hem Saabi – dooru da yapêrsınız. Bölecä, eer Bän, Saabi hem Üüredici, yıkadıysam sizin ayaklarınızı, ozaman siz dä lää-zım yıkayasınız biri-birinizin ayaklarınızı. Bän verdim sizä örnek... Doorusunu söleerim sizä: çırak kendi çorbacısından üstün diildir, yollanılan da diil taa büyük onu yollayandan. Ne mutlu sizä, eer bilärseniz bunu hem yaparsanız. Hepsiniz için sölämeerim; Bän bilirim onnarı, kimi seçtim. Ama ko tamannansın Ayozlu Yazı: „O, kim iyer Benimnän ekme, Bana karşı kalktı“».

Bu laflardan sora İsusun canı sıkıldı, da O dedi: «Doorusunu söleerim sizä, ani sizdän biriniz satacak Beni». İşidip bu lafları, üürenicilär baktılar biri-birinä, annayamayarak, kimin için O söleer. İoan da, angısı bulunardı İsusua en yakın, sordu Ona: «Saabi! Kim o adam?» İsus çevirdi ona: «O, kimä Bän, bandırıp, verecäm bu bukayı». Da, bandırıp bukayı, O verdi onu İuda İskariota. İuda, alıp ekmää, saat çıktı; artık geceydi.

Ačan o çıktı, İsus dedi: «Uşaklarım! Eni sımarmak vererim sizä. Nasıl Bän sizi sevdim, ölä siz dä sevin biri-birinizi. Eer aralarınızda olursa sevgi, herkezi annayacak, ani siz Benim üürenicilerimsiniz».

Sora İsus dedi onnara, ani bu gecä hepsi onnar atılacaklar Ondan. Ama Petri cuvap etti Ona: «Kär hepsi bölä yaparsa, bän hiç bir zaman atılmayacam Sendän». İsus dedi ona: «Doorusunu söleerim sana: horoz ötöncä, sän üç kerä atılacan Bendän».

İOAN 13:4–35; MATFEY 26:33–34

GEFSİMANİYADA DUA

Hep o gecä, avşam ekmeendän sora, İisus onbir apostolunnan Hçıkıp İerusalimdän, geldi o erä, ani denilärdi Gefsimaniya. İisus girdi Kendi apostollarınnan başçaya da dedi onnara: «Kalın burada, Bän dä bu arada gidecäm orayı dua edecäm». Da aldı yanına Petriyi, İakovu hem İoanı. İisus başladı kederlenmää hem darsımaa; hem dedi onnara: «Benim canım kayet pek sıkıldı. Kalın burada da Benimnän barabar uyanık durun».

Uzaklaşp biraz onnardan, İisus düştü üzükoyunu da başladı dua etmää: «Bobam! Varsa kolaylık, ko geçsin bu çölmek Benim yanımdan! Genä dä, diil Benim, ama Senin istediin olsun». Da geldi Ona angil göktän da kaavilärdi Onu. İisus taa çalışkan dua edärdi, hem Onun teri, nicä kan damnaları, düşärdi erä.

Dönüp üürenicilerinä, O buldu onnari uyuyar da, uyandırıp onnari, dedi: «Sanki bir saat baari Benimnän uyanık duramadınız mı? Uyumayın da dua edin, ani denemeyä girmemää: duh girgin, ten sä yufka».

Ayırılıp onnardan, İisus genä dua etti: «Bobam Benim! Eer olmazsa bu çölmek yanımdan geçsin, Bän içmediynän ondan, ozaman ko olsun Senin istediin». Hristos sölärdi zeetlenmäk çölmää için, angısını O lääzımdı için bizim günahlarımızın beterinä.

MATFEY 26:36–44; LUKA 22:39–46

İİSUSU TUTÊRLAR

Üç kerä İİsus yaklaştı üürenicilerinä da herkerä buldu onnarı uyuyar. Gelip üçüncü kerä, O dedi onnara: «Siz taa uyuyêrsınız mı? Yaklaştı saat, da İnsan Oolunu satêrlar günahkerlerä. Kalkın, gidelim: yakındır Beni satan».

İİsus taa bitirämedi lafını, açan ansızdan geldi İüda, oniki apostolun birisi, angısı otuz gümüş için kayıl oldu satmaa İİsusu baş popazlara. İüdaylan barabar geldi çok asker hem insan fariseylerdän hem dä baş popazlardan, kılıçlarlan hem sopalarlan. Satıcı İüda verdi onnara nişan, deyip: «Angısını bän öpecäm, Odur İİsus, tutun Onu». O yaklaştı İİsusa da dedi: «Selämneerim Seni, Üüredici!» – da öptü Onu. İİsus ta dedi ona: «Dostum, neçin sän geldin? Öpüşlän satêrsın İnsan Oolunu mu?» Sora İİsus, danışarak İüdaylan gelän askerlerä, sordu: «Kimi siz aarêêrsınız?» Onnar cuvap ettilär: «Nazaretlı İİsusu». Saabi dedi onnara: «O Bänim». İşidip bu lafları, onnar çekildilär geeri da düştülär erä. İİsus dedi onnara: «Sansın hayduda karşı çıktınız siz kılıçlarlan hem sopalarlan, Beni almaa deyni. Her gün Bän oturardım sizinnän ayozlu binada, üürederäk, da siz kıyışmardınız tutmaa Beni. Ama şindi geldi sizin vakıdınız, hem karannık çöker».

Askerlär, tutup İİsusu, götürdülär Onu baş popazın evinä, üürenicilär sä, brakıp Onu, kaçtılar.

MATFEY 26:45–57; LUKA 22:45–53; İOAN 18:1–12

İSUSA SUD KESMÄK. PETRİNİN ATILMASI

Petri hem taa bir üürenici uzaktan gittilär İsusun ardına çak baş popazın auluna kadar, görmää, ne olacek bitkidä. Baş popazlar, aksakallar hem bütün sinedrion aarardılar yalancı marturluk İsusua karşı, ani sud kesmää Ona ölüm, ama bulamardılar. Hem makar ge-lärdi çok yalancı martur, onnar ölä dä bulamadılar İsusua kabaat.

Bitki-bitkiyâ geldilär iki yalancı martur da dedilär: «O deyardi: „Daadabilirim Allahın ayozlu binasını, üç gündä dä düzäbilirim onu“. Kalkıp, baş popaz dedi İsusua: «E neçin Sän bişey cuvap et-meersin ona, ne onnar söleerlär Sana karşı?» İsus susardı. Baş popaz dedi Ona: «Diri Allahlan emin edip, sölä bizä: Sän miysin Hristos, Allahın Oolu?»

İsus cuvap etti ona: «Sölediin gibi. Bän dä söleerim sizä: bundan sora göreceniz İnsan Oolunu, kuvetli Allahın saa tarafında oturan hem gök bulutları üstündä gelän».

Ozaman baş popaz, üfkedän yırtarak rubalarını, dedi: «O Allahı kötüleer! Ne lääzım bizä taa marturlar? Tä, şindi siz kendiniz işit-tiniz, nasıl O Allahı kötüledi! Ne deyeceniz?» Onnar cuvap ettilär: «Ölümä kabaatlıdır». Ozaman başladılar tükürmää Onun üzünä hem düümää Onu; başkaları da, gülmää alarak, urardılar Onun suradına hem deyardilär: «Prorokluk et bizä, Hristos, kim urdu Sana?»

Petri sä bu vakıt yısınardı ateşin yanında baş popazın aulunda iz-metçilärlän. Suuktu. Ona yaklaştı bir izmetçiyka da dedi: «Sän dä mi Galileyalı İsuslandın». Ama o hepsinin önündä inkär etti, deyip: «Bilmeerim, ne sän söleersin». Açan sa o çıkardı auldan, onu gördü bir başka izmetçiyka da dedi orada bulunannara: «Bu kişi dä Nazaretli İsuslandı». Da o genä inkär etti, emin edip, ani bilmeer o Adamı, Angısı için lafederlär. Birazdana yaklaştılar bir tarafta durannar da dedilär Petriyâ: «Sän haliz onnardansın, çünkü senin lafetmän dä seni gösterer». Ama o başladı emin etmää, ani tanımmêêr Bu Adamı. Da o saat öttü horoz.

Ozaman Petri aklısına getirdi lafları, ani sölediidi ona İsus: «Ho-roz ötüncä, sän üç kerä atılacan Bendän». Da, çıkıp auldan dışarı, acı-acı aaladı.

İİSUS PİLATIN ÖNÜNDÄ

Açan oldu sabaa, hepsi baş popazlar hem aksakallar toplanıp annaştılar, verdirmää İisusu ölüm cezasına. Onnar baaladılar Onu da götürdü-lär Pontiy Pilata, İudeyadaki Roma zaabitinä. Ozaman İuda, angısı sattı İisusu, gördüynän, ani Ona kesildi sud, hem ürektän pişman olup, çevirdi baş popazlara hem aksakallara otuz gümüşü, deyeräk: «Günaha girdim bän, satıp kabaatsız adamın kanını». Da, atıp gümüşleri ayozlu binada, o gidip asıldı.

İisusu getirän iudeylär girmedilär pretoriyaya, Pilatın önünä, ani mındarlanmamaa deyni. Pilat kendisi çıktı onnara da dedi: «Ne kabaat bulêrsınız Bu Adamda?» Onnar cuvap ettilär ona: «O olmasaydı fena insan, biz Onu vermeyeceydik sana». Da başladılar kabaat bulmaa Ona, deyeräk: «Biz bulêrız, ani O debeştirer bizim halkımızı hem engel eder ödemää imperatora harç, deyeräk Kendisinä Hristos Padişah».

Ozaman Pilat genä girdi pretoriyaya da, çaarıp İisusu, dedi Ona: «Sän iudeylerin padişahıysın mı?» İisus cuvap etti: «Benim padişahlım diil bu dünnedän. Eer bu dünnedän olsaydı Benim Padişahlım, Benim izmetçi-lerim Beni arkaya alaceydılar». Pilat dedi Ona: «Bölecä, Sän Padişahsın mı?» İisus cuvap edärdi: «Bän duudum hem geldim dünneyä, ani marturluk etmää ashlık için. Herkezi, kim ashlık tarafında, sesleer Benim sesimi». Pilat sordu Ona: «Nedir ashlık?» Ama İisus başka bişey ona cuvap etmärdi.

Üürenip, ani İisus Galileyadan, neredä padişahlık edärdi İrod, Pilat yolla-dı Onu İroda, angısı o günnerdä İerusalimdäydi. İrod sordu İisusa çok soru, ama O bişey ona cuvap etmärdi. Baş popazlar sa hem zakon üüredicileri atardılar Ona çok kabaat. Ama İrod kendi askerlerinnän, aşaalayıp hem gülmää alıp Onu, giidirdi Onu padişah rubalarına da yolladı geeri Pilata. Da o günü Pilat hem İrod oldular dost, makar o günä kadar duşmannık edärdilär biri-birinnän.

Pilat sa, toplayıp baş popazları, öndercileri hem başka insanı, dedi onnara: «Siz getirdiniz bana Bu Adamı, halkı debeştirer deyni. Ama bän sizin önünüzdä baktım da bulmadım Onda hiç bir dä kabaat». Pilat, adetä görä, neetlenärdi yortu oldu için kolvermää bir kapancıyı. O istärdi kolversin İisusu, ama kalabalık başladı baarmaa: «Ölüm Ona! Kolver bizä Varavayı». Varava sa kapalıydı zındana kasabada kalkıntı yaptı hem insan öldürdüü için. Pilat genä istedi kolvermää İisusu, ama onnar baardılar: «Ger, ger Onu stavroza!» Da onnarın baarması ensedi.

MATFEY 27:1–4; LUKA 23:2, 7–23; İOAN 18:28–30, 33–38

«TAŞIYARAK KENDİ STAVROZUNU...»

O zaman Pilat tutturdı İisusu da buyur etti düümää Onu. Da askerlär, yapıp çalidan bir feneç, koydular Onun başına, hem giidirdilär Onu paalı rubalara, hem deydärdilär: «Selämneeriz Seni, iudeylerin padişahını!» Hem urardılar Onun üzünä. Pilat genä çıktı da dedi iudeylerä: «Bän çıkarêrım Onu sizä, ani siz biläsiniz, ki bän bulmêêrım Onda hiç bir kabaat».

O zaman çıktı İisus çalılı feneç başında hem paalı rubaya giyimni. Hem dedi onnara Pilat: «Tä Adam!» Açan sa gördülär Onu baş popazlar hem izmetçilär, çekertilär baarmaa: «Ger, ger Onu stavroza!» Pilat deer onnara: «Bän bulmêêrım Onda kabaat». İudeylär cuvap edärdilär ona: «Bizim zakonumuza görä O lääzım ölsün, neçin deyni yapardı Kendisini Allah Oolu». Pilat, işidip bu lafları, taa pek korktu. O genä girdi pretoriyaya da dedi İisusa: «Neredänsin Sän?» Ama İisus susardı. Pilat deer Ona: «Bana mı cuvap vermeersin? Sanki Sän bilmeersin mi, ani benim var kuvedim germää Seni stavroza yada kolvermää Seni?» İisus cuvap etti: «Senin olmayaceydı Benim üstümä hiç bir kuvedin, eer verilmesäydi sana yukardan. Onuştan taa çok günah onda, kim verdi Beni senin elinä». Bu vakittan beeri Pilat aarardı kolaylık kolvermää Onu.

O çıkardı İisusu pretoriyadan da oturdu kendi skemnesinä. Hem dedi Pilat iudeylerä: «Tä sizin Padişahınız!» Ama onnar çekertilär baarmaa: «Al da ger Onu stavroza!» Pilat deyärdi onnara: «Ne yapacam bän İisusa, ani deniler Hristos?» Hepsi deerlär ona: «Ko gerilsin!» Zaabit dedi: «Nesoy fenalık O yaptı?» Ama onnar taa pek baarardılar: «Ko gerilmiş olsun!» Pilat, göreräk, ani onun savaşmakları boşuna hem ani ortalık kızêr, yıkadı ellerini suylan insanın önündä da dedi: «Benim yok kabaatım Bu Dooru Adamın kanı için. Bakın kendiniz». Bu laflara kalabalık baardı: «O kabaat ko düşsün bizim üstümüzä hem uşaklarımızın üstünä». Ozaman Pilat kolverdi onnara Varavayı; İisusu da izin etti düümää hem germää stavroza.

Askerlär, alıp İisusu, göturdülär ölümä. Hem, taşıyarak Kendi stavrozunu, O gidärdi o erä, ani denilärdi Baş Kemii, çıftıçça Golgofa. Onun ardına gidärdi pek çok insan hem karılar, angıları aalardılar hem düünärdilär Onun için. İisus sa, danışıp onnara, dedi: «İerusalim kızları! Aalamayın Benim için, ama kendiniz hem kendi uşaklarınız için. Çünkü gelir günär, nezaman insan deyecek: „Ne mutlu uşaksız, hiç duudurmamış hem emzirmemiş karılara“».

MATFEY 27:20–26; LUKA 23:27–29; İOAN 19:1–14, 16–17

İİSUSUN STAVROZA GERİLMESİ

İİsuslan barabar gôtürärdilär ölümä iki haydudu. Da açan geldilär o erä, ani deniler Baş Kemii (Golgofa), orada gerdilär stavroza Onu hem o iki haydudu – birisini saa tarafta, öbürünü dä sol tarafta. İİsus sa deer: «Bobam! Prost et onnarı, çünkü bilmeerlär, ne yapêrlar». Pilat iliştirdi İİsusun stavrozuna bir yazı. Yazılıydı çiftiça, urumca hem latincä: «Nazaretli İİsus, iudeylerin Padişahı».

Askerlär sä, açan gerdilär İİsus, aldılar Onun rubalarını da pay ettilär aralarında, mintanı için dä çetelä attılar. Hem durardı insan da bakardı. Baş popazlar hem zakoncular da maskara edärdilär Onu, deyeräk: «Aalemi kurtarardı – ko kurtarsın Kendi-Kendisini, eer O Allahtan seçilän Hristossa». Askerlär dä gülmää alardılar Onu, yaklaşarak hem vereräk Ona sirkä hem deyeräk: «Eer Sän iudeylerin Padişahıysan, kurtar Kendi-Kendini». Gerilän haydutların birisi üfkeli deyärdi Ona: «Eer Sän Hristossan, kurtar Kendini dä, bizi dä». Öbürü sä, tersinä, takaza etti ona: «Osa sän Allahtan korkmêersın mı, zerä kendinä kablettin hep o cezayı? Bizä sud kesildi dooru, neçin deyni işlerimizä görä kablettik, O sa bişey fena yapmamış». İİsusa da dedi: «Aklına getirt beni, Saabi, açan gelecän Senin Padişahlına». İİsus ta ona dedi: «Doorusunu söleerim sana, büün olacan Benimnän rayda». Altıncı saattan erdä karannıktı dokuzuncu saada kadar. Dokuzuncu saada yakın sa baardı İİsus üüsek seslän: «Eli, Eli! Lama savahfani?», demäk «Allahım, Allahım! Neçin Sän Beni braktın?» Da osaat orada duran askerlerin biri, kaçarak gidip, aldı bir sünger, yıslattı onu sirkäylän da, koyup bir sopaya, verärdi Ona içsin. İİsus sa, içip biraz sirkä, dedi: «Tamannandı». Hem baardı üüsek seslän: «Bobam! Senin ellerinä vererim Benim canımı». Söleyip bunu, O can verdi.

Da bu vakıt ayozlu binada perdä yırtıldı ikiyä, yukardan aşaa kadar, hem er tepredi, hem kayalar yarıldı, hem mezarlar açıldı, hem geçmiş ayoz kişilerin çoyu dirildilär. Hem, çıkıp mezarlardan İİsusun dirilmesindän sora, onnar girdilär İİerusalimä da göründülär çoyuna. Üzbaşı hem öbür askerlär, ani onunnan barabar beklärdilär İİsus, göreräk er tepremesini hem bütün oldukları, pek titsi korktular hem dedilär: «Hakına O Allahın Ooluymuş». Da bütün insan, ani toplandıydı bu siirä, dönärdilär geeri, düüyerek kendi güüslerini.

MATFEY 27:45–49, 51–54; LUKA 23:35–43, 46, 48;

İİOAN 19:19–23, 30

İSUSUN GÖMÜLMESİ

Açan İsus öldü, cumaa günüydü. İudeylär gittilär Pilata, izin versin indirmää gerilmişleri stavrozlardan, ani onnarın güdeleri kalmasınnar stavrozlarda cumertesi, neçin deyni o cumertesi büyük yortuydu. İzin alıp Pilattan, askerlär geldilär da kırdılar o iki haydudun bacaklarını, taa çabuk ölsünär deyni. Yaklaşıp İsus, onnar gördülär, ani O artık ölmüş, da kırmadılar Onun bacaklarını. Ama askerlerin birisi mızraklan deşti Onun iyelerini, da yaradan aktı kan hem su. Bu oldu kâr ölä, nasıl sölenärdi Ayozlu Yazıda: «Onun hiç bir dä kemii kırılmayacak» (*Çıkış 12:46*) hem «Siiredeceklär Onu, Kimi deştilär» (*Zahariya 12:10*).

Bundan sora Pilata geldi sinedrionun bir zengini azası, Arimafeyalı İosif. İudeylerdän korkardı deyni, İosif İsusun saklı üürenicisiydi. O istedi Pilattan izin, indirmää İsusun güüdesini stavrozdan, da Pilat izin verdi.

Taa geldi sinedrionun başka bir azası, adı Nikodim, angısı gecä saklı geldiydi İsus. O getirdi bir büyük kapta burcu kokulu oloy. İudeylerin gömmäk adetinä görä, onnar sardılar İsusun güüdesini bir pak, gözäl kokulu platlan. Yakın o erä, neredä gerildiydi İsus, bulunardı kayada oyulmuş bir eni mezarlık. İosif hem Nikodim, koyup orayı İsusun güüdesini, kapadılar peşçeranın girişini bir büyük taşlan.

Cumertesi günü baş popazlar hem fariseylär geldilär önderci Pilata da dedilär ona İsus için: «Saabi! Bizim aklımıza geldi, ani o yalancı deyärdi: „Üç gündän sora dirilecäm“. Böleliklän, izin etsänä korumaa mezarı üçüncü günün bitkisinä kadar, ani Onun üürenicileri, gelip gecä, çalmasınnar Onu da sora demesinnär insana: „O dirildi ölülerdän“. Bu bitki yalan ilkindän taa beter olur».

Kabledip izin, onnar koydular mezara bekçi, girişini dä mühürledilär.

MATFEY 27:57–66; İOAN 19:31–42

HRİSTOZUN DİRİLMESİ

Cumertesindän sora oldu büük er tepremesi, çünkü Saabinin angili, inip göktän, aktardı taşı mezarın girişindän. Angilin görünüşü yıldırım gibiydi, onun rubaları da bim-biyazdı, nicä kaar. Peşçerayı bekleyän askerlär korkudan düştülär erä da oldular ölü gibi. Birazdana gelip kendilerine, onnar gittilär kasabaya da annattılar baş popazlara hepsini, ne oldu. Annaşıp aksakallarlan, baş popazlar verdilär askerlerä çok para da dedilär: «Söleyin, ani Onun üürenicileri, gelip gecä, çalmışlar Onu, siz uyuyarkan. Hem bu oluş için laf etişärsä Pilata, biz yalvaracez, cezalamasın sizi». Askerlär, alıp paraları, gittilär da yaptılar ölä, nasıl onnarı üürettülär baş popazlar.

Hep o günü sabaalän erken Mariya Magdalina, başka bir Mariya (İakovun hem İosiyanın anası) hem Salomiya gittilär başçaya, neredeydi mezar, ani yaalamaa İsusun güüdesini burcu kokulu yaalarlan. Onnar lafedärdilär kendi aralarında: «E kim aktaracak taşı peşçeranın girişindän?» Yaklaşıp, karılar şaştilar, ani mezarın girişindeki o büük taşı kimsä aktarmış. Girdiynän peşçeraya, onnar gördülär angili, giyimni biyaz rubalara, da pek korktular. Ama angil dedi onnara: «Korkmayın! Bilerim, siz aarêersınız gerilän İsusu. O burada yok – O dirildi, nicä dediydi sizä. Tä o er, nereyi koyulduydu Saabi. Gidin çabuk haber verin Onun üürenicilerine, ani O dirildi ölülerdän da bekleer onnarı Galileyada».

Da, çıkıp peşçeradan, karılar korkuylan hem büük sevinmeliklän kaçarak gittilär haberlemä üürenicilerä Hristozun dirilmesi için.

MATFEY 28:1–8, 11–15; MARK 16:1–7, 9; LUKA 24:1–7

İİSUS DİRİ!

Açan karılar gidärdilär üürenicilerä İİsusun dirilmesi için haber vermää, O Kendi karşıladı onnarı yolda da dedi onnara: «Selämneerim sizi!» Görüp Onu, onnar sevindilär, yaklaştılar da Onun ayaklarına sarıldılar. Ozaman İİsus dedi: «Korkmayın! Gidin söyleyin Benim kardaşlarıma, gitsinnär Galileyaya. Orada onnar göreceklär Beni».

Gelip onbir apostola, karılar annattılar onnara, ani gördülär dirilmiş İİsusunu. Ama apostollar inanmadılar onnarı.

Hep okadar Petri hem İoan kaçarak gittilär mezara. İoan kaçardı Petridän taa hızlı da ilk etişti mezara. Bakıp onun içinä, o gördü erdä gömmäk bezlerini, ama girmedi peşçeranın içinä. Onun ardınca kaçarak geldi Petri da, girip mezara, gördü bezleri, angılarının sarılıydı İİsusun güüdesi, hem bir tarafta peşkiri, angısı Onun başındaydı. Ozaman İoan da girdi mezara da, görüp bunnarı, inandı, ani Saabi dirildi.

MATFEY 28:8–10; LUKA 24:9–12; İOAN 20:3–8

İİSUS GÖRÜNER ÜÜRENİCİLERİNÄ EMAUS YOLUNDA

Hep o günü İİsusun iki üürenicisi yollandılar İerusalimä yakın bulunan Emaus küüyünä. Yolca onnar lafedärdilär kendi aralarında bitki günnerdä oluşlar için. Da açan onnar sayıklardılar bunu, Kendisi İİsus, yaklaşp onnara, başladı gitmää onnarlan barabar, ama onnar tanımadılar Onu.

İİsus sordu Kendi üürenicilerinä: «Ne iş için lafedersiniz aranızda hem neçin okadar kahirlyınsınız?» Onnarın birisi, Kleopa olan, cuvap etti: «Acaba sade Sän mi İerusalimä gelennerdän bilmeersin, ne oldu burada bu günnerdä?» İİsus sordu onnara: «Ne iş için?» Üürenicilär cuvap ettilär: «Onun için, ne oldu Nazaretli İİsuslan. O Proroktu, Allahın önündä hem insannarın önündä kaaviydi işinnän hem sözünnän. Baş popazlar hem öndercilerimiz sattılar Onu Pilata, ki ölüm cezası vermää Ona, da gerdilär Onu stavroza. Biz sä umutlanardık, ani kâr O kurtaracak İzraili! Büün artık üçüncü gün, nicä bu iş oldu. Ama bizim karıların kimisi şaştırdılar bizi: onnar sabaalän erken gitmişlär mezara da bulmamışlar Onu. Dönüp oradan, onnar annattılar, ani onnara görünmüşlär angillär hem haberlemişlär, ki İİsus diri. Bizimkilerin dä kimileri gittilär mezara da gördülär, ani ölä dä var, nicä sölärdilär karılar, ama Onu Kendisini görmemişlär». Ozaman İİsus dedi onnara: «O, akılsızlar hem aar üreklilär! Neçin inanmêêrsınız prorokların sölediklerini? Diildi mi läüzım Hristos zeet çeksin hem Kendi metinniinä girsin?» Da sora O başladı açıklamaa onnara bütün Ayozlu Yazıda Onun için söylenmişleri.

Bölä onnar yaklaştılar o küüyä, nereyi gidärdilär, da yalvardılar Ona: «Kal bizimnän, neçin deyni gün artık avşama döndü». Ozaman İİsus girdi onnarlan içeri. Da açan iyärdilär avşam ekmeeni, o aldı ekmää, iisözledi, parçaladı da verdi onnara. Bu vakıt onnarın sansın açıldı gözleri da onnar tanıdılar Onu, ama İİsus onnarın gözleri önündän kaybeldi. Üürenicilär dedilär biri-birinä: «Sanki yanmardı mı bizim üreklerimiz, açan O lafedärdi bizimnän yolca hem açan açıklardı bizä Yazıyı?»

LUKA 24:13–32

İİSUS GÖRÜNER ÖBÜR ÜÜRENİCİLERRİNÄ DÄ

Üürenicilär, angılarına İisus göründü Emausa gidärkän, o saat döndülär İerusalimä. Onnar geldilär orayı, neredä toplandılar onbir apostol hem başka üürenicilär, da annattılar, ne oldu onnarlan yolda, nasıl onnar tanıdılar İisusu, açan o parçaladı ekmää.

Açan onnar annadardılar bunu, Kendisi İisus durdu üürenicilerin arasında da dedi: «Selemet sizä!» Üürenicilär ürktülär, sandılar, ani bu bir görüntü. Ama İisus dedi onnara: «Ne korkêrsınız hem neçin bölä fikirlär girerlär sizin üreklerinizä? Bakın Benim ellerimä hem Benim ayaklarım: bu Bänim Kendim. Diiyin Bana hem siiredin Beni: görüntüdü yok et hem kemik, ama Bendä var». Söleyip bunu, O gösterdi onnara ellerini hem ayaklarını yara izlerinnän. Açan sa onnar sevinmeliktän hep taa inanamardılar hem şaşardılar, O sor-du onnara: «Var mi sizdä burada imäk bişey?» Onnar verdilär Ona bir parça pişmiş balık hem gömeçli bal, da O idi onnarın önündä.

Sora İisus dedi onnara: «Açan taa Bän sizinnändim, Bän sölärdim sizä, ani läüzüm tamannansın hepsi, ne yazılı Benim için Moiseyin zakonunda hem prorokların kiyatlarında hem psalmalarda. Bölä yazılıydı hem bölä läüzümdü zeetlensin Hristos hem dirilsin ölülerdän üçüncü günü. Hem dä, çekederäk İerusalimdän, läüzüm nasaat etmää hepsi halklara Onun Adından, ki onnar dönsünnär Allaha, da afedilsin günahları. Siz dä bu işlerä martursunuz. Hem Bän yol-layacam sizä Benim Bobamın adadını, siz sä kalın İerusalimdä, taa edenmeyincä kuvet yukardan».

LUKA 24:33–49

«SEVERSİN Mİ SÄN BENİ?»

Bundan sora Dirilän Saabi göründü üürenicilerine Galileya gölün yanında. Orada birerdäydilər Simon Petri, Foma, ani denilärdi İviz, Nafanail, Zevedeyin oolları hem İsusun iki başka üürenicisi. Simon Petri dedi, ani gider tutmaa balık, öbür üürenicilər dä hesapladılar gitmää onunnan. Onnar oturdular kayak içinä da biraz uzaklaştılar kenardan, ama o gecä bişey tutamadılar.

Açan sa oldu sabaa, İsus durardı su boyunda, ama üürenicilər tanımadılar Onu. İsus sordu onnara: «Uşaklarım, var mı sizdä bişey imeelik?» Onnar cevap ettilär: «Yok». O da dedi onnara: «Atın setkalarınızı kayın saa tarafına da tutacenız». Onnar attılar setkaları, da çıkaramadılar, okadar çok balık tutulmuştu. Ozaman o üürenici, angısını sevärdi İsus, dedi Petriyä: «Bu Saabidir». İşidip bunu, Petri atladı suya da üzeräk etişti kenara. Öbür üürenicilər üzdülär kayıkta, çekeräk ardına setkayı balıklan. Çıkıp kenara, onnar gördülär bir ateş, onun üstündä dä — balık hem ekmek.

Bu artık üçüncü keräydi, nicä İsus göründü Kendi üürenicilerine dirilmesindän sora.

Açan onnar ekmek iyärdilər, İsus dedi Simon Petriyä: «Simon, İonanın oolu, seversin mi sän Beni onnardan çok?» Petri deer Ona: «Severim, Saabi! Sän bilersin, ani bän severim Seni». İsus dedi ona: «Otlat Benim kuzularımı». İsus sordu ona ikinci kerä: «Simon, İonanın oolu, seversin mi sän Beni?» Petri deer Ona: «Severim, Saabi! Sän bilersin, ani bän Seni severim». İsus dedi ona: «Güt Benim koyunnarımı». Hem üçüncü kerä Saabi sordu ona: «Simon, İonanın oolu, seversin mi sän Beni?» Petri kahıra düştü, ani O sordu: «Seversin mi Beni?», da dedi Ona: «Saabi! Sän hepsini bilersin; Sän bilersin, ani bän severim Seni». İsus deer ona: «Otlat Benim koyunnarımı».

Nicä Petri üç kerä atıldıydı İsusstan, şindi o üç kerä açıkladı kendi sevgisini Ona. Laflarlan «Güt Benim koyunnarımı» Saabi İsus smarladı Petriyä hem öbür üürenicilerä, baksınnar Ona inanç insanları.

İOAN 21:1–17

İSUSUN GÖKÄ KALKMASI

Dirilän Hristos taa kırk gün görünärdi Kendi üürenicilerinä hem sölärdi onnara Allahın Padişahlı için. Bitki-bitkiyä, toplayıp üürenicilerini, O buyurdu onnara:

Ayırılmayın İerusalimdän, ama bekläyin Bobadan adanılmışı, angısı için siz işittiniz Bendän. İoan Vaatizedici vaatiz etti suylan, siz sä birkaç gündän sora vaatiz olacınız Ayoz Duhlan. Siz kabledeceniz kuvet, açan sizin üstünüzä inecek Ayoz Duh, hem olacınız Bana martur İerusalimdä, hem bütün İudeyada, hem Samariyada, hem dünnä kenarınadan bilä.

Bu laflardan sora İsus Hristos başladı kalkmaa onnarın gözleri önündä gökâ, da bulut sakladı Onu onnarın bakışlarından. Da açan onnar bakardılar gökâ, ansızdan onnarın önündä peydalandı iki adam biyaz rubalarlan da dedilär: «Galileyalılar! Ne durup bakêrsınız gökâ? Sizdän gökâ çıkan İsus geeri gelecek hep ölä, nasıl gördüünüz gibi O gökâ çıktı».

APOSTOLLARIN YAPTIKLARI 1:3–11

«YOL HEM ASLILIK HEM ÖMÜR»

Saabi İisus Hristos erdä üretti insanı üç yıl kadar, Onun stavrozda gerilmesinädän. Saabi nasaat edärdi Evangeliyayı, demäk İi Haberi, kurtulmak için hem Allahın Padişahlı için. Tä Onun kimi söledikleri:

Bän – yol hem aslılık hem ömür; Bensiz kimsey gelmeer Bobaya (*İoan 14:6*).

Bän – dirilmäk hem ömür; Bana inanan, eer ölsä dä, dirilecek (*İoan 11:25*).

Bän taa dünnedäykän, Bän – dünneyä şafkım (*İoan 9:5*).

Bän ömürün ekmää; o, kim geler Bana, hiç acıkmayacak, hem o, kim inanêr Bana, susamayacak diveç (*İoan 6:35*).

İnsan Oolu geldi bulmaa hem kurtarmaa kayıp olannarı (*Luka 19:10*).

Aarayın en ilkin Allahın Padişahlını hem Onun dooruluunu (*Matfey 6:33*).

Selemet brakêrım sizä, Benim selemetimi vererim sizä; Bän vererim sizä diil ölä, nasıl bu dünnä verer. Üreeniz ko sıkılmasın sizin hem korkmasın (*İoan 14:27*).

Hepsi yorgunnar hem ükleri aar olannar, gelin Bana, da Bän raatladacam sizi. Alın Benim boyunduruumu üstünüzä hem üürenin Bendän, çünkü Bän yavaşım hem uslu ürekliyim, hem siz bulaceınız cannarınıza raatlık. Çünkü Benim boyunduruum iidir, hem Benim üküm ilindir (*Matfey 11:28–30*).

Onun, kim sesleer Benim sözümü hem inanêr Beni Yollayana, var diveç ömürü hem suda çıkmêr – o artık geçti ölümdän ömürä (*İoan 5:24*).

Onun, kim inanêr Oola, var diveç ömürü, o sa, kim inanmêr Oola, kabletmeyecek ömür: Allahın üfkesi kalêr onda (*İoan 3:36*).

O, kim isteer gelmää Benim ardıma, ko atılsın kendi-kendisindän hem, alıp kendi stavrozunu, izlesin Beni (*Luka 9:23*).

Eer insan edenirsä bütün dünneyi, kendi-kendisini dä kaybedirsä yada zarar yaparsa kendinä, ne fayda olur ona? (*Luka 9:25*).

Kim atılmayacak Bendän insanın önündä, ondan Bän dä atılmayacam Benim Gökteki Bobamın önündä (*Matfey 10:32–33*).

Gök hem er geçecekler, ama Benim sözlerim kalacaklar diveç (*Luka 21:33*).

APOSTOLLARIN YAPTIKLARI

Ş indiyä kadar laf gitti o işlär için, ani oldular Saabi İisus Hristozun gökä kalkmasından ileri. Onnar yazılı dört Evangeliyada, anğılarını yazmışlar Matfey, Mark, Luka hem İoan.

Eni Baalantının beşinci kiyadının adı Apostolların Yaptıkları. Onda annadılêr, nasıl yayılanmış hristiannık ozamankı Roma imperiyasının bölgelerindä. Apostolların Yaptıkları Kiyadında merkez er kaplêêr apostol Petrinin hem apostol Pavlinin izmetleri, hem haliz apostol Pavlinin misionerlik çalışmaları dinsiz halklar arasında.

Okuyarak Apostolların Yaptıkları Kiyadını, biz göreriz, ani Al-lahtan insannara baaşlanan kurtulmak sözü – Saabi İisus Hristozun ölümü için hem Onun dirilmesi için İi Haber – çekeder yayılmaa dinsiz halklar arasında da.

Sayılêr, ani hem üçünçü Evangeliyayı, hem Apostolların Yaptıkları Kiyadını yazdı bir avtor – evangelist Luka. Apostolların Yaptıkları ilerleder Evangeliyanın istoriyasını hem kaplêêr vakıdı İisusun dirilmesindän 60-cı yılların çeketmesinä kadar. Budur hristiannın ilk baştan yayılmasının istoriyası.

AYOZ DUHUN İNMESİ

Dönüp İerusalimä Zeytin bayırından, neredän Hristos kalktı gökâ, üürenicilär girdilär bir evä da orada dua edärdilär. Onnarlan vardı birkaç karı, hem onnarın arasında Mariya – İsus Hristozun Anası. İuda İskariotun erinä seçildiydi onikinci apostol – Matfiy.

İudeylerin Bereket yortusunda, angısı yapıları Paskelledän so-ra ellinci günü, hepsi oniki apostol toplandılar barabar. Ansızdan göktän bir uultu, nicä büyük lüzgär esmesindän, doldurdu bütün evi, neredä onnar bulunardılar. Göründülär sansın ateş dilleri, da onnar birär-birär indilär herbir apostola. Apostollar doldular Ayoz Duhlan da başladılar lafetmää dillerdä, angılarını ileri bilmärdilär.

O vakit İerusalimdä bulunardılar iudeylär, angıları gelmiştilär yortuya türlü padişahlıklardan. İşidip şamatayı, onnar alatladılar o tarafa, neredän o işidilärdi. Herkezi işidärdi, ani apostollar lafederlär onun ana dilindä, da hepsini sardı korku. Şaşarak, onnar sorardılar biri-birinä: «Bu insannar diil mi galileyalılar? E neçin ozaman biz işideriz herkezimiz, nasıl bizim ana dillerimizdä onnar annadêrlar Allahın büyük yaptıkları için!» Çoyu şaşıp-sorardılar: «Neyä gelsin bu?» Başkaları da, gülümseyäräk, deyärdilär: «Onnar içmişlär eni şarap».

YAPTIKLAR 1:12–26; 2:1–13

PETRİNİN NASAADI

Petri hem öbür apostollar durdular toplanan insanın önündä, da Petri başladı lafetmää üüsek seslän: «İudey adamnarı hem hepsi İerusalimdä yaşayannar, sesleyin beni! Bilin, biz diiliz sarfoş, nicä siz sanêrsınız, çünkü şindi taa sabaa; ama tamannanêr prorok İolin ilerdän söledii: „Bitki günnerdä, deer Allah, dökecäm Benim Duhundan herkezinä, hem prorokluk edeceklär sizin oollarınız hem sizin kızlarınız, hem gençlerinizä görünecek görüntülär, hem ihtârlarınız fasıl düşlär görecek. Hem Benim çıraklarıma o günnerdä dökecäm Bän Benim Duhumu, da onnar prorokluk edeceklär. Hem herkezi, kim çaaracak Saabinin adını, kurtulacak“.

İzraillilär! Sesleyin bu sözləri: Allah yolladı İisusu hem yapardı Onun ellerinnän bük minuniyalar sizin aranızda. Kendi neetinä görä, Allah verdi sizä kolaylık, öldüräsiniz Onu, gerip stavroza. Ama Allah diriltti Onu, neçin deyni ölüm yoktu nasıl sincirlesin Onu.

Hepsimiz martur olduk, ki Allah diriltti İisusu; O çıkarıldı gökâ oturmaa Allahın saa tarafına hem, kabledip Bobadan Ayoz Duhu, döktü Onu bizä, neyi siz şindi görersiniz hem işidersiniz. Böleliklän, çetin bilin, hepsi izraillilär, ani İisusu, Angısını siz stavroza gerdiniz, Allah yaptı Saabi hem Hristos».

Hepsi, kim işitti bu nasaadı, kırık üreklän dedilär Petriyä hem öbür apostollara: «Ne yapalım biz, kardaşlar?» Ozaman Petri dedi onnara: «Pişman olun, hem herkezi ko vaatiz olsun İisus Hristozun adınnan, ani afedilsin sizin günahlarınız, da kabledeceniz Ayoz Duhun baaşısını. Saabi sizä adadı kurtulmak – sizä, hem sizin uşaklarınıza, hem hepsinä uzak olannara – hepsinä, kimi çaaracak Kendisinä bizim Saabimiz Allah».

Çoyu havezlän kabletilär Petrinin laflarını, hem taa o günü vaatiz oldu yakın üç bin kişiyä. Ozamandan beeri Saabi her gün zeedelärdi kurtulannarın sayısını – Kendi Klisesini, demäk o insannarın toplumunu, angılarını İisus Hristos kurtardı.

YAPTIKLAR 2:14–47

TOPALI ALIŞTIRMAK

Bir kerä Petri hem İoan gidärdilär ayozlu binaya dua saadında. Ayozlu binanın tokatlarında, ani denilärdi Gözäl tokatlar, oturdı bir topal adam, angısını insan her gün getirärdi da brakardı, dilensin. Görüp Petriyi hem İoanı, ayozlu binaya girärkän, o dilendi onnardan da.

Petri hem İoan, islää bakıp ona, dedilär: «Bak bizä». Dilenci attı apostollara bir bakış, umutlanarak bişey-bişey kabletmää onnardan. Ama Petri dedi ona: «Gümüşüm hem altınım yok, ama neyim var, onu vererim sana: İsus Hristozun adından söleerim: kalk ta örü!» Da, alıp onu saa elindän, Petri kaldırdı topalı. Topalın bacakları birdän sapa-saa oldular, da fırlayıp o başladı gezmää. O girdi apostollarlan ayozlu binaya, gezeräk hem atlayarak, hem dä metederäk Allahı. Ayozlu binada bulunan insannar tanıdılar, ani bu adam te o topal, angısı dilenärdi Gözäl tokatların yanında. Görüp, ani o gezer hem meteder Allahı, hepsi şaşılardı, ne oldu bu adamnan.

Alıştırılan adam ayırılmardı Petridän hem İoandan, hem bütün halk kaçarak toplandı onnarın yanına. Görüp bunu, Petri dedi insana: «İzraillilär! Ne şaşêrsınız buna? Ne bakêrsınız bizä, sansın biz kendi kuvedimizlän yaptık ölä, ani bu adam gezer. Dedelerimizin Allahı şannadı Kendi Oolunu İsusunu, Angısını siz sattınız hem Angısından atıldınız Pilatın önündä, açan o istedi kolvermää Onu. Siz ömür Vericiyi öldürdünüz, ama Allah diriltti Onu ölülerdän, neyä biz martur olduk. İsus Hristozun adına inanmak alıştırdı bu adamı hepsinizin önündä. Ama da bän bilerim, kardaşlar, ani siz, nicä dä sizin zaabitleriniz, bu günaha girdiniz bilmemektän; Allah sa, nasıl taa öncedän bildirdi Kendi prorokların aazınnan, ani Hristos läözüm zeet çeksın, ölä dä yaptı. Böleliklän, pişman olun da dönün Saabiyä, afedilsin sizin günahlarınız deyni. Ko gelsin Saabidän enilenmäk vakıtları, hem ko genä yollasın O sizä Hristos İsusunu, Angısı läözüm kalsın göktä o vakıtlara kadar, açan tamannanacak hepsi, neyi sölediydi Allah Kendi ayoz proroklarının aazınnan. Allah, dirildip Kendi Oolunu İsusunu, ilkin sizä yolladı Onu iisözlesin sizi, çevireräk herkezinizi fena işlerinizdän».

YAPTIKLAR 3:1–26

PETRİNİN HEM İOANIN TUTULMASI

Topalı alıştırmaktan hem Petrinin nasaadından sora beş bin kişiyä yakın inandılar İsus Hristoza. Ama Petrinin söledii lafları de-beştirdilär popazların hem zaabitlerin üfkesini, da onnar izin ettilär, kavramaa Petriyi hem İoanı da tutmaa onnarı. Ertesi günü öndercilär, aksakallar, zakoncular hem baş popazlar toplandılar İerusalimdä. Onnar buyurdular getirmää apostolları, koydular onnarı sinedrionun ortasında da sordular topalı alıştırmak için: «Nesoy kuvetlän, kimin adınnan siz bunu yaptınız?» Ozaman Petri, dolup Ayoz Duhlan, dedi onnara: «İzrailin öndercileri! Eer bizdän büün istärselär cuvap sakat adama iilik yaptımız için, sorarak, nasıl o alıştırılmış, ozaman ko biläsiniz siz hepsiniz hem bilsin bütün İzrail halkı: o adam durêr saa sizin önünüzdä İsus Hristozun hatırına, Angısını siz gerdiniz stavroza hem Angısını Allah diriltti ölülerdän. İsus O Taş, Angısını siz, yapıcılar, hesaba almadınız hem Angısı oldu köşä taşı, hem başka birisindä yok kurtulmak, çünkü bütün dünnedä insannar arasında yok başka ölä ad, angısınnan biz kurtulabiliriz».

Göreräk Petrinin hem İoanın kıyaklını hem hesapalıp, ani onnar sıradan hem üürenmemiş adamnar, zaabitolär hem aksakallar şaşardılar. Ama tezdä onnar tanıdılar, ani bu adamnar İsuslan barabardı; göreräk Petriylän hem İoannan duran alıştırılmış adamı, onnar bişey karşı söyleyemedilär. İzin edip apostollara, bir vakıda çıksınnar, baş popazlar hem aksakallar başladılar dartışmaa biri-birinnän: «Ne yapalım bu adamnarlan? Çünkü İerusalimdä yaşayan herkezi biler, ani onnar yaptılar bir bez-belli minuniya, da biz yok nasıl bunu inkär edelim; ama, daalması bu taa çok insan arasında deyni, takazalayacez onnara, ani onnar kimseyä sölämesinnär İsusun adı için».

Da, çarıp apostolları, baş popazlar sıkı sımardıdılar onnara anmasınnar hem üüretmesinnär İsusun adından. Ama Petri hem İoan dedilär onnara: «Bakın, dooru mu Allahın önündä sesleyelim sizi, ama diil Allahı? Biz yok nasıl annatmayalım gördüğümüzü hem işittiimizi». Ozaman hepsi toplanannar savaştılar korkutmaa apostolları da kolverdilär, bulamayarak kolaylık cezalamaa onnarı hem korkarak halktan, neçin deyni hepsi metinnärdilär Allahı yapılan minuniya için.

YAPTIKLAR 4:1–21

STEFAN – HRİSTİANNİK İÇİN ZEET ÇEKÄN İLK ADAM

Apostolların teklifinä görä hristiannar ayırdılar edi diakon, sayılêr, izmetçi, koyup onnarın zaametinä yardım etmäâ fukaaralara hem yoksullara. İlk diakon ayırdılar Stefanı – Ayoz Duhlan hem inannan dolu adamı. O yapardı büük minuniyalar hem nişannar insan arasında. Hristoza inanannarın duşmannarı azetmärdilär bunun için Stefandan hem dartışardı onunnan, ama karşı koyamardı onun aarifliinä, çünkü Ayoz Duh Kendisi üüredärdi onu, ne sölemäâ. Ozaman onnar fitedilär kimilerini kabaat bulmaa Stefana, ani san-sın kötülärmiş Allahı hem Moiseyi. Debeştirip halkı Stefana karşı, onnar kavradılar onu da getirdilär sinedriona. Açan kabaatlayannar çekettilär yalancı marturluk etmäâ ona karşı, sinedrionda hepsi, kim bakardı Stefana, görärdilär, ani onun suratı benzärdi angil süretinä.

Baş popaz sesledi hepsini kabaatlamakları da sordu Stefana: «Doo-ru mu bu?» Stefan cevap etti Ayozlu Yazıdan sözlärlän. Sesleyäräk onun dooru sözlerini, ani üzä çıkarardı onnarın fena işlerini, toplanan insan delerärdi hem üfkedän gıncıradardı dişlerini.

Stefan sa, dolu Ayoz Duhlan, kaldırıp gözlerini gökâ, gördü İisusu da dedi: «Bän görerim açılmış gökleri hem Allahın saa tarafında duran İnsan Oolunu». İşidip bu lafları, hepsi kudurmuş gibi çekettilär baarmaa hem, tıkayıp kulaklarını, ani işitmemäâ Stefanın laflarını, abandılar onun üstünä. Onnar çıkardılar onu kasaba kenarına da başladılar taşlamaa. Stefan sa dua edärdi: «Saabi İisus, kablet benim canımı!» Sora, düşüp dizçä, baardı: «Saabi, prost et onnara bu günahı». Da, deyip bunu, öldü.

YAPTIKLAR 6:2–15; 7:1–60

FİLİP HEM EFİOPİYALI BOYAR

Stefanın zeetli ölümündän sora çeketilär koolamaklar kliseyâ İerusalimdä. Klisä azaları daaldılar İudeyanın hem Samariyanın türlü kasabalarında. Apostollar, vazgeçmeyip, hep nasaat edärdilär Saabinin sözünü.

Da tä bir kerä Saabinin angili dedi diakon Filipä: «Kalk ta git üülen tarafına, o yola, angısı götürer İerusalimdän Gazaya». Filip çıktı yola. Bu vakıt Efiopiya padişahkasının bir boyarı, onun haznasının koruyucusu, angısı gelmişti İerusalimä baş iiltmää Saabiyä, dönärdi geeri da, oturarak kendi faytonunda, okuyardı prorok İsayayı.

Angil dedi Filipä: «Yaklaş tä bu faytona da git onun yanısora». Filip yaklaştı da, işidip, ani efiop okuyêr prorok İsayayı, dedi ona: «Annêêrsın mı sän, ne okuyêrsın?» Öbürü cuvap etti: «Nasıl bän var nasıl annayım, kimsey bana annatmarsa?» O teklif etti Filipä, otursun onun faytonuna. O sa okuyardı bölä eri Ayozlu Yazıdan: «Nasıl koyunu götürerlär kesmää, hem nasıl kuzu, onu kırkarkan, ses çıkarmêêr, ölä O da açmardı Kendi aazını. O aşaalandıydı, hem Ona kesilmediydi dooru sud Ama onun soyunu kim açıklayacak? Çünkü aldılar erdän Onun ömürünü». Efiop dedi Filipä: «Yalvarêrım sana, sölä: kimin için söleer prorok bunu? Kendisi için mi osa başka birisi için mi?» Filip sä, çekedip Ayozlu Yazının bu erindän, iihaberlärdi İisus için.

Bu arada onnar etiştیلär suya. Efiop sordu: «Tä su. Ne engel eder bana vaatiz olayım?» Filip çevirdi ona: «Eer inanarsan bütün üreendän, ozaman olur». Öbürü dedi: «İnanêrım, ani İisus Hristos Allahın Oolu». Da izin etti durgutmaa faytonu. Onnar ikisi dä girdilär suya, da Filip vaatiz etti onu. Ačan sa onnar çıktılar sudan, Ayoz Duh indi efiopa; Filipi dä aldı Saabinin angili, da efiop artık görmärdi onu. Sevineräk, efiop boyarı gitti ileri dooru kendi yolundan.

YAPTIKLAR 8:26–39

HRİSTİANNARIN KOOLAYICISI SAUL

Onnarın arasında, kim koolardı İerusalim hristiannarını, vardı bir genç farisey Saul. Saul pek islää üürenmişti iudey dinini hem Ayozlu Yazıyı. O sıkı koruyardı dedelerin adetlerini, mutlak tamannardı Ayozlu zakonun hepsi sıralarını. Ama Saul inanmardı, ani İisus – Mesiya, da sayardı hristiannarı Allahtan atılan yalancı. O girärdi İisus Hristozun üürenicilerinin evlerinä, tutardı onnarı da atardı zındana, neredä onnarı beklärdi zeetlär hem ölüm.

Açan iudeylär taşlardılar diakon Stefanı, Saul koruyardı onnarın rubalarını, butakım göstereräk, ani bu cezayı sayêr dooru. Saul diildi cansız, ama inanardı, ani yapılêr dooruluk, onuştan bu iş hiç sarsit-mazdı onun üreeni.

Üürenip, ani korkunç yalancılık geçmiş taa ötää da onun bir merkezi olmuş Damask kasabası, Saul hesapladı gitmäâ orayı. Üfkelenip Saabinin üürenicilerinä, o geldi baş popaza da istedi ondan Damask kasabasının sinagogalarına kiyatları, ani yardım etsinnär kavramaa orada Hristozun hepsini izleyicilerini da, bukaalayıp, getirmää onnarı İerusalimä.

YAPTIKLAR 7:58; 8:1, 3; 9:1–2

SAABİNİN GÖRÜNMESİ SAULA

Açan Saul yaklaşırdı Damaska, onu ansızdan aydınnattı göktän şafk. O düştü erä da işitti bir ses, angısı deyärdi ona: «Saul! Saul! Neçin sän Beni koolêersın?» «Kimsin sän, Saabi?» – sordu Saul. Saabi dä cuvap etti: «Bän İsusum, Angısını sän koolêersın. Zor sana gitmää kazaa karşı». Titireyeräk korkudan, Saul sordu: «Saabi! Ne buyuracan bana yapayım?» Saabi dedi ona: «Kalk ta git kasabaya. Orada sana söyleyeceklär, ne yapasın».

Saullan gidän insannar durardılar sansın donmuşlar, işideräk bir ses, ama kimseyi görmeyeräk. Saul kalktı erdän; onun gözleri açıldı, ama o bişey görmärdi: göktän şafk kamaştırdı onun gözlerini. Yol-daşları, tutup elindän, götürdülär onu Damaska.

Damaska vardı Hristozun bir inanç izleyicisi, adı Ananiya. Saabi dedi ona: «Ananiya! Kalk ta git Dooru sokaa; İdanın evindä sor bir Tarslı adamı, adı Saul. O şindi dua eder, hem o görmüş bir görün-tü: sansın gelmiş bir adam, adı Ananiya, da koymuş onun üstünä ellerini, ani onun açılısın gözleri». Ananiya cuvap etti: «Saabi! Bän işittim çoyundan bu adam için, angısı yapmış bukadar fenalık Se-nin üürenicilerinä İerusalimdä; o burayı da geldi baş popazlardan izinnän baalamaa hepsini, kim çaarêr Senin adını». Ama Saabi dedi ona: «Git, Bän seçtim o adamı, ani o bildirsın Benim adım başka halklara, padişahlara hem izraillilerä. Da Bän gösterecäm ona, ne-kadar o läüzim zeet çeksın Benim adım için».

Ananiya gitti orayı, nereyi gösterdi ona Saabi. Girip evä, o koy-du Saulun üstünä ellerini da dedi: «Saul kardaş! Saabi İsus, Angısı göründü sana yolda, yolladı beni, ani senin açılısın gözlerin hem dolasın Ayoz Duhlan». Da o saat sansın kapçık düştü Saulun gözle-rindän, da o enidän başladı görmä. Hep o günü Saul vaatiz oldu İsusun adinnan da başladı nasaat etmää sinagogalarda, ki İsus Allahın Ooludur.

YAPTIKLAR 9:3–20

SAUL KAÇÊR DAMASKTAN

Hepsi, kim işidärdi Saulun nasaatlarını, şaşardılar hem deyärdilär: «Ne, sanki bu diil mi o Saul, angısı koolardı İerusalimdä İisus Hristoza inanan insannarı. Sanki ne, o gelmedi mi burayı baalamaa onnarı da götürmää baş popazlara?» Saul sa git-gidä taa pek kaavileşärdi inanında hem kendi nasaatlarınnan şaştırdı Damaskta yaşayan iudeyleri, inandırarak, ani İisus – Mesiya.

Birazdana iudeylär laflaştılar öldürmää Saulu. Bunun için onnar koydular herbir kasaba tokadında askerleri, ki tutmaa Saulu, açan o savaşacak çıkmaa Damasktan. Saul üürendi bu neet için da kaldı kasabada. Gecä İisusun üürenicileri salverdilər onu bir büük çitendä kasaba duarından.

Çıkıp Damasktan, Saul geldi İerusalimä. Orada o savaşardı katılmaa İisusun üürenicilerinä, ama hepsi korkardı ondan, inanmayarak, ani o halizdän oldu Hristozun üürenicisi. Ozaman hristiannarın birisi, Varnava, geldi apostollara Saullan barabar da annattı onnara, nasıl yolca Saul görmüş Saabiyi, hem ne söledi Saabi Saula, hem nasıl Saul korkusuz nasaat edärdi İisusun adını Damaskta. Ozaman apostollar hem bütün klisä kabletilär Saulu nicä kardaşını. Taa sora ona başladılar demää apostol Pavli. Onun ömürünün neeti oldu nasaat etmää Hristozu dinsizlerä.

Apostol Pavli yazdı çok kiyat türlü kasabaların kliselerinä. Onnarın birisindä apostol Pavli yazardı: «O işlär, neyi ileri sayardım üstünnük, Hristos için bän şindi sayêrım kayıplık. Hem dä hepsini sayêrım kayıplık, çünkü İisus Hristozu, benim Saabimi, tanımak hepsindän üstündür – Hristos için bän herbir işi kaybettim hem sayêrım gübür, ani edeneyim Hristozu hem dayanayım Ona. Benim dooruluumun temeli diil Ayozlu zakon, ama Hristoza inanmak. Çünkü Allah insanı sayêr dooru Ona inanmak için».

YAPTIKLAR 9:21–28; FİLİPLİLERÄ KİYAT 3:7–9

PETRİ DİRİLDER TAVİFAYI

Port kasabası İopiya, ani başka türlü deniler Yafa, durêr Ak denizin boyunda. İopiyada yaşardı İisus Hristozun izleyicisi Tavifa. O cana yakın karıydı hem yapardı çok iilik. Ama tâ bir kerä o hastalandı da tezdä öldü. Onun ölüsünü yıkadılar da koydular büük başa.

Apostol Petri bulunardı ozaman Lidda kasabasında. Lidda da İopiyaya yakın olduu için, Hristozun izleyicileri İopiyadan yolladılar Petriyä iki kişiyi, ani o hemen gelsin onnara.

Açan Petri geldi, onu geçirdilär büük başa, da hepsi dul karılar yaşlan aalayarak çekertilär göstermää ona gölmekleri hem fistannarı, angılarını dikmiş onnara deyni Tavifa. Petri çıkarttı hepsini büük baştan, diz çöküp, dua etti, sora danışarak ölüyä, dedi: «Tavifa! Kalk». Karı açtı gözlerini da, görüp Petriyi, oturdu. O uzattı karıya elini, kaldırdı onu da, çaarıp insannarı, koydu onnarın önündä Tavifayı diri.

Bu oluş için haber daaldı bütün İopiyada, da çoyu inandılar Saabi-yä. Petri dä taa gerää gibi vakit kaldı İopiyada bir sepici Simonda.

YAPTIKLAR 9:36–43

ÜZBAŞI KORNİLİY

İsus Hristozun hem Onun apostolların vakıdında diil sade İzrail eri, ama hepsi Ak deniz padişahlıkları da bulunardılar Romanın kuvedi altında. Romalılar tutardılar bu padişahlıklarda kendi asker çetelerini. Ak denizdeki Kesariya portunda durardı İtaliy çetesi. Bu çetenin öndercilerin birisiydi üzbaşı Korniliy. O hem onun evdekileri Allahı sayan insannardı. Korniliy yapardı çok iilik hem her zaman dua edärdi Allaha. Bir kerä ona bir görüntüdü geldi Allahın angili da dedi: «Korniliy! Allah unutmadı senin dualarını hem iiliklerini; böleliklän, yolla insannarı İopiyaya da çaar Simonu, angısına deerlär Petri. O söleyecek sana sözleri, angıları kurtaracaklar seni hem bütün senin aylene». Ačan angil uzaklaşdı, Korniliy, çaarıp iki çiraanı hem inanç askerlerin birisini, namuzlu bir adamı, annattı onnara hepsini, hem yolladı onnarı İopiyaya, ani bulunêr Kesariyadan üülen tarafa dooru.

Askerlär geldilär İopiyaya da buldular orada Petriyi. O konakladı onnarı da braktı gecelemä, ertesi günü dä gitti onnarlan Kesariyaya. Orada onnarı artık beklärdi Korniliy hem onun senseleleri hem yakın dostları. Petri, danışarak toplanan insana, dedi: «Şindi bän bilerim, ani Allah kimseyä pay tutmêr, da Ona hoş gelir herbir halkın insanı, angısı sayêr Onu hem dooru işlär yapêr. Allah yolladı İzrail halkına söz, ii haberleyeräk selemet İsus Hristos aşırı, Angısı hepsinin Saabisidir. Biz dä gördük hepsini, ne İsus yaptı İudeyada hem İerusalimdä. Onu öldürdülär, gerip stavroza, ama Allah diriltti Onu üçüncü günü. İsus izin etti bizä, nasaat edelim insannara hem marturluk edelim, ani Allah koydu Onu, sud kessin dirilerä hem ölülerä. Hepsi proroklar annadêrlar, ani herkezi, kim inanêr Onun adına, kabledecek günahlarına afetmäk».

Petrinin nasaadından sora hem Korniliy, hem bütün onun aylesi, hem hepsi dostları inandılar İsus Hristoza, Allahın Ooluna, hem vaatiz oldular Onun adına.

YAPTIKLAR 10

ANGİL KURTARÊR PETRİYİ ZINDANDAN

Ovakıt İrod padişah başladı koolamaa hristiannarı. Onun izininä görä öldürüldü İoanın kardaşı, apostol İakov. Göreräk, ani bu iş sevindirer iudeyleri, padişah kapadı zındana apostol Petriyi dä, neetlenip Paskellä yortusundan sora çıkarmaa onu insan önünä da sora öldürmää. Zındanda Petriyi koruyardı onaltı asker. Hristiannar da bu vakıt dayma dua edärdi onun için Allaha.

Gecä, o günä karşı, açan İrod neetlenärdi çıkarmaa Petriyi insana, apostol, baalı iki sincirlän, uyuyardı iki asker arasında. Zındanın kapusunda da vardı bekçi. Birdän-birä gecä yarısı Petriyä geldi Saabinin angili, da keskin şafk aydınnattı bütün zındanı. Angil, itirip Petriyi, uyandırdı onu da dedi: «Kalk çabuk». Sincirlär o saat düştülär onun ellerindän. Sora angil dedi: «Giyyin da gel ardıma». Petri çıktı da gitti onun ardına, annamayarak, ani hepsi bunnar olêr ayın-açık, hem sanarak, ani bu bir görüntü. Geçip bekçilerin yanından, onnar yaklaştılar kasabaya götürän demir tokatlara, angıları açıldılar kendi-kendileri. Onnar çıktılar, da, açan onnar geçtilär bir sokak, angil o saat kaybeldi.

Ozaman Petri, gelip kendisinä, dedi: «Gerçektän şindi bän görerim, ani Saabi yolladı Kendi angilini da kurtardı beni İrodun elindän hem dä herbir iştan, ne ani beklärdi iudey halkın». Bakınıp, Petri gitti Mariyanın, İoanın anasının, evinä, neredä toplanmıştılar inancıların çoyu da dua edärdilär. Gelip onnara, o annattı, nasıl Saabi çıkardı onu zındandan.

YAPTIKLAR 12:1–17

APOSTOL PAVLINİN İLK MİSIONERLİK GEZİSİ

Apostol Pavli atılmadı kendi izmetindän – nasaat edärdi İi Haberî dinsiz halklara. O kızgın üreklän tamannardı Saabi İsus Hristozun sımarmasını, angısının büün dä kuvedi var hristiannar için: «Gidin, üüredin bütün halkları tutmaa hepsini, ne Bän izin ettim sizä, vaatiz ederäk onnarı Bobanın hem Oolun hem Ayoz Duhun adına». Uzun sürtän üç misionerlik gezisini ozamankı Roma imperiyasının türlü kasabalarına hem bölgelerinä Pavli başladı Antiohiya kasabasından.

İlk geziyâ Pavliylän barabar gitti apostol Varnava da. Antiohiyadan gemi getirdi onnarı Kıpruya. Kıprudan onnar gittilär Küçük Aziyaya hem sora, ba yayan, ba eşeklerdä atlı, etiştirilär Galatiya tarafına, da orada, İkonıya kasabasında, başladılar kendi nasaadını, da pek çok insan inandı Hristoza. İkonıyadan onnar yollandılar Listra kasabasına. Listrada Pavlinin sözünnän Saabi alıştırdı bir topalı. İnsannar sandılar, ani Pavli hem Varnava – allahlar. Urum allahın Zevsın popazı istärdi yapmaa onnara kurban. Ama, işidip bunu, apostollar kahırdan rubalarını yırtarak, büyük seslän baardılar: «Adamnar! Ne yapêrsınız? Biz – insanız, sizin gibi, hem biz iihaberleeriz sizä, aniki siz dönäsiniz sizin yalancı allahlarınızdan diri Allaha, Angısı yarattı gökü, eri, denizi hem hepsini, ne onnarda var. Makar evelki vakıtlarda Allah brakardı herbir halk gitsin kendi yollarından, O vazgeçmärdi göstermäâ Kendi sevgisini, yollayarak bizä göktän yaamur hem bereketli vakıtları, yollayarak bizä imäk hem doldurarak bizim üreklirimizi şenniklän».

Apostollar korkusuz nasaat edärdilär Listrada. Ama Listraya gelän birkaç iudey fitlärdilär insanı, deyeräk: «Bu adamnar sölämeerlär bişey dooru, hepsi yalan söleerlär». Pavliyi taşladılar, ama Allah koruyardı onu, da o kaldı diri hem ilerledärdi yolunu. Listradan Pavli geldi Derviya kasabasına, neredä genä nasaat edärdi Evangelıyayı, hem çok insan döndü Saabiyä. Derviyadan Pavli hem Varnava döndülär Antiohiyaya, neredän onnar ilkin yollandılar o misiyaylan, angısını şindi tamannadılar. Gelip Antiohiyaya hem toplayıp hristiannarı, onnar annattılar, nasıl Allah onnarın nasaadınnan açtı inan kapularını dinsiz halklara.

Apostol Pavlinin ilk misionerlik gezisi sürttü üç yıl kadar.

MATFEY 28:19–20; YAPTIKLAR 13; 14

PAVLİNİN İKİNCİ MİSIONERLİK GEZİSİ

Apostol Pavlinin ikinci misionerlik gezisinä onunnan barabar gitti Sila, çiftitlerden bir hristian. Antiohiyadan onnar genä gittilär Derviyaya hem Listraya (neredä Pavliyi birkaç yıl geeri, taşlayıp, may öldüreceydilär). Burada Pavli karşılaştı bir delikannı Timofeylän, angısı oldu onun inanç yardımcısı.

Onnar geldilär Troadaya, bir kasabaya Egey denizin boyunda. Gecä Pavliyä geldi bir görüntü: onun önündä peydalandı bir makedoniyalı, angısı deyärdi: «Gel Makedoniyaya da yardım et bizä».

«Bu görüntüdän sora biz osaat hesapladık gitmää Makedoniyaya, sayıklayıp, ani bizi Saabi çaarardı, İi Haberi annadalım orada», – yazêr evangelist Luka, Apostolların Yaptıkları Kiyadının avtoru, angısı kendisi, bezbollahi, yanaşmış Pavliyä Troadada. Makedoniya ozaman Greşyanın poyraz-günduusunda Roma imperiyasının bölgesiydi. Gemiylän onnar aykırladılar Egey denizini da geldilär Filip kasabasına. Olabilir, ani haliz Filiptä peydalanmıştı Evropada ilk hristiannar. (Filiptä Pavliyi hem Silayı attılar kapana, ama bunun için – ilerideki annatmak.)

Filiptän Pavli gitti Egey denizin boyundakı büyük Salonik kasabasına, neredä vardı port. Burada pek çok urum hem dä kimi çiftitler inandılar Hristoza. Ama çiftitlerin arasında vardı Pavlinin hem Silanın düşmannarı da, angıları yaptılar onnara karşı kalkıntı, da ozaman Pavliylän Sila läüzüm oldu gitsinnär Veriya kasabasına.

Veriyadan Pavli gitti Afinaya, Greşyanın baş kasabasına. Greşya bu vakıtlarda bulunardı Roma kuvedi altında. Afinada Pavli nasaat edärdi Allahın sözünü filosofların hem sıradan insannarın önündä. Bunun için dä biz okuyacez bir ilerideki annatmakta. Afinadan o gitti Korinfä, Roma imperiyasının büyük kasabaların birisinä. Korinfä Pavli kaldı bir buçuk yıl, bu vakıtta burada çok insan inandı Hristoza. Korinf kasabasından Pavli döndü denizçä Küçük Aziyaya da etişti bir büyük kasabaya Efesä. Sora ilerletti yolunu, uuradı İerusalimä da döndü Antiohiyaya.

Pavlinin ikinci gezisi dä sürttü üç yıl kadar. Bu vakıtta Pavli geçti birkaç bin kilometralık yol.

YAPTIKLAR 15:36 – 18:22

PAVLİ HEM SİLA KAPANDA

Bir kerä Pavli hem onun yoldaşı Sila geldilər Filip kasabasına, angısı Roma koloniyasıydı. Orada onnar İsus Hristozun adınnan alıştırıldılar bir izmetçi McKayı, angısı tutulmuştu falcılık duhunnan. Kendi fal çekmeklerinnän o getirärdi kendi çorbacılarına büük kazanç. Görüp, ani kazançları kaybeldi, o izmetçiyanın çorbacıları tuttular Pavliyi hem Silayı da getirdilər onnarı kasaba meydanına zaabitlerä laflarlan: «Bu insannar – iudeylär. Onnar debeştirerlär kasabada insanı, nasaatlêêrlar adetleri, angılarını biz, romalılar, düşmeer kabledelim». Bütün halk ta kalkındı Pavliyä hem Silaya karşı. Ozaman zaabitlär, koparıp apostolların sırtından rubaları, izin ettilär düümää onnarı sopalarlan. Bundan sora attılar onnarı türmeyä hem izin ettilär beqçiyä, korusun onnarı, göz kıpmayarak. Türmä beqçisi kapadı apostolları zındana hem bukaaladı onnarın ayaklarını. Ama Pavliylän Sila kahıra düşmedilər. Gecä yarısına yakın onnar, dua ederäk, metinnärdilər Allahı, öbür kapancılar da seslärdilər onnarı.

Ansızın oldu büük er tepremesi, da zından sarstı taa temelinädän, hepsi kapular açıldılar hem kapancıların herkezin sincirleri düştülär. Türmä beqçisi, uyanıp, gördü ne olduunu da istärdi kendi-kendisini öldürmää, sanarak, ani hepsi kapancılar kaçtılar. Ama Pavli dedi ona: «Yapma kendinä bir dä fenalık, çünkü hepsimiz biz buradayız». Titi-reyeräk düşüp Pavlinin hem Silanın ayaklarına, beqçi sordu onnara: «Çorbacılarım benim! Ne yapayım bän kurtulmaa deyni?» Onnar da cevap ettilär: «İnan Saabi İsus Hristoza, da kurtulacan – hem kendin, hem senin evdekilerin». Ozaman beqçi çıkardı onnarı zındandan, yıkaadı onnarın yaralarını da o saat hepsi evdekilerinnän bilä vaatiz oldu.

Ertesi günü kasaba zaabitleri, ani kapadıydılar Pavliyi hem Silayı türmeyä, yolladılar türmä beqçisinä izmetçi insannarını, sölesinnär ona, ki o kolversin Pavliyi hem Silayı. Ama Pavli dedi onnara: «Bizi, Roma vatandaşlarını, sudsuz bütün halk önündä düüdülär hem attılar zındana, şindi dä saklıca kolvererlär mi? Yok, ko gelsinnär da kendileri çıkarsınnar bizi buradan». İzmetçilär annattılar bu lafları kasaba zaabitlerine. İşidip, ani apostollar – Roma vatandaşları, öbürleri korktular da, gelip, istedilər Pavli hem Sila afetsinnär onnarı. Çıkarıp onnarı zındandan, yalvardılar Pavliyä hem Silaya, gitsinnär kasabadan.

YAPTIKLAR 16:16–39

PAVLİ AFİNADA

Annattımız gibi ikinci misionerlik gezisindä Pavli uuradı Afina. Afina kasabası kendi vakıdında dünnä kulturasının merkeziydi, burada duudu çok anılmış filozoflar – Sokrat, Platon hem başkaları. Pavli duydu bir derin ürek acısı, göreräk, ani kasabada bu kadar çok idol var. Her gün o lafa durardı sinagogada iudeylärlän hem Allahı sayan hepsi urumnarlan hem dä onnarlan, kim ona karşı gelärdi meydanda. Kimi filozoflar – stoikläer hem epikurcular – atışardı onunnan. Birileri sorardı: «Ne isteer sölemää bu boş aazlı?» Öbürleri sä deyärdilär: «Allä, o nesä nasaat eder yabancı allahlar için», neçin deyni Pavli iihaberledi onnara İsus Hristozun dirilmesi için.

Pavliyi getirdilär areopaga* da sordular: «Var mı nasıl üürenelim, ne sän nasaat edersin? Çünkü senin bizä sölediin fasıl bişeydir, da onuştan biz isteeriz bilelim, ne iştir bu». Pavli, çıkıp areopagın ortasına, dedi: «Afinalılar! Görerim, ani siz sarp dinciysiniz: geçeräk hem siirederäk sizin ayozlu erlerinizi, bän rasladım bir kurbannaa bilä, angısında yazılı: „Bilinmeyän allaha“. Taman te o Allahı, angısına siz baş iildersiniz, bän nasaat ederim sizä: Allah, Angısı yarattı dünneyi, gökün hem erin Saabisi, yaşamêer ellän yapılmış ayozlu binalarda hem istämeer insan elleri izmet etsin, sansın Onun var bir zoru. Yok, O Kendisi verdi hepsinä hem ömür, hem soluk, hem herbir işi. Bir adamdan O çıkardı bütün insan soyunu, ki insan yaşasın bütün dünnedä da aarasın Allahı, isteyeräk duymaa Onu hem bulmaa, makar O diil uzak herkezimizdän. Zerä biz Allah için yaşêeriz, hem gezeriz, hem varız, nasıl kimi sizin peetçileriniz deyärdi: «Zerä biz – Onun soyu». Böleliklän, biz, Allahın soyu olarak, olmaz düşünelim, ani Allah benzeer altına yada gümüşä, yada taşa, angısı yapılmış insanın ellerinnän hem onun fikirinnän. Bakmayarak o bilgisiz vakıtlara, Allah şindi izin eder hepsinä insannara hererdä dönsünnär Ona; çünkü O belli etti o günü, açan dooru sud kesecek dünneyä Onun tarafından koyulan Adamnan, hem dä ki hepsi görüp inansınnar bunu deyni, O diriltti o Adamı ölülerdän».

YAPTIKLAR 17:16–31

* *Areopag – arif adamnarın toplantısı.*

PAVLİNİN ÜÇÜNCÜ MİSIONERLİK GEZİSİ

Birkaç vakıttan sora Pavli neetlendi yapmaa üçüncü misionerlik gezisini. Antiohiyadan o genä gitti poyraza. Frigiya tarafından geçip, o etişti Efesä, Egey denizin Asiya tarafında bir port kasabasına (o vakıtlarda Asiya deyärdilär büünkü Küçük Aziyanın sade bir parçasına). Efes bir büyük kasabaydı, neredä yaşardı ikiüz bin kişidän zeedä. Bu kasabada Pavli çalıştı iki yıla yakın, ölä ki Asiya dolayında insannar işidärdilär Saabi İsus için nasaadı – hem iudeylär, hem urumnar. Allah ta yapardı çok minuniya Pavlinin ellerinnän.

Efestä vardı Artemida allahkasının mermerdän bir käämil binası – dünneyn Edi Minuniyasının biri, angısını düzdülär 220 yıl. Kuyumcular hem resimcilär yapardılar gümüştän Artemidanın binasının küçük kopyalarını da satardılar onnarı suvenir gibi. Onnar yaptılar kasabada bir büyük kalkıntı Pavliyä hem hristian öndercilerinä karşı, neçinki Artemidaya baş iildennerin çoyu döndülär diri Allaha. Pavli läüzim oldu gitsin Efestän, da, aykırılایp gemiylän Egey denizini, o dolaştı Makedoniyada hem Greçiyada o erleri, neredä o taa ileri nasaat ettiydi, onnarın arasında Filip hem Korinf kasabaları. Sora o döndü Asiyaya da ikinci kerä nasaat etti Troadada. Troadadan Pavli ilerledi yolunu da etişti As kasabasına, oradan da gemiylän aykırıldı Mitilinayı, Samosu, Trogiliyayı, Militi. Pavli çaardı Militä Efes klisesinin presviterlerini, ani onnara vermää bitki nasaadı deyni, neçinki bilärdi, ani birtaa görmeyecek onnarı. Geçip Kos hem Rodos adalarındaki portlardan hem Küçük Aziyadaki Patara portundan, Pavli etişti Ptolemaidaya. Ptolemaidadan o ilerledi gezisini yayan Kesariya aşırı çak İerusalimä kadar. İerusalimdä Pavliyi tuttular. Pavlinin üçüncü misionerlik gezisi sürttü üç yıldan zeedä – Hristozun Duumasından 54-üncü yıldan 57-inci yıla kadar.

Apostol Pavli misionerlik gezilerindä, iihaberleyerek Hristos için, çok zee çekti. Kendisi Pavli yazêr: «Bän çalışardım, çok kerä yaralı oldum, çok kerä zindannarda bulundum hem çok kerä ölümä yakındım. Beş kerä iudeylerdän otuz dokuzar kamçı kablettim; üç kerä beni düüdülär sopaylan, bir kerä düüdülär taşlan. Üç kerä bän düştüm gemi buulmasına, bir gecä hem bir gün açık denizdä geçirdim; çok kerä bulundum gezilerdä, korku çektim derelerdä, korku çektim haydutlardan, korku çektim soydaşlarımdan, korku çektim dinsiz halklardan, korku çektim kasabalarda, korku çektim çolda, korku çektim denizdä, korku çektim yalancı kardaşlar arasında...»

YAPTIKLAR 18:23 – 21:34; 2 KORİNFLİLERÄ KİYAT 11:23–26

GÖZ BOYACILIK GÜNAHI

Eski Baalantıda biz okuyêrız, ani Allah sıkı buyurdu Kendi hal-kına, atılsın bölä zanaatlardan, nicä: göz boyacılı, fal çekmäk, büücülük, ölüleri çarmak, hem buyur etti öldürmää onnarı, kim tamannamêêr bu sımarmayı: «Büücülük yapmayın hem fal çekmeyin» (*Levit 19:26*). «Ko olmasın sizin aranızda kendi oolunu yada kızını ateştän geçirän, bilgiç, falcı, büücü, göz boyacısı, onnar, kim çaarêr duhları, hem onnar, kim sorêr ölülerä. Çünkü pislidir Saabinin önündä herkezi, kim yapêr bunu, hem bu pisliklär için Saabi, senin Allahın, koolêêr hananeyleri sizdän» (*İkinci zakonruk 18:10–12*). «O, kim çaaracak ölüleri yada büücülük yapacak, adam mı, karı mı, lääzım öldürülsün; taşlan lääzım düülsün onnar, hem kendileri onnar kendi ölümü için kabaatlıdır» (*Levit 20:27*).

Tä ne olmuş apostol Pavlinin üçüncü misionerlik gezisindä Efes kasabasında. Orada Allah yapardı çok minuniya Pavlinin ellerinnän, ölä ki hastaları örtärdilär Pavlinin basmalarinnän hem futalarinnän, da hastalar alışardılar, fena duhlar da çıkardılar onnardan. İudeylerin kimi göçücü büücülükleri dä çekertilär kullanmaa İsus Hristozun adını, deyeräk o insannara, kimdä vardı fena duh: «Koolêêrız sizi İsusun adinnän, Angısını Pavli nasaat eder». Bölä yapardılar iudey baş popazın Skevanın edi oolu. Ama bir fena duh dedi onnara: «İsusu tanıyêrim, Pavliyi dä bilerim, ama siz kimsiniz?» Da o adam, angısında vardı fena duh, atladı onnarın üstünä ölä büyük kuvetlän, ani üsteledi onnarı, onnar sa, çıplak hem yaralı, kaçarak çıktılar o evdän. Bunu üürendilär hepsi Efestä yaşayan iudeylär hem urumnar. Hepsini sardı korku, da Saabi İsus Hristozun adına çekertilär üüsek saygı göstermää.

Saabiyä inanan çok insan gelärdi, açarak kendi günahlarını hem fena yaptıklarını; kim dä taa ileri büücülük yapardı, toplayıp kendi büücü kiyatlarını, yaktılar onnarı hepsinin önündä. Açan saydılar, çıktı, ani yakılmıştı elli bin gümüşlük kitap. Bölä kuvetlän zeedelärdi hem kaavileşärdi Saabinin sözü.

YAPTIKLAR 19:11–20

EFES PRESVİTERLERİNÄ PAVLİNİN BİTKİ NASAADI

Açan Efes klisesini önderleyän presviterlär geldilär Miletä görüşmää Pavliylän, o dedi onnara: «Asiyaya geldiim gündän beeri, siz bilersiniz, nasıl bän her zaman çalışardım Saabi için yavaşlıklan hem nasıl çok yaş döktüm zorluklarda, çektim bän iudeylerin fena neetlerindän. Siz bilersiniz, ani bän bişey saklamadım, ne faydalıydı sizä, nasaat ederäk hem üürederäk insan önündä hem evdän-evä, çaararak iudeyleri hem urumnarı Allaha dönmäa hem Saabimizä İisus Hristoza inanmaa. Da tä şindi, Ayoz Duh buyur eder bana, gideyim İerusalimä. Bilmeerim, ne çıkacak benim önümä orada, ama Ayoz Duh herbir kasabada bana haber verer, ani esirlik hem belalar bekleerlär beni. Ama bän, bakmayarak bişeyä, korumêêrim ömürümü, sade isteerim sevinmeliklän bitireyim kendi yolumu, kendi izmetimi, angısını bän kablettim Saabi İisustan, – nasaat etmäa Evangeliyayı Allahın iivergisi için. Da tä, bän bilirim, ani siz artık beni görmeyeceniz – hepsiniz siz, angılarınızın aranızda bän gezdim, nasaat ederäk Allahın Padişahlını. Bän bilirim, ani benim gittiimdän sora geleceklär sizä fena canavarlar, angıların canı acımêêr sürüyä; sizin aranızdan bilä çıkacak insannar, angıları üüredecek yannış, hristiannarı ardına çekmäa deyni. Şindi, kardaşlar, brakêrim sizi Allaha hem Onun iivergisinä, angısı kaavileyecek sizi hem verecek sizä Allahın iiliklerini bütün ayoz halkın arasında.

Ne gümüş, ne altın, ne ruba bän kimseydän istämedim. Siz kendiniz bilersiniz, ani kendimi hem onnarı, kim benimnändi, bän baktım, çalışarak tä bu ellerimnän. Herbir iştä bän gösterdim sizä, ani bölä zaamet ederäk, läüzim desteklemäa yufkaları hem unutmamaa Saabi İisusun sözlerini, çünkü O Kendisi dedi: „Vermäa – taa mutludur, nekadar kabletmäa“».

Söleyip bunu, Pavli diz çöktü da hepsinnän barabar dua etti. Oza-man hepsi üüsek seslän başladılar aalamaa hem, sarmaşarak Pavliyä, öpmäa onu. Hepsini büyük kahıra soktu onun lafları, ani onnar artık görmeyeceklär onu. Sora onnar geçirdilär Pavliyi gemiyä kadar.

YAPTIKLAR 20:17–38

PAVLİ FEST ÖNDERCİNİN ÖNÜNDÄ

Açan Pavli geldi İerusalimä, üfkeli iudeylär onu tuttular, sanarak ani o mindarladı Allahın ayozlu binasını. Ertesi günü o çıktı sinedrionun önünä. Sudta, Pavlinin söledii sözündän sora, iudeylerin arasında başladı büük çekiş. Korkarak, ani Pavliyi paralayaceklar, romalı asker başı izin etti kendi askerlerine götürmää onu bir koruntulu erä.

Hep o gecä Saabi geldi Pavliyä da dedi: «Girgin ol, Pavli; çünkü nasıl sän marturluk ettin Benim için İerusalimdä, ölä sän marturluk edecän Romada da». Ertesi günü kırk iudeydän zeedä emin ettilär imemää hem içmemää, taa öldürmeyincä Pavliyi. Üürenip bunu, sinedrionda Pavliyi kurtaran asker başı yolladı onu Kesariyaya, koyup korusunnar onu ikiüz yayan asker, etmiş atlı hem ikiüz okçu. Kesariya o vakıt Roma öndercilerin konaa Palestinadaydı. Kesariyada Pavli çıktı Feliks öndercinin önünä sorgulanmak için. Sesleyip Pavliyä karşı iudeylerin hepsini kabaatlamaklarını, Feliks bulmadı onda hiç bir dä kabaat, ama hep okadar tuttu onu kapalı iki yıl.

Sora Feliksin erinä önderci koyuldu Porçiy Fest. Birkaç gündän sora iudey padişahı Agripa hem onun kızkardaşı Verenika geldilär Kesariyaya kutlamaa Festi. Fest teklif etti onnara, seslesinnär Pavlinin sözünü. Agripa hem Verenika büük şişkinniklän, kendi asker başlarının hem en anılmış vatandaşlarlan geldilär sud odasına. Getirdilär Pavliyi dä. O annattı kendi yaşaması için, nasıl döndü Allaha hem marturluk etti Hristos için. O deyärdi: «Kabledip Allahtan yardım, bän bu günä kadar hep marturluk ederim hepsinä küçüünä-büüyünä, ani Hristos lääzımdı zeet çeksin hem, ölüerdän dirilän ilk olup, haberlesin aydınını iudey halkına hem dinsiz halklara».

Pavli lafedärkän, Fest üüsek seslän dedi: «Senin fikirin diil taman, Pavli! Büük üürenmişlik senin aklını bozêr».

«Yok, saygılı Fest, – cuvap etti o, – benim aklım erindä hem söleirim aslılık sözlerini, saa fikir laflarını. Bän dua edärim Allaha, ani hepsi, kim sesleer beni büün, olsunnar herbir iştä, bu sincirlerdän kaarä, benim gibi».

PAVLİ GİDER ROMAYA

Apostol Pavliyi attılar kapana, ani marturluk etti diri Allah hem Kurtarıcı İsus Hristos için. Ama Pavli, bileräk, ani yapmadı bişey kötü, istedi, ona sud kessin kendisi imperator: Roma vatandaşı olduu için, Pavlinin vardı dooruluu bunu istemää. Onuştan onu yolladılar Romaya gemiylän öbür kapancılarlan barabar, sımarlayıp, üzbaşı İlüiy korusun Pavliyi.

Yolca denizdä kalktı ölä büük boran, ani gemiyi dalgalar atardılar taraftan tarafa. Üçüncü günü gemicilär attılar gemidän denizä bütün ükü. Ama boran çok gün sürttüü için, gemidä bulunan insannar kaybettilär umudu kurtulmaa. Artık çok vakıt kimsey bişey imediydi. Ozaman Pavli danıştı hepsinä laflarlan: «Yalvarêrim sizä, üreklenin, neçin deyni kimsey sizdän kaybelmeyecek, ama sade gemi. Bana bu gecä Allahtan, Angısına bän izmet ederim, geldi Onun angili da dedi: „Korkma, Pavli! Sän läözüm çıkasin imperatorun önünä, onuştan senin hatırın için Allah baaşladı ömür seninnän barabar üzän hepsinä“. Tä onuştan üreklenin, adamnar, çünkü bän inanêrım, ani hepsi olacek ölä, nicä dedi bana Allah: biz çıkacez bir adaya».

Ondördüncü günü gemicilär hesapaldılar yası kenarlı bir liman da neetlendilär, eer olabilirsä, yanaşmaa ona. Kaldırıp çengelleri hem elkeni, onnar başladılar yaklaşmaa kenara, ama gemi ansızdan oturdu suaya: onun burnusu, batıp, kımıldanmardı, geerisini da kırardılar kuvetli dalgalar. Üzbaşı izin etti, hepsi, kim biler üzmää, üzsünnär kenara, öbürlär dä kurtulsunnar taftalarda yada geminin kırıntılarında. Butakım gemidä bulunan hepsi ikiüz etmiş altı kişi kurtuldular. O adada yaşayan insannar karşıladılar onnarı açık üreklän, da Saabi yaptı orada çok minuniya apostol Pavlinin ellerinnän. Üç aydan sora onnar ilerlettilär yolunu Romaya bir başka gemiylän. Yola çıkaceykan, adada yaşayan insannar, apostol Pavlinin hatırı için, neçinki o adada çoyunu alıştırdı hastalıklardan, – gösterdilär onnara büük saygı hem verdilär yola herbir işi, ne läözüm.

Apostol Pavli ilerledärdi çalışmasını Saabi için hem çekärdi çok zorlar. O çetin inanardı, ani onun ömürü kuvetli hem cana yakın Allahın elindä. Romalılara Kiyadında o yazardı: «Allahı sevennerä, Onun istediinä görä çaarılmışlara herbir iş yardım eder iilik uurunda».

YAPTIKLAR 25:1–12; 27:14–44; 28:1–11; ROMALILARA 8:28

PAVLİ ROMADA

Evangelist Luka, Apostolların Yaptıklarının avtoru, yazêr: Açıan sa biz geldik Romaya, üzbaşı verdi kapancıları asker başına, Pavliyä sä verildi izin, yaşasın ayır, ama bir askerlä, angısı koruyardı onu. Romaya geldiindän üç gün sora Pavli çaardı en anılmış iudeyleri. Belli gündä onnar geldilär onun konaana, da o sabahtan avşamadan annadardı onnara Allahın Padişahlı için, göstereräk İsus için Moiseyin zakonundan hem prorokların kiyatlarından marturlukları. Birilerini onun lafları inandırdılar, öbürleri sä inanmardılar. Açıan da onnar toparlandılar gitmä, ölä dä kayıl olmayıp biri-birinnän, Pavli dedi onnara: «Dooru dedi Ayoz Duh bizim dedelerimizä prorok İsayanın aazınnan: „Git bu halka da sölä: ‘Kulaklarınızla işideceniz – da annamayacınız; gözlerinizlä bakacınız – da görmeyeceniz’, çünkü sertleşti bu insannarın ürä, kulaklarınnan da gücülä işiderlä, gözlerini dä kapamışlar: onnar görmeyeceklär, hem işitmeyeceklär, hem annamayacaklar üräännän, hem dönmeyeceklär Bana, ani Bän alıştırıyım onnarı“. Böleliklä, ko biläsiniz, ani Allahın kurtarması yollandı dinsiz halklara: onnar da işideceklär». Açıan o söledi bunu, iudeylär gittilär, kızgın çekişeräk aralarında. Pavli iki yıl yaşadı Romada kendi-kendini geçindireräk hem kabledärdi hepsini, kim gelärdi ona, engelsiz nasaat ederäk Allahın Padişahlıını hem korkusuz üüderäk Saabi İsus Hristos için. Bu laflarla biter Apostolların Yaptıkları Kiyadı.

Okuyucular, olmalı, isteerlä bilmä, ne oldu apostol Pavliylän ileri dooru. Bibliyada bunun için bişey söylenmeer. Apostol Pavlinin kliselerä hem ayır insannara kiyatlarından hem dä başka evelki kiyatlardan belli olêr, ani Pavli bu iki yıl kapandan sora çıkmış da çalışmış, iihaberleyeräk İtaliyada, Greçiyada hem Küçük Aziyada. Bir annatmaya görä, apostol Pavli kabletmış zeetli ölüm, açıan hristiannarı Romada koolarmışlar cansız Neron imperatorun vakıdında.

YAPTIKLAR 28:23–31

APOSTOLLARIN KİİYATLARI

Saabi İisus Hristozun dirilmesindän sora Onun İi Haberi başladı çabuk daalmaa Palestinada, bütün Roma imperiyasında hem Yakın Günduusu padişahlıklarında, sora da bütün dünnedä. Apostollar hem İisusun kimi başka üürenicileri daalıştılar türlü kasabalara hem memleketlerä nasaat etmää Allahın sözünü. Saabi kaaviledärdi onnarın laflarını minuniyalarlan: açan onnar dua edärdilär İisus Hristozun adına, hastalar hem sakatlar alışardılar, hem öülär bilä dirilärdilär, bunu görennärdä kabledärdilär üreenä Allahın sözünü hem sapardılar günah yollarından. Hristiannarı koolardılar, ama İisus Hristoza, Allahın Ooluna, inan taa kaaviydi, nekadar koolamaklardan korku.

Eni hristiannarın İisus Hristoza inanını kaavilemää deyni, apostollar yazardılar kliselerä mektup. Kimi kiyatlar kısaydılar, sade bir sayfa, öbürleri, nicä, deyelim, Romalılara Kiyat, pek uzundular. İakovun, Petrinin, İoanın hem İüdanın kiyatları yazılıydılar hepsi hristiannarın adına, da onuştan onnara deniler «toplumnu», apostol Pavlinin sä kiyatları yazılı belli insannarın adına yada kliselerä.

Apostol Pavli kimi kiyatlarını yazmıştı, açan o bulunardı kapan-da. «Bän zeetlenerim – hem beni, bir haydudu gibi, bukaaladılar, ama Allahın sözünä bukaa yoktur», – yazardı Pavli kendi dostuna Timofeyä (2 Timofeyä 2:9).

Hepsi kiyatları apostollar yazmışlar Ayoz Duhun esmesinnän, da onuştan, Bibliyanın başka payları gibi, o kiyatlar insannara danışan Allahın sözüdür. İlk hristiannar çalışkan ellän yazarak onnarın kopyalarını çıkarardılar, okuyardılar kliselerdä hem evlerdä, gösterärdilär dostlarına, baaşlardılar onnarı da butakım yardım edärdilär annatmaa insana Allahın sözünü. O vakitlarda yazardılar papirusta, demäk, ölä bir sazdan yapılmış materialda, yada pergamenttä – maa-suz işlenilmiş deridä.

APOSTOLLARIN KİYATLARI (ilerlemesi)

Kiyatların öz annamasını zor açıklamaa kısaca. Herbir kiyatta var bük gerçeklär, angılarını Allah açêr onnarın avtorları aşırı. Tä kimi baş temalar, angılarını açıklêêr apostolların mektupları:

İnan hem işlär (*İakovun Kiyadı*).

Biz lääzım saburlu çekelim zeetleri (*Petrinin 1 Kiyadı*).

Nasıl pak kalmaa yalancı üredicilerin günnerindä (*Petrinin 2 Kiyadı*).

Sevinç hem enseyiş (*İoanın 1 Kiyadı*).

Sevgi (*İoanın 2 Kiyadı*).

Musaafircilik (*İoanın 3 Kiyadı*).

Nasıl korumaa inanı hem korunmaa düşmektän (*İudanın Kiyadı*).

İnannan dooru çıkmak Allahın önündä (*Romahlılara Kiyat*).

Hristos Saabidir (*Korinflilerä 1 Kiyat*).

Raatlanmak, izmet etmæk (*Korinflilerä 2 Kiyat*).

Kurtulmak yok Ayozlu zakonu tamannamakta, ama sade İisusta (*Galatihalılara Kiyat*).

Klisä nicä Hristozun teni (*Efeslilerä Kiyat*).

Hristiannarın birlii (*Filiplilerä Kiyat*).

Hristozun bükklüü hem kuvedi (*Koloslulara Kiyat*).

Saabi İisus Hristos genä gelecek erä (*Saloniklilerä 1 hem 2 Kiyat*).

Saabiyä izmet etmektä inançlık hem Ona candan baalılık (*Timofeyä 1 hem 2 Kiyat*).

Kliselerin presviterleri lääzım yaşasınnar ayozlu (*Tita Kiyat*).

Lääzım prost edelim biri-birimizi (*Filimona Kiyat*).

Hristozun taman kurbanı (*Çifitlara Kiyat*).

Apostolların Kiyatları Bibliyanın pek faydalı bir payıdır. Onnarın çoyunu annamaa zor, da onuştan onnarı okumaa lääzım alatlamayarak hem düşünerek.

İAKOVUN KİYADI

İakovun Kiyadında biz bulêrız çok kısa, ama derin söyleyiş hem nasaat, deyelim:

zenginnik için: «Duuêr gün, olêr sıcak, sıcak kurudêr otu, onun çiçekleri silkiner, kaybeler onun gözellii; hep ölä sörpeşer zengin dâ kendi yollarında»;

denemäk için: «Ne mutlu o insana, angısı dayanêr denemeyä, neçin deyni sora o kabledecek ömür feneçini, angısını adadı Saabi Onu sevennerä»;

üfkä için: «Benim sevgili kardaşlarım, herbir adam ko havezlän seslesin, alatlamasın laf sölemää, alatlamasın üfkelenmää, çünkü adamın üfkesi yapamaz Allahın dooruluunu»;

Allahın sımarlamalarını tamannamak için: «Tamannayın Allahın sözünü, ama diil sade sesleyäsiniz, aldadarak kendi-kendinizi»;

inan için: «Eer inanın yoksa işleri, kendi-kendisinä ölüdür. Nasıl duhsuz ten ölü, ölä işsiz inan da ölüdür»;

dilin günahları için: «Dil – küçük bir ek, ama büyük işlär yapêr. Bak, bir küçük ateş ne büyük daayı tutuşturêr... Olur mu bir sızıntıdan aksın hem tatlı su, hem acı su?»;

emin için: «En ilkin, kardaşlarım benim, emin etmeyin ne göklän, ne erlän, ne dâ başka eminnän; ama deyin: sade „olur“ yada „olmaz“, ki kabaatlı olmayasınız»;

hastalar için: «Eer sizin biriniz hastaysa, ko çaarsın klisenin presviterlerini hem ko dua etsinnär o adam için, yaalayıp onu oloylan Saabinin adına, – da dua alıştırıracak hastayı, hem ayaa kaldıracak onu Saabi; hem eer o günaha girdiyä, prost edilecek»;

pişman olmak için hem dua için: «Açıklayın biri-birinizä kabaatlarınızı hem dua edin biri-biriniz için, ki alışasınız: büyük iş yapabiler doorunun kuvetli duası»;

kayıp olannara sevgi için: «Kardaşlar! Eer sizin biriniz çevirärsä kayıp olanı dooruluk yoluna, ko bilsin, ani günahkeri yanlış yoldan çevirän kurtaracak onun canını ölümdän hem örtecek çok günah».

APOSTOL PETRİNİN İKİ KİYADI

Petri, oniki apostolların birisi, yazdı iki kıyat Küçük Aziyadaki kliselerin adına. Var ölä fikir, ani Petri yazmış İlk Kiyadını o vakıtlarda, açan hrustiannarı cansız koolardılar: zeetlärdilär hem öldürärdilär, çünkü imperator Neron istärdi yok etmää hrustiannı Roma imperiyasında. Apostol Petri, kendi kardaşlarını hem kızkardeşlerini üreklendirmää deyni, yazêr:

Sizin dedelerinizdän kalma boş yaşamanızdan kurtuldunuz diil geçici gümüşlän yada altınnan, ama Hristozun paalı kanınnan, ani kusursuz hem lekesiz bir kuzunun kanına benzeer.

Herbir insan – nicä ot, hem herbir onun käämillii – nicä ot çiçää; kurudu ot, da çiçekleri silkindilär; Saabinin sözü sä kalêr diveç. Tä o söz, angısı sizä nasaat edildi.

Sevgili kardaşlar! Yalvarêrım, verilmeyin ten isteklerinä, ani kav-rêrlar canı, götürün dooru yaşamak dinsiz halkların arasında. İsus bizim günahlarımızı Kendi Tenindä kaldırdı stavroza, ki biz, kurtulup günahlardan, yaşayalım dooruluk için: Onun yaralarinnan siz alıştınız. Siz nasıl yolunu şaşırılmış koyunnardınız, şindi sä döndünüz sizin cannarınızın Güdücüsünä hem Koruyucusuna.

Çevirmeyin fenalaa fenalık yada süümeyä süümäk; tersinä, iisözleyin, bileräk, ani siz çaarıldınız kabletmää iisözlemäk... Saabi Allahu ayozlayın üreklerinizdä.

Hristos, bizi Allaha getirmää deyni, bir kerä zeetlendi bizim günahlarımız için, dooru Olan dooru olmayannar erinä. O öldürüldü tencä, ama dirildi duhça... Ne mutlu sizä, eer sizi kötülärselär Hristozun adı için, çünkü Allahın şannı Duhu bulunêr sizdä... Sade zeetlenmesin sizin aranızdan birisi öldürüm için, yada hırsızlık için, yada fenalık için. Ama zeetlenärsän, ani hristiansın deyni, utanma, ama metinnä Allahu bölä ecel için.

Bir evelki annatmaya görä, Petriyä sud kesmişlär ölüm da, Petri-nin kendi istediinä görä, onu germişlär stavrozda başaşaa, çünkü o saymarmış kendisini uygun, gerilsin hep ölä, nasıl gerildiydi Saabi İsus Hristos.

PETRİNİN 1 KİYADI 1:18–19, 24–25; 2:11–12, 24–25;

3:9, 15, 18; 4:14–16

APOSTOL İOANIN ÜÇ KİYADI

Evelki annatmıklara görä hem din bilimcilerine görä, bu üç kiyadı yazmış apostol hem Evangelist İoan.

İoanın İlk Kiyadının baş temaları bölädir: sevgi, Allahlan yaşamak, sevinç, inanın enseyici kuvedi, yaşamanın özü. Tâ birkaç nasaat bu Kiyattan: **aydınnıkta bulunmak için**: «Eer biz yaşarsak aydınnıkta, nasıl Allah aydınnıkta, ozaman biri-birimizin aramızda ilişki var, hem İsus Hristozun Kanı paklêêr bizi herbir günahant. Kim deer, ani o bulunêr aydınnıkta, ama azetmeer kendi kardaşından, o taa karanlıkta»; **dünneyä davranış için**: «Sevmeyin dünneyi hem bişeyi, ne var dünnedä: kim sever dünneyi, onun yok sevgisi Bobaya. Çünkü hepsi, ne var dünnedä: tenin istekleri, gözlerin mayıllı hem yaşamak hodullu; hepsi bu – diil Bobadan, ama bu dünnedän. Hem dünnä geçer, hem onun isteyişleri, ama kim tamannêêr Allahın istediini, o yaşêêr diveç»; **antihrist için**: «Kim ozaman yalancı, eer diilsä o, kim inkär eder, ani İsus – Hristos? O – Bobayı hem Oolu inkär edän antihrist. Herkez, kim atilêr Ooldan, onda yok Boba da; ama kim Oolu açık kableder, onda var Boba da»; **Kurtarıcı İsus için**: «Siz bilersiniz, ani O geldi bizim günahlarımızı almaa, hem ani Onun Kendisinin yok günahı. Herkezi, kim kalêr Onda, günaha girmeer»; **sevgi için**: «Allahın sevgisi bizä açıldı: Allah yolladı dünneyä Biricik Kendi Oolunu, ki biz kabledelim yaşamak Onun üzerinä. Allah – sevgidir, hem kim yaşêêr sevgidä, o kalêr Allahta, hem Allah ta onda. Sevelim Onu, neçin deyni O ilk sevdi bizi. Herkezi, kim inanêr, ani İsus – Hristozdur, Allahtan duuma. Allahı sevmäk – açan biz tamannêêrız Onun sımarlamalarını, Onun sımarlamaları da diil aar»; **yalancı proroklar için**: «Allahın Duhunu yanılmak duhundan ayırın bölä: herbir duh, angısı kableder, ki İsus Hristos geldi tennän, – Allahtandır; ama herbir duh, angısı kabletmeer, ki İsus Hristos geldi tennän, – diil Allahtan, o antihrist duhu»; **diveç ömür için**: «Hepsini bunnarı bän yazdım sizä, Allahın Oolunun adına inanannara, ki siz biläsiniz, ani, inanarak Allahın Ooluna, siz kabledersiniz diveç ömür».

İOANIN I KİYADI

İUDANIN KİYADI

Bu kiyadı yazmış kâr o İuda, angısı anılêr Matfeydän Evangeliyada (13:55).

İuda nasaat edärdi hristiannara «güreşmäâ inan için, angısı verildi ayoz halka». Eski Baalantıdan pildalarlan İuda sakındırêr inancıları, yaşamasınnar günahkerlär gibi: «Makar ki bunu artık bilersiniz, bän isterim sizin aklınıza getirmää, ani Saabi kurtardı Kendi halkını, çıkarıp onu Mısır erindän, sora da inanmayannarı yok etti. Hem angilleri, angıları korumadılar kendi durumunu, ama braktılar kendi erlerini, onnarı Saabi tutêr çözülmöz sincirlerinnän karannıkta, büyük sud gününä kadar. Sodom hem Gomora hem dolay kasabalar, bu angillär gibi yaşayan orospulukta, kabletilär ceza diveç ateşlän. Fit ölä olacek o uçkun adamnara da, angıları mındarlêêlar teni, saymêêrlar hepsini zaabitleri hem kötüleerlär üüsek kuvetleri. Hem kötüleerlär, neyi annamêêrlar; neyi sä kendi tabeetinä görä bilerlär, onunnan kaybederlär kendilerini akılsız hayvannar gibi».

Bu dinsiz yolun erinä İuda nasaat eder, nasıl yaşamaa inana görä: «Siz sä, sevgili kardaşlar, kaavileyeräk kendinizi ap-ayozlu inanınızın temelindä, dua edin Ayoz Duhlan, koruyun kendinizi Allahın sevgisindä, bekleyeräk Saabimizdän İsus Hristozdan acıyannık, ani götürär diveç ömürä. Birilerine dä, baktıktan sora, olun acızgan, öbürlerini dä korkuylan kurtarın, ateştän fırladarak, hem dä üzä çıkarın günahlarını korkuylan, iireneräk tennän pisenmiş rubadan bilä».

Kiyadın bitkisindä käämil laflarlan metinnener Allah: «Tek Aarif Allah, Angısı kurtardı bizi İsus Hristos aşırı, var nasıl korusun düşmektän sizi, sevinmeliktä kusursuzları, hem koysun Kendi käämillii önündä, – Onda var metinnik hem üüseklik, kuvet hem zaabitlik, en evelki vakıtlardan beeri, şindi hem diveç. Amin».

APOSTOL PAVLİNİN KİYATLARI

Eni Baalantiya girdi apostol Pavlinin 13 kiyadı, angılarını o yazdı Roma, Korinf, Efes, Filip, Kolos, Salonik kasabalarında hem Galatiya bölgesindä yaşayan hristiannara hem dä onun kafadarlarına – Timofeyä, Tita hem Filimona. (Adetä görä sayılêr, ani Pavli yazmış Çıfıtlara Kiyadı da.)

Pavlinin kiyatları yapêr Eni Baalantının dördüncü payını. Birkaç sayfada aarifliin bütün zenginini göstermää yok nasıl. Bu kitapta biz dokunacez apostol Pavlinin sade kimi kiyatlarına.

SEVGİ

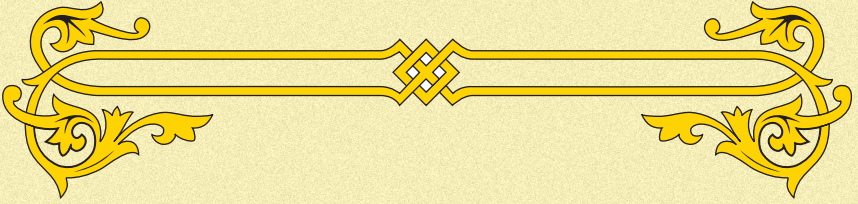
«Allah sevgidir», – üüreder Bibliya. İlk Kiyadında Korinflilerä apostol Pavli yazêr sevgi için bölä:

Eer bän lafedärsäm insan dilindä yada angillerin dilindä, ama sevgim yoksa, ozaman bän cınnayan bakırım hem ötän kimvalım. Eer benim varsa prorokluk becerikliim, hem bän bilärsäm hepsini saklılıkları hem benim varsa bütün bilgim hem bütün inanım, ölä ani bayırları erindän diiştiräbilirim, ama yoksa sevgim, – bän hiç yokum.

Hem eer bän daadarsam aalemä hepsini, neyim var, hem verir-säm güüde mi ateşä, ama sevgim yoksa – bana ondan yok hiç bir fayda...

Sevgi İsus Hristozun üüretiminin özüdür. İsus dedi: «„Sev senin Saabi Allahını bütün üräännän, hem bütün canınnan, hem bütün aklınnan“. Budur ilk hem en büük sımarlamak. İkincisi dä onun gibi: „Sev senin yakınıni, nicä kendi-kendini“. Bu iki sımarlamaya dayanêr bütün zakon hem proroklar» (*Matfey 22:37–40*).

Tä İsusun sözleri Allahın sevgisi için: «Allah ölä pek sevdi bu dünneyi, ani verdi Kendi Biricik Oolunu, ani herbir Ona inanan kaybelmesin, ama diveç yaşasın» (*İoan 3:16*).

Sevgi

*«Sevgi saburludur, iilikçidir, sevgi
kiskanmaz, üünmüz, kabarmaz.*

*Sevgi hayırsızlık yapmaz, kendisinü
fayda aaramaz, kolayca üfkelenmüz, küsü tutmaz,
yalana sevinmüz, ama aslıylan sevinir.*

*Sevgi hepsini örtür, hepsini inanar,
hepsinü umut edür, hepsinü dayanar.*

Sevginin bitkisi hiç olmaz...

*Şindi kalêr bunnar üçü: inan, umut hem sevgi,
ama sevgi onnardan en üstündür».*

Korinflilerä 1-ci Kiyat 13:4–13

«TENİN İŞLERİ» HEM «DUHUN MEYVASI»

Saabi İisus Hristos dedi Kendi üürenicilerinä: «Bän – çotukum, siz dä çıbıksınız; kim bulunêr Bendä, Bän dä onda, o verer çok meyva, çünkü Bensiz yapamazsınız bişey». Bayırdakı nasaadında İisus verdi bölä bir pilda: «Korunun yalancı proroklardan, angıları gelerlär sizä koyun görüntüsündä, ama içindä – yırtıcı canavarlar. Meyvalarından tanıyaceniz busoy insanı. Güvendän üzüm yada pıtraktan incir toplanılêr mı? İslää aacın meyvası da islää, prost aacın sa meyvası da prost».

Galatıyalılara Kiyadında apostol Pavli yazêr «tenin işleri» için hem «duhun meyvası» için: «Tenin işleri belli: maskaralık, orospuluk, pis neetlär, hayırsızlık, idollara baş iiltmäk, büücülük, duşmannık, kavga, kıskançlık, üfkä, çekiş, ayrılmaklık, bölünmäk, hasetlik, öldürücülük, sarfoşluk, zulumnuk hem buna benzär işlär. Vakitlan söleerim sizä, nicä dä taa ileri sölärdim: kim bölä işleri yapêr, Allahın Padişahlını kabletmeyeceklär. Duhun meyvası sa: sevgi, sevinç, usluluk, saburluluk, acıyannık, ilik, inancılık, yavaşlık, kendini zapetmäk».

GALATİYALILARA KİYAT 5:19–23; MATFEY 7:15–17; İOAN 15:5–6

PAVLİNİN YARDIMCISI TİMOFEY

Açan Pavli ikinci misionerlik gezisindä etişti Derviya hem List-ra kasabalarına, o karşıladı orada bir genç hristianı Timofeyi. Onun anası, Evnika, çifitkaydı, angısı inandıydı Hristoza, bobası da – urumdu. Onun babusu Loida – o da hristiankaydı. Timofey, nicä dä evangelist Luka, oldu apostol Pavlinin inanç yoldaşı da gitti onunnan Makedoniyaya, Greçiyaya, Küçük Aziyaya hem Romaya bilä. Bir evelki annatmaya görä, açan Pavliyi Romada öldürdülär, Timofey oldu Efes klisesinin başı da kabletti zeetli ölüm o vakıtlarda, açan Roma imperiyasında koolardılar hristiannarı. Apostol Pavli yazdı Timofeyä iki kiyat. Tä o kiyatların sade kimi öz fikirleri:

hepsi insannar için dua: «En ilkin nasaat vererim yapasınız duaları, yalvarmaqları, şükür ederäk hepsi insannar için, padişahlar için hem hepsi zaabitlär için, ani biz geçirelim raat, uslu yaşamak bütün inancılıklan hem hatırlan; çünkü bunu isteer Bizim Kurtarıcımız Allah»;

diavolun üüretmekleri için: «Ayoz Duh açık söleer, ani bitki zammannarda kimisi inandan atılacak, sesleyeräk aldadıcı duhları hem fena duhların üüretmeklerini»;

zenginnik için: «Herbir kötülüün kökü – parayı sevmäk; verilip ona, kimileri saptılar inan yolundan hem kendi-kendileri yaptılar çok zeet. Sän sä, Allahın adamı, korun bundan, da ko olsun yaşamanda dooruluk, Allaha hatır, inan, sevgi, saburluluk, usluluk»;

dinin iütlii: «Savaşınanın ii savaşınnan, tutun dıveç yaşamaktan, angısına sän çaarıldın»; Allaha haliz izmet için: «Sınaştır kendini Allaha hatır gütmää. Ol inançlara örnek pilda laflan, yaşamaklan, sevgiyän, duhlan, inannan, paklıklan. Oku Ayozlu Yazıyı, nasaat et, üüret».

Var fikir, ani Pavli yazmış İkinci Kiyadını Timofeyä, bulunarak türmedä hem bekleyeräk ölümünü: «İi savaşmakta bän savaşım, bän yaşamamı bitirdim, inanı bän korudum; şansora da hazırlanêr bana dooruluk feneği, angısını verecek bana Saabi, dooru Sudya, hem diil sade bana, ama hepsinä, kimi sevindirer Saabinin gelmesi».

TİMOFEYÄ 1 HEM 2 KİYAT

**«BİR SAABİ, BİR İNAN, BİR VAATİZ...»
APOSTOLLARIN KİYATLARINDAN PEETLÄR**

Hepsi günaha girdilär hem etişämedilär Allahın käämilliinä
(*Romalılara Kiyat 3:23*).

Günah için ceza – ölüm, Allahın baaşışı sa – diveç ömür İsus Hristozda, bizim Saabimizdä (*Romalılara Kiyat 6:23*).

Bir Allah, bir dä Aracı Allahın hem insanın arasında, insan İsus Hristos (*Timofeyä 1 Kiyat 2:5*).

Hristos öldü bizim günahlarımız için (*Korinflilerä 1 Kiyat 15:3*).

Eer aazınnan açık sölärsän, ani İsus Saabidir, hem üräännän inanarsan, ani Allah diriltti Onu ölülerdän, ozaman kurtulacan (*Romalılara Kiyat 10:9*).

Kayıp olannara deyni stavroz için nasaat – akılsızlık, ama bizä, kurtarılanlara, deyni – Allahın kuvedi (*Korinflilerä 1 Kiyat 1:18*).

Kuşku olun, direşkän olun inanda, olun girgin hem kuvetli (*Korinflilerä 1 Kiyat 16:13*).

Bän utanmêırım Hristozun İi Haberindän, neçin deyni o – Allahın kuvedi, angısı kurtarêr hepsini inanannarı (*Romalılara Kiyat 1:16*).

Aldanmayın: Allah gülmää alınmaz. Ne eker insan, onu da biçer (*Galatıyalılara Kiyat 6:7*).

Herbir insan – nicä ot, hem onun käämillii – nicä ot çiçää; kuru ot, da çiçekleri silkindilär (*Petrinin 1 Kiyadı 1:24*).

Hepsimiz biz lääzım çikalım suda Hristozun önünä, ani herbirimiz kabletsin ona görä, ne o yapardı, yaşayarak erdä, ilik mi osa fenalık mı (*Korinflilerä 2 Kiyat 5:10*).

Hepsimiz kendisi için cuvap verecek Allahın önündä (*Romalılara Kiyat 14:12*).

Büün, eer işidärseniz Allahın sesini, inatlaştırmayın üreklerinizi, nasıl o vakıtlarda, açan çifitlar kalkardılar Moiseyä karşı (*Çifitlara Kiyat 3:15*).

Bir Saabi, bir inan, bir vaatiz (*Efslilerä Kiyat 4:5*).

AÇIKLAMAK İOANA

Dünnä, angısında biz yaşêêrız, durmayacak diveç. Bibliyada çok Erdä var prorokluklar bitki vakıtlar için, ama ayırı bunun için annadılêr apostol İoana Açıklamakta – Bibliyanın bitki kitabında.

İoan İsus Hristozun oniki apostolların birisiydi. Hepsi apostollar, İoandan kaarä, evelki annatmaya görä, kablettilär zeetli ölüm. Ama İoan da zeet çekti Hristos için – onu kaldırdılar Patmos adasına. Orada ona göründü Saabi da dedi: «Bän Alfa hem Omega, Başlantı hem Son; gördüünü yaz kitaba da yolla kliselerä» (*Açıklamak 1:10–11*).

Açıklamak kitabında bitki günnär için prorokluklar annadılêrlar simvollarlan: edi kliseyâ kiyatlar, edi mühür, dört atlı, edi truba, Allahın üfkesinin edi çölmää, Armagedon, ömür kitabı, canavar sayısı – 666, Vavilon – büük orospu, edi kafalı hem on buynuzlu canavar, on padişah, bin yıllık padişahlık, Eni İerusalim, kıymetli taşlar, ömür aacı...

Açıklamak kitabında var çok saklılık. Ama bir iş bez-belli: Saabi İsus Hristos genä gelecek erä da sud kesecek dünneyä. Onun İkinci gelmesini beklärdilär ilk hristiannar, bekleeriz onu biz dä.

Okuyalım edi kliseyâ kiyatların birisini. O edi klisä varmışlar o vakıt, açan yazılmış Açıklamak, ama onnarın adına kiyatlar doorudulu gelecek vakıtlara da. Beki, o kiyadın kimi lafları ilişerlär bizä dä.

«DURÊRİM KAPU YANINDA DA URÊRİM»

Açıklamak Kitabında apostol İoan yazêr:
Bölä söleer Amin, inanç hem dooru Martur, Allahın yaratmasının başlantısı: «Bilerim senin işlerini; sän ne suuksun, ne haşlaksın. O, olsan sän suuk ya haşlak! Ama sän ılıcaysın deyni, ne suuksun, ne dä haşlaksın, onuştan kusacam seni Benim aazımdan. Sän deersin: „Bän zenginim, zenginnedim hem yok bir dä zorum“, ama bilmeersin, ani zayıfsın hem zavallıysın, hem fukaaraysın, hem körsun, hem çıplaksın. Vererim sana nasaat, satın alasın Bendän ateşlän paklanmış altın, ani zenginneyäsin, hem biyaz ruba, ani giyinäsin da görünmesin senin çıplaklın ayıplı, hem gözlerinä ilaç, ani göräsin. Kimi Bän severim, onnarı azarlêêrım hem sıraya koyêrım. Böleliklän, çalışkan ol da dön Bana günahlarından.

Tä, Bän durêrım kapu yanında da urêrım: eer birkimsey işidärsä Benim sesimi da açarsa kapuyu, girecäm da oturacam onunnan sofraya, o da Benimnän.

Enseyenä verecäm otursun Benimnän Benim padişahlık skemnemdä, nasıl Bän dä ensedim da oturdum Benim Bobamnan Onun padişahlık skemnesindä. Kimin varsa kulaa, ko işitsin, ne Ayoz Duh söleer kliselerä».

AÇIKLAMAK 3:14–22

«ENİ GÖK HEM ENİ ER»

İoana Açıklamanın bitki bölümneri – Allahın büyük sudu için, eni gök hem eni er için simvollar annatmak:

Hem gördüm bän büyük biyaz çorbacılık skemnesini hem onda Oturanı: Onun önündän kaçtılar gök hem er, da kaybeldilär. Hem gördüm bän ölülere, küçükleri hem büyükleri, angıları durardılar Allahın önündä, hem açıldılar kitaplar, hem taa bir kitap açığı – ömür kitabı; hem suda verildilär ölülär kitaplarda yazılara görä, kendi yaptıklarına görä.

Hem gördüm bän eni gökü hem eni eri; ilerki gök hem ilerki er kaybeldilär, hem deniz artık yok. Da bän, İoan, gördüm ayozlu kasabayı, Eni İerusalimi, Allahtan göktän inän, hazır, nicä güveesi için donaklı gelin. Hem işittim bän göktän bir üüsek ses, deyän: «Tä çadır, neredä Allah yaşayacak insannan. Onnar olaceklar Onun halkı, hem Kendisi Allah olacak onnarın Allahı. Hem silecek Allah herbir yaşı onnarın gözlerindän, hem ölüm artık olmayacak; ne aalayış, ne kahr, ne acı başka olmayacak, çünkü ilerki geçti».

Hem dedi padişahlık skemnesindä Oturan: «Tä, yaradêrım hepsini eni». Hem deer bana: «Yaz, çünkü bu sözlär hakına hem dooru». Hem dedi bana: «Tamannandı! Bän – Alfa hem Omega, Başlantı hem Son; susayana verecäm diri su sızıntısından, parasız içsin; enseyän kabledecek bunnarı hepsini, hem olacam ona Allah, o da olacak Bana ool. Korkannara sa, hem inansızlara, hem iirençlerä, hem öldürücülerä, hem orospulara, hem büücülerä, hem idollara baş iildennerä, hem hepsinä yalancılara – ateşlän hem kükürtlän yanan göl. Bu – ikinci ölüm».

Hem kasabanın yok zoru güneşä hem aya, ki aydınnatmaa onu: Allahın käämillii aydınnadêr onu, hem şafkı onun – Kuzu. Hem girmeyecek ona bişey, ne ani diil pak, hem kimsey, ne ani yapêr iirenç işlär hem yalan, ama sade onnar, angılarının adları yazılı Kuzunun ömür kitabında.

AÇIKLAMAK 20:11–13; 21:1–8, 23, 27

BİBLİYANIN BİTKİ SAYFASI

Ayozlu Yazı, Bibliya, biter prorokluklan, ani Allahın Oolu, İsus Hristos genä gelecek bu dünneyä. Okuyalım Açıklamak Kitabının bitki payını – Bibliyanın son sayfasını:

Da dedi bana angil: «Mühürlämä bu kitabın prorokluk sözlerini, çünkü vakıt yakın. Kötülük yapan ko taa yapsın kötülük, pis insan ko taa pislensin, dooru adam ko taa yapsın dooruluk, hem ayoz kişi ko taa ayozlansın. Gelecäm tez, hem ödek Bendä – herkezinä verecäm onun yaptıklarına görä. Bän – Alfa hem Omega, Başlantı hem Son, İlk hem Bitki».

Ne mutlu onnara, kim tamannêêr Onun sımarmaklarını: onnarın var dooruluu isinnär ömür aacından hem tokatlardan girsinnär kasabaya. Ama kasaba dışında – köpeklär, hem büücülär, hem hayırsızlar, hem öldürücülär, hem idollara baş iildennär, hem herkezi, kim sever hem yapêr yaramazlık.

«Bän, İsus, yolladım Benim angilimi, annatsın sizä hepsini bunnarı kliselerdä. Bän – Davidin kökü hem evladı, yalabık sabaa yıldızı.

Hem Duh hem gelin deerlär: „Gell!“ Hem işidän ko desin: „Gel!“ Herkezi, kim susamış, ko gelsin, hem kim isteer, ko alsın ömür suyunu ödeksiz».

Hem bän marturluk ederim taa herbirinin önündä, kim işider bu kitabın prorokluklarını: eer birkimsey eklärsä bişey onnara, Allah ekleyecek belaları, angılar için yazılı bu kitapta; eer birkimsey çıkararsa bişey bu prorokluk kitabının sözlerindän, Allah çıkaracak onun payını ömür kitabından hem ayozlu kasabadan, nelär için yazılı bu kitapta. Bunu marturluk Edän deer: «Gelecäm tez! Amin».

Gelsänä e, Saabi İsus! Saabimizin İsus Hristozun iivergisi olsun hepsinizlän sizinnän. Amin.

AÇIKLAMAK 22:10–21

Καὶ λέγει μοι, Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ὁ καιρὸς γὰρ ἐγγύς ἐστιν. ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπανθήτω ἔτι καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι.

Ἴδὸν ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἐστὶν αὐτοῦ. ἐγὼ τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠ, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος.

Μακάριοι οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ τοῖς πύλωσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἔξω οἱ κύνες καὶ οἱ φάρμακοὶ καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ πᾶς φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.

Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγὼ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος Δαυὶδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωῖνός.

Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, Ἔρχου. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω, Ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.

Μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· ἐάν τις ἐπιθῆ ἔπ' αὐτά, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ,

καὶ ἐάν τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφελεῖ ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα, Ναί, ἔρχομαι ταχύ. Ἀμήν, ἔρχου κύριε Ἰησοῦ.

Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ μετὰ πάντων.

Ἀποκάλυψις 22:10–21

Sözlük

Aksakallar (rus. старейшины) – İzrail milletin büyük yaşlı saygılı insannarı. Herbir büyük iştä aksakalların sözü geçärmiş.

Altar – masa, neredä popaz günnüklärdi kurbanı.

Baalantı (rus. завет) – Allahın hem insannarın arasında bir üüsek annaşma. Bu annaşmaya görä, Allah adadı, ani O iisözleyecek çifitları hem koruyacak onnarı duşmannardan. Çifitlar da baalandılar inanç olmaa Ona, tamannamaa Onun istediini, angısı yazılı Ayozlu zakonda. O kitaplara, angılarında annadilêr, nasıl bu iş olmuş, deerlêr Eski Baalantı. Proroklar sölärdilêr, ani Allahın hem insannarın arasında olacak Eni Baalantı. Evangeliya annadêr, ani o yapıldı İsus Hristozun ölümü hem dirilmesi aşırı. Bu Annaşma için annadêr Eni Baalantının kitapları. Şindi Allahın halkı – hepsi onnar, kim inandı Hristoza hem yaşêêr onun Üüretmesinä görä, bakmayarak, angı millettän çekilerlêr.

Bina, Ayozlu bina (rus. Храм) – klisa gibi bir käämil yapı. Ayozlu bina içindä Allahlan adamın buluşmak eriydi. Binanın aulu içindä verärdilêr türlü kurban. Bu binayı baştan yaptı padişah Solomon. Yıkılmasından sora onu enidän yaptı Zorovavel. Çok yıldan sora onu genişletti İrod padişah. Ayozlu binayı heptän daattılar romalılar 70-ci yılda Hristozun Duumasından sora.

Ceza (rus. наказание) – açan izraillilêr vazgeçärdilêr seslemää Allahı, O cezalardı onnarı, yollardı türlü bela: kıtlık, açlık, kıran, cenk.

Çadır, Ayozlu çadır (rus. скиния, шатер) – büyük şatra gibi bir yapı, neredä iudeylêr kurban verärdilêr Allaha Onun Zakonun sırasına görä. Vakıt geçtikçä bu çadırın erinä başladılar kullanmaa Ayozlu binayı, angısını yaptı Solomon.

Çol (rus. пустыня) – boş kır, neredä yaşamêêr insan hem nereyi bereket toplamaa deyni ekmeerlêr toom.

Esir, esirlik (rus. *паб, пабство*) – evelki vakıtlarda bir insan varmış nasıl satsın öbürünü, aniki o olsun çırak hem olsun baalı kendi çorbacısına. Açan bir halkı ensürmiş başka halk, ensenilmiş halk olarmış esir, kalarmış esirliktä.

Fariseylär – Hristozun zamanında iudeylärdä bir boy insan, anğıları çalışardılar pek siki tutmaa Moiseyin zakonunu.

İudeylär – ilkin bölä deyärmişlär İudanın soyundan insannara – İakovun bir oolunun evlatlarına. Ama Eni Baalantının zamanına yakın bölä başladılar demää hepsinä çiftlara.

Kurban, kurban vermäk – izraillilär Moiseyin zakonuna görä yarpdılar Allaha kurban: onnar kesärdilär hayvan, sora bir parçasını yada bütün güüdeyi yakardılar kurbannıkta, kalan payını da (eer karsarsa) vardı nasıl isin insannar. Kurban adetini vardı nasıl yapsınнар sade popazlar. Hayvannardan kaarä, kurban verärdilär ekmek, şarap, zeytin oloyu, eni berekettän meyva. Vardı türlü kurbannar, herbirin vardı kendi maanası: günahlarını çıkarmaa deyni, Allahın hayırlı için, verilmiş adamaya görä yada kendi istediindän. Popazlar hem levitlär bakarmışlar kendilerini o imeklärlän, anğılarını izraillilär getirärmişlär Allaha kurban. Eni Baalantı annadêr Hristozun ölümnü nicä insannarın günahları için Allaha en büük kurban.

Kurbannık (rus. *жертвенник*) – taştan bir tertip, neredä iudeylär kurban verärdilär Allaha Zakonun sırasına görä.

Levitlär (rus. *левиты*) – İzrailin oniki soyunun birindän, Levii tamızlıındandılar. Popaz diildilär, ama popazlara yardım edirdilär. Ayozlu binada psalmalarla hem muzıkayla Allahı metinnärdilär, hayvannarı kurban için hazırlardılar hem başka işlär yapardılar.

Mesiya, urumca Hristos – bu sözün annaması «yaalanmış» yada «Allahtan seçilmiş». Mesiya – Allahtan yollanılmış Padişah, Anğısı için öncä haber verilmişti Zakonun hem Prorokların kıyatlarında. İisusun vakıdında iudeylär beklärdilär, ki Mesiya gelsin, hem inandırdılar, ani O kurtaracak onnarı Romanın kuvedindän da kuracak Kendi padişahlını.

Mısır – evelki gagauzçada Egiptin adı.

Paskellä yortusu yada Hamursuz yortu – Bu yortuda iudeylär anêrlar geceyi, açan Allah Moiseyin zamanında kurtardı onnarı Mısırdan, neredä onnar esirliktä bulunardılar.

Pilda (rus. *примча*) – bir kısa, örnekli, akıl verän annatmak.

Popaz – Allahın hem çifit halkın aracısı. Moiseyin zakonuna göre popazlar – Aaronun evlatboyları – Ayozlu çadırdı hem taa sora Ayozlu binada lââzımdı yapsınnar hertürlü kurban hem başka izmet. İudeylerdä en büük popaza “baş popaz” deniler. Salt baş popazın vardı dooruluu yılda bir kerä girsın Ayozlu binanın En ayozlu erinä.

Sinagoga – bir din yapısı, neredä iudeylär toplanêrlar her cumertesi günü baş iiltmää Allaha hem okumaa Onun zakonunu.

Sinedrion – Hristozun zamanında iudeylerin en üüsek sudu. Sinedriona girärdilär büük popazlar, aksakallar hem bilgiçlär.

Şanı (rus. *славный*) – saygılı, hatırlı.

Tayfelilär (rus. *язычники*) – 1) diil çifitlar; 2) insannar, ani inanêr çok allahlara.

Üzbaşı (rus. *сотник*) – Roma imperiyasında üz kişilik asker bölümün başı.

Yazı, Ayozlu Yazı (rus. *Священное Писание*) – Eski Baalantıya girän din kiyatları, angılarını yazdılar Allahın prorokları. İsus Hristozdan sora bunnara Eni Baalantının kiyatları eklendi.

Zakon – Ayozlu Zakon yada Moiseyin zakonu, angısını Allah verdi çifitların prorokuna Moiseyâ Sinay bayırında. Zakon annadêr, nicä insan düşer sevsin Allahı hem yakın insannarı. Bölä deniler Bibliyanın ilk beş kiyadına.

Zıندان (rus. *темница*) – kapan, türmä.